

UČITELJI

**PEDAGOŠKO-SOCIJALNI ČASOPIS
JUGOSLOVENSKOG UČITELJSKOG UDRUŽENJA**
Glavni urednik: MILIĆ R. MAJSTOROVIĆ

Pedagoška Jugoslavija

VIII

Učiteljev rad izvan škole

(od 1918 do 1938 god.)

Удео учитеља кроз народну школу у стварању и изградњи Југославије од Лазара Бјелића (389). — Učitelji i psihološko ispitivanje naše mladeži od Slobodana Popovića (393). — Етнолошка испитивања учитеља у Југославији од Петра Петровића (397). — Подмладак црвеног крста у народним школама Југославије од Божицара Зечевића (401). — Рад учитеља на ширењу трезвености у Југославији од Борислава Павића (407). — Учитељи и задругарство од Велизара Милосављевића (418). — Jugoslovenski učitelji i telesno vaspitanje van škole od Milivoja Vuk. Aračića (421). — Југословенско учитељство и соколство од М. Синобода (424). — Jugoslovensko učiteljstvo i Jadranska straža od V. Pirnata (435). — О скаутизму у Југославији и о улози учитеља у скаутском покрету од М. Агапова-Таганског (438). — Учитељи и уметност од Ферд. Маслића (445). — Учитель романсијер Анђелко Крстић од Љутовида Бодулића (456).

IX

Прилози југословенској педагошкој библиографији од Бранка Милаковића (461). —

BR. 7-8
MART--APRIL 1939

BEOGRAD
GOD. 19 (53)

ИЗДАВАЧКА КЊИЖАРНИЦА
ЈЕРЕМИЈЕ Ј. ЦЕЛЕБЦИЋА
БЕОГРАД, — Карађорђева 61

ДЕЧЈА КЊИЖЕВНОСТ

Библиотека »Злаћни дани«

(Све ове књиге одобрене су по препоруци Главног просветног савета
С.број 673-37 решењем Госп. Министра просвете Онбр. 50735-37).

Е Баргајана и др.: Из Ружине долине	8.—	вао: Вл. Марјановић. Корице у боји	8.—
Љуб. Божиновић: Дете са Балкана	6.—	У тврдом повезу	14.—
С. Ватсон: Одабране приче за децу	10.—	Мартинова и др.: Мој учитељ	8.—
Чарлс Дикенс: Детињство и младост		Свет. Д. Миловановић: За отаџбину	10.—
Давида Коперфилда	15.—	Исаије Митровић; Дечје радости	8.—
А. Каралијчев: Свет прича	8.—	Елин Пелин: Јан Бабијан	14.—
А. Каралијчев: Дукати	10.—	Гвидо Тартаља: Браца са Драве	7.—
Живојин Карић: Антологије Југосло-		Гвидо Тартаља: Шкољке	8.—
венске савремене дечје књижев-		Гвидо Тартаља: Варјача	6.—
ности	22.—	Гвидо Тартаља: Чобанска фрула	6.—
(одобрено одлуком Господина Мин.		Гвидо Тартаља: Царство мале Срмене	6.—
просвете II бр. 21961 од 19 јуна 1935		(препоручено одлуком Г. министра	
године на предлог Глав. просветног		просвете II бр. 3137-29 од 16-III-1929,	
савета С.бр. 673-35)		на основу решења Глав. просв. сав.	
Милош Матовић: Најлепши дар	10.—	под С. бр. 830-28)	
Милош Матовић: Гнездо на крову	8.—	Л. Толстој: Кавкавски заробљеник	8.—
Милош Матовић: Бајка о краљевићу	8.—	Јован Удицки: Весела деца	10.—
Зорану	8.—	Свен Хедин: Кроз пустињу	8.—
Милош С. Матовић: Дечји рај; илустро-		А. Хволсон: Кепеци у царству снова	10.—
		Момчило Иванић: Дечје песме	8.—

ОДАБРАНЕ ДЕЧЈЕ КЊИГЕ

за ђачке књижнице и поклон ђацима

Петар Симић: Зашто, мајко?... илустро-		драг В. Матић и Мих. Станојевић	8.—
вао Вл. Марјановић	5.—	У тврдом повезу	14.—
Бранислав Д. Лазић: Славујак; илустро-		Мис Малок: Доживљаји једног варго-	
вао Б. Д. Лазић. Корице у више боја	8.—	лана. У преводу Др. Стане Стојано-	
Јован Поповић: У тихе вечери; илу-		вић, с оргиналним линорезима Тео-	
стровао: Влад. Марјановић. Корице		доровића	8.—
у бојама	8.—	У тврдом повезу	14.—
М. Сервантес: Дон Кихот; превео: Вл.		Јован Удицки: Мали Свет	10.—
К. Петровић. Књига је украшена са		Милош С. Матовић: Друга школска	
више слика. Корице у више боја	6.—	свечаност	6.—
Саша Чорни: Дневник фокса Мики;		Милош С. Матовић: Трећа школска	
превео с руског М. Р. Мајсторовић	8.—	свечаност	6.—
У тврдом повезу	14.—	Милош С. Матовић: Четврта школска	
Вел. Н. Вилимановић: Јесен	8.—	свечаност	6.—
Љубомир Божиновић: Звездице — збир-		Свет. П. Николић: Наши родољуби	12.—
ка песама за децу. Писац „Звездица“		Ж. Д. Карић: Малишани — приче и	
познат је као дечји песник под име-		песме за децу	6.—
ном Чика Љуба Б.	4.—	Јова Малезановић: Орден чобанице	6.—
Мартинкова, Хорак Либишек и др.: Мој		Бранислав Д. Лазић: Из царства дечјих	
Свет — приредили и уредили Мио-		снова	8.—

UČITELJ-UČITELJ

ПЕДАГОШКО-СОЦИЈАЛНИ ЧАСОПИС ЈУГОСЛ. УЧИТЕЉСКОГ УДРУЖЕЊА

МАРТ-АПРИЛ 1939 БЕОГРАД XI 19 (53) ГОД. БР 7—8

ГЛАВНИ УРЕДНИК МИЛИЋ Р. МАЈСТОРОВИЋ, БОЖЕ ЈАНКОВИЋА БР 30

Pedagoška Jugoslavija

VIII

Учишелев рад изван школе

(Од 1918 до 1938 год.)

Лазар Бјелић, Ужице

Удео учишелеља кроз народну школу у стварању и изградњи Југославије

Историја нашег народа је дуга, веома мучна али и интересантна. Кроз њу се стално као црвена нит провлачи и сасвим јасно испољава одлучна тежња нашег народа: да у свима па чак и у најтежим околностима и борбама сачува и одбрани своју политичку и националну индивидуалност, као и да се у међународној заједници што боље афирмира. У животу нашег народа има више важних периода, али су, изгледа нам, за расправљање предње наше теме од свих њих ова два најважнија: један који почиње од пред крај прошлог века и који траје до свршетка светског рата, односно до стварања данашње наше државе; и други који отада почиње,

који данас траје и који ће, свакако, све дотле трајати док се не изврши дефинитивна унутрашња консолидација наше државе. Ми ћемо се потрудити да макар и у најкраћим потезима, прикажемо улогу наше народне школе и нашег народног учитеља како у првом тако и у другом периоду...

Крајем прошлог и почетком овог века мисао ослобођења и уједињења беше обузела цео наш народ. У том правцу кретао се целокупан наш не само званичан него и јаван рад. На развијању

националног духа и стварању култа о слободи и уједињењу нашег народа радили су са подједнаким одушевљењем и удвојеном снагом не само сва наша национална, витешка и хумана удружења, него и све школе, касарне, као и остале наше установе ;укратко, тада се све беше ставило у службу високе националне и државне мисли. То доба, уистини, беше доба правог националног идеализма и заноса, доба када је сваки грађанин сматрао за своју свету дужност да се држави маколико и ма на који начин одужи. По себи се разуме да су све наше школе и њихови наставници у том раду предњачили и да су они, по природи свога посла, на том пољу највише радили и урадили. То нарочито важи за народну школу и народног учитеља, чија је улога у овом добу несумњиво била најважнија. Јер тада не само школски, него и сав остали ваншколски рад имађаше само један циљ: развијање љубави према родној грудима с једне, као и према неослобођеној браћи с друге стране. Можда ће се сада неко од читалаца запитати: па откуда, тада, такво и толико одушевљење код нашег народа? Или пак: зашто су се доцније, у ослободилачким ратовима, сви наши људи — од крајњих левичара па до крајњих десничара — онако херојски борили? На та два питања, по нашем мишљењу, следује само овај одговор: ми смо се тада на границама ондашње наше државе не само борили против непријатеља наше неслобођене браће, него смо тада уједно бранили нашу слободу и све остале тековине које смо онда у малој Србији уживали. Далеко би нас одвело ако бисмо овде ређали имена многобројних учитеља и осталих родољуба, који су у то доба своју узвишену националну мисију вршили не само речју и пером, него и делом. И који су за своју националну идеју на витешки начин и своје животе положили. Ми, дакле, овде нећемо ређати имена свих тих националних великана, јер износити њихова имена и описивати њихова дела значило би писати читаву историју велике, дуге и мучне борбе нашег народа за стварање данашње наше државе. Стога ћемо овде поменути име само једног националног великана о чијим је херојским делима наш народ и песму испевао. То је светло име учитеља четника *Лазара Кујунџића*, који је, борећи се за ослобођење своје потлачене браће у Јужној Србији, јуначки са целом својом четом погинуо на Великој Хочи 24 маја 1905 године. Као и име његове велике мајке *Стане*, нове Југовића мајке која јуначки стеже своје рањено материнско срце, у њега сави сву тугу и сав бол свој, па се — само ради добра свог народа — одрече и свог мртвог јединца.

Сличних примера јунаштва и пожртвовања за свој народ и његове светиње било је доста међу учитељима, јер у то време — нарочито у Јужну Србију — одлажаху многи учитељи а и остали родољуби не само из слободне Србије, него и из других југословенских крајева. Са једним циљем: да кроз школу развијају идеју ослобођења. Не само код школске деце, него и код одраслих. Тако да данас отворено и с правом можемо рећи: да, уколико је и шта у тим крајевима до 1912 године урађено и створено, да је то великим делом урађено преко народне школе и народног учитеља. Јер тада народне школе бежаху не само расадници писмености, већ уједно и права национална жаришта. Тамо је тада народни учитељ

више био национални борац са пушком у руци, а мање просветно-школски радник, више национални мисионар а мање учитељ школске деце.

И после таквог планског и систематског рада дошао је најпре балкански а потом светски рат. Насташе страшне и кржаве борбе. Проли се море наше крви. Зашто? — За свете и узвишене идеале којима се наш народ највише кроз школу напајао. — За ослобођење наше потлачене браће. — За стварање једне велике и моћне националне државе, у којој би сва наша браћа — и Срби, и Хрвати, и Словенци — били слободни и уједињени. Народни учитељ и тада сјајно одигра своју улогу. Он у рату са својим негдашњим ученицима показа такву храброст, којој се цео свет задиви. И, сасвим природно, после таквог херојског и пожртвованог рада народних учитеља пре и за време минулих ратова дошла су заслужена признања и похвале. Од најважнијих и најкомпетентнијих личности. Најпре од наших узвишених владара: Краља Петра Великог Ослободиоца и Краља Александра Ујединитеља. А затим од свих виших ратних команданата, бивших министара просвете, као и многих наших познатих јавних радника. Сви су се најласкавије изразили о народном учитељу: и као просветно-школском раднику, и као ратнику. Сви до једнога. Све те појединачне похвалнице скупљене су и оштампане у једну засебну књигу, која носи наслов: „Документа о учитељском националном раду у прошлости“. Ово је учињено ради потомства. А и ради младих учитељских генерација. Да се зна, шта су пре а и за време минулих ратова народна школа и њен учитељ урадили. А и да би се млађе учитељске генерације угледале на своје старије другове: да раде онако како су они радили, и да се у свом раду руководе оним идеалима којима су се они руководили.

Ми овде нећемо помињати имена свих оних, који су се онако ласкаво изразили о великим заслугама народних учитеља за стварање данашње наше државе. Ми то нећемо чинити: колико ради стрпљења читалаца, толико и ради наше познате учитељске скромности. Али, ипак, једно по дужности морамо истаћи, а наиме: да су напред поменуте изјаве наших најкомпетентнијих фактора учитељеву личност попеле на ону висину до које се, бар досад, ниједан други ред интелектуалаца још није уздигао. То сведочи и најновија изјава нашег познатог књижевника и јавног радника г. Стевана Јаковљевића, професора Београдског универзитета. Та изјава, која до данас још нигде није објављена а коју је он ту скоро упутио Ужичком учитељском удружењу поводом захвалности нашег Друштва изражене му у име учитељства за све оно што је он у својој познатој „Српској трилогији“ о учитељу-ратнику казао, текстуелно гласи: „Прочитао сам у новинама, а добио сам и званичан акт, којим ми Учитељско удружење среза ужичког одаје признање, што сам у свом ратном роману истакао улогу учитеља у стварању наше националне државе.

Оваква пажња од стране Учитељског удружења чини ме поносним. Утолико више, што долази од стране људи који су у прошлости а и данашњости главни пионири моралног препорода и носиоци културе у нашем народу.

Када бих био неко, израдио бих споменик, у знак захвалности

учитељству, које је изградило националну свест нашег народа. Јер „учитељи за време мира уче народ како се рукује пером и оловком, а за време рата пушком и бомбом“.

Ви нас учитељи просвећујете, а у исто време и браните“.

*

Најзад се рат свршио. Велики, дуги, крвави. И одмах је настао други, исто тако важан период наше историје: доба, када је требало да се кроз школу за нову, проширену Отаџбину створи што више одушевљења и љубави. Да се Отаџбина у душама наше омладине не само осети, него и трајно, истински заволи. И, наравно, први радници на том послу опет беху народни учитељи. Они и сада свој посао врше са пуном снагом и љубави, свесни улоге коју и данас у изградњи већ створене државе имају да одиграју, а наиме: да кроз школу стварају људе који ће имати да у миру створе и ураде оно што њихови очеви због дугог и тешког рата нису могли урадити. А један од првих задатака садашњице а и блиске будућности наше јесте: ширење писмености међу широким народним масама. То, уосталом, по нашем скромном мишљењу и није више само школски, већ уједно и веома важан државни проблем наш. Јер, несумњиво, сваког од нас мора озбиљно забринути факт: да у нашој држави просечно има још 44,6% неписмених, а да, такође, у појединим нашим крајевима још увек влада тако рећи стопроцентна неписменост. Тако, на пример, у Подрињу има 93% неписмених, у Сувој Реци 92,7%, у Дреници 92,5%, око Цазина 84,9% итд. Наравно, да је стање још горе кад је реч о самом женскињу, јер је, на жалост, њихова неписменост у појединим срезovima готово очајна. Тако, на пример, у срезу Сврљишком по последњем попису од 1931 године, као што је то недавно „Политика“ објавила, било је 95,4% неписмених жена. — На сузбијању неписмености код нас, од после рата па до данас, прилично је рађено, али — морамо признати — не онолико колико је могло и требало радити. Тачност предње констатације најбоље показује факт: да је код нас неписменост у времену од 1921—1931 године смањена свега за непуних 6% (односно тачно за 5,9%).

По последњој статистици Министарства просвете у нашој држави је, у раздобљу од 1927/28 па до 1937/38 школске године, подигнуто свега 992 зграде за основне школе. Значи да је годишње, у округлој цифри, подизано у целој нашој држави само по 100 зграда за основне школе. А како у нашој држави има 347 политичких срезова, то значи да је годишње скоро на 4 политичка среза подизана само по једна нова основна школа.

Шта нам све цифре, као и оне о неписмености показују? Оне нам, несумњиво, сасвим јасно показују, да на ширењу писмености међу широким народним масама треба радити брзо, плански и са удвојеном снагом. Не смемо више ни једнога часа чекати. Не смемо, јер иначе нећемо бити способни да издржимо утакмицу ни на једном пољу са мањим, акамоли са већим народима од нас. Треба, дакле, одмах повести једну велику и добро организовану акцију, акцију у којој би узела учешћа целокупна наша интелигенција. Сваки на своме а ми народни учитељи и остали просветни радници на нашем, просветном пољу. Радићемо сви са највећом вољом. И ми старији

а и млађи. Као што смо и до сада увек радили. Нећемо жалити никаквих жртава. Као што их ни до сада нисмо жалили. Јер ми се и сада држимо гесла: увек с народом и за народ. А за све оно што смо досад за наш народ и државу урадили — ми не тражимо много: ми, бар засада, тражимо само оно што смо већ имали у раздобљу од 1904—1929 године, када смо, уствари, не само у школи него и ван ње, на свима пољима за народ и државу највише радили и урадили. Јер не треба заборавити: да само задовољан човек може сваки посао са вољом радити, и да: „Само весело срце кудељу преде“.

Dr. Slobodan Popović, Beograd

Učitelji i psihološko ispitivanje naše mladeži

Bitna pogodba за успех у васпитању деце и омладине, одабирању даровитих младих бића, избору појединих ученика за даље школовање и у саветовању приликом избора позива јесте тачно познавање њиховог развоја и социјалних и економских услова под којима они живе. Нуžno је објективно научно испитивање способности ученика, да би се пронашле даровите природе.

До познавања младежи долази се другим и систематским проучавањем у разним крајевима.

За испитивање деце и омладине имају могућности васпитачи. Они се могу спремити за психолошка истраживања још као младићи, између њих и младежи може се створити однос поверења, тако да су у станју да разумеју њен душевни живот. Код њих се може развити тежња за корисним реформама и унапређењем васпитања и наставе.

Успешна испитивања не могу вршити васпитачи који су принуђени да живе у врло тешким материјалним и друштвеним приликама или су заузети многобројним пословима, те немају нимало времена за научна истраживања.

Али успех у психолошком проучавању наше младежи зависи не само од економских и социјалних услова под којима учитељ живи, као и од тежње његове средине за вањним реформама и њиховим остварењем и за непрекидним развојем основне школе, већ и од структуре његовог позива и њених промена, и од његове особености, јачине интереса за научна истраживања и истрајности волје за духовни рад уопште.

Интерес учитеља за психолошко проучавање младежи одређен је његовом припремом за научне студије. А ту припрему он може добити као ученик; доцније, његово, усавршавање у испитивању може се потпомогати посебним феријалним теčajевима намењеним образовању учитеља. Има младића које стваралачка тежња за сањанјем истине покреће на самостална истраживања, те се још као ученици одричу многих материјалних потреба, да би набавили књиге и успешно проучавали младеж. Њима би феријални курсеви на којима би држали предавања savesни психолози, дали много потстицаја за студију деце и омладине у појединим крајевима.

Ако се у учитељској школи семинарска вежбања састоје не само из брижљивог и критичког проучавања главних педагошких дела и пра-

vaca nego i iz vežbanja u samokritici i samostalnom psihološkom ispitivanju mladeži, kod pojedinih učenika interes za studiju detinjstva i mladosti može uhvatiti dublji koren pre no što postanu učitelji, i mogu doživeti duhovni i moralni preporodaj. Neophodno je da se učiteljska omladina vaspita za naučna istraživanja.¹⁾ S pravom podvlači dr. B. P. Stevanović potrebu da učitelji vrše ispitivanje inteligencije svojih učenika radi uspeha u vaspitivanju i unapređenja nastave — zbog toga mogu obrazovati radne zajednice — i da profesori pedagogije u učiteljskim školama ispituju sa svojim učenicima decu u obližnjim seoskim školama. Na taj način bi se učiteljski kandidati upoznali sa seoskom školom i vežbali bi se u psihološkom ispitivanju dece kao budući vaspitači, pored toga što bi sakupili obimno naučno gradivo za obradu. Time bi dobila i nastava iz psihologije deteta.²⁾

Živ naučni interes i etički razvoj su uslovljeni shvatanjem da je smisao života u stvaranju duhovnih vrednosti. Nužno je da mladi učitelji neguju samokritiku kod sebe i dobiju sem psihološkog i folozofsko obrazovanje, da bi bili izdržljivi u stvaralačkoj naučnoj aktivnosti i potpuno odbili sve uticaje životnog pravca kojim se onemogućuje duhovni razvitak. Nedostatak unutrašnjih potsticaja pokazuje se kod mnogih nastavnika koji su počeli studiju narodnog života, ali su je prekinuli posle izvesnog vremena, i pored toga što su dobili potrebna uputstva za rad i imali povoljne materijalne uslove, jer ni kao učenici, ni u docnijem životu nisu bili u okolnostima pod kojima mogu dublje doživljavati vrednost naučnog proučavanja mladeži, a nije se posvetilo dovoljno pažnje obrazovanju idealističkog životnog shvatanja kod njih.

Za sistematsko ispitivanje mladeži koje zahteva mnogo samodricanja, duhovnih napora, požrtvovanja, i mnogo materijalnih izdataka, a ne pruža materijalnu zaradu, ne mogu se zainteresovati oni koji imaju praktično materijalističko gledište na svet, nemaju ljubavi prema školi i ne brinu se o njenom razvoju, nego vole samo poslove koji im se „isplaćuju”. A to gledište preovlađuje u mnogim društvenim sredinama, tako da idealizmom nadahnuti istraživači ne dobijaju nikakvu pomoć za svoj plemeniti rad, nego često moraju da savlađuju silne smetnje koje im čine koristoljubivi i pakosni ljudi. Pojedini mladi ispitivači nemaju ljubavi prema narodu i školi, nisu doživeli radost koju stvara nesebično istraživanje istine, i posle izvesnog, mahom slabog otpora podlegnu uticaju „uglednih ljudi” koji u materijalnom bogatstvu i čulnim uživanjima nalaze smisao života; bez samokritike, naklonjeni lenosti, ostavljaju studije od kojih nemaju nikakve materijalne koristi i slobodne časove provode u besposlici i štetnim zabavljanjima.

Ispitivači koji se odlikuju idealizmom i istrajnom voljom za tvoračku aktivnost, imaju najviše uspeha u proučavanju. Ali oni su često prinuđeni da otklanjaju najveće smetnje. Njima su potrebni potsticaji. Oni osećaju tu potrebu, obrazuju radne zajednice i traže duhovni dodir sa pojedinim naučnim društvima i istraživačima. Tako

¹⁾ Videti naš članak *Proučavanje i vaspitanje seoske omladine* u *Novoj Evropi* za 26 septembar 1931 i u knjizi *Vaspitanje omladine*, 1936.

²⁾ D-r B. P. Stevanović: *Merenje intelegencije*, 1937, s. 16-17

se u poslednje vreme Društvo za sociologiju i društvene nauke u Beogradu brine o stvaranju duhovnih veza između svojih članova i učitelja koji vrše proučavanja naroda u pojedinim krajevima. Psihološka ispitivanja seoske mladeži produbljuju se sociološkim studijama. Pojedini vaspitači i radne zajednice vrše svestrana ispitivanja dece i omladine. Oni obrađuju probleme psihologije mladeži u vezi s problemima pedagogije, metodike, nastave, etnopsihologije, biologije, rasne higijene i sociologije. Tako su se anketama koje su izvele grupe učitelja u Sloveniji, dobili važni podaci o telesnom i duševnom razvoju slovenačke mladeži i o ekonomskim i socijalnim uslovima pod kojima se ona razvija. (Up. Prosveta, prilog Učiteljskoga društva, glasilo JUU — sekcije Ljubljana, leto VII, priloge M. Menceja, M. Pavčiča, O. Hudalesa i drugih, kao i pojedinačna ispitivanja E. Vranca, J. Jurančiča, V. Čopiča i drugih). Jugoslovenski savez trezvenosti (Zagreb sproveo je anketu o raširenosti alkoholizma kod mladeži u Jugoslaviji. (Videti dr. Fedor Mikič: Alkoholizam među srednjoškolicima Dravske banovine. Anketa o alkoholizmu u Jugoslaviji, Zagreb, 1936). Među ispitivačima nalaze se mnogi učitelji koji su dali dragocena saopštenja za studiju dece i omladine u pojedinim mestima. U raspravama, člancima i predavanjima mnogih srpskih učitelja, objavljenim posle rata do danas ima podataka o duševnom životu mladeži i o njenoj sredini. To su radovi S. O. Avramovića, S. Vukosavljevića, A. Gagića, D. Dimitrijevića, J. Dimitrijevića, S. Dinica, V. Dražića, Đ. Đorđevića, V. Živkovića, M. Jakovljevića, M. Jovića, K. Jonića, Đ. Kojića, M. Lazarevića, V. Leskovca, M. Majstorovića, J. Malezanovića, J. Marjanovića, F. Maslića, M. Matica, S. Mijatovića, D. Milanovića, D. Mihajlovića, M. Pavlovića, V. Petkovića, J. M. Popovića, D. Price, V. Radovanovića, B. Radojevića, S. Stanišića, M. M. Stanojevića, B. Stefanovića, R. Stefanovića, R. Teodosića, F. Tošovića, J. Udickog, C. Cucića, M. Džudovića, i drugih. Nije mali broj onih koji su vršili i vrše pojedinačna ispitivanja. Pregled rezultata koje su postigli pojedini ispitivači može se dati u posebnoj studiji. Glavne rezultate pedoloških proučavanja kod nas izložio je dr. Stjepan Matičević u radu Pedološka stremljenja i ispitivanja u Jugoslaviji (objavljenom najpre u nemačkom časopisu Zeitschrift für Jugendkunde, 1935, potom u prevodu F. Maslića u Učitelju i posebno štampanom 1937).

Pisac ovih redova je težio da veći broj učiteljskih pripravnika spremi za psihološko proučavanje seoske i zanatlske mladeži, uprkos mnogobrojnim smetnjama koje su stvarali oni koji imaju praktično materijalističko gledište na život. Nesumnjivo je da među našim saradnicima ima mladih ljudi koji sa mnogo oduševljenja i predanosti vrše ispitivanja. Naši saradnici su ovi seoski učitelji: Lj. Bajić, B. Veljanović, M. B. Dunjić, B. Đorđević, R. Janković, D. Kostić, T. T. Kostić, Lj. Milićević, G. Nešić, J. Pavlović, B. Plazina, M. Savić—Đorđević, M. Stanković i M. Stevović. Dosad su izišle ove zbirke radova o seoskoj mladeži u Srbiji: Prilozi psihologiji seoske mladeži (1931), Duševni život seoske mladeži (1932), Psihologija seoskih mladića (samo jedan deo objavljen u časopisu Misao, 1933), Prilozi psihologiji seoskih

mladića (1936) i Drugarstvo kod seoske mladeži (1937). O zanatlijskoj mladeži na selu i u maloj varoši štampane su ove zbirke: Psihologija zanatlijske mladeži (1933) i Duševni život zanatlijske mladeži (1935). Treća knjiga, o volji kod zanatlijske mladeži, nalazi se u pripremi. (Rezultate ispitivanja koja će biti izložena u toj knjizi, izneli smo u referatu pročitano na Drugom sveslovenskom pedološkom kongresu u Ljubljani 1937). Tok i vrednost daljih naših proučavanja zavisice od istrajnosti volje pojedinih saradnika, sposobnosti za samoodricanje, snage da odbiju uticaje izvesnih društvenih činilaca koji sa zadovoljstvom suzbijaju naučna istraživanja i duhovne napore uopšte, i, naročito, od materijalne pomoći. (Rezultate dosadanih ispitivanja ne bismo mogli objaviti da njihovu vrednost nisu priznali, sem velikog broja stručnih kritičara, urednici beogradskih časopisa i urednik Etnološke knjižnice: V. Živojinović, M. Majstorović i P. Ž. Petrović).

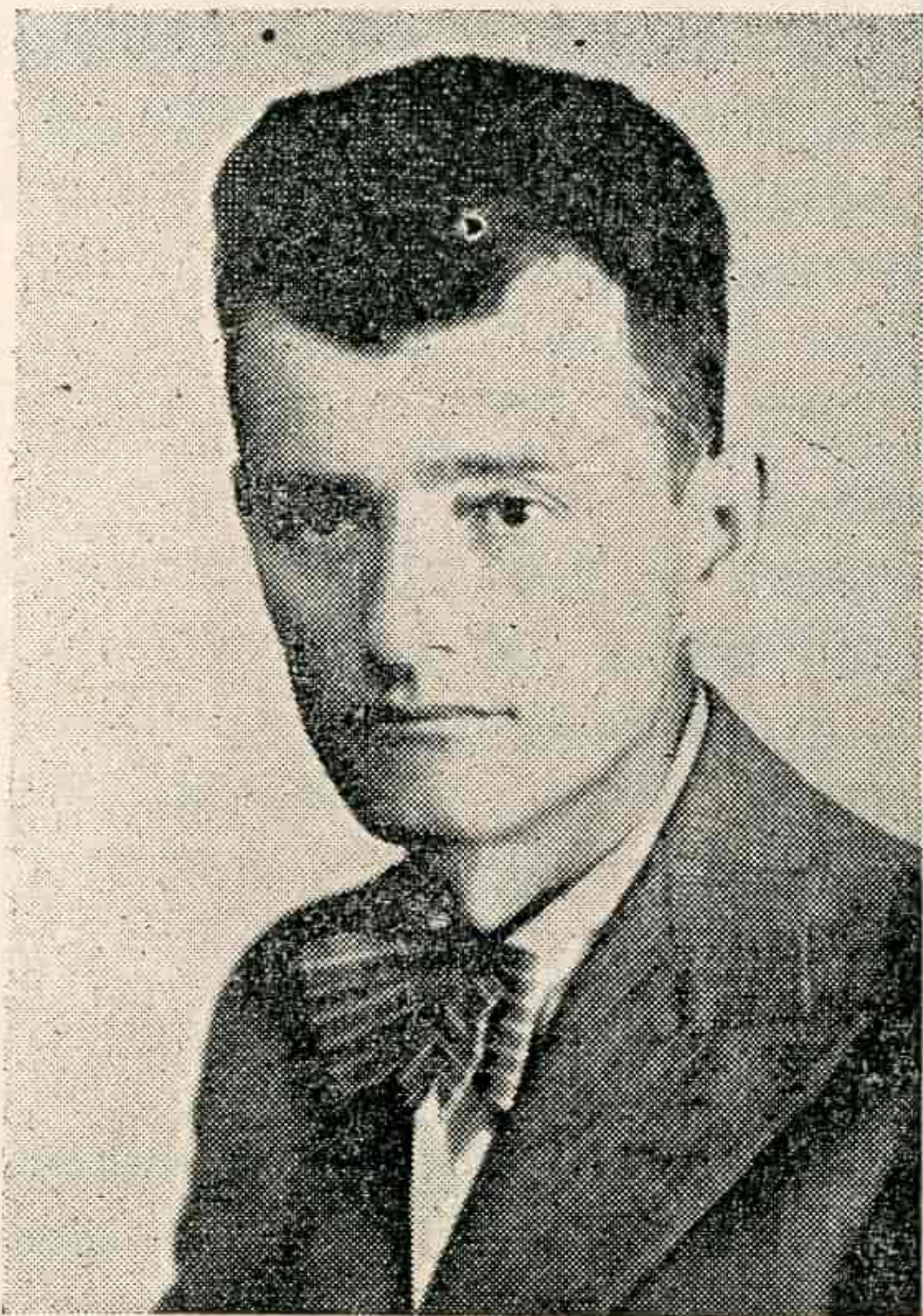
Uspešna proučavanja psihologije mladeži uopšte imaju za pretpostavku čvrstu organizaciju kolektivnog rada i materijalnu pomoć. Telesni i duševni razvoj naše mladeži biće obezbeđen ako se ne samo potpomaže izvođenje školske reforme nego se i daroviti i savesni učitelji oslobode mnogih mehaničkih poslova, tako da imaju dovoljno vremena za kolektivna psihološka ispitivanja dece i omladine. Oni moraju imati oštru samokritiku i moraju se upoznati sa metodama egzaktnog psihološkog ispitivanja i strujama savremene psihologije. Dubljim proučavanjem psiholoških metoda i struja pojačavaju se interes za psihologiju detinjstva i mladosti i težnja za ostvarenjem novih pedagoških i didaktičkih ideja i pravaca koji uzimaju u obzir duševnu prirodu mladeži. Kulturno podizanje jedne zemlje ne može se zamisliti bez uspešnog vaspitanja dece i omladine, a ovo je uslovljeno tačnim poznavanjem njihovog psihičkog života. Kulturne ustanove i pojedinci koji imaju osećanje odgovornosti za budućnost narodne zajednice, intenzivno pomažu psihološko ispitivanje mladeži koje vrše učitelji, često pod najtežim uslovima.¹⁾

³⁾ Popovičevu psihologiju mladosti i pedagoško učenje prikazao je vrlo jasno i opširno *Gustav Šilih* u studiji *Profili sodobnih jugoslovenskih pedagogov: D-r Slobodan Popović* (Popotnik, september-oktobar 1937, Ljubljana). Popović „ostro začrtava meje med biološko struju, ki po njegovem mnenju polaga preveliko važnost na biološko-seksualno plat mladostnikovega bistva (n. pr. Freud) in strukturno psihologijo, ki mladstnika preveč idealizira (n. pr. Spranger). Popović je zagovornik posredovalne struje, ki enakomerno uvažuje biološko in psihološko smer.“ „S svojo sintetsko osnovno usmerjenostjo teži za izmirenjem obeh glavnih pedagoških antitez naše dobe, individualizma in kolektivizma v teleološkem ter psihologizma in sociologizma v metodičnem pogledu. Kot mladinoslovec zna docela ceniti psihološka in sociološka dejstva, vendar jih uporablj vsekdar z očmi pedagoga, ki se ne mara vdinjati tej ali oni znanstveni struji, še manj pa tej ali oni ideologiji, ki ji ni za znanstvene spoznaje, nego le za dokaze lastnih trditev v celtnih vzgojni resničnosti. Popović je globoko prepričan o obstoju duhovnih vrednot ter o njih pomenu za življenje poedinca in skupnosti, toda ne nagiba se k nadoblačnemu in življenu tujemu idealizmu, nego je izrazit zastopnik tistega pedagoškega realizma, ki smatra vzgojo za funkcijo resničnosti in ki ga danes ispovedujejo najboljše pedagogi naše dobe, tako Prihoda, Claparède in Petersen, da imenijemo samo trojico izmed njih.“ (Š. 6 i 10 u nav. časopi-u). — Posle Drugog sveslovenskog pedološkog kongresa u Ljubljani 1937, gde je došao u duhovni kontakt sa češkim psiholozima, Popović je počeo upoznavanje jugoslo-

Петар Ж. Петровић, Београд

Етнолошка испитивања учитеља у Југославији

од 1918-1938 год.

На проучавању живота, обичаја, језика и душевних особина нашег народа јављају се учитељи у почетку друге половине прошлога века. Велико патриотско одушевљење за свој народ и његову интимну патријархалну културу, коју смо тада готово више познавали од страних него од домаћих писаца, потстакло је учитеље прегаоце, да, поред свог редовног просветног рада у народу, испитају и проуче његов живот, његове особине и културу. Ово одушевљење учитеља, појачавано народним патњама и прегарањима особито после југословенског оmlадинског покрета 1848—1870 г., затим после ратова за народну независност од Турске 1878 год.,

за ослобођење јужних крајева 1912 год., оживело је и после ратова за југословенско народно уједињење 1918 год. Стари и искусни испитивачи народног живота из предратних редова учитеља настављају, за време ратова привремено прекинута, етнолошка истраживања с пуно воље и разумевања, а млађи се учитељи повремено јављају својим почетничким радовима који, временом, постају све бољи и многобројнији.

Учитељима је као ретко коме другом службенику пружена прилика да упознају и проуче свој народ. Као просветни радници учитељи највећи део свога живота проведу непосредно у народу и са народом. Они прате његов живот из дана у дан, посматрају га у весељу и жалости, даје им се могућност да виде многе догађаје у свакодневном народном животу, или, кратко речено, они могу да запазе све појаве његова живота од рођења па до смрти. Сталним везама са народом учитељи стичу његово поверење, па им народ открива нехотично или намерно и оне своје особине које се пред очима странаца и непознатих не испољавају или се намерно не по-

venske pedagoške javnosti sa češkim omladinskim psiholozima. U Pedagoškom društvu u Beogradu je krajem 1937 pročitán referat prof. dr Jana Uhera o metodama psihologije mladosti. Kao jedan od urednika Savremene pedagoške biblioteke u Beogradu (Zavod za savremenu pedagogiju Više pedagoške škole) priprema zbirku radova čeških psihologa i pedagoga. Uskoro će izići prva sveučilišna *Psiholoških i pedagoških studija* dr Jana Uhera u prvoj knjizi J. Parnickog i sa predgovorom autora. U njoj se nalazi Uherova studija o odnosu učenika prema školi, koju je Popović prikazao u „Srpskom književnom glasniku“ (16 septembar 1938). — Sa docentom dr Jovanom Djordjevićem je sastavio upitnik za socijalnopsihološko ispitivanje sela, posebno proučavanje seoske mladeži, u Društvu za sociologiju i društvene nauke u Beogradu.

казују. Ако су учитељи са службом у крају где су рођени и одрасли, тада ће они најисцрпније и најпоузданије испитати и проучити народ у свом крају који познају још из детињства; ако су у крају који се по етничким особинама разликује од њихова места рођења, онда су им етничке разлике та два краја, завичаја и места службовања, лако уочљиве и њима није тешко да те разлике упореде и истакну. Услед дугих и присних веза са народом учитељима се даје могућност да испитају и о старијем начину народног живота, упоређујући га са данашњим, и да проуче узроке и последице тих промена. Са овим и сличним особинама одликују се многи радови наших учитеља, па шта више неки чине и преимућство над радовима других истраживача на том послу.

Познато је да су учитељи створили у другој половини прошлога века реалистичку сеоску приповетку у југословенској књижевности (Ђ. Јакшић, Св. Ранковић, Ј. М. Веселиновић, С. Матавуљ, Мих. Сретеновић и др.). Али се учитељи нису задржали само на приповедачком сликању народног живота, већ су сабирали и грађу о његову животу која има чисто научну вредност (М. Ђ. Милићевић, Мијат Стојановић, Фран Јаклич, Мих. Ст. Ризнић и др.). То су углавном била два књижевна правца југословенских учитеља у познавању нашег народног живота. И уколико први правац преживљује своје реалистичко схватање у приповедању, утолико се за други правац јавља све јаче интересовање међу нашим учитељима.

Двадесетогодишњи успех наших учитеља на етнолошким испитивањима је немогућно данас потпуно приказати. Има доста њихових рукописа који чекају да се објаве, а многобројни су њихови радови објављени или се објављују по разним часописима и годишњацима чија прегледност није лака ни исцрпна. Досада се успело да се библиографски приближно забележе две трећине послератне објављене етнолошке грађе. Српскохрватска етнолошка библиографија се објављује у *Гласнику Етнографског музеја у Београду* и *Вјеснику Етнографског музеја у Загребу*, а словеначка у *Часопису за згоровино ин народописје у Марибору*.

По библиографском прегледу запажа се знатно интересовање учитеља за етнолошка истраживања готово у свим њеним гранама. Најмногобројнији су скупљачки радови из народне усмене књижевности, па радови о народним веровањима, обичајима, друштвеном животу, етнопсихичким особинама и др.

Има приличан број учитеља који самостално врше етнолошка истраживања, па често и без одређеног плана. Тако прикупљена грађа је од незнатне научне вредности, јер јој недостају најпотребнији подаци који би је објашњавали. Знатно су бољи радови оних учитеља који су прикупљали грађу по нарочитим етнолошким упутствима или по упитницима. Потреба ових упутстава и упитника је више од практичне користи, на пр. како треба прикупити и средити грађу, а мање од истраживачке користи. Тако се по упутствима Српске краљевске академије објављује прикупљена грађа у њеном *Етнографском зборнику*, у коме је досад објављено преко педесет књига. По упутствима Југославенске академије у Загребу објављује се прикупљена грађа у њеном *Зборнику за народни живот и обичаје Јужних Славена*, у коме је досад објављено преко тридесет

књига. По упутствима или без њих објављује се етнолошка грађа још и у *Гласнику Земаљског музеја у Сарајеву*, *Гласнику Етнографског музеја у Београду*, *Вјеснику етнографског музеја у Загребу*, *Етнологу*, гласник Етнографског музеја у Љубљани, *Народном благу Етнографског музеја у Сплиту* и у *Часопису за згодовино ин народсписје у Марибору*. То су, углавном, већа средишта у Југославији око којих се окупљају етнолошки сарадници, међу којима има приличан број учитеља.

Осим установа има и приватне иницијативе у етнолошким истраживањима. Али су оне, нажалост, само покрети добре воље и обећања, кратког трајања и без виднијег успеха. Изузетно је успео покрет д-ра *Слободана Поповића* у проучавању психологије сеоске и занатлијске младежи. Његови сви сарадници су *млађи учитељи*, који, по досадашњим прилозима својих марљивих истраживања и занимљивих запажања, обећавају закључке несумњиве вредности.

Ми ћемо са задовољством поменути само неке истакнутије учитеље, сараднике на етнолошкој науци и њихове главније радове, објављене од 1918—1938 године.

Андрија П. Јовичевић, рођен 1870 год. на Ободу код Црнојевића Ријеке, врло активан у проучавању насеља и порекла становништва у југозападним нашим крајевима (Плавско-Гусињска област, Полимље, Велика, Шекулар, Црногорско Приморје и Крајина, Малесија у Арбанији, Зета, Љешкопоље, Манастири у Зетској бановини и др.). — *Станоје М. Мијатовић*, рођен у Коњуху, у Темнићу, 1869 год., са успехом испитује насеља и порекло становништва (Ресава, Белица), обичаје, друштвени живот и материјалну културу становништва у Поморављу (Занати и еснафи у Расини, Народна ношња у Темнићу и др.). — *Владимир М. Николић*, рођен у Чајетини 1872 год., испитује народну материјалну и духовну културу у источним пределима Северне Србије. — *Стеван Тановић*, рођен у Богородици код Ђевђелије 1883 год., најбољи је познавалац и истраживач народног живота на нашем крајњем Југу (Српски народни обичаји у Ђевђелијској Кази и др.). — *Јеремија М. Павловић*, рођен у Божурњи у Шумадији, испитивао народни живот по областима (Живот и обичаји народни у Крагујевачкој Јасеници, Качер и Качерци, Малешево и Малешевци). — *Саво Н. Семиз*, рођен у Мостару 1870 год., сабирач духовне културе Херцеговаца. — *Стеван Делић*, рођен у Требињу 1865 год., умро 1927 год., испитивао обичаје и веровања у Босни и Херцеговини. — *Тодор М. Бушетић*, испитивао обичаје, веровања и народне техничке радове у источним пределима Северне Србије. — *Петар Мирковић*, рођен у Колунићу, у западној Босни, 1855 год., скупљач народних песама из Босне. — *Манојло Бубало-Кордунаш*, рођен у Примишљу, у Кордуну, 1866 год., марљиви и дугогодишњи истраживач народних песама, приповедака и предања (Српске народне приповетке са огулинског Кордуна, из Лике, Крбаве и Босне, и др.). — *Стјепан Бановић*, рођен у Заostroгу, у Далмацији, 1884 год., скупљач народних песама и предања, успешно истражује мотиве и историске личности по народним песама. — *Андрија Лубурић*, рођен у Никшићу 1891 год., скупљач народних песама, особито епских, и предања у

Херцеговини (Дробњаџи, племе у Херцеговини и др.). — *Павлина Богдан-Бијелић*, рођена у Цавтату 1856 год., скупљач народне орнаментике и обичаја. — *Јелица Беловић-Бернадзиковска*, рођена у Осеку 1870 год., бави се проучавањем српскохрватске народне орнаментике и расправља о њеној практичној примени. — *Алберт Сич*, рођен у Љубљани 1865 год., проучава народну орнаментику, ношњу и кућу у Словеначкој. — *Јоже Карловшек*, проучава словеначку народну орнаментику (Словенски орнамент). — *Маријан Марковац* (Ограде у Словенији), *Лука Лукић* (Варош у Словенији), *Никола Зец* (Женидба у Дубашници на Крку), *Јаков Микац* (Годишњи обичаји и веровања у Истри), *Фрањо Жиц* (Народне приповетке са Крка), *Милан Ланг*, *Владимир Певалек*, *Иво Холуб* и др.

Потребу етнолошких испитивања нећемо нарочито истицати, јер је довољно познато, да се живот народни и његова култура данас нагло мењају, а та смена знатним делом иде на штету наше народне културе. О значају и вредности етнолошких истраживања не би се могло више рећи него што су то већ учинили наши признати научници В. Јагић, Б. Богишић, Ст. Новаковић, Ј. Цвијић, Ј. Ердељановић и др. Ипак ћемо, у вези етнолошких испитивања наших учитеља, нагласити две главне вредности: научну и националну. Као научна вредност списи етнолошких истраживања су изворна грађа, јер је скупљена непосредно у народу, и као таква она не застарева, већ, напротив, с већом старошћу добија већу вредност. То је грађа о данашњим етничким и културним приликама нашег народа, чији се начин живота непрестано мења и више се не понавља. С националног гледишта вредност грађе ове врсте је у томе што се њоме упознајемо о животу и особинама баш нашег народа и његове културе, а познавати свој народ значи заволети га неизмерном љубављу.

Бождар Зечевић, Београд

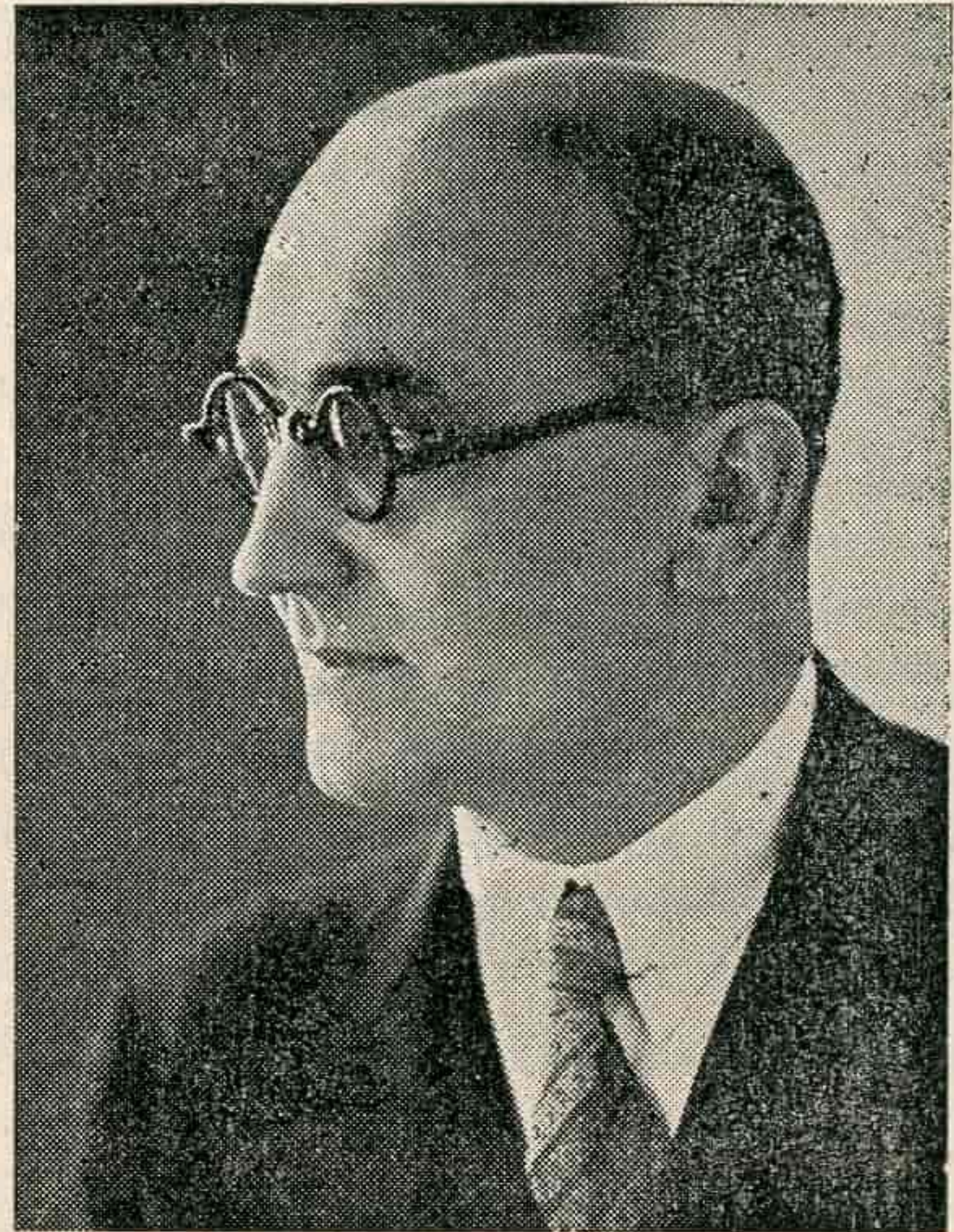
Подмладак црвеног крста у народним школама Југославије

Међународна васпитна организација Подмлатка црвеног крста, настала заузимањем америчких учитеља, уведена је у школе са циљем да се у њој ученици морално, социјално и хигијенски васпитају и спреме за активне чланове Друштва црвеног крста и за добре и корисне грађане. Кад је за време великог светског рата било стављено ученицима у дужност да нешто учине за оне који страдају у вези са ратом, наставници су увидели да такав рад може бити од великог васпитног значаја не само за спремање ученика за живот него и за васпитање њихово за међународну солидарност и сарадњу која је после рата имала да се развије на свима пољима.

Ђаци су се заинтересовали за судбину ратника на бојном пољу, за живот њихових породица и за акције које су вођене у њихову корист, те су и сами настојали да учине нешто за ублажење ратних невоља радећи по девизи „ја служим“. Пошто је развијен дечји интерес, амерички учитељи су увидели да се у тим делатностима у корист других могу применити најлакше савремене педагошке методе и покренути школска омладина на користан, стваралачки рад. Такав делотворан рад на помагању других треба да постане полугом васпитања деце у школи, којом ће се изграђивати дечји карактер и спремати нове генерације за плодан и користан живот, а у исто време и одушевљавати за нове човечанске идеале, што је циљ модерне школе.

Кад је 15 септембра 1917 претседник Америчких држава Вилсон, као претседник Америчког црвеног крста, издао прокламацију школској омладини да се створи Амерички подмладак црвеног крста „у коме ће сваки ђак Сједињених држава моћи да нађе прилике да служи другима“ велики број ученика свих врста школа сврстао се под заставу Црвеног крста да својим скромним силама учине нешто за оне који страдају у вези са светским ратом. Радило се са вољом и одушевљењем, ученици су се такмичили ко ће више да учини, а при чему су јачала њихова хумана осећања и развијао се смисао за градилачки рад.

Кад су престала непријатељства било је много беде коју је рат иза себе оставио, а код Америчког подмлатка црвеног крста нашло се прикупљених средстава намењених за ублажавање ратних

невоља. Амерички црвени крст шаље своје делегате у Европу са задатком да оснивају омладинске организације Црвеног крста преко којих ће се делити помоћ деци у крајевима опустошеним ратним пожаром. Делегатима Америчког црвеног крста стављено је у исто време у дужност да израде васпитање омладине целог света у истом правцу, како би се нова поколења од младости навикла на међународну сарадњу што је предуслов за одржање светскога мира. Покрет за организацијом деце и омладине у државама Европе развио се нарочито после одлуке скупштине Лиге друштава црвеног крста, држане 1922 године у Женеви, да се поред свих националних друштава оснују такве организације, прилагођавајући их локалним приликама и системима школа односних држава. Препоручено је да се у Правила Подмлатка црвеног крста унесе да је „Подмладак организован, да у дечју душу уреже идеал мира Црвеног крста, да се његови чланови привикавају да се брину о своме здрављу, да се вежбају у схватању дужности људске и грађанске солидарности и напослетку да друштво код чланова развија смисао за помагање деце своје државе и деце других народа“. Покрет организовања омладине брзо се проширио по културним државама тако да данас Подмладак постоји скоро код свих цивилизованих народа и броји преко 17 милиона чланова деце разних раса, религија и сталежа свих континената.

Делегација Америчког црвеног крста дошла је у нашу земљу почетком школске године 1921/22 и њени су чланови држали предавања наставницима и израдили су и штампали прва Правила Подмлатка у којима је постављен за васпитни циљ: „да се стара о здрављу народа и да на моралној основи припрема пут трајноме миру“. Преко организације Подмлатка црвеног крста настоји се дакле да се појединци и читави народи приближе једни другима, да се међусобним упознавањем, споразумевањем и помагањем развију осећања пријатељства и солидарности и да се у духу међусобне трпељивости и узајамног поштовања иде заједничким идеалима.

Подмладак је дакле основан са задатком: 1) да деци и младежи улије основна правила личне и школске хигијене; 2) да пробуди и развије у њима морални осећај при сваком добром делу које се учине ближњем; 3) да их упознаје са грађанским правима и дужностима; 4) да их упућује у стварање хуманитарних покрета и да их васпита у правцу племенитости и човекољубља.

Организација. Делегација Америчког црвеног крста напустила је нашу земљу концем јуна 1923 године и предала агенде Подмлатка у руке одбора Подмлатка Друштва црвеног крста који је изабран при Главном одбору још 25 децембра 1921 године. Захваљујући правилном схватању и свесрдном заузимању наставника свих школа, као и помоћи Министарства просвете и Главног одбора Друштва црвеног крста за организовање школске деце у Црвени крст, покрет је почео хватати корена најпре по већим местима, а затим по варошицама и напослетку по селима. Из доње табеле се види како се организација Подмлатка ширила у нашој држави.

РАЗВОЈ ОРГАНИЗАЦИЈЕ ПОДМЛАТКА ЦРВЕНОГ КРСТА КРАЉЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ ОД 1921/22 ДО 1937/38 ГОДИНЕ

Школске године	Организоване школе:			Ђачки подод- бори	Ч л а н о в и:		
	основне	средње и стручне	укупно		мушки	женских	Свега
1921-22	46	12	58	232	8.200	5.139	13.339
1922-23	200	44	244	976	18.000	14.000	32.000
1923-24	613	123	736	2.941	55.924	41.881	98.805
1924-25	1.128	141	1.369	5.178	84.988	57.912	142.900
1925-26	1.340	248	1.588	6.303	96.400	66.400	163.146
1926-27	1.656	274	1.930	6.736	112.067	78.251	190.358
1927-28	1.915	286	2.201	7.559	121.620	81.201	202.831
1928-29	2.140	305	2.445	8.000	142.152	90.132	232.284
1929-30	2.520	243	2.763	9.095	166.291	117.266	283.557
1930-31	2.926	294	3.220	10.052	188.109	145.879	333.988
1931-32	3.072	362	3.434	11.204	202.870	152.360	355.230
1932-33	2.916	388	3.304	11.027	184.370	140.990	325.360
1933-34	3.372	398	3.770	12.226	208.519	154.035	362.554
1934-35	4.265	473	4.739	17.730	301.617	213.198	517.975
1935-36	3.249	512	3.761	14.975	235.548	167.339	402.887
1936-37	3.835	555	4.390	16.098	248.318	178.398	426.716
1937-38	4.107	577	4.685	16.499	274.102	184.075	458.177

Како у нашој држави има око 8.000 народних школа, а од тих је већ 4.000 у организацији, то се половина свих школа у нашој држави користи благодатима ове савремене васпитне установе. Према статистици коју је издала Лига друштва црвеног крста у Паризу по апсолутном броју организованих чланова Подмлатка Југославија заузима пето место у свету, а по проценту организованих ђака је на првом месту.

Рад у организацији Подмлатка црвеног крста у нашим школама врши се на принципу дечје саморадње и ђачке самоуправе. Разреди и целе школе су друштва Црвеног крста у малом, која се брину да организација правилно функционише, да чланови раде на чувању и неговању свога здравља своје околине и да помажу својим друговима, а затим деци у другим школама, па и оној у иностранству.

Хумани рад. У смислу свога програма сваки члан Подмлатка је дужан да чини пријатељске услуге свима, а првенствено својим вршњацима. Овај израз пријатељства може бити у облику услуга које чине једни другима, или се помажу они који су у невољи одељом, обућом, храном, књигама, школским прибором, лековима и другим. Болесни другови треба да се шаљу на опоравак или у болнице на лечење. Помажу се не само другови у својој школи, него и они у другим школама из сиромашних крајева. Наши млађани су активно учествовали у свима акцијама Црвеног крста за помоћ пострадалима од поплаве, града, земљотреса, суше и других елемен-

тарних непогода и слали своју помоћ у новцу, оделу и животним намирницама. Они су помагали и својим вршњацима у другим земљама који су страдали од које елементарне непогоде. Тако је слата помоћ деци у Јапану, Бугарској и Грчкој када су ове земље страдале од земљотреса, затим деци у Шпанији која страда услед грађанског рата. За време велике поплаве у Јужној Француској наши чланови су скупили суму од 479.092 динара. Новац који је од стране нашег Подмлатка послат у Јужну Француску употребљен је за подизање једног игралишта, једног превенторија и дечјег дома, док је од средстава сакупљених од стране Југословенског Црвеног крста подигнута народна школа Краља Александра I у једном поплављеном месту Француске. Да би се дошло до средстава потребних за вршење свога хуманог и хигијенског програма чланови су приређивали забаве, концерте, уређивали вртове у којима се производило поврће и воће, сакупљали лековито биље и израђивали ручне радове. Сви производи би се после уновчили или послали као поклон друговима у другим крајевима.

Из доњег прегледа се види колико је које године издато у готову новцу из благајни Подмлатка црвеног крста на добротворне сврхе, те колико је школа помогнута и колико ученика. Осим тога сваке године се прехрањује у кухињама Подмлатка 40—50.000 деце, шаље неколико хиљада деце на летовање и помажу се чланови на други начин, а да се то у извештаје Подмлатка не уноси.

ХУМАНИ РАД ЧЛАНОВА ЗА ВРЕМЕ ОД 1924/25 ДО 1936/37 ГОД.

Школске године	Помогнуте школе међушколским помагањем	Колико је млађана помогнута	Угрошено у готову из благајне ПЦК. надобротворне врхе	У колико са школа рада ручни радови	Уређени вртови Подмлатка ц. к.	Уређени кошеви Подмлатка ц. к.
1924-25	50	—	—	30	82	—
1925-26	66	—	106.322	133	427	—
1926-27	121	478	214.699	563	308	—
1927-28	294	4.319	25.272	622	257	—
1928-29	379	8.980	269.014	771	468	—
1929-30	307	8.900	254.133	680	582	—
1930-31	352	11.095	274.241	1.058	672	35
1931-32	211	12.656	353.354	1.241	789	79
1932-33	137	13.543	299.097	1.292	842	79
1933-34	160	15.908	215.623	1.196	806	103
1934-35	269	15.353	251.833	1.102	912	136
1935-36	383	15.578	380.007	1.154	714	79
1936-37	354	19.397	431.041	1.209	867	69

Хигијенски рад. Чланови Подмлатка су дужни да врше свакодневно здравствена правила исписана на таблици „игра за добро здравље“. Осим тога чланови чине гимнастичке вежбе и вежбе ди-

сања, воде борбу против туберкулозе и алкохолизма, набављају своје школске апотеке, подижу своја купатила, хигијенске чесме, своја игралишта и друге хигијенске установе. Нарочита се пажња посвећује да се одржи што више хигијенских предавања и да се припреме за ђаке хигијенски течајеви где се упознају са дезинфекционим средствима и вежбају у указивању прве помоћи.

Како је правилна исхрана први услов за телесно и душевно здравље и за нормално развијање деце то је нарочита пажња посвећена увођењу *школских кухиња*. У тим установама не само да се наши чланови хигијенски исхрањују него се вежбају и у готовљењу здраве хране, у припремању јеловника, уређењу трпезарије и привикавању на ред при јелу. Кухиње су од особитог значаја за хумано и друштвено васпитање, јер се у њима све ради колективним напорима мушке и женске деце и то једнако сиромашне као и имућније. У неким школама у кухињама Подмлатка прехрањује се само неколико деце и то по неколико недеља или по неколико месеци, док се у неким школама успело да се помоћ у храни дели преко целе школске године, а у неким се исхрањују сва школска деца. Подигнуто је поред школа 37 посебних зграда за школске кухиње. Из доње табеле се види да се у кухињама Подмлатка сваке године прехрањује све више и више ученика тако да се може рећи да се последњих година у њима прехрањује округло 50.000 ученика.

За привикавање на хигијенски начин живота, за развијање смисла за заједнички рад, за ширење дружељубља и за друштвено васпитање веома су погодна *летња опоравилишта* Подмлатка. Њих приређује или поједина школа или месни или бановински одбори. Летовалишта се спремају или по школама које се налазе у климатским местима или у приватним зградама или под шаторима. Тек у последње време Подмладак је почео да оснива и подиже своја стална летовалишта на морској обали и у планинским пределима. Летовалишта Подмлатка црвеног крста све се више оснивају тако да се годишње у целој држави припреми око 50 у којима се опоравља 4—5.000 наших чланова.

Организације Подмлатка црвеног крста настоје да уводе своја *игралишта* или поред школе или на коме другом месту и да их снабде играћим справама да би чланови слободно време проводили у заједничким играма и да и тим начином јачају своје здравље и да се друштвено васпитају. Таквих игралишта има преко једне хиљаде у земљи.

Настоји се да се подижу и *купатила* Подмлатка црвеног крста и да се уводи здрава вода било у самој школи било поред школе. Досада је подигнуто десет посебних зграда за купатила Подмлатка и уређено 27 чесама и бунара. Има неколико школа које су уредиле своје економске зграде и хидроцентралне за произвођење електричне струје.

За хигијенско просвећивање својих чланова Подмладак приређује своје *хигијенске течајеве* у којима се предаје о чувању и неговању здравља, о неговању болесника, о указивању прве помоћи. Ови течајеви већином се изводе са ђацима средњих и стручних школа, али су с успехом приређивани и у неким основним школама.

ХИГИЈЕНСКИ РАД ЧЛАНОВА ПОДМЛАТКА ЗА ВРЕМЕ ОД 1922/23 ДО 1936/37 ГОДИНЕ

Школске године	Млађанима одржано здравствених предавања	Течајеви из хигијене	Летња опо- равилишта	Број деце у летова- лишту	Приручна апотека	Школске кухиње	Прехрањује се у кухињама чланова	Купатила, хиг. чесме, тушеви, умиваоници	Игралшта Подмлатка црвеног крста
1922-23	—	3	—	—	—	—	—	—	3
1923-24	35	3	1	87	1	—	—	1	4
1924-25	100	2	3	90	45	15	525	22	46
1925-26	907	2	13	305	309	26	910	48	187
1926-27	3.037	1	19	667	317	56	1.960	160	362
1927-28	3.923	15	28	958	318	94	2.774	172	366
1928-29	6.937	45	29	1.178	399	517	23.782	287	351
1929-30	7.564	39	31	1.380	467	405	19.035	235	376
1930-31	6.752	28	33	1.413	564	434	22.386	241	566
1931-32	7.691	30	30	1.292	652	765	39.585	307	959
1932-33	7.638	41	31	1.313	636	694	40.355	202	980
1933-34	7.394	72	39	1.684	639	675	41.687	220	934
1934-35	8.900	44	37	2.614	632	637	34.615	330	1.135
1935-36	8.270	50	41	3.293	605	895	49.624	438	1.029
1936-37	9.068	64	52	4.235	760	666	41.249	348	1.055

За развијање осећања солидарности и пријатељства међу децом разних школа у нашој земљи, затим и са децом из иностранства уведено је *међушколско дописивање* преко организација Подмлатка црвеног крста које је из године у годину све живље. Наши чланови дописују се са друговима из преко 30 држава и пошаље се годишње близу 200 пошиљки већином албума у којима се налазе поред писама фотографије знаменитости дотичнога краја, колекције марака, пресовано биље и ручни радови. Настоји се да се шаљу и други поклони и то првенствено ручни радови, а нарочито као божићњи поклон.

Да би се наставници што више заинтересовали за организацију Црвенога крста и његова Подмлатка и нове педагошке покрете још од 1924 године приређују се *наставнички феријални течајеви* по нарочитом плану и програму одобреном од Министарства просвете. Од 1924 до 1937 одржано је 57 таквих течајева у којима је узело учешћа 2.226 наставника највећим делом учитеља-ца основних школа.

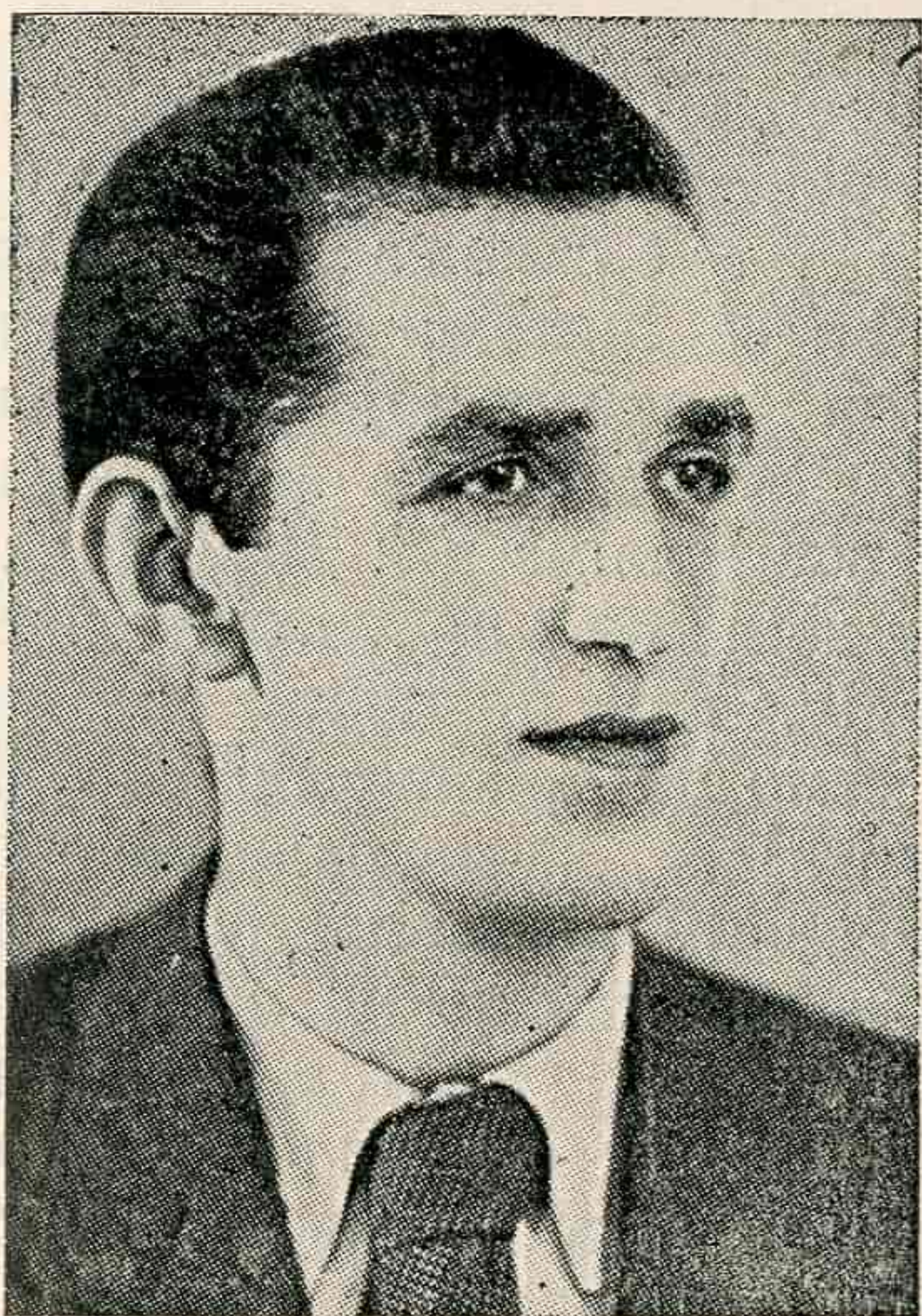
Од почетка свога деловања Подмладак црвеног крста издаје свој часопис „Гласник Подмлатка црвеног крста“, али како се показала потреба да се издаје посебан лист за основне, а посебан за средње и стручне школе, то се од 1936/37 издаје часопис „Добро дете“ за ђаке основних школа. Главни одбор Друштва црвеног крста — секција Подмлатка — издаје своју нарочиту књижицу са пропагандним и поучним списима и своју позоришну библиотеку у којој је изашло већ 10 свезака. Календар Подмлатка црвеног крста

штампа се такође у великом броју и шири међу школску омладину. Издања Подмлатка црвеног крста корисно служе учитељима у њиховом школском раду.

Организација Подмлатка црвеног крста ухватила је дубока корена у нашим народним школама и постала најбољим помоћником учитељу при савременом образовању школске омладине, а нарочито у моралном и грађанском васпитању.

Борислав М. Павић, Београд

Рад учишћеља народних школа на ширењу трезвености у Југославији од 1918 до 1938

Организовани рад на ширењу трезвености код нас почео је око 1900 године оснивањем првих антиалкохолних организација. Прва таква организација било је друштво трезвености у Великом Селу, округа пожаревачког, које је основано 1883 године предузимљивошћу једног тамошњег интелегентног сељака, под утицајем вести о антиалкохолном покрету у Америци које су се јављале у нашој штампи. За оснивање и рад овога друштва везана су имена учитеља Гојковића и учитељице Лепосаве Крстић, који су тих година службовали у Великом Селу. Затим је почело независно оснивање таквих друштава у Босни (1893), Црној Гори (1900), Србији (1901),

Хрватској и Славонији (1911). Сама идеја, систем и методи рада, пропагандистичка средства и морална потпора тражена је и донета са стране. Али наша средина, са дубоко укорењеним алкохолизираним обичајима, није могла схватити озбиљност идеје трезвености, примала ју је хладно, често са потсмехом, или као згодну борбену паролу за остварење националних идеала као што је био случај у Босни. Очегледно је било да успех покрета трезвености код нас зависи од васпитања нових генерација у духу те идеје. У ту сврху је 1907 године основан Савез трезвене младежи у Београду као ваншколска трезвењачко-васпитна организација са циљем, „да омладину васпитава и просвећује у духу потпуне уздржљивости (апстиненције) од уживања алкохолних пића, духана и осталих опојних материја (опијума, морфијума, кокаина, хашиша и сл.), будући да уживање свих тих материја као врло рђав обичај руши физичку снагу како појединца, тако и целог друштва; — да омладину организује и спрема за борбу против уобичајеног употребљавања алкохолних пића и пушења духана, како би на тај начин створио што више дру-

штвено активних и народу корисних појединаца.“ Разумљиво је да је Савез трезвене младежи у своме раду највише рачунао на потпору школских људи, наставника, свештеника, школских лекара. Он је до ратова развио врло лепу активност и постигао врло лепе успехе.

После рата рад је спонтано обнављан у свима крајевима где се пре рата развијао. Ускоро је дошло до скупљања свих југословенских трезвењака у јединствени „Југословенски савез трезвености“ (1920), чијим се чланом сматра и Савез трезвене младежи, јединствена омладинска организација трезвености за целу нашу. Земљу. Унутрашњи неспоразуми разбили су ово јединство тако да данас имамо неколико независних организација: Југословенски савез трезвености у Загребу са Савезом трезвене младежи у Београду, Велика Југословенска ложа трезвености гуттемплерског реда у Београду, „Света Војска“ у Љубљани, Југословенско удружење железничара трезвењака у Београду.

Рад југословенских учитеља на ширењу трезвености кретао се у главном кругу делатности ових трезвењачких организација, или је ма на који начин с њима био у вези, јер су оне саме са своје стране ту везу тражиле и појачавале, обраћајући се учитељима као васпитачима и као јавним радницима који стоје у најближој вези са широким слојевима народа. У томе је правцу нарочито радио Савез трезвене младежи, упућујући свој апел учитељима већ 1921 године и молећи учитеље-апстиненте да развију најживљу пропаганду идеје трезвености код омладине у своме крају. Том приликом им даје ограничена упутства да свој рад сведу само на држање популарних предавања из области алкохологије и хигијене, да не раде на организовању кола трезвене младежи у основним школама, јер је постојала бојазан да она деца која из домаћих или неких других разлога не могу ступити у коло, не добију утисак да учитељ њих мање воли него ону децу која су у колу. Од учитеља се тражило да у коло трезвене младежи привуку одраслију сеоску младеж „и тиме унесу много чега новог и занимљивог у живот сеоске младежи“.

Само осврт на ту сарадњу и те везе предмет је овог прегледа, јер, нажалост, код нас још није било посебног организованог рада учитеља на ширењу трезвености, какав је рад развијен у Немачкој, Швајцарској, Скандинавским земљама, Бугарској, где су учитељи главни и најјачи носиоци ове активности. Ако смо ми данас у стању да говоримо о раду југословенских учитеља трезвењака онда за то треба да будемо захвални једној мањој групи одушевљених старијих и млађих појединаца међу њима.

Међу старим учитељским ветеранима, који су сарађивали у покрету трезвености од његовог оснивања пре рата и од првих дана обнове рада после рата, рељефно се истиче њих неколико, и њихов рад и настојања заслужују да се посебно забележе.

Тако *Вера Ткалец* († 1920) је једна од највреднијих сарадница и чланица Друштва апстинената за Хрватску и Славонију. Још од 1908. године она у сваком броју листа „Домаће огњиште“ објављује своје чланке који често имају за предмет борбу против алкохола. У поратним годинама, иако оптерећена високом старошћу и пословима у „Колијевци“, институцији за заштиту деце и одојчади, неу-

морно долази међу апстиненте интересујући се до последњих дана за напредак трезвености. Готово пред смрт објавила је своје последње чланке: „Жена и сузбијање алкохолизма“ у листу „Југословенска жена“ и „Алкохол и нећудоредност“ у листу „Трезвеност“.

Један од најнеуморнијих радника на ширењу трезвености из редова учитеља је свакако *Никола Ђурић*. Још пре рата је издавао свој дечји лист за трезвеност „Нови нараштај“. Тада је радио као учитељ у славонским селима. 1919 године долази у Београд у „Средишњу канцеларију за сузбијање алкохолизма и васпитање младежи“, која је основана у пролеће 1919 године у Министарству социјалне политике и народног здравља. Никола Ђурић је ту постављен у својству путујућег учитеља трезвености. Када је канцеларија укинута он у истом својству прелази у Одељење за народно просвећивање Министарства просвете, где делује све до 1935 године када је пензионисан. Током овога свога службовања прокрстарио је неколико пута целу државу држећи предавања школској омладини и одраслима, оснивајући кола трезвене младежи и друштва трезвености. Већ до 1923 године он је одржао 429 предавања, а до дана пензионисања њихов број се попео на 2.553. 1919 и 1920 издавао је у Београду поново свој лист „Нови нараштај“. 1923 године уређивао је лист „Трезвеност“ који је излазио трошком Министарства социјалне политике и народног здравља. Посебно је објавио своја трезвењачка предавања: „Трезвеност је понос мој“, „Четири најскупочијенија дара“, „Дари трезвености“ (пет издања), „Сунцу — до плодова дарова трезвености“, „Прво предавање против алкохолизма“, и позоришни комад са антиалкохолном тенденцијом „Мртваци а пријете“. Покренуо је акцију за грађење Дома трезвености у Београду. Како ова акција није код његових сарадника наишла на успешан одзив он је сам наставио да прикупља прилоге, да би их 1937 године уступио Савезу трезвене младежи у висини од близу 20.000.— динара у фонд за истоветну сврху. Неко време је био потпретседник Савеза трезвене младежи и функционер у Великој гуттемплерској ложи трезвености.

Својим литерарним и пропагандистичким радом много је задужио наш покрет трезвености *Јован Удицки*, учитељ, школски надзорник и књижевник из Сремске Митровице. Дугачак је списак његових песама, приповедака, цртица, чланака, прогласа, написаних за сврхе пропаганде трезвености. Његов је рад био тих, нечујан и скроман и из њега смо овде у стању да наведемо само неколико података. Први чланак који је „Учитељ“, орган Југословенског учитељског удружења, донео о трезвености био је из пера Јована Удицког: „Школа на сузбијању алкохолизма“ (1921/22). Затим је у „Учитељу“ објавио још један чланак (1925/26): „Антиалкохолна настава“. Под истим насловом објавио је један чланак и у „Гласнику Савеза трезвене младежи“. На учитељском конгресу у Дубровнику 1924 године упутио је учитељима своју реч позивајући их у борбу против штетних алкохолних заблуда. Од другог пропагандистичког рада важно је поменути приређивање велике антиалкохолне изложбе у Ср. Митровици од 23 маја до 6 априла 1924. За цело време њеног трајања Удицки се налазио у изложбеним просторијама и тумачио посетиоцима изложени материјал. После ове изложбе основао је

прво коло трезвене младежи у своме месту. Али оно по чем ће Јован Удицки најдуже остати у успомени југословенских трезвењака то су његове антиалкохолне песме које се данас рецитују на свима трезвењачким приредбама широм целе земље. 1924 године Југословенски савез трезвености му је издао збирку песама за рецитовање. Међу најуспелије спадају „Кућа на раскршћу“ и „Сироче“, као и „Химна трезвености“ која је компонована и пева се на трезвењачким приредбама.

Сретен Динић, учитељ и школски надзорник у Лесковцу, у своме познатом многостраном раду на народном просвећивању задужио је и покрет трезвености, предавањима о штетности алкохола и дувана, чланцима о трезвености у своме листу „Народни просветитељ“, у „Лесковачком Гласнику“ и др. Написао је и посебно објавио књигу „Царство ракије“. У своме раду „Сагоревање омладине“ дотакао се и проблема алкохолизма. Дугогодишњи је организовани трезвењак.

Светло је име у историји покрета трезвености и поч. *Никола Илић*, учитељ и референт банске управе у Бањој Луци. Са свога положаја референта у Врбаској области, учинио је много услуга покрету трезвености, коме је активно припадао. Тако је на његову иницијативу и заузимање неколико година узастопце велики жупан те области наређивао да се цео један дан у школама посвети пропаганди трезвености. Тога дана је обично у Бањој Луци трезвена омладина приређивала манифестације трезвености са великим поворкама у којима је учествовала сва школска омладина. Био је претседник друштва трезвености „Побратимство“ у Бањој Луци и Врбаске жупе Југословенског савеза трезвености. Држао је предавања омладини и одрастима, путовао у сврху пропаганде по разним местима ближе и даље околине, и био искрен и одан помагач сваке трезвењачке акције у Врбаској бановини.

У овај ред заслужних старијих сарадника иду још и *Михаило Огњановић*, учитељ у Београду и бивши члан управе Савеза трезвене младежи, *Јелисава Вавра* и *Јулка Патриарх*, учитељице у Загребу, *Рудолф Хорват Старији*, учитељ у Љубљани и један од оснивача Друштва трезвености у томе месту, и *Христо Христић*, учитељ по селима на Југу. Листа ових имена није исцрпљена ни потпуна. Нашло би се још понеко које би требало овде да се помене, али о њима нисмо нашли никаквих података у архивском материјалу који смо прегледали пре писања овога рада. Тај материјал, нарочито за раније године, није прикупљан ни чуван, тако да постоје знатне празнине у историји југословенског покрета трезвености уопште.

Како је већ дефинитивно утврђено да је најсигурнији начин отрежњавања друштва васпитање нових генерација у духу трезвености, путем школе и антиалкохолне наставе, која треба да ученицима да таква знања о алкохолном питању, о узроцима и последицама алкохолизма, „која ће омогућити младим људима да на основу ове наставе заузму лични и добро утврђени положај према алкохолном проблему“, да њоме ученик треба да учвршћује свој карактер и снажи своју социјалну одговорност. (др. Дагрен, инспектор противалкохолне наставе у Шведској), то се и код нас одмах после рата обратила нарочита пажња на припремање кадра младих учитеља

трезвењака. У ту сврху су по учитељским школама основана кола трезвене младежи у којима је ученицима пружена могућност да путем саморадње и самообразовања стекну потребна знања а постигла су та кола у учитељским школама у Беранима (одмах после рата), у Алексинцу (од 1923) доласком у ту школу др. Слободана Поповића, садашњег претседника Савеза трезвене младежи, под чијим се утицајем формирао већи број искрених трезвених младих васпитача из дванаест ученичких генерација, у Ужицу и Јагодини (неко краће време), у Осијеку, у Бањој Луци (најпре под руководством проф. Милана Јанковића, а после настојањем поч. Вељка Вујасиновића, директора, који је захтевао од својих ученика да раде у колу трезвене младежи, сматрајући трезвеност као услов сваког васпитног рада). И у осталим учитељским школама је постојало или и данас постоји коло трезвене младежи, али чланови тих кола као учитељи на терену нису с успехом настављали свој трезвењачки рад.

Велики је број учитеља трезвењака из свих ових кола отишао у народ. Тамо их се највећи број губио, многи су покушавали да отпочну рад на пропаганди трезвености, али су их прве потешкоће поколебале и обесхрабриле. Неки су од њих после, због извесних личних разлога, постајали и противници идеје трезвености. Узроци овог отпадноштва су разнолики и многобројни: недовољна лична убеђеност у вредност идеје трезвености, отсуство сваког разумевања средине у којој је требало радити, рђав утицај старијих колега, који је чешћи него што би се мислило, недовољна борбеност у сукобима са директним противницима трезвености на селу, крчмарима, кафецијама, произвођачима алкохолних пића и разним спекулантима, главним факторима на селу. Јачање и слабљење покрета трезвености код нас уопште одражавало се и на бројном учешћу учитеља.

Али и поред ових потешкоћа, ипак се у редовима трезвењака задржао већи број учитеља. То нарочито важи за ученике учитељске школе у Алексинцу, Јагодини и Бањој Луци који данас чине претежну већину у укупном броју учитеља трезвењака.

У колима трезвене младежи развила су се, углавном, два типа учитеља трезвењака: један са претежним теориским интересом за проблеме алкохологије, дечје психологије, социологије, етике, који је, у жељи за сазнањем, своју активност упућивао књижевно-научним огледима и испољавао је у низу чланака и књижевних прилога по трезвењачким и другим листовима. Други, од овога различит, тип је учитеља-трезвењака практичара, који неуморно оснива кола трезвене младежи, друштва трезвености, соколске чете на трезвењачкој основи, који на сваком новом месту службовања почиње овај рад од почетка. Динамичан, он тражи прилике да говори и убеђује, сам организује зборована трезвености. Води живу преписку са централама, посећује трезвењачке скупштине и конгресе. У све друге акције уноси своја трезвењачка убеђења. То је онај тип учитеља на коме се може и мора заснивати рад на ширењу трезвености у народу.

Ова два типа могу се само теориски одвојити, практично их везује њихов рад са школском децом, рад на ширењу трезвености у своме разреду и школи.

Постоји и прелазан тип.

Први тип преовлађује међу учитељима Моравске бановине. Међу њима има неколико врло вредних писаца чланака и литерарних огледа. У њиховим чланцима огледа се добро познавање питања које се третира, продубљеност мисли, лична убеђеност у вредност саме ствари о којој се пише, као и солидна писменост и начин изражавања.

Природа њиховог интереса види се из наслова тема објављиваних последњих десет година у „Гласнику Савеза трезвене младежи“ и у загребачком листу за безалкохолну културу „Нови живот“. Највреднији међу њима заслужују да овде буду поменути:

Поч. Миладин Јаковљевић (учитељ у Пехчеву), објавио је у „Гласнику С. т. м.“ низ чланака од којих су запажени: О сузбијању алкохолизма на селу у Јужној Србији; Непријатељи трезвењачког покрета; Прилог проучавању питања о етичким основама трезвењачких дружина; Учитељев ауторитет и антиалкохолни покрет; О развићу ниских тежњи код извесних сеоских младића.

Љубивоје Бајић (учитељ у Медвеђи код Трстеника), исто је тако плодан: О дволичности и трезвености, О спремању учитељске омладине за ширење трезвености; Један израз слабости наших непријатеља; Учитељ и апстинентска акција; О апстинентском васпитању у основној школи; Прилог психологији наших непријатеља; Алкохол и традиција (овај последњи у листу „Нови живот“).

Михаило Б. Дуњић (Куновица-Ниш) пише: Пред прославу трезвености; Сеоска средина и ширење трезвености; Сеоска младеж, њени родитељи и трезвењачки покрет („Нови живот“).

Михаило М. Лазаревић (Стиник-Струмица, Избеница-Бачина) објављује: Учитељ и трезвењачка организација; Реч-две о ширењу трезвености у Јужној Србији; Безалкохолна прерада воћа и ширење трезвењачког покрета; Дописивање кола по основним школама; Противници покрета трезвености.

Љубинко Милићевић: Наука о васпитању и резултати научних испитивања утицаја алкохолних пића; Непријатељи трезвености у светлости психоанализе; Пакости које чине непријатељи трезвености апстинентима; Нова школа и трезвеност; Прилог психологији трезвењачких воћа; О ширењу трезвености на селу. Ово последње је конгресно предавање одржано на V југословенском конгресу трезвености у Скопљу 1933 године и објављено у листу „Нови живот“.

Аксентије Гагић (Рибарска Бања): Наша трезвена омладина и наша култура; Савремена привреда и трезвењачки покрет; Наше воћарство и савремена борба против алкохола (предавање на Воћарском конгресу у Чачку 1932 године); Учитељ, главни чинилац ширења трезвености на селу („Нови живот“).

Божидар Љ. Ђорђевић (Власина), најмлађи је у овоме кругу. Поред чланака: О истрајности у апстинентској акцији; Како да постигнемо успех; Алкохол и сеоска омладина, написао је и драмски оглед у две слике „Крвава слава“ који је награђен на конкурс у „Гласника Савеза трезвене младежи“ и посебно отштампан.

Дужим или краћем радовима јављали су се и: Тодор Костић, Сима Зајић, Владан Живковић, Владимир Дражић, Живан Ђирић, Станоје Бојовић, Јусуф Гранов, Јован Димитријевић, Миладин Вав-

ловић, Душан Миладиновић, Милан Јањушевић и још неколицина који су у међувремену престали бити апстиненти.

На овоме месту можемо поменути да је „Учитељ“ до сада објавио пет чланака о трезвености у вези са наставом и васпитањем, и један приказ. То су, поред ранија два поменута чланка која је написао Јован Удицки, још и чланци: Апстинентско васпитање омладине од Ј. Чапа у преводу с чешког Бисеније Лукић (1927/28). Алкохолизам и настава од Драгомира С. Ђоковића (1931/32), и Питање антиалкохолне наставе од Душана Теодосића (1932/33). Драгољуб Илић је приказао књижицу „Да сам знао раније“ од д-р Милоша Ђ. Поповића (1921/22).

Овде помињемо и *Мату Ловрака*, учитеља и књижевника у Загребу. Он је на почетку свога књижевног развоја објавио у Гласнику Савеза трезвене младежи 1924 године две своје скице: Мали трезвењак и Страшан сан. А у јуну 1938 године друштво трезвености „Нови живот“ у Загребу издало је успели Ловраков омладински роман „Дивљи дјечак“, где је на уметнички начин приказана симпатична учитељева борба за отрежњавање једног села. Литерарне огледе у стиху и прози других учитеља овога пута морамо изоставити.

Практични рад учитеља трезвењака најбоље би се могао овде приказати двадесетогодишњим фреквенцама њиховог броја, броја организација које су они основали и водили, кола трезвене младежи, друштава трезвености и трезвених сеоских чета. Нажалост, такве бројне фреквенце ми нисмо били у стању да прикупимо. Овде изнети бројеви могу само да илуструју овај приказ, али и као такви они ипак доста казују.

Тако је остало забележено да се 1924 године на позив Југословенског савеза трезвености (тада седиште у Сарајеву) за оснивање нових друштава трезвености јавило 17 учитеља. Савез је тада бројио 41 друштво. Од тих је 19 било новооснованих, међу овима су 8 основали учитељи по селима (Неготин на Вардару, Ласово код Бољевца, Петковица код Шапца, Бистрица код Бијелог Поља, Баваниште у Срему, Веница код Кочана, Маковиште код Косјерића, Корач код Брчког). Али је исто тако те године забележено да је из чланства Савеза трезвене младежи брисано 40 кола углавном по основним школама и то због неактивности. (Остало их је 11). Нека од ових кола основали су друга лица по школама где није било учитеља трезвењака. За ту годину имамо још један податак о броју учитеља трезвењака. Наиме, у тада основани Савез наставника трезвењака уписало се до конца 1924 године 60 учитеља из разних крајева. Школска 1925/26 година бележи знатан полет Савеза трезвене младежи. Он тада броји 182 кола. Кслико је било кола по основним школама не знамо, али да је њихов број био знатан види се по томе што је само у околини Јагодине било 24 учитеља трезвењака са 14 кола и преко 300 чланова. 1927/28 године пристиже прва генерација нових учитеља трезвењака из алексиначке учитељске школе и број нових кола по основним школама је још већи. Те је године Савез имао око 400 кола. 1928/29 године било је преко 70 кола по основним школама. Овим колима се обратила нарочита пажња у школској 1929/30 години, када је новим законом о

средњим школама био онемогућен рад Савеза у тим школама. Од те године почиње поступно опадање Савеза, па се и број кола по основним школама смањује, изузев 1931/32 годину када је их поново организован цео низ. (30 од укупно 158). 1932/33 број је спао на 18, 1933/34 пење се на 23, 1934/35 поново спада на 17, да би се даље кретао од 1935/36 до 1937/38 на 20, 17 и 13. Просечан број чланова у овим колима био је око 25.

Када је 17 септембра 1928 године при Југословенском савезу трезвености у Загребу основано друштво трезвености „Расадник“, с циљем проналажења појединаца и њиховог припремања за будуће вође покрета у своме месту, тада су се у чланство друштва јављали и учитељи. Прве године је друштво окупило 275 чланова од којих је било 23 учитеља и професора (али 89 жандарма). После је из године у годину број учитеља растао да их 1933 године буде пријављених 98 што претставља четвртину укупног чланства. После је овај број опадао, и сада се у списку активних чланова води 50 учитеља из разних крајева, али највише из Моравске бановине, опет из редова ученика алексиначке учитељске школе.

Циљ оснивања кола трезвене младежи по основним школама и задобијања учитеља за ту акцију, јесте у томе, да се деца васпитају у духу потпуне уздржљивости од алкохолних пића и дувана, како би се код њих већ у тим годинама усадила одвратност спрам уживања таквих и сличних материја. Коло ради и на томе да се његови чланови клоне и осталих навика које рђаво утичу на развитак младога тела и ометају правилно физичко и душевно васпитање. Да би тај свој задатак постигло, коло ствара својим члановима корисне забаве и уживања којим се физички, умно и етички снажи омладина и на тај начин припрема за доцнији користан живот и рад у друштву. Овај се задатак остварује путем заједничких чланских састанака на којима се читају и тумаче штампани чланци, писмени састави и извештаји о штетном деловању алкохолних пића и дувана; оснивањем књижница у том правцу, приређивањем заједничких излета и шетњи које имају васпитну вредност; ширењем списа, летака и слика које се бесплатно добијају од трезвењачких организација и хигијенских институција; приређивањем безалкохолних забава и весеља. У коло се уписују само ученици два највиша разреда. Праксом је установљено да ови чланови не плаћају Савезу никакву чланарину, а и чланске карте им се, у границама могућности шаљу бесплатно. Целокупним радом у колу руководи учитељ-трезвењак, који добровољно пристане да врши бригу о колу. Од учитеља који коло води тражи се да буде искрено одан идеји трезвености, да буде лични апстинент и стварни узор моралног живота. Он се мора трудити да цео свој живот и рад удеси тако да одиста може служити као пример својим васпитаницима. Поред тога он се мора трудити да цео рад кола буде прилагођен дечјем душевном животу, да не престано води надзор над свим члановима и да их постепено уводи у рад на састанцима, да води записнике, кореспонденцију, одржава везе са централама, распоређује пропагандни материјал, рукује књижницом, прегледа и одобрава радове које чланови читају на састанцима, пази да састанци делују васпитно, организује и изводи излете на којима упућује децу на посматрање ружних обичаја упо-

требе алкохолних пића и дувана што се све бележи у једну бележницу, заступа своје коло на скупштини Савеза где има сва активна и пасивна права. (Пословник за кола трезвене младежи по основним и грађанским школама одобрио је г. Министар просвете под О.Н.бр. 51.004 од 7 јула 1930 године). Такав је рад учитеља трезвењака у школи, у колима чије смо бројеве напред поменули.

Ван школе су била два већа организована потхвата у којима су учитељи играли врло значајну улогу.

Један од њих је оснивање и вођење трезвених соколских чета по селима у Врбаској бановини. Наиме, Соколска жупа у Бањој Луци 1930 године донела је решење да се на њеној територији могу оснивати соколске чете на селима само на бази потпуне трезвености. До 1934 године, када је горња одлука стављена ван снаге, основано је око 20 трезвених соколских чета у којима је био развијен врло леп трезвењачки рад. Чете су основане обично после аналфабетских, или каквих других курсева и најбоље су радиле у селима где су им били покретачи учитељи-трезвењаци. Од учитеља, који су се у овоме раду истицали, помињемо Станоја Бојовића, Јусуфа Гранова, Марка Перишића, Алберта Стејскала, Божидара Пиндовића и три учитељице: Невенку Врањешеву, Даницу Јовановић и Обренију Шарић. Соколска чета којом је руководио Алберт Стејскал, учитељ у Поточанима, срез прњаворски, уз велико славље је претворила своју сеоску крчму у здрављак. Чета Марка Перишића у Шљивну (срез бањалучки) приредила је 1933 године грандиозну прославу трезвености којој је присуствовало преко 1000 сељака слушалаца. Исту неуморну активност показали су Јусуф Гранов тада учитељ у Г. Подградцима, код Босанске Градишке и Станоје Бојовић, учитељ у Бравском код Кључа. Ослобађањем чланства од обавезе трезвености, соколске чете су изгубиле овај значај у покрету па је и акција учитеља трезвењака претрпела промене или је потпуно обустављена.

Друга велика акција на терену у којој су узели знатног учешћа учитељи трезвењаци јесте провођење велике анкете о раширености алкохолизма на нашем селу. Ову анкету је финансирала Рокфелерова фондација преко школе народног здравља у Загребу, а технички је изводио Југословенски савез трезвености. После изведених техничких припрема, упућен је позив на сарадњу појединцима да изврше анкетирање у својим срединама. Позив је разаслан на 485 адреса. Одазвало се њих 210. „У одазивању на позив предњачили су наши дични учитељи-трезвењаци доказујући и овом приликом колико су достојни оног поверења и симпатије које спрам њих гаји читав наш покрет, —“ каже се у годишњем извештају Југословенског савеза трезвености, поднетом на скупштини у Скопљу 1933 г. До тада су били готови резултати анкете из 20 села која броје 2.462 дома са 13.699 становника. Посао је био у току у 167 села са 19.418 домова. Скупљање података за анкету у многим срединама је наилазило на огромне потешкоће због деликатности читавог испитивања и неповерења нашег народа према сваком статистичком бележењу. Не знамо колики су посао извршили учитељи, јер анкета ни до данас није завршена, материјал није обрађен ни објављен. Из горњег навода изгледа да је он био значајан и вредан. Сама анкета

претстављала је огроман покушај испитивања алкохолизма на терену какав се ни у другим државама није покушавао. Иако њени резултати нису искоришћени, она има многоструке корисне последице. Још два мања подухвата у редовима самих учитеља трезвењака заслужују да буду поменута: Учитељи трезвењаци окупљени у Среском средишту трезвене младежи у Јагодини издали су алманах „Жижа“ 1927 године. Овај алманах је донео, поред извештаја о раду календарског дела и чланака неких првака нашег покрета трезвености, и неколико литерарних прилога самих чланова групе међу којима се истичу прилози Симе Цуцића.

Почетком 1932 године неколико учитеља: Сима Зајић, Стеван Радоичић, Михаило Лазаревић и Славко Стојановић покренули су дечји трезвењачки лист „Трезвена деца“. Лист је уређивао Михаило Лазаревић, тада учитељ у Стинику (код Струмице), финансирани су га његови покретачи и штампан је у Битољу. Један од главних сарадника, био је поч. Миладин Јаковљевић, учитељ у Пехчеву. Лист је изишао у три броја, која су сва распродана тако да се остварио мали суфицит. Услед одласка уредника у војску уредништво је преузео Аксеније Гагић (учитељ у Голобоку). Он је издао један дво-број и тиме је овај покушај завршен.

Поменимо још и жеље и настојања учитеља трезвењака да се путем трезвењачких организација издејствује да о прослави Св. Саве по школама буде забрањено точење алкохолних пића, њихове иницијативе на скупштинама савеза трезвености о разноликим питањима покрета па смо, углавном, дали сумаран преглед рада учитеља народних школа на ширењу трезвености у времену од 1918. до 1938 године.

Учитељи су дужни и по званичној дужности да упознају своје ученике са штетних деловањем алкохолних пића. Тако по наставном плану и програму, који је ступио на снагу 1 септембра 1934 године, у предмету: познавања природе и поуке о здрављу, који се предвиђа по три часа недељно у III и IV разреду, један час недељно у трећем разреду има за предмет грађу човечјег тела и поуке о здрављу. Ту се на 9 и последњем месту помиње и „штетност алкохола и дувана“. § 82 садашњег закона о основним школама прописује да ће „наставници помагати сваки рад ван школе који се предузима ради просвећивања народних кругова у духу овога закона“. У уредби о вршењу надзорничке службе захтева се при оцењивању наставничког рада узимање података и „о раду на народном просвећивању“. Али под овим радом подразумева се, као што је дато у званичном тумачењу ових прописа, одржавање аналфабетских течајева, рад на ширењу соколства и задругарства. Иако је рад на ширењу трезвености исто тако од великог значаја он још није стекао законску равноправност са напред поменутим радом.

Из ових појединачних и невезених података види се да рад учитеља народних школа на ширењу трезвености није био мали ни безначајан. Што он није био запажен, разлог је у неповезаности ових акција, у разбијености снага. Тежиште рада је било у личној предузимљивости појединаца, а не у органској систематичности већих размера. Недостатак организације осећао се и у редовима

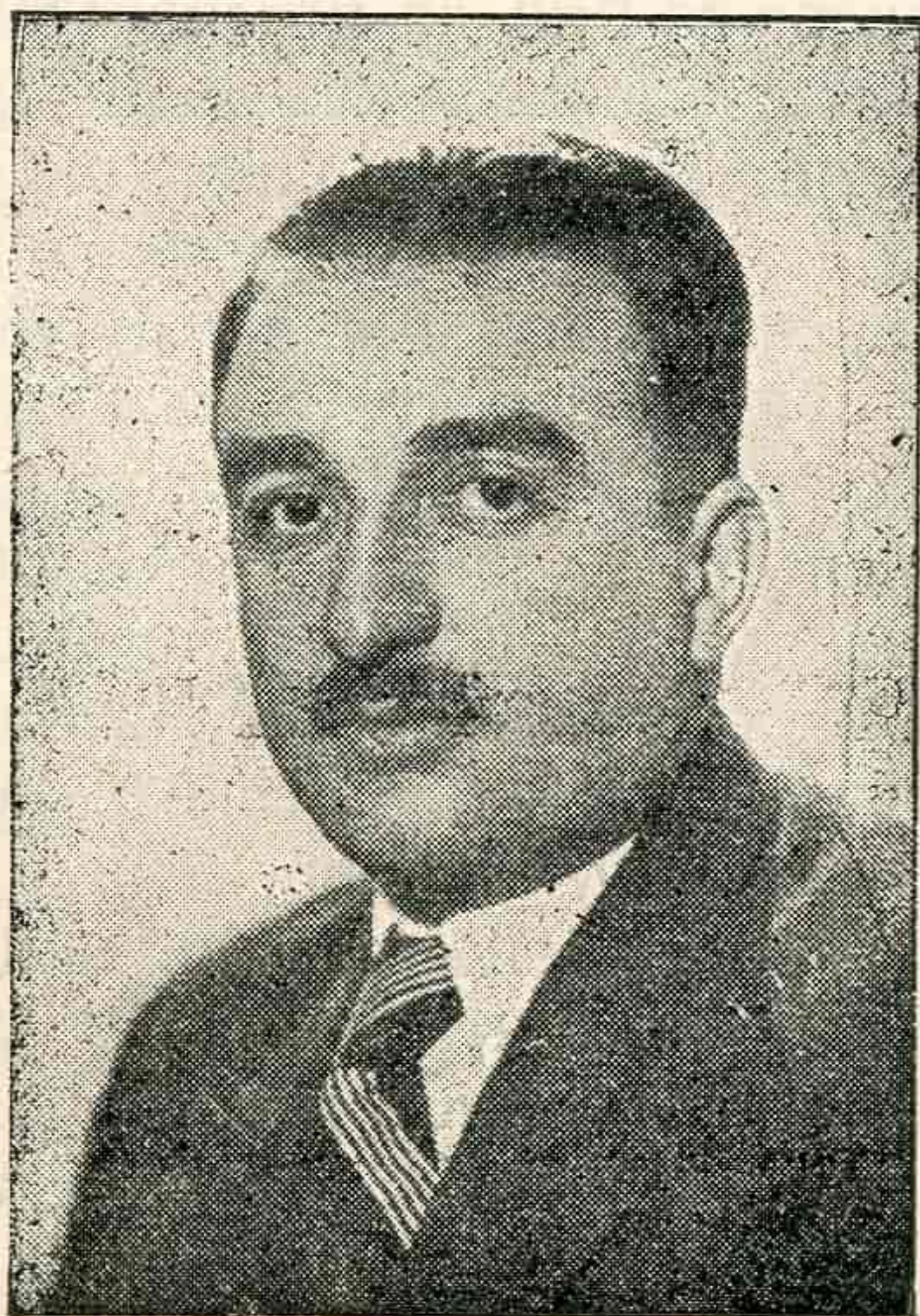
учитеља трезвењака. Тај недостатак они су до сада покушавали три пута да уклоне :

Лети 1923 године, на Седамнаестом међународном конгресу трезвености у Копенхагену основан је „Интернационални савез наставника против алкохолизма“. Циљ савеза је био да појача односе између националних удружења наставника трезвењака, да помаже трезвењачки покрет међу омладином и да тражи увођење хигијенске и антиалкохолне наставе у све школе. Овоме Савезу је одмах приступило 1000 наставника из Швајцарске, а ниједан из Југославије. На ову међународну иницијативу Југословенски савез трезвености, тада са седиштем у Сарајеву, покренуо је акцију за оснивање Савеза наставника трезвењака у Југославији. До јесени 1924 године уписало се 120 чланова од којих 59 учитеља. На скупштини Савеза у Сарајеву, јула 1924 г. расправљало се о циљевима и методама овога новог удружења и донет је закључак, да се још све задржи у припремном стадиуму и да се и даље врбују чланови. Али у недостатку вођства није се даље отишло од ове припремне акције. Други покушај организовања учитеља апстиненанта био је у Јагодини 1923 године, под вођством групе учитеља апстинената из тамошњег Среског средишта трезвене младежи. Они су свој циљ формулисали речима: „Трезвено учитељство наше земље жели да, када се тиче рада на селу, оно води прву реч“. У самом покушају осећала се извесна политичка инспирација. Покушај није успео. Разлози су нам непознати. И овде је био, изгледа, пресудан недостатак вођства и изграђених метода за рад.

Трећи покушај је био 1931 године. Потекао је из редова алексиначких ученика. Тада су Миладин Јаковљевић, Аксентије Гагић, Михаило Лазаревић, Стефановић, Сима Зајић и још неки, упутили позив пријатељима за упис у „Клуб југословенских учитеља апстинента“. Седиште клуба требало је да буде у Алексинцу, а циљ: стручно образовање за ширење апстинентског покрета, „који ће се најпре стећи удруженим снагама и концентрацијом тих стручних снага“. „Овај наш апел, кажу оснивачи, има за сврху да укаже на сву важност и потребност једне репрезентације учитеља апстинената, као највиталнијег питања трезвењачког покрета у држави. . . . Јер сваки апстинент је дужан да своје етичке напоре споји са моралним напорима других. . .“ Оснивачка скупштина клуба у који се већ било уписало преко 30 чланова, била је сазвана у Београду за време трајања IV југословенског конгреса трезвености јула 1931. Како главни оснивачи нису присуствовали, покушај је пропао. Тако учитељи ни до данас нису створили своје сталешке трезвењачке организације.

Велизар В. Милосављевић, Београд

Учишeљи и задругарство

Још у најстаријим временима појављивали су се разни покрети, који су имали за циљ било економско, културно или социјално ослобођење широких народних слојева. Но већина тих покрета имала је и сувише једностране задатке, због којих су, у много случајева, и пропадали. Једини, а у исто доба и најмлађи покрет, који је у себи усредредио све елементе којима се жели унапређење целокупног народног живота у свима његовим манифестацијама, јесте велики задружни покрет. И баш та разноврсност његових задатака и учинила је да тај, релативно млад покрет, постане општенародни и да невероватном брзином освоји све континенте и допре и у најзабаченије, па и најнепросвећеније делове света.

Данас је он идеја водиља, велике задружне армије, која у своме чланству броји стотине милиона припадника и тежи економској и културној независности и бољој социјалној правди у друштву.

Задружни покрет је покрет ситног и малог човека, према коме друштво од искони није имало милости, који је увек био објекат за искоришћавање и који је кроз векове држан у културној, економској и социјалној зависности. Тај покрет створили су мали људи, желећи да кроз њега помогну сами себе и да се спасу бездушне експлоатације.

Прва мисао задругарства поникла је крајем 1843 године у малом енглеском граду Рочдалу. После велике обуставе рада, коју су извели за побољшање свога материјалног положаја, рочдалски ткачи нашли су се у безизлазној материјалној ситуацији. Неколико бедних, незапослених и гладних ткача, који су почели да очајавају за свој живот и своје породице, скупили су се ради договора како да поправе своје тешко и безнадежно стање. Ту, на томе скупу, и родила се мисао задругарства, стварањем прве набављачко-потрошачке задруге. Мали рочдалски пионери нису могли ни помислити да ће њихова идеја, поникла у најтежим данима њиховог живота, за један кратак период постати идеја водиља огромног броја не само радника, него и припадника других сталежа.

Развитак задругарства у Енглеској имао је одјека и у другим државама. Најпре у Француској, па потом у Немачкој, почињу ницати задружне организације свих облика као противтежа брзом развијању капитализма, који је нарочито био узео маха крајем XVIII и у првој половини XIX века.

Вал задругарства, који је благотворно делао у напред поменутих земљама, запљуснуо је при крају XIX века и земље у којима живи наш народ. Деведесетих година прошлога века јављају се у српском делу народа први почеци земљорадничког задругарства. Појава задругарства пада баш у доба великих политичких борби за демократске слободе, које је у то доба српски народ водио, па је и то један од разлога за здрав и напредан развитак задругарства.

Задругарство у Србији тежило је, да својим радом иде за побољшањем економског стања, унапређењем пољопривреде и просвећивањем у културном погледу заосталих широких народних слојева.

Развитак задругарства у Србији нарочито је осетан од ослобођења и уједињења, тј. од онога времена, када су наша, и онако ситна и мала газдинства, била ратом упропашћена. Данас задругарство у Србији претставља један снажан и врло моћан покрет, који с успехом ради на извршењу свих постављених задатака. Велики број задружних организација, преко којих се врши кредитирање, набавка или продаја производа, унапређење и подизање хигијенског жавота и чување народног здравља, најбољи су доказ да је наш народ схватио значај задружне идеје и да је свестан да му је једини спас у великој и моћној задружној организацији.

Поред тих чисто економских и културних задатака, које задругарство врши међу својим припадницима, задругарство има још и велике и узвишене принципе којима тежи бољој социјалној правди и правичнијој подели у друштву. Задругарство не прави разлику међу својим члановима ни по друштвеном положају, ни по материјалном богатству, већ све задругаре сматра једнаким, ако они испуњавају моралне услове који се траже од свакога припадника задружне организације.

Један савршен систем, као што је задругарство, није се могао ни ограничити само на материјалну страну живота, није могао ставити у програм само економски напредак, већ је обратио подједнаку пажњу и на етичко-морални препород друштва, примењујући начела праведности и поштења на друштвени и економски живот.

Задругарство не зна и не пита ни једнога свога припадника ни за верску, ни за племенску, ни политичку припадност. Оно тежи да код својих припадника развије у што већој мери осећање за правду, братство, љубав и једнакост. Гесло задругарства: „Један за све, сви за једнога“, најбољи је доказ колико је припадницима задругарства потребно самоодрицање за успешан и напредан развитак целог друштва.

У развиту задругарства у нашој земљи учитељство је још од првих дана у њему активно, несебично и пожртвовано сарађивало. Живећи у непосредном додиру са широким народним слојевима и посматрајући све недостатке народног живота, учитељство је, с обзиром на своју улогу у друштву и држави, сматрало за своју свету дужност да са пуно ентузијазма прихвати овај нови покрет, чија је тежња унапређење народног живота у свима његовим манифестацијама и да својим пожртвованим радом учини да данас и најзабаченија места у нашој отаџбини имају задружну организацију ма кога облика.

Учитељство је преко задружних организација, као преко нај-

бољег инструмента, умело успешно да ради на подизању и унапређењу привреде, на економском и културном подизању најширих народних слојева.

Домови земљорадничких задруга, који красе многа наша села, постали су жиже свега рада на народном препороду. У њима је сваки учитељ могао радити на народном просвећивању много лакше и успешније него у оним местима у којима не постоје задружне организације. Све те моменте учитељство је користило и користиће, јер је потребно још много прегалаштва и много несебичног рада, па да наш народ дође на ступањ културни, економски и просветни, на коме су други народи у којима је задругарство пре почело хватати корена.

Процент учитеља који сарађују у нашем задругарству није још задовољавајући, јер износи свега око 15% од целокупног броја. Али, и тај мали број успео је да у раду на народном просвећивању постигне завидне резултате. Велики је број села, па и читавих крајева, који су тако рећи препорођени путем задружних организација, које су у већини случајева водили учитељи.

Далеко би нас одвело ако би наводили појединачне примере из читаве плејаде и младих и старијих учитеља-радника на популаризацији велике задружне идеје, али, примера ради, навешћемо колико су напреднији и свеснији широки народни слојеви у Поморављу, Мачви, Шумадији и долини Тимока, у крајевима у којима је услед већег броја школа радио и већи број учитеља-задругара.

Долина Тимока претставља најлепшу задружну башту у нашој земљи, коју красе велики и леви задружни домови, у којима се, поред чисто задружних послова, одржавају течајеви за сеоске домаћице, течајеви за унапређење пољопривреде и у којима су врло често смештене и народне школе.

У много случајева учитељи у задружним домовима воде народне књижнице и читаонице, певачке задружне хорове, дилетантске групе и томе слично. Овакав начин рада је за учитеље најлакши и најуспешнији, јер се обавља путем организације, која им пружа сву моралну и материјалну потпору. Задружне књижнице и читаонице једино данас и раде са успехом, док су такве или сличне установе, стваране ван задругарства, данас скоро права реткост.

Иако је рад учитеља на задругарству несебичан, пожртвован и пун самопрегоревања за добро и напредак свога народа, ипак учитељ-задругар у своме тешком раду наилази врло често на неразумевање и код оних који су својим положајем у друштву и држави позвани да сваки рад на подизању и унапређењу народа помажу. Жалосно је, али морамо констатовати, да се у највећем броју случајева учитељи-задругари прогоне и кажњавају премештајима, само зато, што, служећи задругарству, не могу и неће да служе појединцима или котеријама. Учитељство све то стојички подноси, па и даље с пуно воље и љубави сарађује на задругарству, јер сматра да је нашем народу једини пут и начин да се економски, културно, социјално и морално препороди преко задружних организација. Учитељство се нада да ће се најзад увидети да се чини грех и успорава прогрес народни прогањањем оних, који раде за добро народа, а тиме и за добро отаџбине. Оно је свесно да сваки напредак у друштву тражи и жртве међу његовим

поборницима, па ће их стојички подносити све дотле, док се друга страна не увери да и та средства неће омести развитак и напредак свега онога што је добро и по народни напредак корисно.

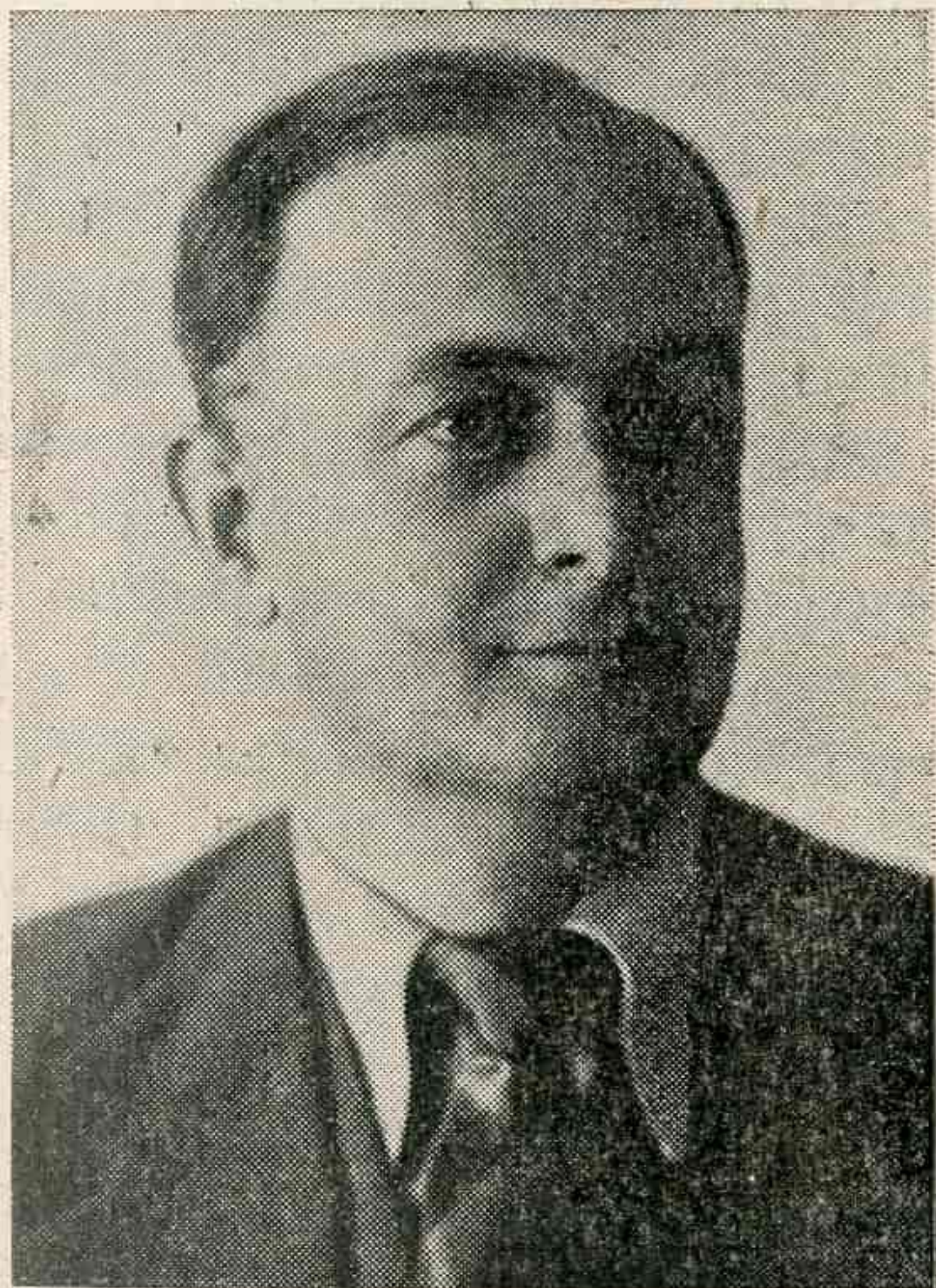
Учитељство је задовољно што му широки народни слојеви на видан начин одају признање за његов рад у задругарству. Данас у врховним задружним организацијама учитељство има велики број својих претставника, што је најбољи доказ да наш народ уме да цени напоре и жртве свакога друштвеног реда који ради на његовом подизању и усавршавању.

Наш народ је један неисцрпан резервоар енергије, физички и етички јаког словенског племена. Та снага нашег народа је прикривена и њу треба пронаћи, пробудити и повести је правим путем, а то се може учинити кроз задругарство. Југословенски народ је кроз векове био изложен великим недаћама, највећим које могу снаћи један народ: небројено пута губити своју самосталност, цепкати се и делити, робовати и бити на раскршћу на коме су се водиле највеће борбе између противних животних схватања и тежњи Истока и Запада и на крају успети да се одржи и да створи велику и снажну југословенску државу. То је најбољи доказ да је способан за живот и да не може и не сме пропасти.

Слободни смо да при завршетку овог нашег излагања упутимо учитељству апел да попут својих другова, који су сарађивали или који и данас сарађују у задругарству, приђу великој задружној организацији, прихвате њене светле принципе и са енергијом, која је својствена учитељству, пораде на стварању боље и лепше будућности, коју је наш народ и заслужио.

Milivoje Vuk. Aračić, Beograd

Jugoslovenski učitelji i telesno vaspitanje van škole

Jugoslovensko učiteljstvo kako pre rata tako i za vreme rata nosilo je visoko luču nacionalnosti, a po završetku rata pregnulo je svom snagom svoga oduševljenja na veliki rad na telesnom vaspitanju. Ono je tako jasno shvatilo, da je telesno vaspitanje samo jedan deo integralnog vaspitanja omladine.

Najveći rad je učiteljstva bio odmah po ratu na vaspostavljanju i širenju sokolstva. I taj rad je urodio plodom samo zato, što ga je učiteljstvo na svojim plećima ponelo. I učiteljstvo je i simoblično nagrađeno jer je prvi zamenik starešine Saveza sokola Kraljevine Jugoslavije g. Engelbert Gangl, koji je iznikao iz učiteljskih redova.

Učitelji su u sokolstvu radili kao ideolozi i kao telnički radnici. Ali tako isto imamo da im zahvalimo što su radili pored praktičnog

rada i na teoretskom poslu telesnog vaspitanja. Od mnogih imena samo da pomenemo nekoliko, koja mi ovoga trenutka padaju na pamet: gg. Dušan Bogunović, Ivan Lavrenčić, pok Ivan Bažlja, Radomir Gačić... Pomenuti, kao i mnogi nepomenuti, svi su se oni trudili da razviju telesno vaspitanje omladine na jedan visok stepen i učiteljstvu se mora reći: hvala na svemu što su do sada uradili i na čemu i dalje rade.

Pored sokolstva njih nalazimo i u bivšem Orlu i u većem delu sporta: u lakoj atletici, plivanju, nogometu, smučarstvu itd. itd.

Ti agilni radnici, idući svojom službom iz sela u selo i iz varošice u varoš, svetle kao meteori i sa njima su se pojavljivale, a često kad odu iz toga mesta, i gasile i sokolske i sportske jedinice. Oni su pošteno oduživali svoj dug školi i državi za nadahnuće koje su u državnim učiteljskim školama dobijali. Ali ne samo da su radili sa omladinom van škole već je na njihovim plećima i najveći deo nastave u srednjim i njima ravnim školama za predmet telesnog vaspitanja.

Čitav rad za ovih dve decenije jugoslovenskog života je jedno poglavlje, koje je obeležilo učiteljstvo u životu naše nacionalne države na polju telesnog vaspitanja.

Donošenjem Zakona o obaveznom telesnom vaspitanju nastupa drugo poglavlje u životu i vaspitanju omladine van škola.

Zakonodavac je postavio celo izvođenje zakona na organizacije prazničnih tečajeva u kojima će se kao centru — osnovnoj školi — sakupljati omladina van škole od svoje 11 godine pa do stupanja u kadar, da od svojih učitelja kao nastavnika, bude poučavana svake nedelje po sat i po do dva sata moralnoj i nacionalnoj nastavi, opštem telesnom vaspitanju (gimnastici i sportu) i specijalnom telesnom vaspitanju (predvojničkoj obuci).

Posao ozbiljan i težak, naročito u prvim godinama, dok obavezno telesno vaspitanje ne stekne ono, što bi se nazvalo „pravo građanstva“. Posao, koji je u današnjem trenutku isto onako težak, kako je i bilo teško sprovođenje zakona da seoska deca moraju pohađati osnovne škole i učiti se pismenosti. I svi oni koji nisu bili u mogućnosti da prate sve tegobe, koje je nekada učitelj imao u svome pozivu, pa ih ima po katkada i danas, ne mogu shvatiti koliko je taj posao vezan za jedno plemenito srce, za jedno čelično nadahnuće svoga poziva i retku energiju i takt, koji se jednom učitelju nameće, da sve tegobe prebrodi i svoj poziv povede ipak putem za dobro naroda i njegove omladine.

Zakonodavac je sasvim pravilno, poznavajući veličinu učiteljskog poziva, stavio na pleća učitelja celo izvršenje Zakona o obaveznom telesnom vaspitanju za vanškolsku omladinu na selu. Jer učiteljstvo se rađa sa narodom, živi se narodom, podnosi sa njim i brige i radosti i umire zajedno sa njim.

Da bi se učitelji osposobili za nastavnike obaveznog telesnog vaspitanja, Ministarstvo fizičkog vaspitanja naroda organizovalo je u 1937 godini tečajeve za spremanje nastavnika. I kroz te tečajeve, koji su trajali po mesec dana, sprovedeno je 500 lica od kojih 400 učitelja iz svih devet banovina Kraljevine Jugoslavije. Iako se znalo da je mesec dana nedovoljno vreme za sve ono što treba jednome

nastavniku, u odnosu na opšte telesno vaspitanje, sa druge strane znalo se da moralno i nacionalno vaspitanje učitelji već vrše sa omladinom u osnovnim školama a specijalno telesno vaspitanje poznaju učitelji jer su svi služili vojsku a većina od njih su rezervni oficiri.

Cilj ovih tečajeva bio je ne samo da se dobiju osnovni pojmovi iz pomenutih gradiva, nego da se vaspostavi i jedan duh, koji treba da zrači na svima stranama Kraljevine Jugoslavije. Da se na njemu izbliže upoznaju Jugoslovenski učitelji sva tri plemena a da svi zajedno upoznaju istoriski grad Beograd, posete na Avali grob Neznanog junaka i poklone se na Oplencu, hadžiluku Jugoslavije, moštima umrlih članova Dinastije Karadorđevića. I uspesi koji su postignuti na ovim tečajevima su vrlo dobri; na njima je učiteljstvo ponova dalo dokaza da se Kraljevina Jugoslavija može njima ponositi u svakom poduhvatu koji ima svoje geslo: za Kralja, Otadžbinu i Naciju.

Poznavao sam učitelje i njihov rad na selu, na prosvetnom, socijalnom, kulturnom i zadrugarskom poslu. Ali u bliskom kontaktu sa učiteljima, kao upravnik ovih tečajeva, ja nemam dovoljno reči da ih pohvalim sa kakvom su ljubavlju i oduševljenjem pristupili ovome poslu. I moram da iskažem moje duboko uverenje, da Jugoslavija sa ovakvim učiteljima, može bezbrižno gledati na budućnost svoje omladine, za koju će se oni žrtvovati da je pouče i vaspitaju u znanjima koja se traže po Zakonu o obaveznom telesnom vaspitanju.

Razišli su se ovih 400 pionira širom Jugoslavije. Ali ne rade samo oni na obaveznom telesnom vaspitanju. Preko tri hiljade tečajeva već rade po seoskim opštinama, koje vode i oni učitelji koji nisu prošli kroz ove tečaje. Rade učitelji — prosvetitelji narodni — i od 240.000 omladinaca koji su decembra 1937 pohađali praznične tečajeve, u decembru 1938 godine pohađaju praznične tečajeve preko 600.000 seoske omladine, zahvaljujući oduševljenom i požrtvovanom radu učiteljstva.

Stižu izveštaji o radu, o teškoćama prebrodivim i katkada neprebrodivim kao i u svakom novom poslu. Ali se svuda onaj žar oseća kojim plamti učiteljska duša, da se dug prema svojoj naciji, a preko omladine, mora izvršiti. Ali i stižu izveštaji gde roditelji zahvaljuju učiteljstvu, da je omladina koja pohađa tečajeve praznične postala poslušnija, ozbiljnija na svome poslu u kući i da se razvija duh solidarnosti, tako dragocen za ljudsko društvo.

Praznični tečajevi postaju za selo kulturna žarišta oko koga se okuplja ne samo omladina već i starije generacije, da sa uživanjem posmatra rad učitelja na moralnom, higijenskom, socijalnom, prosvetnom i telesnom vaspitanju omladine, koje je tako potrebno našem selu.

Učitelji su prionuli pošteno i junački na izvršenje Zakona o obaveznom telesnom vaspitanju. I ta mala jezgra na selu, imaće za vrlo kratko vreme i mnogo pre nego što skeptici misle, da razviju kod naše seoske omladine velika nadahnuća za kulturni napredak u svima pravcima na selu. A jugoslovenski učitelji podižući moralno jaku, nacionalno svesnu i telesno zdravu omladinu, dokazaće još po jedanput da su oni uvek prvi pioniri na svakoj narodnoj raboti.

Момир Г. Синобад, Београд

Југословенско учитељство и соколство

Соколство као опште народна васпитна организација сарађује са школом, која је пре свега позвана да узгаја народ. Соколство је спремно да помогне школе у провођењу телесног узгоја младежи, а очекује, да ће га школа подупрети у његовим настојањима.

(„Путеви и циљеви ССКЈ“)

I Школа и соколство

Већ 1911 године уочена је потреба сарадње школе и соколства, које се почело јавно и активно приказивати у друштвеном животу југословенских племена. Решење тога проблема наметало се као хитно и њему се приступило одважно и смело. Став соколски према активној школи формулисан је, у главном, овако:

„У борби за допуну школског образовања до хармоничке целине и савршенства десила се једна промена. На стерилно резоновање прошлости о једностраности и неуспешности званичног образовања школске омладине, које је обухватило само дух, до-некле и душу, а савим занемари-

вало тело, одговорио је развој народне иницијативе приватним оснивањем друштава за вежбу, српских сокола. Када су та друштва за теловежбу основана већ и у оним местима где су огњишта старог образовања; када та друштва могу бити основана у свима местима где се врши признато образовање; и када приступу школске омладине у та друштва нема никаквих сметњи, него и погодности, — онда је јасно, да је то видна и знатна промена у размеру делујућих снага, заузетих око образовања школске омладине.“

Поред теоретске важности те промене не може се потценити ни практична важност. У компоненте ефекта и школског образовања уведена је једна нова. Та нова компонента је позитивна, свежа и агресивна. Али за доказ тога данас још не можемо изнети податке и посматрања на нашем материјалу, него се морамо послужити испитивањима код туђих народа, где је већ одавна, поред духовнога и душевнога, дошло до гласне речи и физичко образовање; — то не смета нимало истинитости тврдње, да ће и код нас препорођено образовање довести до друкчијега и бољега успеха, јер у поређењу између нас и других народа немамо разлога да будемо малодушни.

А што се народна иницијатива у решењу питања образовања послужила баш оснивањем соколских друштава, сведочи само о

томе да је употребљено једно практично, зајемчено средство, које је употребљиво и за школску омладину, а и за образовање ширих народних маса, и пре и после школе, а и за време школе. Ако знамо да соколства друштва по својој програму имају еминентну важност за подизање националне културе и за националну мисао; ако знамо да соколства друштва имају да служе етичном образовању својих чланова и околине, и томе додамо гореспоменути соколски рад на физичкој култури народној, на јачању здравља, снаге, отпорности, плодности народне, — онда видимо да је по закону дужности народна иницијатива послужила соколским друштвима зато да би са најмање потрошка постигла највећи ефект“.

Колико је то добро, шта то вреди, и уопште дубља оцена тога средства за допуну образовања школске омладине — све то захтева извесно трајање. Пре свега је јасно, да ће од енергије употребљене и дуготрајности спровођења зависити и последице. Зато су се прво последице показале у Србији, јер је у Србији соколство најјаче, најчвршће осигурано и најбоље спроведено. После Србије доћи ће тек остали Срби и Југословени. А онда је јасно и ово: соколска је мисао у основи дељива на двоје, на телесно образовање и на национално образовање (мисао јединства). Зато ће однос школске омладине и соколства донети и две врсте плодова: физички здравије, јаче, отпорније конваријанте типа, одакле се интелигенција допуњава, и јачање народне мисли јединства.

Сокловати значи волети, веровати, надати се, и само тако радити. Соколовати са школском омладином, учити њу да соколује, јачати је телесно, крепити је и освежавати душевно, задобијати та млада и немирна срца за једну велику и свету мисао народног јединства, слободе, културе, а чинити све то са потпуним убеђењем о небројеним жртвама, које са наше стране у борби за ту мисао морају пасти, — а без љубави, без вере, без наде, без онога дубокога оптимизма што и најгоре мучење чини слатким, — без свега тога је немогуће.

Нова је наша школа и ново је наше соколство. И једно и друго стоје пред великим задаћама. Имају да се споје са животом народа и да му служе. Да буду степенице преко којих ћемо ући у ред чинилаца светске и човечанске културе.

Створена је нова школа; не нова која ће бити друкчија од старе, туђинске, него да буде нова од најновијих и боља од најбољих. То је наша лепа школа, на којој сви радимо и сви учимо. За соколство је главно да се више никада не може да врати случај из прошлости, па да народне тежње и народни дух дођу у сукоб са школом. Народ одређује правац свега деловања, један за све, како за школу тако и за соколство. Школа и соколство морају да буду у вези, јер се ради о образовању народа, а образовање може да буде многострано, али мора да буде потпуно и јединствено.

Соколство и школа имају засебно интимне везе и морају да их имају. Нова школа образује нашег новог човека, али га образује целокупног. Ту спада и физичко образовање, па оно мора да буде једна од главних компонената образовања уопште.

Два начина телесног образовања не могу да буду: један остаје а други отпада. Тај јединствени има да се нађе. То треба да раде

заједнички и школа и соколство. Да раде договорно, сложено и споразумно на изградњи заједничког система и истих учитеља. Актуелни проблем је спремање учитеља, вођа, предњака и начелника. Учитељ школе треба да буде средиште соколског друштва, а соколски предњак треба да буде учитељ теловежбе у школи. То и још много других проблема што ће их време свакодневно да гомила, створиће велик и огроман брег послова и брига, што све ваља стрпљиво обрадити, расветлити, раскопати, пробити и испитати.

То су прва још прилично нејасна гледања соколска на проблем школе; али се осећа жива потреба за сарадњом и покушавају да нађу правилни путеви и корисна решења. Пледира се за хармоничну сарадњу ова два важна васпитна фактора: једног државног а другог приватне иницијативе.

Први покушаји да се разбијена соколска гнезда оживе после великог рата убрзо су нашли добре путеве и спонтано упутили се ка школи и учитељу. У првим писаним документима наилази се много топлих и озбиљних речи трезвене и угледне соколске браће која третирају однос школе и соколства. То се живо потезе све до Видовданског сабора 1919 године, када је из три племенска соколска савеза створен један заједнички „Соколски савез Срба, Хрвата и Словенаца“. У новој држави се постављају нови захтеви на народну школу која сада има да ствара нови тип југословенског човека, и да га задоји пуним идеализмом јединства и братства.

Јасан став у односима ова два важна васпитна фактора дала је I редовна годишња скупштина ССКЈ од 31 марта 1931 године, која је одржана у Београду. У резолуцији је изражено гледање соколско на све проблеме и одређен став по свим питањима. „Путеви и циљеви“ су плод зрелог размишљања, здравог живота и рада, плод многих студија, резултат соколског живота и погледа на нацију, државу словенство и свет.

Нек говори онај пасус „Путева и циљева“ који одређује став соколства према школи:

„Како је соколство опште народна узгојна организација, то мора да буде у најужој вези са оном државном организацијом, кроз коју мора обавезно да прође цео народ, и којој је такође задатак опште народно васпитање, а то је народна школа.

Основна школа треба да у свом делокругу и у свакој згоди, којих има доста, упознаје са задаћом, коју соколство врши у народу, да у њој буди за соколство интерес, да јој соколство омили и да осети тежњу и потребу да у соколство ступа“.

Соколство мора основној школи пружити сва могућа средства, како би она могла постићи горњи задатак. Нека јој уступи своје просторије и справе.

Сарадња са школом може се постићи само преко учитеља, главног носиоца основне образованости и просвећености у народу. Осовина око које се школа окреће и без које се школско образовање не може примењивати јесу учитељи.

Ту истину зна соколство и оно, од најпрвих времена, свесрдно се заузима да хармонију са учитељима постигне, па тражи, с правом, да се сви учитељи спремају и за соколске вође и предњаке. Они треба да воде, поред духовног и моралног, још и те-

лесно васпитање у школи и ван школе, кад његово дејство силом закона престаје.

Школа је установа државна и званичне иницијативе; соколство је установа народна и приватне иницијативе. Али обе имају заједнички циљ. Учитељ мора да буде оса соколског друштва, а школа душа соколског живота. Учитељ, нарочито учитељ на селу, мора да буде сеоски вођа исто тако као што је просветни. Он мора да подржава и одржава сталан и жив додир између школског и соколског живота.

2. Учитељство и соколство

Као што нема школе без учитеља и деце, тако нема ни соколства без вође и чланова. И соколство ће моћи да напредује и да живи само кад има опробане и одушевљене учитеље и вође.

Соколство није само и искључиво теловежба. Оно има и других врло важних елемената и компонената општег образовања. То су моралне, националне, етичне, социјалне, просветне и економске. Исте које обрађује и школа, у циљу да створи здравог, напредног, националног и просвећеног грађанина. Али ипак школа не стиже да задовољи све компоненте које модерно доба на њу поставља. Моралне и етичне елементе још увек изграђују дом и родитељи. Телесном васпитању, које је неоспорно важан фактор општег образовања, не поклања се никаква пажња на дому, а недовољна у школи.

Родитеље зато треба убедити да ће њихова деца здравље сачувати и повећати само здравом теловежбом и упутити их да своју децу шаљу у соколане. Зато је потребан један јак ауторитет у селу и вароши. То је учитељ.

Али не сме се пребрзо доносити суд. Нису учитељи криви ако у том не успевају. На учитеље се постављају велики задаци и од њих многи очекују помоћ и сарадњу. Не само соколство. Поред службеног посла од њега се очекује све, а пружају му се оскудне могућности. Али наше учитељство активно учествује у културном, политичком, економском, задружном, националном и соколском послу. Значи да наше југословенско учитељство има огромну резерву идеализма и велики осећај дужности, истинског и културног мисионарства.

Свак мора да југословенском учитељству ода признање за тај и толики рад на народној њиви. Овом чланку је сврха да обради учествовање учитељства у акцији сокола.

Моја је задаћа да после ових општих напомена, пређем на излагање података из којих ће се видети да је југословенско учитељство најтешње везано са југословенским соколством, које баш у овој вези и сарадњи има најјачу гаранцију успеха и напретка.

Од прве појаве соколства, па кроз све фазе његова развоја и напретка сусрећемо најчешће учитеља. Тако је то било јуче. Надајмо се да ће тако да буде и сутра.

Најновија соколска статистика каже да у нашој слободној држави има око 2300 соколских јединица. Само 900 се налазе у варошима и градовима, где сем учитеља раде и други културни грађани. Остали број се налази у селу.

То нам јасно говори где је корен соколства, иако је оно основано баш у граду и први припадници нису били сељаци, него варошани и радници.

И у томе селу, које данас броји 1400 соколских гнезда једини носилац свеколиког друштвеног живота је учитељ. Свих 1400 соколских чета ради и показује успех само онда ако на челу имају учитеља. И тврдим, да нема ниједног соколског гнезда у Југославији у којему не ради бар по један учитељ. Највећи број соколских чета основан је преко учитељства. Кад би и у томе погледу имали неку иоле тачну статистику, она би била најлепше признање активности југословенског учитељства.

Нарочито јак талас одушевљења захватио је југословенско учитељство после уједињења, када је соколство у националној држави могло слободно да развија своју активност.

Тек после ослобођења и уједињења испољава се права национална снага притајивања енергија југословенског учитељства, јер соколске чете ничу у свим крајевима где има учитеља, школе и националног живота. Нису ретки случајеви да је национално свестач учитељ успео да организује соколство чак и у мањинским местима наше северне отаџбине.

Од ослобођења до данас соколско деловање може се поделити у четири фазе.

Прво доба је од ослобођења до оснивања „Соколског савеза Срба, Хрвата и Словенаца“; од 1 децембра 1918 до Видовдана 1919 године.

Друго доба претставља живот овог Савеза до оснивања „Југословенског соколског савеза“, 30 августа 1920 године.

Треће доба је живот овога Савеза до 5 септембра 1929 године, када је основан од државе „Савез сокола Краљевине Југославије“.

Четврто доба је живот овога Савеза до данас.

Кроз ове четири фазе пролази југословенско соколство увек у тесној вези са југословенским учитељством.

Прво доба је прибирање соколских и националних снага. Борци се враћају својим кућама, прихваћају се редовних послова. Тако се враћају у живот и соколска друштва која су за време рата била распуштена а њихов имовина заплена. Прву помоћ и сарадњу пружају учитељи, у погледу моралном, националном и политичком. Они су први предњаци и вође, па стручно спремају чланове за редован технички рад. Духовно је свако био спреман и само се очекивало, као природна последица оснивања заједничког и јединственог „Соколског савеза Срба, Хрвата и Словенаца“, од три племенска и часна савеза чија је улога, као таквих, престала оним часом кад је проглашено уједињење.

Друго доба претставља активнији живот и живљу сарадњу у новом Савезу, који је одушевљено прихваћен од свих сокола. Овај нови Савез је био пројектован пре светског рата и живео је у духовима и свести сокола за време светског рата и после срећно окончаног рата постао реалан факат соколског живота.

Из оскудних извештаја и званичне соколске штампе, не види се обим сарадње учитеља у соколству. Али из кратких белешака и фрагментарних извештаја начелника Савеза и неких жупа осећа

се да баш учитељи највише суделују у вођењу свих соколских стручних течајева, да они највише руководе теловежбом у јединицама и да су главни, а скоро и једини говорници, на годишњим скуповима соколских старешина, начелника и начелница. Из тих извора закључује се да је стручно вођство у рукама учитеља.

Из извештаја за I годишњу скупштину која је одржана 30 августа 1920 године у Марибору, забележио је статистичар Савеза да међу соколским припадницима има 4,9% учитеља, тј. 2295.

Треће доба обележено је једном дигресијом. Из заједничког Југословенског соколског савеза издвајају се незадовољна браћа и у Загребу оснивају „Хрватски соко“, који је постао матица новог племенског „Хрватског соколског савеза“. Овај догађај изазива тренутно пометњу, јер се и један део хрватски оријентираног учитељства враћа идеологији племенског соколства и напушта рад у југословенском соколству. Тај се одлив осећа, јер га је забележио статистичар Савеза, када је на II годишњој скупштини која је одржана на Видовдан у Осијеку изјавио да се број учитеља-сокола смањио на 1778 или на 4,6%. Дакле спао за 0,3%.

Иако се рад хрватског соколства појачава и, скоро у свим местима где има југословенско соколско друштво, оснива и хрватско, ипак се бројни однос учитеља који активно сарађују у југословенском соколству не смањује. Шта више тај број ће доцније да расте. Значи, да је наше учитељство већ тада било чврсто везано за југословенску националну мисао и да јој је остало верно, па да сматра својом дужности да помаже баш југословенско соколство.

Видимо да се и држава активно уноси у соколски рад, признајући соколству његову вредност и предност у једној компоненти општег узгоја.

У овој, трећој, епохи соколски покрет се сигурно развија и јача, квалитетом и квантитетом. Зато има заслуга напредно национално грађанство и здраво сељаштво. Али барјак у том носи југословенско учитељство.

Оснивањем нових јединица тамо где их није било повећава се број учитеља; са већом озбиљношћу се спремају учитељи у стручним школама и за учитеље теловежбе; а и соколско вођство спрема многе течајеве у којима образује соколе за воднике, начелнике и предњаке. И савезни начелник је сматрао за потребу да забележи да у предњачким течајевима највећи проценат заузимају учитељи и учитељице. Они се наоружани знањем и стручном спремом упућују у народ да шире соколску мисао кроз теловежбу. Из овог времена имамо прве стручне течајеве који се приређују само за учитеље и учитељице основних школа.

И број учитеља се стално повећава. На V годишњој скупштини која је одржана у Љубљани 23-III-1924 године забележено је да се процент учитеља попео на 5%, а већ следеће године се пење на 5,5%.

Пред оснивањем ССКЈ (5-XII 1929 године) тај се проценат већ попео на 6.9%.

Активност учитеља у соколском васпитном раду није једнострана. У овом добу се организује још једна јака компонента соколске делатности, а то је просветни рад, доласком на положај савезног просветара одличног предњака д-р Виктора Мурника. Уво-

Ћењем у соколски круг делатности и ове компоненте општег васпитања и његово активно ангажовање у ширењу просвећености, сем телесног, моралног и националног васпитања, пружена је могућност да се активно унесу у соколски рад и оне учитељске резерве које нису биле способне да воде васпитни рад на пољу теловежбе. Једино тој новости има се захвалити што се учитељство јаче ангажује у соколском раду за целих 1,4%. У овом добу, сем начелника, тајника и старешина, заузимају учитељи и функције просветара. Па њих, с правом, сматрамо и првим пионирима соколске просвете. Природа посла који је намењен просветарској функцији привукла је у соколске редове и оне учитеље који су се држали пасивно. Пружено им је ново поље рада на којем су могли, с лакоћом, да покажу све своје позитивне способности. Функција просветара у соколу је идентична звању учитеља у селу, служи се сличним методама и обрађује исте мотиве, а после школе она служи као допуна и продужење општег школског образовања.

Нажалост нема тачних података о броју учитеља-просветара, као што има сигурних података о броју учитеља-предњака. Али из броја јединица које су постојале на дан 31 децембра 1929 године можемо са сигурношћу да закључимо да најмање 445 учитеља ради у друштвима као просветари.

Сигурнији су подаци о учествовању учитеља као предњака и начелника. Из извештаја начелника ЈСС читамо да број предњака не одговара броју соколских припадника. Овде је однос неповољнији, јер се захтева бар шест пута већи број предњака него просветара: предњаци уче теловежбу одвојено за мушке, а одвојено за женске категорије чланства, нараштаја и деце. У извештају савезног начелника за 1928 годину осећа се жалост што нема „довољан број спремних и школованих предњака“; констатује се неповољно стање, али одмах одаје и признање учитељству које из својих редова даје највећи број школованих предњака. Од свеукупног броја предњака има до 75% учитеља.

Али се савезни начелник жали и на оскудицу просторија и справа. И ту се види приправност школских власти да помогну: свуда се уступају школске вежбаонице и школска дворишта за соколске потребе. Кад је лепо време вежба се у школском дворишту. Из извештаја који је поднесен VIII годишњој скупштини види се да, или на ледини поред школе, а кад је рђаво у учионици или ходнику. од 445 соколских друштава, уживају 105 гостопримство у школама, тј. око 25%.

Пошто све главне функције у друштвима и четама носе учитељи, они су и главни учесници на свим скупштинама, зборовима и састанцима. Нарочито је њихов утицај благотворан на народ; њихова се братска, искрена и одважна реч радо слуша, јер она претставља истинске откуцаје срца соколског народа и према њој се равна цела организација. На скупштинама друштва, жупе или савеза најјачи говорници, саветодавци и критичари су наши учитељи. Тој се мисли не може отети нико ко чита извештаје са скупштина и зборова који су одржани у 20 година соколског живота.

Четврто доба је почело под врло рђавим политичким перспективама, када су затроване партијске страсти претиле да смање нај-

лепше тековине југословенске националне делатности и стремљења. И нашла се велика национална снага која је, без страха за свој живот, пресекла одлучним потезом дотадање неприлике и инаугурисала ново доба. Ново доба је захтевало жртве и од соколства. И мислило се да је нови ССКЈ најпогоднија организација за рад у новој епохи националног живота.

Свесно учитељство које је јасно гледало у будућност одмах је приступило раду у новом савезу. Да се не губи време узалуд. И они који су сарађивали у другим савезима и они који су још стајали по страни нашли су се у новом колу и наставили рад новим еланом и живљим темпом.

У овој доби имамо нагли напредак соколства; томе има много узрока, али два су најважнија. Државна помоћ и вера да се ради један користан посао за који држава не може да нађе фанинсијских средстава, па се ослонила на друштво приватне иницијативе пружајући му зато минималну материјалну помоћ, а огромну моралну подршку.

Срећа је да је вођство новог сокола задржало исте позиције и с истом снагом наставило дојучерањи свој рад. Има разлике и у томе, јер се број чланова, па и сарадника повећао и лакше се могло приступити подели рада.

И ово доба се може поделити у две фазе: једна је фаза сталног пењања соколског покрета до 1935 године, а друга наглог спуштања на нормалну висину од 1935 до данас.

Новим „Путевима и циљевима„ је одређена соколска делатност на свим пољима друштвеног живота, па се и учитељство јаче афирмише и приказује. Ово доба соколске историје могло би се назвати *учитељско доба соколске делатности*, јер се скоро цео соколски рад одвија под њиховом контролом и у оквиру њихове активности. Овај нам се закључак намеће при посматрању пораста соколских чета, чији се број од 1930 године до 1937 попео од 118 на 140. И број друштава расте до 1932 године, али се од те године стабилизовао на броју од 900. Главна заслуга за појачање соколског рада у селу припада учитељима, који су у 90% случајева једини осниваоци и носиоци соколског рада. Читајући записнике оснивајућих скупштина соколских чета, скоро из свих се осећа ведро гледање на соколску ствар у селу, „јер је учитељ, одушевљени соко, обећао пуну сарадњу и помоћ, уступиће за рад школске учионице и двориште, а водиће чету и у техничком, и у просветном и у сваком погледу од успеха к успеху!“ — Дакле, сматра се да су сви услови за рад испуњени ако у селу постоји одушевљен учитељ.

Живо се организује рад у свим правцима а главну помоћ пружа југословенско учитељство. Оно је издашно пружа, јер до 1934 године не наилази на сметње ни од кога, а помоћ од свакога, па и од државних власти.

Из ове четврте доби имамо много сигурних и тачних података, јер је свима питањима посвећивана велика пажња и све је верно бележено. Апсолутни број и проценат учитеља у ССКЈ непрестано расте:

1932	године	има	учитеља	11714	или	8,9%
1933	8,6%
1934	8,7%
1935	13403	..	7,9%
1936	11791	..	9,3%
1937	12008	..	9,7%

Ово нису неактивни чланови, него прави соколски функционери па се радни ефекат повећава за 300%, јер они се активно уносе у просветни, управни и стручни рад. За ово доба имамо и о томе значајних података, који лепо илуструју ово питање.

У првом реду ће се обрадити поједини послови, у оквиру просветне делатности, где се јављају учитељи као вође и као ученици. Од 1932 године Просветни одбор ССКЈ почео је организовањем просветних течајева општих и специјалних. Учествовање на овим течајевима је ограничено и на основу конкурса; значи бирају се само најбољи. Па и на тим течајевима 50—60% су слушаоци учитељи. Као пример наводим III просветни течај који је одржан 1934 године, када је од 50 слушалаца било 40 учитеља. На луткарском течају који је одржан 1933 године учествује 42% учитеља (11 од 26).

Ангажовање учитеља на просветним течајевима у жупама и друштвима је јаче, јер се на ове не бира по конкурс, него по пријави.

1932 г. у	379	друштава	свршило је	просветне	течајеве	287	учитеља
1933 г. у	620	485	..
1934 г. у	603	440	..
1936 г. у	634	500	..

И ови бројеви јасно говоре да леп број учитеља тражи прилику да своје знање обогати и стручну спрему повиси, како би јаче дејствовали у соколским јединицама и с већом лакоћом свршавали послове, без великог напора.

Али није ово једино поље рада за учитеље, иако оно одговара највише способностима учитеља. Југословенско учитељство претставља најздравији елемент у вођству соколског покрета. Не само да они објашњавају соколску идеју чланству и пријатељима, него воде чланство на све слетове, јавне вежбе и приредбе, за које их спремају у вежбаоницама, редовним вежбама и ситним свакидањим радом.

То нам говоре извештаји савезног начелништва из овог доба.

Југословенско учитељство је све своје способности, стечене и урођене, радо пружало соколству и још увек се снажило да и у модерне методе соколског рада уносе своју активност и успевало да побољша стање из године у годину. Занимљиви су извештаји начелника ССКЈ у којима је приказан однос испитаних и неиспитаних предњака и број који каже колико учитеља учествује у том. 1932 било је предњака с испитом 190, без испита 3418, учитеља 52%

1933	742,	..	5163,	..	57%
1934	804,	..	6022,	..	57,2%

Овај број се одржава на приближној висини све до данас. Занимљива је примедба савезног начелника да би нам требало 20000 испитаних предњака.

У извештају савезног начелника за 1934 годину одано је признање учитељима за њихов рад у соколу, јер се каже „да има 34% свих начелника и начелница који су учитељи, а сељака да има 22%“. Већ сам овај факт каже да је село и учитељство стуб нашег рада. „Занимљиво је“ — каже савезни начелник „да учитељство није у свим жупама једнако активно. Али особито је јако заступљено у жупама Београд, Цеље, Карловац, Љубљана, Марибор, Нови Сад, Ново Место, Крањ, Осиек, Петровград, Ужице и Вараждин. У жупи Марибор од 106 јединица налазе се на начелничким положајима 100 учитеља. Како је познато наше погранично учитељство је идеално и то није само случај; па и одлично стање ове жупе треба такође приписати управо сарадњи учитељства“. (Извештај за 1934 год.).

Нагли пораст соколских јединица није пратио и пораст соколских домова. У свакој новој чети или друштву стално се намеће питање вежбаонице. Соколство је ове доби младо и не располаже с капиталом из којег би се могло приступити градњи соколана. Ту помаже школа.

у 1931 години од	1559	јединица у	школама	раде	525,
у 1932	„	„	1835	„	„
у 1933	„	„	2105	„	882.

Ови подаци, којима се служи овај чланак црпи су из соколске штампе и из службених извештаја највишег соколског тела ССКЈ, па се морају сматрати верним и истинитим. Они јасно говоре колико је учествовање југословенског учитељства у раду нашег соколства. Из овога свега видимо да је југословенско учитељство нашло у соколству погодно поље за свој рад и да је сву своју активност унело у ову витешку националну организацију. Идеалан позив учитељства и ту се осетио.

Ја лично сматрам великом соколском и националном срећом што се југословенско учитељство толико активно унело у соколски рад да се његов утицај осећа чак и до соколског вођства. Па и југословенско учитељство ће после појаве ове студије бити гордије и задовољније кад се увери колико оно даје нашем соколству, добровољно, без ичијег притиска, из чистог идеализма.

3. Учитељ као соколски вођа

Демократски принцип соколске слободе, братства и једнакости, нарочито начело једнакости, омогућава сваком вредном соколском раднику да се, вредноћом свога рада, истакне и заузме сваку степену соколске хијерархије.

Тај свети принцип соколски омогућава сваком учитељу да афирмацијом своје личне вредности прими сваку функцију соколске делатности као старешина, начелник, просветар и тајник у чети, друштву, жупи и савезу.

Спретно перо југословенских учитеља исписало је многи бисер соколски од оснивања до данас. Многе штампане књиге, брошуре, списи, чланци, песме и друго плод су духа југословенских учитеља. Није југословенски учитељ своју духовну снагу штедио само за свој стручан позив, него је добровољно стављао у службу соколства, па су многи вредни учитељи дали соколству најлепше духовне про-

изводе своје. Зато је соколска штампа увек била јака и велика и пуна састава наших учитеља-сокола.

Тешко би било побројати све учитеље који су сарађивали кроз соколску штампу. Њихов је број заиста велик и леп.

Неће се позледити ничија осетљивост, ако ипак у овом делу овог мога чланка споменем једно, заиста светло и свето учитељско и соколско име, које и ми соколи и сви учитељи много воле и цене.

То је име *Енгелберта Гангла*, који се на врху соколске организације налази од 1919 године, а чије је занимање: учитељ.

На челу највеће југословенске витешке организације налази се *југословенски учитељ*, као први заменик Њ. В. Краља Петра II соколског старешине.

У „сеоцету блиставе лепоте, посутом цвећем и прекривеном шумом, у жару и блеску сунчане лепоте“ у Метлици рођен је 12 новембра 1873 године, у „кући одевеној у зеленило и цвеће“, као син угледних и честитих родитеља. Под брижним надзором благе родитељске руке „растао је и школовао се, те је с чистим, крепким и непоквареним значајем, душевно тврд и прекаљен, строг према себи, милостив према ближњему, понизан и увек скроман, без користи и без славе, јурио од успеха ка успеху, никад уморан и никад побеђен“.

Тежак и трновит пут живота није га сломио. Неизмерном љубави према народу и домовини ковао је увек нове планове и извршавао велика дела која чине трајан споменик његову имену. Био је увек муж дела и стварања.

Учитељску школу учи у белој Љубљани, а као млад учитељ све своје силе посвећује сталешкој организацији. Он није само организатор словеначког учитељства; он има великих заслуга за организацију и југословенског. Одржава и личне везе са првацима југословенског учитељства, које су уродиле увек добрим плодом и доносиле лепе успехе позитивној акцији југословенског учитељства, и то баш у време кад је тај рад био опасан. При оснивању учитељских господарских и социјалних установа он је први радник, вредан и неуморан. Све те установе у којима је он учествовао активно и данас су од велике користи учитељству. Неуморан је сарадник разних учитељских часописа у којима је разбацано благо његовог дивног духа. У историји југословенског учитељства златним словима је забележено његово деловање, јер је знао да трпи за сталешку ствар и да се не жали нити од тога бучно прави неки капитал. Какав је био ту, таква га исто сусрећемо и у соколству.

Сав свој књижевни рад обавља тихо, без галаме и рекламе. Као учитељ, као васпитач, писац и песник служи само народу и омладини. Безброј његових песама, приповедака, стручних чланака разасуто је по разним научним и белетристичким часописима.

„Цео његов живот је један радни дан пун снова и златних надања.“

Па и његов рад у соколству је последица његова живота и деловања. Соколска идеја постаје његов животни циљ. Он је у дубини своје душе уверен да је соколска мисао од неизмерне важности за напредак нашег народа и ради тога све своје снаге посвећује соколству. У соколству је активно почео радити 1902 године и то у

нашој дивној и богатој Идрији. Од тога времена је прошао кроз истинску соколску школу и учествовао у правом соколском животу, радећи на свим соколским функцијама.

Његов рад у соколству није могуће описати у танчине, јер се он обављао „без користи и славе“, које је гесло било главни мотор његова општег деловања.

И соколи и учитељи су поносни на брата Гангла, који претставља најлепши живи пример несебичног рада на пољу народне просвећености и у школи и у соколству. Он је најбољи пример рада свакидањег, рада ситног и корисног којим учитељи уносе у соколство себе и спајају у хармоничку целину ове две гране образованости: телесну и духовну.

Viktor Pirnat, Ljubljana

Jugoslovensko učiteljstvo i Jadranska straža

Radanjem Jugoslavije, kojoj je sudbina dodelila trećinu državne granice na moru, preko hiljadu godina naseljenim našim narodom, postavljeni smo nepripravljeni pred nove probleme i nove zadatke.

More je bilo nekad naša uzdanica, bilo je naše polje slave i takođe, nažalost, naša grobnica. Hiljadama naše braće potsticali su zamoreni korak, bodrili klonulo srce i dizali ponižene duše zvuci divne pesme „Oj, na more, na Adriju“! Tek u slobodnoj domovini se ostvario njihov davnašnji san.

Tada se pojavila živa potreba, koju je snažila odlučno narodna svest, i tako je iz ljubavi prema moru i bojazan za nj, 19 februara

1922 godine postala u srcu našeg primorja, u belom Splitu, pomorsko odbranbena organizacija „Jadranska straža“ koja je najmilije dete srca i razuma našeg naroda.

U svetoj i nesebičnoj službi Kralju i sjedinjenoj jugoslovenskoj domovini, Jadranska straža je postavila sebi za cilj, da svima sredstvima propagande budi u narodu ljubav prema moru i njegovoj svestranoj važnosti za državu, da mu uzdigne smisao za pomorstvo i tako da pripremi Jugoslaviji jedinstvenim i najkraćim putem potrebni ekonomski napredak sa svima njegovim uzročnim posledicama na socijalnom i kulturnom polju.

Plemenita zamisao je tražila apostole. Gde da ih nađe? Ko je za tu veliku misao najbolje pozvan? Ko drugi nego veliki idealist, koji se nesebično stavio u službu narodu i tamo, gde civilizacija sa svojom

dvoličnošću još nije dospela, koji je raskošno delio darove svoje duše među najbednije i najpotrebnije, iskren prijatelj naroda, kome je uvek rad bio bolji blagoslov od plate — učitelj osnovne škole.

S oduševljenjem se prihvatio posla, stavio se na stranu mnogih drugih apostola jugoslovenskog Jadrana. Volja je bila kod svih najbolja, ali uspesi njihovih nastojanja nisu zadovoljavali. Kontinentalci nisu mogli najednom postati pomorci, nedostajalo je znanja, nedostajalo je iskustva. Svuda je potrebna škola a za školu učila. A dotle je nedostajalo i jedno i drugo.

Da tome pomogne, centralna uprava organizacije, Izvršni odbor Jadranske straže u Splitu, počela je organizovati jednomesečne ferijalne pomorske propagandne tečajeve. Održavani su iz godine u godinu u Splitu, a pretežni deo kursista bio je uvek iz učiteljskih redova. Pokraj jadranske obale združili su se drugovi sa bregova Ohridskog i Bohinjskog jezera, sa banatskih ravnica i kraških krševa, i vraćali se svojim domovima puni zanosa i vere u veličinu svoje ideje, koju su sa prosvetiteljskim oduševljenjima širili u gradu i na selu. Po ugledu na izvršni odbor Jadranske straže u Splitu održavao je tečajeve i oblasni odbor Jadranske straže u Ljubljani, koji je pre tri godine u svome sedištu priredio trodnevni propagandni tečaj za 120 učitelja i učiteljica. Prošle godine je oblasni odbor Jadranske straže u Mariboru svojim osmodnevnim sličnim tečajem u sopstvenom domu u Bakru još bolje dopunio ovu akciju za širenje ideja Jadranske straže. I tamo su posećivali tečaj 32 učiteljice i učitelja iz Dravske banovine.

Međutim pojavila se postepeno i već pomorska literatura na narodnom jeziku, štampana su predavanja i širila se po narodu. Kurzisti Jadranske straže — 90% iz učiteljskog reda — sami su znali naći sebi pomoćnike, propagandni rad se olakšavao i redovi jadranskih stražara su vidno rasli.

Učiteljstvo je u većini rečju i delom pomagalo ustanove društvenih jedinica, oblasnih odbora i povereništva Jadranske straže. Ako ponekad i nije bilo na čelu akcije. Danas imamo iz učiteljskog staleža u organizaciji Jadranske sraže širom domovine mnogo odličnih predsednika oblasnih odbora, još više neumornih tajnika i poverenika i svesnih odbornika koji daju pravac propagandnom delu za naše more i pomorstvo.

Vidni uspesi toga rada, pri kome učiteljstvo oba pola nije na poslednjem mestu, pored uređene organizacije jesu i domovi Jadranske straže na našoj morskoj obali, deset na broju, školska lađa „Jadran” koja je plod požrtvovanja jadranskih stražara iz cele države i vojni hidroavion „Sarajevo”, dar sarajevskih prijatelja našeg mora.

Najvažniji i najznačajniji uspeh jugoslovenskog učiteljstva na delu za naše more i pomorstvo jeste najmlađi izdanak Jadranske straže, najbrižljivije negovan pupoljak, čiji se plod najživlje očekuje — Podmladak Jadranske straže.

Svesni da od omladine zavisi budućnost naroda, poklanja Jadranska straža njenom nacionalnom jugoslovenskom formiranju svu svoju pažnju. Udvojenim staranjem nastojava da u omladini razvije i iskristalizuje svest o prvenstvenoj važnosti mora za našu zemlju, gajeći u njenom srcu ljubav za to more kao za najdargoceniji deo Jugoslavije. Te da to more sa svešću i ljubavlju očuva za sebe i svoju

državu bez ikakvih zavojevačkih namera, i da bude spremna, nalik našim junačkim precima, stati na braniku uvek i u svakoj prilici, ako bi se neko drznuo da pruži neprijateljsku ruku za onim, što je samo Božje i naše.

Novo i pohvalno polje za učiteljski vanškolski rad. Nisu ga sprečile i plašile smetnje i prepreke, nego je žarom zgrabio plug i zaorao po ledini, a uspesi su krunisali njegova idealna nastojanja. Već oko sto hiljada mladih jadranskih stražara i čuvarica našeg mora broji danas organizacija Podmladak Jadranske straže u državi, od toga polovina iz Dravske banovine.

„Omladinu na more, neka su more i omladina naša budućnost!” U znaku gesla se radilo i radi po svim organizovanim školama. Svaki član i svaka članica Podmlatka Jadranske straže mora u toku svoga školovanja bar jednom na more, da se na živom vrelu svoga ideala napije ljubavi i požrtvovanja za nj, da lično vidi i oseti njegovu silnu privrednu vrednost, da za ceo svoj život postane i ostane njegov najodaniji pobornik.

Za izlete na more i za letovanje kraj njega u domovima Jadranske straže potrebna su ipak sredstva, o kojima vodi glavnu brigu učitelj i učiteljica, poverenik i povernica Podmlatka Jadranske straže u školi. Priređuju se pozorišne igre, akademije, svečanosti, skupljanje priloga, dopisivanje i ostalo gde je svuda opet prvi učitelj.

A ko se brine o nestašnim izletnicima na putu, ko budno nadgleda bolesne članove, ko vodi omladinske kolonije u domove Jadranske straže? I to iz godine u godinu, sa deset hiljada školske dece, u prvom redu najsiromašnije i najpotrebnije. I još će ih biti. Čijim posredovanjem, čijom pomoći?

Školske sobe i hodnike krasi danas slike našeg mora. Po njima se razležu pesmice o moru, u njima kuje omladina sa svojim vaspitačima idealne planove.

Uvođenje i izvođenje vodnog sporta, pevački zborovi Podmlatka Jadranske straže, stotine živopisnih zastava Podmlatka Jadranske straže i hiljade glava povorke na imponzantnim svečanostima Jadranske straže, predavanja o našem moru i pomorstvu po školama i na radiju, pomorski članci u omladinskim listovima, staleškim časopisima i stručnim revijama, kao i mnogo drugih cigala u zgradi naše pomorske odbranbene kulture — sve su to jasni dokazi učiteljskih nastojanja.

Veliko je socijalno i nacionalno vaspitno delo jugoslovenskih učitelja u organizaciji Jadranske straže i Podmlatku Jadranske straže da nam uzraste nov naraštaj, snažan dušom i krepak telom, naraštaj svesnih Jugoslovena, koji će biti srećna budućnost naroda i moć države na Jadranu.

To je više puta javno priznala i naglasila Jadranska straža na svojim skupštinama i kongresima, izražavajući učiteljstvu svoju zahvalnost.

Ali smo došli tek na pola puta. Još je potrebna jaka propaganda, sa udvojenim naporima za ciljeve jadranskog pokreta, dokle ne budu i poslednji naši sunarodnici ubedeni o važnosti mora i do dna duše prožeti ljubavlju prema Jugoslovenskom Jadranu..

U čvrstoj veri, da samo požrtvovan rad rodi uspehom i da smo sami kovači sudbine naroda i države, te u iskrenoj ljubavi i odanosti prema svome narodnom Kralju i miloj Otadžbini taj će odgovorni zadatak kako dosad, tako i u buduće, bez oklevanja vršiti pre svih naše učiteljstvo. Učiteljeva će zasluga biti takođe ako primorska Jugoslavija postane pomorska država.

М. Агапов - Тагански,

Потпретседник Свесловенског скаутског савеза

О скаутизму у Југославији и о улози учитеља у скаутском покрету

„Човек је у великој мери одговоран за постојеће социјално стање. Ако ово стање проузрокује рат, сиромаштво, злочин и болест, онда је човек дужан имати у себи лекове против ових зала — извсра људских патња“.

Р. Бедн - Пол

Више но игде на Западу позив учитеља у словенским земљама нужно упућује сваког учитеља на то да свој рад у основној школи допуни корисном социјалном акцијом. Облици и могућности ове акције су многобројне, али се углавном свде на рад у области народног просвећивања, кооперације, привредног и здравственог подизања села итд. Значење и успех овакве акције зависе од личних особина учитеља а и од месних прилика. Свакако је улога личног фактора одлучујућа, ако учитељ ради не са одраслима него са децом и поготово, ако ради са децом из своје школе. Али се одмах јавља питање, какав мора бити ваншколски рад с ученицима основне школе? Треба имати на уму да избор одесног облика рада са децом ван школе није лака ствар. Није лака — зато што захтева добро познавање праксе, суштине и педагошке вредности, а уз то и могућности за примену многих дечјих и омладинских покрета. Код нас су познати соколство, трезвењаштво, планинарство, подмладак Црвеног крста, феријални савез и скаутски покрет, а да не говоримо још о многобројним спортивним организацијама. Шта је соколство или трезвењаштво или ногсмет, то не треба објашњавати, то готово сваки зна. Али шта је скаутизам, то не знају многи, и, на жалост, међу многима видимо већину наставника основне и средње школе. Што више, на питање шта је скаутизам, често не би знали да тачно одговоре ни сами скаути. Међутим, да правилно сценимо биле који васпитни систем, треба да знамо његову суштину.

Скаутски покрет дугује свој почетак и опстанак, своју идеологију и методикку енглеском генералу, а сада и лорду, Роберту Бедн - Полу. Занимљива је чињеница да Р. Бедн - Пол није имао никаквог педагошког образовања. На мисао о потреби неког новог система васпитања омладине дошао је постепено. У скаутизму лако ћемо запазити резултате Бедн-Полсва животног искуства, које је стекао у додиру с људима и природом Индије, Африке, С. Америке. Ретко ко је толико путовао, колико је Бедн-Пол. Још мање има

људи с толиком моћи за проницљиво посматрање и правилно логичко закључивање. Уз све то оснивач скаутизма није теоретичар: он не воли да се откине од терена конкретног, стварног и практичног. Када се Б. Пол вратио у Енглеску и упознао њено стање и прилике, он је видео да су урбанизација и механизација живота, а и друге невоље савременог велеградског живота заједно са социјалним негативним појавама озбиљно угрозиле будућности његове стабине. Размишљајући, како се опасност мора уклонити, Б. Пол је убрзо дошао до уверења да је главни лек реформа васпитања деце и омладине. У почетку Б. Пол није мислио на самосталан рад, код надлежних фактора није наишао на предусретљивост и разумевање, па ни хуманитарна удружења ни васпитне установе нису хтеле да усвоје његове методе рада с децама. 1907 г. Б. Пол је отпочео самосталну акцију. 1909 г. он се захвалио на служби у војсци и посветио искључиво покрету.

Основе скаутске педагогике, као и код Ж. Ж. Русо-а, своде се углавном на признање права детета, односно омладинца, да живи животом који стварно одговара његовим склоностима, способностима и интересима. Што се тиче ових последњих скаутизам има у виду пре свега и највише интереса данашњег дана а не интересе којима ће дете живети после 10—15 година, тек када одрасте. У томе и јесте у прошлости трагедија школе, што није водила рачуна о реалним душевним потребама и интересима својих ђака, него их је силила да се припремају за будуће звање, тј. да се занимају свим тим, што ће тек много доцније добити смисао и вредност, а све дотле има да се чува у архиви памћења. Скаутизам захтева да васпитни рад са децом буде у облику занимљиве игре, а то значи да све, што се мора научити, треба предочити у очигледном конкретном облику и у занимљивој форми. Деца дакако код свега тога играју улогу не само објекта васпитног поступка, већ много више сарадника. Свако стечено знање мора се сместа претворити у непосредно искуство, другим речима, знање се мора учврстити одговарајућим вежбама, опитима и тренингом. Код деце се мора развијати смисао за иницијативу, за саморадњу и уопште за самосталност. Да се оспособе за саморадњу и самосталност, препоручује се да се обука изводи у природи. Логор је прави облик скаутске наставе, ту се дечак мора сам сналазити, нема слугу, мора радити и за себе и за друге, а има прилику и да се позабави у играма а и за време т. зв. разговора код ватре.

Ако оставимо на страну разне значке, нарочиту униформу, логор, слободне игре итд., лако ћемо утврдити да се све друго потпуно слаже с начелима и праксом радне школе, и то радне школе готово у свим њеним досадашњим облицима. Преко т. зв. вештарства, тј. изучавања разних заната, скаутизам је близак идејама Лаја, Кершенштајнера, Сајдела који истичу васпитну вредност мануелног рада. Ако Шмидер вели: „Не ради се у новијој педагогици толико о поседу, колико о стицању“, исто тако и скаутски вођа зна да је најважније у настави то, како се ради, како се поступа. Ад. Феријер тврди, да његова „активна школа неће а priori да усваја ни знања, ни програме, ни методе. Она је у непрекидном покрету, то је: функција дечјих индивидуалитета“. Али скаутски првак Edmond

Holmes иде још даље: „Учити активно и дајући израз свом ја, а не примајући пасивно идеје од других, то је његов принцип“ (тј. скаутизма). Ако т. зв. „продуктивна школа“ „Савеза одлучних реформатора“ с П. Естрајхом, Келингом и Коверцем на челу, и т. зв. „Јединствена школа рада“ одлучно захтевају да сваки рад, па и у школи, мора бити користан, вредан односно продуктиван (са привредно економског гледишта), скаутизам исто тако настоји да деца изуче корисне вештине и да сами израђују много што шта, што би не само за њих већ и за друге претстављало вредност. Дакло, скаутизам се показао много еластичнији од „продуктивне школе“, јер не заборавља и на то, што је истакао наш педагошки писац Николић: „Школа мора бити ризница идеализма и у њој треба да се развије цела личност“. Сасвим су у духу скаутизма и идеје Наторпа, који се залагао за школу као радну и животну заједницу. Исто тако у скаутизму налазимо сасвим сродне идеје или сличне методе рада и поступка с оним идејама и метсдама, које проповедају у „Слободној школи“ (у Викелсдорфу) или у „школи по мери“ Е. Клапареда. Много што шта зближује скаутизам с Platoon School у Америци, а нарочито с идејама организатора нове бечке школе О. Глекла. Ова последња нарочито наглашује значење „веселе саморадне, радосног доживљавања и свесног уживљавања у радну заједницу“. Упоредите с тиме, што је речено у „Идеолошким основама скаутизма“ (М. Тагански): „Ми, скаути, признајемо сваком нормалном човеку право да живи нормалним животом. Нама је највише стало до слободе духа и до максималне активности слободног духа. Нека сваки живи што интензивније, нека како хоће и може употреби све силе и снаге, само то никада не сме бити на штету другима. Испуљавање личности у потпуној мери и радосно доживљавање, то су наше конкретне задаће. Скаутизам је религија Радости и Сунца“. Узимајући у обзир све што је горе наведено о сродности између школе рада и скаутизма, признајемо да има право А. Феријер када каже за Р. Бедн - Пола да је „најелегантнији претставник радне школе изван саме школе“.

Али скаутизам није само нека врста допунске школе, он има вредност и сам по себи. Више но школа скаутизам има прилике и начина да делује на децу у погледу васпитања воље и карактера. „Као педагошки систем скаутизам ставља себи задатак да васпита савршену личност, која би истовремено била и савршени члан заједнице“. Али исти задатак имају и сви остали васпитни системи. Питање је у томе да ли имају стварне могућности да овај и овакав циљ постигну. Предност скаутизма стоји у вези и с његовом идеологијом и с његовим особинама у методолошком и организационом погледу. Почнимо од свих последњих. Скаутски покрет је нека врста кооперације између старијих и млађих само у таквој задрузи улози носе карактер духовних вредности, наиме знања, искуства, пожртвованости једних, великог одушевљења и бодре активности других, и најзад заједничког рада, међусобног поверења и узајамних симпатија. Некада је у Енглеској био популаран т. зв. Ланкастерски систем обуке. Наставник је радио непосредно само са старијим ђацима, старији ђаци су подучавали средњу групу, а ђаци из ове последње радили су с најмлађима. У школи тај степен није

могао да се одржи, али је у скаутизму показао одличне резултате. Скаутски покрет заиста је нашао начин да у највећој мери активира омладину и да је позове на одговорну сарадњу, где је сваком одређена улога према његовим способностима и склоностима.

Могло би се казати да је скаутизам ванредно еластичан, јер се у њему све подешава према стварности, тј. према стварним локалним приликама, а што је још важније, према реално постојећим индивидуалним а и према заједничким особинама чланова скаутске васпитне јединице (у воду, чети и стегу). Заправо скаутизам није један систем него цео низ васпитних система, односно цео низ модификација основног система. Духовно јединство и повезаност свих тих модификација постигнуто је скаутском идеологијом. Зато можемо схватити запањујућу чињеницу, да у више но 50 држава постоји скаутска организација, да у свим тим земљама скаутизам носи обележје националног духа и специфичних прилика и да уз све то скаути целог света сачињавају братство и осећају сродност свих тих разносликих националних скаутских организација. Дакле да схватимо, што зближава и сродњава Савез скаута Краљевине Југославије с америчким, енглеским, француским и другим скаутским савезима, морамо нешто казати о духу и идеологији скаутизма. Како смо рекли сам Р. Б.-Пол није теоретичар и он није написао идеологију скаутизма, али је ипак изразио у многоројним чланцима, заправо у многобројним афоризмима.

Скаутски покрет родио се у Енглеској, зато није никакво чудо да је сав прожет духом демократије и идејама кооперативизма. За скаутизам је врло карактеристично признање вредности личности, а то значи такође и признање аутономије нашег духа, тј. његовог права на самоопредељење. Дакако ово самоопредељење личности не сме да буде на штету друштвене заједнице. Идеја кооперације захтева од члана заједнице да настоји да личне интересе доведе у склад с интересима заједнице. Edmond Holmes поводом тога пише овако: „У филозофији васпитања, како је схвата скаутизам, стално се одржавала равнотежа између потреба индивидуалног — ја — и колективног — ја —. Остварити и одржати ову равнотежу — такав мора бити главни задатак свих оних који се занимају васпитањем омладине“. Кад је тако, онда нису борбе и ратовање подесни инструменти за уређивање међусобних односа. Наш став према другима мора се испољавати у раду и сарадњи. Све ово значи да скаутизам не само што је миротворан и задругарски расположен, већ и исповеда култ рада, а уз то, како је већ раније напоменуто, „скаутизам је религија Радости и Сунца“.

Сада, када већ имамо пред очима ову карактеристику скаутизма, можемо да одговоримо на једно питање, које се само по себи намеће, наиме да ли је и код нас у Југославији скаутизам овакав или можда прави скаутизам код нас не постоји?! Одговор може бити дат унапред и то позитивни одговор, али није на одмет да се ближе упознамо с југословенским скаутизмом.

У психологији југословенског народа, у многим његовим традицијама а и у самој природи Југославије има много елемената и услова који или потсећају на скаутизам или могу да за њега послуже као најповољнија база. Први пут се скаутизам спомиње у

Гласнику Савеза Трезвене младежи и то у свескама за април и мај м-це (1911 г.). Али је опширније и темељитије писала о скаутизму једна жена, која је исте 1911 г. у „Венцу“ готово анонимно објавила чланак под насловом „Млади четници у Енглеској“. Исте 1911 г. основао је прву скаутску организацију у Србији Д-р М. Поповић. 1912 г. он је издао књигу „Четник“, која је делимично превод делимично прерада чувене Бедн-Полове „Scouting for boys“. Мало доцније се јавља скаутизам и код Хрвата.. 1914 г. проф. Мудринић је основао скаутску дружину у Карловцу и објавио малу књижицу која би имала да послужи као приручник. Ратне прилике нису биле повољне за развој скаутизма. Али још 1917 г. Д-р М. Поповић обнавља своју скаутску организацију у Водену (Грчка). У току следећих година спонтано и на више места наиме у Бањој Луци, Осјеку, Тузли и Огулину ничу скаутски стегови. 1921 г. ови су стегови склопили споразум о оснивању Савеза Извидника и Планинки. На ванредној скупштини Савеза донета су прва правила (6-V-1923), Савез је брзо развио велику акцију, која је у почетку дала видљиве успехе, али је донекле припремила терен и за будуће незгоде. Савез се ширио доста брзо, напредовао је захваљујући одушевљењу његових радника. Број скаута се нагло повећавао, међутим квалификованих и искусних скаут-инструктора готово није било. Зато је разумљиво, да је у почетку, југословенски скаутизам, као додуше и свуда, прошао кроз фазу учеништва, опонашања туђих узора, лутања и експериментисања. Могло би се казати овако, било је много омладинаца који су постали скаутски вођи али нису ни сами знали, шта је скаутизам. Овакви младићи, као чланови Скупштине Савеза могли су да утичу и на састав Главне Управе, и на дух и карактер самог Покрета па још више и на начин пословања како у центру тако и у месту свог сталног боравка. На западу државе, немајући своје литературе, следиле су примеру аустриских, талијанских, чешких па и пољских скаута. У Словеначкој су се појавили т. зв. „гоздовници“ који су се у многим и то у битном одвајали од скаута. У Београду је био претежан утицај енглеских узора. Квалификовани инструктори † А. Костић и † В. Павловић били су енглески ђаци и свршили енглески течај за вође у Gilwell-Parkу, за то су свесно и несвесно пресађивали све, што су видели, научили или прочитали код Енглеза. Није ни чудо, да су се појавиле разне потешкоће и несугласице које су 1925 г. довеле до озбиљних потреса у животу Савеза. Истовремено и на разним странама почели су скаутски радници тражити лекове. Једним је изгледало да проблем санације Савеза лежи у томе да се постепено уведу у Покрет зрелији људи а да се омладинцима смањи улога у водећим форумима Савеза. Док су раније на Скупштини Савеза фактично пуноправно суделовали деца од 16, 17 година, у промењеним правилима захтева се да чланови скупштине буду пунолетни. Други су мислили да је још важније да се реши проблем квалификоване радне снаге и проблем пречишћавања појмова о томе, какав има да буде код нас скаутизам. Ови проблеми су дали повод за решење питања о скаутским течајевима и о скаутској литератури.

У овом погледу судбоносну улогу у судбини Савеза одиграла је Савска жупа, која је уопште брло много допринела његовом

правилном самсопредељењу. Још се 1921 г., у почетку у Огулину, а од 1923 г. у Загребу и целој жупи, формирала се струја, која је одлучно радила на томе да се једном прекине с т. зв. „индијанштином“ и с другим врстама копирања туђих узора и да се скаутизам, без отступања од његове суштине (како у погледу идеја тако и у погледу метода рада), прилагоди националним особинама, потребама и приликама. Сем тога су претставници исте струје најодлучније захтевали да се целокупни скаутски рад стави на научну основу, тј. да све, што би било у супротности с психологијом, хигијеном и модерном педагогом, буде одбачено или редуцирано на најмању меру. Да се циљеви постигну, приступљено је било организацији течајеве за скаут-инструкторе и за воднике (од 13 до 16 година). Први т. зв. зимски течај је одржан крајем 1923 и почетком 1924 г. 1923 г. у Осјеку је покренут часопис „Скаут“, који је наишао не само у Жупи него и у Савезу на најповољнији пријем. Јула м-ца 1924 г. организован је 1. скаут-инструкторски течај Савске жупе и то у Римским Топлицама, који је ванредно успео. Одонда и све досада Савска жупа је приредила 10 мушких и 3 женских средњих, односно скаут-инструкторских течаја. На течајевима су се предавале педагошке и идеолошке основе скаутизма, психологија детињства, методика рада, хигијена, теорија и пракса игара, телесних вежба, мануелног рада, методика обуке из појединих предмета и из вештарства итд. Готово су на свим течајевима течајци прегледани и психолошки (интелигенција, поједине психичке функције, доцније карактер и темперамент).

Док је Савска жупа, нарочито под водством б. ректора загребачког универзитета проф. и инж. Ј. Стипетића, одлучно и доследно спроводила све мере за прилагођавање скаутизма нашим приликама и за солидну научну припрему скаутских радника, у Београду и Дунавској жупи запажамо настојање да се одржи следовање енглеском узору. 1925—1927 организују се т. зв. „шумске школе“, које су у почетку скоро тачна копија енглеске „шумске школе“. Задржава се такође и одушевљење за индијанштину и друге форме западњачке романтике.

Отприлике до 1930 г. траје доба превирања у Савезу. Од 1930 г. Савез званично усваја програме и тип организације за ниже, средње и више течајеве, који су потпуно у духу течајева Савске жупе. Скаутска штампа напредује. Орган Савеза „Скаутски гласник“ и садржајно и у погледу опреме постаје врло добар. Појављују се књижице „Скаутске библиотеке“, које су задовољиле многе потребе скаутских радника. 1932 г. у издању ове библиотеке изашле су „Идеолошке основе скаутизма“ које су унеле пречишћене појмове о духу и суштини скаутизма. Под водством Д-ра С. З. Иванића Савез се ојачао и у организационом и у материјалном смислу. Савез је у стању да пошаље делегације и репрезентативне групе на међународне скаутске приредбе. Нарочито је бројно и успешно Савез заступљен на 1 Свесловенском Јамборгеу (слету) у Прагу (1931), и на Међународном Јамборгеу у Мађарској (1933). Савез је успешно приредио и своје националне Јамборге, од којих су најуспелији други у Загребу (1932) и трећи у Београду — Топчидеру (1935). У више од 100 места постоје скаутске јединице које

су окупиле скоро 10000 скаута. У Савез су ушли у приличном броју одрасли интелектуалци: претставници слободних професија (лекари и правници), многобројни наставници основне и средње, па и више школе, официри (нарочито у вишим чиновима) итд. Доба релативног просперитета и напретка Савеза углавном се поклапа с добом боравка на челу Савеза Д-р С. З. Иванића. Његови су наследници па и цео Савез имали да преброде потешкоће друге врсте, но што их је имао Савез у доба учеништва. Савезу су створили потешкоће они елементи који су ступили у Савез ради тога да у Савез унесу туђи дух и туђу идеологију да Савез постане средство у борби која се углавном развијала ван самог Савеза. Ове су потешкоће преброђене: Савез је остао оно, што и мора бити, — васпитна институција која ради највише с децом и као таква не сме да буде увучена у службу других непедagoшких интереса. Сад је на челу Савеза ђен. М. Дамњановић, који се својски заложиио да Савез буде на достојној висини и да у свему одговори својим дужностима. Савез је остао на идеолошким и педагошким позицијама које су јасно изражене у Скаутском Гласнику, издањима „Скаутске библиотеке“ и издањима „Носкаби“ (Нове Скаутске библиотеке“ у Загребу). Скаутски покрет је ухватио корен и има изгледа на његов све већи допринос у културном изграђивању и духовном самоопредељењу наше омладине.

Тај би допринос постао још већи, кад би наши наставници, нарочито наставници основних школа више упознали скаутизам и кад би га прихватили. И до сада у животу и историји Савеза југословенским учитељима припада значајна улога. Кад се Савез формирао, једна од његових првих скупштина одржана је у основној школи на Источном Врачару. Управитељ ове школе био је угледни часник и ватрени присталица скаутског покрета. У западном делу државе, на име у Огулину, где се организовао први стег, у одбрану скаутизма, одлучно устаје учитељица † Драг. Хамулак. Прво коло планинки (чланица покрета од 17 год.) води † Ј. Голуб. Бивши течајци В. Фрам и Т. Станић много доприносе успеху скаутизма у Загребу и Осјеку. Ових примера има много. И сада међу скаутским радницима има приличан број наставника основне школе. Али, мако-лико ценимо њихов допринос успеху скаутизма, сматрамо да тај допринос није довољан. Ствар је у томе, што скоро сви учитељи, који раде у скаутском покрету, раде у њему, као и други интелектуалци, или као функционери управних тела виших јединица (стегова и жупа) или као вође, који имају посла са старијим дечама. На тај начин не долазе до изражаја њихово знање и искуство који се односе на млађу децу. Међутим је Ахилова пета Савеза у томе, што је слабо развијен рад с најмлађом категоријом чланства, т. зв. вучићима или полетарцима (од 7 до 11 г.). Полетараца нема много и с њима се не ради најуспешније, а то није никакво чудо, јер је то, из више разлога, посао много тежи и мање привлачан за многе скаутске вође, који су врло често или гимназијалци из VI, VII, VIII разреда или студенти. Ако се узме у обзир чињеница да скаутски систем васпитања даје најбоље резултате, кад се примени што раније, тј. кад се почне радити с децом од 7 година (у руским и енглеским савезима почињу чак с децом од 5 година),

онда је јасно да улога скаута-наставника основне школе може бити од огромног значења по цео Покрет.

Друга улога, где би учитељи могли бити од непроцењиве вредности, то је увођење скаутизма на селу. Скоро су сви скаутски радници везани за варош и немају контакта са селом. Постоје више скаутских јединица где су чланови шегрти, калфе и младе занатлије, али скаутских јединица на селу још нема. Ево што поводом тога пише б. старешина Савске жупе и б. ректор Загребачког универзитета, проф. Ј. Стипетић: „На село скаутизам код нас још није закорачио. У том погледу још увек трају покуси које врше поједини учитељи, одушевљени скаутски радници. Надамо се да ће ускоро и начин скаутског рада на селу бити изграђен и да ће се тако и сеоској омладини пружити могућност да се окористи свим оним што скаутизам омладини пружи.

Сеоски скаутизам у народиским земљама и Северној Америци, где су скаути носиоци културе новог, препорођеног човека, најбоље нам доказује потребу (додаћемо од себе: и могућност) проширења скаутског покрета на село“. Овде на народним учитељима остаје и реч и дело!

Фердинанд Ј. Маслић, Земун

Учитељи и уметности

Слика ваншколског рада наших учитеља и њихових културних стремљења не би била потпуна, кад не бисмо бацили макар само летимичан поглед на удео југословенских учитеља у изградњи наше народне културе на тако важном подручју њеном као што је уметност. Пошто је ово, колико знамо, први покушај синтетичког приказа ове врсте код нас, он вероватно неће бити потпун, а и ограничени простор не допушта нам да улазимо у детаље. Ко је иоле упућен како је тешко прибирати податке за радове ове врсте, неће нам то замерити. Главни извор информација имали смо у „Народној енциклопедији српско-хрватско-словеначкој“ д-ра Ст. Станојевића, али она није на 100% потпуна, а сем тога последња њена свеска изашла је равно пре 10 година, па у њој нема најновијих података који би за нас баш били од највеће важности.

Пођимо сада редом по појединим гранама уметности.

1) Лепа књижевност

Учитељи, растурени по свим крајевима земље, од највећих вароши до најзабаченијих заселака, у сталном и присном додиру са народом, имали су и имају прилике да добро завире у народну душу, да у танчине упознају живот нашег ситног човека, његове муке и невоље, и да у томе нађу довољно материјала за књижевно стварање. Отуд учитељи-књижевници дају у својим делима најчешће опис средине у којој живе и раде, понекад идиличан (старија „сеоска новела“), али често и са дубоком социјалном нотом.

Од старијих књижевника, чији рад углавном пада у раздобље до 1918 године, ваља споменути:

а) код Срба, ако изузмемо *Алексија Везилића* (1753—1792), који се због свог спева у стиховима „Краткоје написаније о спокојној жизни“ (Беч, 1788) сматра оснивачем уметничке српске поезије а био је од 1782—1785 учитељ у Срем. Карловцима, позната имена *Јанка Веселиновића* (1862—1905) и *Симе Матавуља* (1852—1908). И три наша позната песника учитељевала су извесно време у својој каријери, иако се нису спремала за тај позив: *Ђура Јакшић* (1832—1878), који је учио сликарство, био је у више наврата учитељ у разним местима Србије, свега око 7 година; *Војислав Илић* (1862—1894) био је 1892—1893 учитељ у српској школи у Турн Северину, а *Владислав Петковић-Дис* (1880—1917) од 1902—1903 у Прлити код Зајечара. Значај и рад све ове петорице толико је познат да о томе не треба нарочито ни говорити.

Од мање познатих су: *Лазар Комарчић* (1839—1909), аутор приповедака, новела и романа („Безумница“ 1889 — „Кант нашега доба“, „Два аманета“, „Драгоценна огрлица“, „Један разорен ум“, све 1893 итд.). По сведочанству В. Петровића, он „иако иде у други ред старијих српских приповедача иза Лазаревића, Матавуља и Сремца, ипак заузима добро место својом вредноћом, озбиљношћу и ширим интересом“. *Милан Ђ. Милићевић* (1831—1908) био је у својој каријери и учитељ, писао је много и о свачем, а његови белетристички радови „Зимње вечери“ (1879), „Село Злоселица“ (1880), „Летње вечери“ (1881) и др. су углавном фолклорног типа и значај је М. у томе, што је он први код нас почео да негује тзв. „сеоску приповетку“. Прерана смрт од туберкулозе угасила је 1908 године млади песнички таленат *Авде Карабеговића*, учитеља у Малом Зворнику („Пјесме“, Београд 1905). *Никола Мусулин* (1827—1903), који је 1859 пронашао код попа Симе Поповића у Дворану тзв. „призренски рукопис“ Душанова законика и донео га у Београд, писао је ратне песме („До зоре“), епос „Мијат хајдук и Асан-ага Куна“ (1894) и драмски спев „Правда и слобода“ (1897). *Радоје Рогановић* (1859—1889), најпре учитељ а онда главни државни благајник ондашње кнежевине Црне Горе, писао је много песама у народном духу и две драме из народне прошлости („Царев Лаз“ и „Бој на Трњине“). *Милева Симић* (1858) писала је махом приповетке из народног и друштвеног живота у „Јавору“ и др. листовима, радила на дечјој књижевности у „Невену“ и „Споменку“, написала низ позоришних игара за децу, а Матица Српска наградила јој је шалвиву игру „Ретка срећа“.

б) Код Хрвата срећемо позната имена *Јанка Лесковара* (1861), *Вјенцеслава Новака* (1859—1905), који је радио и на музичком пољу, и *Силвија Страхимира Крањчевића* (1865—1908). Можда је мање познато да је наш популарни боем „Густл“, песник *Антун Густав Матош* (1873—1914) после своје амнестије 1908 био именован пучким учитељем, затим учитељем виших пучких (грађанских) школа, али је — како и приличи правом боему — био на „сталном отсуству“. *Драгојла Јарневић* (1812—1875), прва наша илирска жена-песник, од које имамо поред песама више збирки новела, роман „Два пира“ (1864) и 2 историјске драме у стиховима „Вероника Десинићка“ и „Марија, угарско-хрватска краљица“, имала је у Кар-

ловцу приватну девојачку школу од 1850—1853, а онда пуних 13 година приватну основну школу у недалеком селу Прибићу.

Учитељском реду припадали су и: народни писац *Мијат Стојановић* (1818—1884); *Стјепко Илијић* (1864), који је допевао *Прерадовићеву „Лопудску сиротицу“* (1903), самостално издао „Пјесме у стиху и прози“ (1901) и романтички еп „Али-бег Ченгић и Бисерка“ (1907); *Оскар Дир (Dürr)*, 1878—1913, аутор запажених цртица и новела у разним часописима; *Штефа Искра-Кршњави* (1869), доцнији професор, која је издала две збирке песама под насловом „Пјесме“ (I—1905, II—1912), писала цртице и новеле у фељтону „Народних новина“ и преводила са француског, све под псеудонимом *Ива Род*; *Марија Јамбришакова* (1847—1937) гајила је белетристику у „Хрватској липи“, „Вијенцу“ и „Побратиму“.

Ма да су сви доживели Ослобођење, ипак код ових учитељско-књижевника њихов књижевни рад пада у раздобље пре 1918 год.: *Александар Кешуц* (1875—1920), који је као новелиста сарађивао у „Хрв. смотри“ и „Хрв. просвјети“ и издао књигу цртица и приповедака из друштвеног живота „У калу“ (1911); *Вјекослав Кошчевић* (1866—1920), познати пропагатор уметничког узгоја и реформе цртања у Хрватској, јављао се у часописима и као приповедач, а загребачко позориште приказивало му је драму „Пушкинова смрт“ (1903). Написао је комедију „Књижевничке неприлике“ и драмску песму „Женидба Хрвоја Хрвата“ (обе 1902); *Милка Погачић* (1869) писала је приповетке у „Позору“, „Вијенцу“ и „Савременику“, а Друштво хрват. књижевника издало јој је 1912 „Пјесме“; *Динко Сировица* (1872) јављао се почетком XX века у разним часописима, издао „Прве пјесме с далматинских жала“ (1895) и „Нове пјесме“ (1905); *Иван Стипац* (1857), познат је више под псеудонимом *Богдан Крчмарић* као народни песник („Хрват. гуслар“) и приповедач („Љубав и злоба“; иначе у „Вијенцу“, „Балкану“ и „Хрват. вили“); *Јагода Трухелка* (1864) писала је приповетке у „Вијенцу“ и сарајевској „Нади“, где су јој штампани романи „Plen air“ (1897) и „Војача“ (1899), под својим именом и псеудонимом *А. М. Сандучић*, а касније се готово потпуно и с успехом одала раду на дечјој књижевности. На том пољу истакли су се од старијих још: *Томшић*, *Филиповић*, *Широла*, *Трстењак*, *Бартуш*, *Ивканец*, *Кемпф* и други. (О њиховом раду в. наш чланак „Хрватска дјечја књижевност“ у овој публикацији,¹⁾ као што је рад српских учитеља на дечјој и омладинској књижевности лепо и доста исцрпно приказан у чланку *Свет. Р. Милосављевића*,²⁾ па га нисмо нарочито ни споменули).

в) Код *Словенаца* имамо: песника *Јосипа Фрајенсфелда* (1861—1893), који је писао лирске еротичке и патриотске песме, већином за „Љубљански звон“, и неколико приповедака и много радио на дечјој књижевности (песме и приповетке у листовима „Вртец“ и „Словенске вечернице“, збирке „Младини“ (1885) и „Venček pravljic in pripovedek“ 1892); *Минку Говекар-Васич* (1874), која је почела са цртицама и новелама у словеначким часописима, а сарађивала и у српскохрватским и чешким женским часописима, превела

1) Или у „Учитељу“ за јануар 1939, стр. 257—264.

2) н. н. м., стр. 264—272.

више позоришних комада, издала збирку преведених руских новела „Руска Модерна“ (1905) и Толстојеву „Моч таме“ (1907); *Јанка Лебана* (1855), који је писао песме готово у свим словеначким књижевним часописима, али је у првоме реду омладински песник и за омладину је прерађивао приповетке, већином по страним узорима; *Антон Фунтека* (1862), који је био учитељ од 1881—1894, од 1891—1894 уређивао „Љубљански звон“, а познат је као песник („Избране песми“ 1895, епско-лирски венац „Смрт“ 1896, епска песма „Годец“ 1899 и др.), либретиста (за Ипавчеву оперету „Техарски племичи“), драматичар („Текма“ 1913) и плодан преводилац Баумбаха, Шекспира, Гетеа, Шилера, Хауптмана итд., до појаве *О. Жупанчича* свакако најбољи словеначки преводилац; и, коначно, *Кристину Шулер* (1866) која се јављала песмама, углавном до 1915, у „Љубљанском звону“, „Дом ин свету“ и др. часописима, те *Иву Трошта* (1865), плодног приповедача и фељтонисту и радника на пољу дечје литературе (уређивао 1917 „Звончке“, књиге „При стрицу“ 1898 и „На раково ного“ 1901).

Од учитеља-књижевника чији рад обухвата и раздобље после 1918, или оних најмлађих који су тек почели стварати у уједињеној и ослобођеној домовини, ваља споменути:

а) код Срба: *Милорада Петровића* (1875—1921), песника „Селанчица“; *Драгољуба Филиповића* „Фићу“ (1884—1933), песника „Крвавих струна“ (1909), „Србљака“ и „Косовских божура“; па *Д-р Исидору Секулић* (1877), која је прво свршила учитељску школу у Сомбору, а после Педагогиј у Пешти; *Даницу Марковић* (1879), која је, истина, студирала на Великој школи филозофију, али прекинула студиј и учитељевала од 1897—1910 („Тренуци“ 1904 скренули су пажњу на њен песнички таленат, што јој је признао и сам Скерлић, а неке песме ушле су у Антологију Богдана Поповића; Српска књижевна задруга издала 1928 другу збирку њених песама „Тренуци и расположења“); талентованог *Душана Васиљева* (1900—1923), кога су прерано убили рат и немаштина, а чије су песме, већином у „Мисли“ и „Српском књиж. гласнику“ жив одраз ратних и послератних прилика и расположења. *Тадија Костић* (1863), парох београдски, био је 4 године учитељ. Од њега имамо 5 књига приповедака (у раздобљу од 1896—1921) и роман „На туђем послу“ (1924). *Зарија Поповић* (1856—1934), на послетку начелник Држ. статистике, учитељевао је 5 година у родноме Гњилану и Врању („Приповетке из Старе Србије“ 1922). *Михаило Сретеновић* (1866) је осим рада на дечјој књижевности познат као писац прича и романа са села за народ („Јелисавке“ и др.). Његов позоришни комад „Први српски устанак“ у 2 чина приказивао се 1904, приликом прославе 100-годишњице Устанка, у београдском Народном позоришту, које је давало и његову драму „Бакон Авакум“ и шаливи комад „М. М. И.“. На конкурсског позоришта 1923 г. добио је I награду својом драмом у 4 чина „На Вардару“, а позоришта у унутрашњости приказују његове народне комаде „Моравка“ и „Чарлама“.³⁾

³⁾ О Анђелку Крстићу види засебан чланак у овој публикацији!

б) Код Хрвата најкрупнија су имена: *Динко Шимуновић* (1873) и *Виктор Цар-Емин* (1870). *Фрањо Хорват-Киш* (1876—1924) аутор је 2 збирке новела „Женици“ (1902) и „Насмијани удеси“ (1918) и путописа „Виђено и невиђено“ (1911) и „Истарски путежи“ (1919). *Антонија Цвијић-Kassowitz* (1865), позната је као одлична фељтонисткиња, а у својим фељтонима најрадије обрађује хрв. културну историју, о чему има и 2 књиге у издању Матице Хрватске „Ватрослав Лисински у колу Илира“ (1919) и „Фрањо Ж. Кухач“ (1925). Позоришни човек, новелиста и критичар, издавач „Нове Наде“ *Андрија Милчиновић* (1877) био је од 1899—1902 учитељ у Зденцима, док није отишао у Минхен и Хамбург да студира позориште. *Ђуро Судета* (1903—1927) успео је успркос преране смрти да остави доказ о свом песничком таленту у збиркама „Осамљеним стазама“ (1924) и „Кућице у долу“ (1926). *Владо Ивакић* (1880) објавио је више приповедака из живота хрв. сељака. *Љубоје Длустуш* (1851—1921) бавио се поред рада на педагошкој књижевности и белетристиком, био од 1911—1919 претседник „Клуба хрв. књижевника и уметника“ у Осијеку на ком га је положају заменио опет учитељ, оснивач Клуба (1909) *Рудолфо Фрањин Мађер* (1884), плодан песник и приповедач, марљив радник на омладинској књижевности, коме је критика често оспоравала таленат, самониклост и успешну уметничку обраду мотива. *Хамдија Крешевљаковић* (1890) јављао се од 1904 у „Бехару“ и многим другим листовима, а од њега је „Кратак преглед хрватске књиге у Херцег-Босни“ (1912). *Никола Ђурић* (1866), познати пропагатор трезвености, писао је приповетке за народ у загребачком „Србобрану“ и националне драме „Омер и Мерима“, „Имотски кадија“, „Војвода Дојчин“ (1925), „Дин Зејнел Стојковић“ (1927), „И вољеше царству небескоме“ (1930), „Милош Војновић“ (1934), комедију „Све за љубав науке“ и комад „Мртваци — а пријете“ (1921). *Никола Павић* (1898) издао је осим песама за децу 2 књиге стихова „Лирика“ (1922) и „Позабљено цветје“ (1923), збирку кајкавских стихова.

На омладинској књижевности раде с успехом: *Ловрак*, *Шполар*, *Козарчанин*, *Тони*, *Јосипа Радошевић*, *Сучевић*, *Роботић*, *Иво* и *Јосип Рукавина*, *Љубица Годлер*, *Зора Руклић* и мн. други.

в) Код *Словенаца* се после 1918 јавља читав низ учитеља који раде или искључиво на дечјој и омладинској књижевности, или осим тога пишу и „за одрасле“, а најмлађима се придружују и нека старија имена чији рад досиже и у раздобље иза Уједињења.

У прву групу спадају: *Фран Ерјавец* (1893) и *Павел Флере* (1883) који издају словеначке класике за омладину, а Флере је познат и због својих превода и прерада; онда вођа и идејни отац модерне словеначке омладинске књижевности *Јосип Рибичич* (1886), уредник „Нашег рода“ и агилни „spiritus movens“ *Младинске матице* те плодан омладински писац („Краљество чебел“ 1912, „Всем добрим“ 1913, „Развалине“ 1916, најуспелија слов. позоришна игра за децу „В краљеству палчков“ 1919 и њен наставак „Краљица палчков“ 1923, „Кокошји род“ 1923, „Завратне пошасте“ 1924, „Михец ин Јакец“, „Мишколин“ „Чуримурци“ итд.); *Карел Ширск* (1889), који има збирке песама за децу „Јутро“ (1920), „Капелица“, „Полжја хишица“ (1926) и збирку прозе „Слепи славчки“ (1922) и његов

брат Алберт Широк, вредни тајник Младинске Матице. Полди Лесковец јављала се нежним песмицама у „Новом роду“. Тоне Гаспари (1893), сада управитељ грађ. школе, пише и за одрасле, али главни значај његовог рада је на омладинској књижевности („Пратика за децо“, „Дивји мож“, „Гор чез изеро“, „Цеста“. Он уређује „Разоре“, часопис за ученике грађ. школа на словеначком). Андреј Рапе (1872) написао је много стихова и прозе за децу, нарочито у листу „Звончки“. Сабрана дела изашла су му у 8 свезака. Оскар Худалес („Постеља господи Фибриха“ и др.) оријентиран је социјално и у својим делима за децу.

У другу групу спадају: Фран Јаклич (1868) који пише приповетке у којима слика народни живот у Долењској („Задња на грмади“ 1924); Вида Јерај (1875) издала „Песми“ (1908), а пише и љупке песме за децу. Године 1921 издала дечју књигу „Из Љубљане чез пољане“. Фердо Клајнмајер (Kleinmayr), рођ. 1881, писао у разним часописима хумореске, сатире, цртице и фељтоне, за омладину прерадио Твеновог „Краљевића и просјака“. Марија Кметова (1891) пише за децу и одрасле (роман „В метежу“ 1925, драма „Мати“ у рукопису, играна 1919 у Трсту и 1924 у Љубљани, цртице и новеле). Стано Косовел (1895) по свршеној учитељ. школи отишао у новинаре, претежно је лиричар и пише песме за децу и одрасле у разним часописима. Јосип Костањевец (1864—1934) почео је песмама (1883—1885), прешао на приповетке, новеле и романе и сарађивао скоро у свим словеначким часописима. Јоже Пахор (1888) писао је за одрасле (новеле и цртице у разним часописима, романи: „Медвлаће“ 1923, први словеначки социјални роман, и „Serenissimo“) а и за децу. Био је последњи уредник „Новог рода“ у Трсту. Један од најбољих, а свакако најплоднији савремени словеначки књижевник Франце Бевк (1890) био је учитељ. Написао је 27 књига стихова и прозе за одрасле, а за децу књиге: „Пастирчки при кресу ин плесу“, „Бедак Павлек“, „Лукец ин његов шкорец“, „Лукец ишче очета“, „Татич“, „Јагода“, „Товариш“, „Пастирци“. Људмила Пољанец (1874) позната је као песник („Поезије“ 1906), а писала је и песме за децу. Драматизирала Прешернов „Крст при Савици“. Јанко Самец (1886) рефлексивни је лиричар („Живљење“ 1923), а много ради и на дечјој књижевности. Оснивач је и први уредник „Нашег рода“. Марија Стрнад-Цизерљ (1872) писала је у разним листовима песме и цртице (збирка „Рдечи нагелчки“ 1927). Тоне Селишкар (1900) један је од најбољих савремених социјалних песника словеначких. У својим песмама и прози најрадије описује беду и страдање сиромашних слојева („Трбовље“, „Камнолом“, „Наседли брод“ и др.). Пише и за децу („Братовшчина Сињега галеба“).

Интересантна је чињеница да већина савремених словеначких учитеља - књижевника потиче из приморских крајева (Јулска Крајина).

II) Ликовне уметности

На овом подручју не можемо забележити ни издалека толик број имена као код лепе књижевности.

Од претеча можемо осим Ђуре Јакшића да забележимо још само другог ученика Даниловог Лазара Николића (1824—1889),

који је учитељевао у Добрици (у Банату) од 1846—1884. Кад је *Константин Данил*, познати наш банатски сликар и иконограф, сликао иконостас добричке цркве помагао му је у послу Николић и усавршио се толико у сликарству, да — иако га никад није систематски учио — да је почео самостално да слика, већином иконе и портрете и оставио је око 250 довршених слика. Његов син издао је 1895 у књизи „Српски сликари“ низ његових чланака о Данилу, Чешљару, К. Арсеновићу и Завишићу, што су раније излазили у „Застави“. Ови „врло лепо, умно и топло писани“ чланци су „драгоцени прилози за историју српске уметности; то су први покушаји да се дâ једна монографија о ком српском сликару“ (В. Петровић).

Најкрупније име на овом подручју је свакако истакнути хрватски сликар *Мирко Рачки* (1879), који је учитељевао у Шчитарјеву, а онда учио сликарство у Прагу (код Буковца), Бечу, Венецији и Минхену. Он је познат као илустратор „Божанске комедије“ (слике из овог циклуса налазе се у Фиренци и Загребу), илустровао је „Смрт Смаил-аге Ченгића“ по поруџбини Матице Хрватске, а бавио се и графиком. Знатније слике су му: Град Дис (у Шросмајеровој галерији), Франческа да Римини (Градска већница у Загребу), супрапорт и унив. библиотеци у Загребу итд. Излагао је у земљи и иностранству. Осим њега имамо *Анку Бестал* (1861), која је свршила учитељску школу, неке течајеве Обртне школе у Загребу и женску сликарску академију и школу Отона Волфа у Минхену. Излагала у Загребу и иностранству (Лајпциг 1914, златна медаља), а била наставница цртања у средњим школама загребачким.

Код Срба имамо вајара *Стеву Адамовића* (1878), који је учио препарандију у Сомбору, отишао на Академију ликовних уметности у Брисл (1906) и тамо 1910 добио велику медаљу Краља Леополда за 3 скулптуре: Физичка и морална питања, Света песма и Болесно дете, те сликара *Стевана Милосављевића* (1881—1926), учитеља у Омољици, у Банату (1900—1904), који је 1904/5 свршио школу за наставнике цртања у Пешти, а од 1905—1908 учио код проф. Хабермана у Минхену. Радио акварелом и пастелима, цртао уметничке карикатуре (нарочито за време рата на Солунском фронту велик број војничких карикатура). Био члан „Ладе“ и излагао на њеним изложбама. Сликао махом пејсаже, портрете, типове и студије. Значајнији радови: „Портре Пољакиње лекарке“ (1917) — у Варшави, „Краљ Петар на положају“ и „Бугарски ровови“ (обе из 1919), „Сунчан дан“ (1920), портрети г-ђице Живковић, Д-ра Шамбека и аутопортре (све из 1921, пастелом).

Словенце заступају: сликар и графичар *Франц Стипловшек* (1898), који ради под утицајем немачког експресионизма и браће Краљ (портрети у уљу, две мапе оригиналних дрвореза „Стари Марибор“) и *Метод Петернељ* који се бави сликарством и кипарством, а нарочито лепо ради интарзију.

Врло вероватно да би се и овде нашло још много спомена вредно име из редова оних учитеља који су раније положили испит за наставнике цртања или свршили отсек за вештине у Вишим педагошким школама па су данас наставници цртања у средњим школама, али нама су о том недостајали подаци.

III) Глума и певање

Школа и учитељи били су одувек важан фактор у ширењу и популарисању позоришне уметности. Још пре *Јоакима Вујића*, који се сматра „оцем српског позоришта“ и који је са својим „Дилетант-Содружеством“ давао у Градском казалишту у Загребу 1840 прву позоришну претставу на хрватском језику (*Кукуљевићеву драму „Јуран и Софија“*) и тиме такође ударио темеље развоју хрватског позоришта, давао је у Крагујевцу о празницима претставе учитељ *Ђорђе Евгенијевић* (1797 у ужичком округу —?) са својом дружином од одрасле деце, ученика и младића и то још од 1829 године. Учитељ *Марко Јелисејић* имао је у Вел. Бечкерек (данашњем Петровграду) још 1783 год. позоришно друштво од својих ученика из основне школе, а можда и понеког младића. Члан његове трупе био је и први српски глумац *Аркадије Перић*, онда дечко од 10 година. Према томе *Јелисејић* би био зачетник новог српског позоришта. Помиње се још и смедеревски учитељ *Светозар Десимировић* који је са својим ученицима дао неколико дилетантских претстава почетком 1842. У Хрватској и Словеначкој почеци модерног позоришта везани су више за гимназије и богословије. Приказивало се у почетку латински и немачки, а онда на народном језику. Једини изузетак чиниле су, изгледа, језуитске претставе у Рушама крај Марибора, где су питомци препарандије — како неки тврде — играли своју *Actio comica* већ крајем 17 века па све тамо до 1722 год. и на словеначком.

Учитељски ред дао је нашем позоришту неколико познатих имена. То је пре свега незаборавни *Хамлет* загребачке позорнице и каснији јунак салонских комада, *Андрија Фијан* (1851—1911), који је неко време учитељевао у Шестинама, и чија аполонски красна појава још и данас живи у сећању старијих Загребчана, а чије се глумачке креације, по речима Д-р Н. Андрића, рачунају „у најсјајније позоришне успехе Хрватског казалишта“. *Петар Брани* (1840—1914), такође истакнути члан и редитељ загребачког казалишта, кад је после 10 година рада напустио позорницу, отишао је за учитеља у Тополовец крај Сиска и тамо остао пуних 10 година (1874—1884), а онда се понова вратио у позориште. Он беше носилац главних улога у историјским драмама и одличан декламатор, а превео је много драма, опера и оперета у прози и стиху. Позната загребачка глумица и списатељка *Нина Вавра* отишла је у *Милетићеву драмску школу* из III разреда препарандије, а првакиња загребачког казалишта *Вика Подгорска* такође је свршила у Горици две године учитељске школе, да би у Инсбруку наставила трговачку академију, а 1919 отишла у драмску школу *Хинка Нучића* у Марибору, где је добила и свој први ангажман. Оперски тенор *Јоцо Цвијановић* (1888) свршио је учитељску школу у Пакрацу, а онда отишао у оперски збор у Загребу, па у оперу *Жарка Савића* у Београду (1911), у Нови Сад и 1915 понова у Загреб као херојски тенор (*Соколовић* у „*Николи Шубићу Зрињском*“ итд.).

Учитељски ред дао је и београдском позоришту два свештеника *Талијина*, а то је глумац и редитељ *Милорад Петровић* (1865), који је свршио учитељску школу у Нишу, отишао у рат 1885,

из рата у путујуће позориште, а 1883 добио ангажман у Београду, да би 1913 отишао за главног редитеља у Скопље, а за време избеглиштва на Корзици и Крфу организовао позоришне претставе за војнике. Глумица и певачица Драга Спасићка била је две године учитељица, онда учила певање код проф. Форстера у Бечу, 1896 добила ангажман у Београду, идуће године прешла у Нови Сад и тамо као солискиња остала 11 година, 1908 понова се вратила у Београд, где је после рата наставила рад и 1923 прославила 25-годишњицу уметничког рада.

Али није највећи значај учитељског реда за позоришну уметност у ово неколико заслужних имена. Неоцењивих управо заслуга за ширење позоришне уметности у најшире слојеве има она безимена плејада народних учитеља и учитељица која је била, и данас још јесте, душа, покретач и организатор бројних дилетантских позоришних дружина у унутрашњости (постојале су чак и дилетантске дружине састављене од самих учитеља). У времену пре рата много дугујемо тим народним учитељима што су таквим својим радом јачали националну свест и одржавали наше народне позиције на најизложенијим тачкама нашег народног организма у крајевима који су били под туђинском влашћу. И данас учитељи су вредни радници на том пољу у соколским дилетантским отсецима, у Сељачкој слози, Сељачком колу итд., нарочито у Словеначкој, а учитељи су такође највреднији пропагатори позоришта за децу и луткарских позоришта.

IV) Музика

На подручју музичке уметности учешће учитеља већ је много видније, како у њеном стваралачком, тако и у репродуктивном делу, јер учитељи за време свога школовања у учитељској школи добијају далеко солиднију музичку спрему него ђаци осталих средњих школа. Ова музичка спрема, како теоријска тако и практична, била је још кудикамо већа до рата, нарочито код словеначких и хрватских учитеља, који су сем основне музичке теорије учили и науку о хармонији а свирали на клавиру, хармонијуму и оргуљама.⁴⁾ Истина, ово је било намењено стручној спреми будућих оргуљаша у црквама (католичким и евангелистичким), али имало је то ту добру страну што је учитељ са таквом музичком спремом, нарочито ако је од природе био мало талентованији, могао да записује и хармонизира народне напеве, да сам компонује мање ствари, води хорова, тамбурашке и друге оркестре. Само тој чињеници има се захвалити што су старије учитељске генерације дале заиста леп број музичара-стваралаца (композитора), а да о репродуктивним и не говоримо.

Од претеча спомињемо ове:

Композитор прве словеначке опере „Белин“ (либрето од о. Ивана Д. Дева) је камнички учитељ и органиста Јакоб Зупан. Дело, компоновано 1780, није се уопште изводило, а партитура се изгубила. Код Словенаца су још познатији: Фран Сераф Адамич

⁴⁾ Православни ученици препарандија у Хрватској и Славонији учили су место ових инструмената виолину.

(1830—1877), црквени и световни композитор; *Леополд Белар* (1828—1899), учитељ Черина, Хубада и др.; *Фран Гербич* (1840—1917), херојски тенор опере у Прагу, Улму, Загребу и Лавову, професор соло-певања и композитор; *Данило Фајгел* (1840—1908), органиста и композитор; *Леополд Цвек* (1814—1898), одличан органиста код Св. Петра у Љубљани и црквени композитор. Композитор познатог хора „Бучи, бучи, морје адријанско“ *Антон Хајдрих* (1842—1878), иако је учио богословију, био је једно време учитељ, а *Ангелик Хрибар* (1843—1907), свештеник, „regens shori“ фрањевачке цркве у Љубљани, учитељ музике на тамошњој оргуљашкој школи и црквени композитор, био је такође 6 година учитељ основне школе у Камнику.

Код Хрвата осим *Вјенцеслава Новака* имамо још изразит талент *Андрију Загорца* (1886—1914), коме је прерана смрт (погинуо као аустриски војник код Шапца) спречила развој што је много обећавао, како се може с правом судити по његовој заоставштини вокалних и инструменталних композиција. И он је, као и Новак, свршио конзерваториј у Прагу.

Прашки конзерваториј свршио је и Србин *Јован Иванишевић* (Цетиње? — 1889), који је тамо отишао по свршеној учитељској школи у Београду, био ученик *Фибихов* и умро у Прагу исте године кад је положио завршне испите оставивши иза себе неколико соло песама и хорова.

У раздобљу од 1918 имамо неколико звучних имена, као: *Емил Адамич* (1877—1936), *Јосиф Маринковић* (1851—1931), *Влада Ђорђевић* (1862), *Петар Коњовић* (1882), *Антун Добронић* (1878), *Иван Матетић-Роњгов* (1880), *Златко Гргошевић* (1900). О њиховом значају и раду излишно би било трошити речи, толико је познат. Али осим њих имамо још код Словенаца *Јосипа Павчича* (1870), *Ивана Грбеца* и многе друге, код Хрвата *Ивана Мухвића*, бившег капелника Савске дивизије и композитора, *Владимира Стахуљака*, црквеног и световног композитора, код Срба *Божу Јоксимовића* (1862), хорског композитора (сем тога опере „Женидба Милоша Обилића“, „У цара Тројана козје уши“ и симфонијске композиције).

Велик број наших учитеља ради и данас на репродуктивној црквеној и световној музици као хороваће певачких хорова, тамбурашких и других орхестара, други опет скупљају и записују народне мелодије итд.

Наше учитељство манифестовало је своју љубав према музици и у виду бројних учитељских хорова, којих има не само у варошима него и у унутрашњости (у оквиру среских учитељских друштва). Највидније место заузимају: 1) *Учитељски певски збор „Емил Адамич“* у Љубљани, основан 1922 у Горици под вођством проф. *Срећка Кумара*, бившег учитеља (конзерваториј учио у Трсту, свршио у Лајпцигу) и познатог нашег хорског диригента. Прве успехе жњео је хор у Горици (1922) и у Италији (Венеција, Болоња, 1923), а кад је већина његових чланова заједно са проф. Кумаром морала избећи у Југославију, понова је основан 1926 у Љубљани хор. Диригент је опет био (до 1934) проф. Кумар, а од 1934 учитељ *Милан Пертот*. Хор и данас активно ради, а прославио се као један од наших најбољих хорова на концертима у земљи (Загреб 1929, турнеја по Војводини са концертима у Загребу и Београду 1931,

по Ј. Србији 1937 итд.) и иностранству (Чехословачка 1930, Бугарска 1935). Хор је неговао првенствено вокалну музику најбољих савремених југословенских композитора. Претседник је учитељ Драго Жупанчич; 2) Мушки хор Загребачког учитељског певачког збора ЈУУ „Иван Филиповић“ који се из скромних почетака развио у озбиљно музичко тело са уметничким претензијама и стекао глас најбољег мушког хора у држави, кад му је 1931 дошао за диригента наш познати композитор и диригент Борис Попандопуло. С њим хор приређује 12-III-1932 у Загребу свој I репрезентативни концерт под девизом „Сто година југословенске вокалне музике“ да би тај програм поновио на концерту у Београду, Љубљани и Новом Саду и на великој турнеји по Србији, 1933 године. Свој II репрезентативни концерт, на којем је извео дела класика црквене музике XVI века и одабране обраде нашег фолклора, извео је хор у пролеће 1934, да би га углавном поновио у мају 1935 на великом концерту у Београду приликом поклонственог пута учитеља савске бановине на Оплепац. Онда је диригент Попандопуло отишао у Сплит, хор је преузео проф. Кумар, али и он је ускоро отишао у Београд, па је хор 1936 привремено престао да ради. Сад се живо ради на његовом поновном оживљавању. Први претседник био је Винко Остер, а сада је наш познати омладински писац Људевит Крајачић, школски надзорник у п.

Док су словеначки и загребачки учитељи жњели овако лепе успехе, дотле се Београдско учитељско певачко друштво „Маринковић“, основано децембра 1920, не може похвалити неким нарочитим уметничким успехом. Оно је ретко излазило из оквира дилетантизма и пригодног музицирања, мењало често функционере и диригенте, у два маха прекидало рад итд. Сада је диригент хора проф. Кумар и под његовим вођством хор је постигао први лепши уметнички успех концертом композиција свог патрона Јосифа Маринковића у Коларчевој задужбини 19-V-1938. Претседник је Радивоје Гајић, школски надзорник у Београду.

Заслужује спомена и рад наших учитеља на омладинској музици, нарочито репродуктивна страна његова (рад са дечјим и омладинским хоровима). У новије доба примећује се да је нестао онај дилетантизам кога је у своје време тако оштро и с правом жигосао Д-р Вој. Младеновић у свом чланку „Живи грамофони“ („Учитељ“ 1930—1931) и овај рад се поставља на здравију педагошку и вреднију музичку основу. Пионир овог покрета је опет неуморни проф. Кумар, који је на бројним музичким течајевима оспособио велик број словеначких учитеља за тај рад (зато дечји хорови тамо најбоље и напредују и најмногобројнији су. „Трбовељски славчек“ ужива интернационалну репутацију, а на фестивалима омладинске музике у Словеначкој суделује по 1200—2000 малих певача), а својом ревијалном збирком омладинске музике „Грлица“ створио је уметнички сериозан архив композиција за те хорове.

Из овог непотпуног приказа може се ипак, надамо се, добити слика, ма и бледа, о огромном послу што га је извршило наше учитељство на послу изградње наше народне уметничке културе. А оно ће и даље ићи тим путем, јер воли Лепо, као што верује у Истину и бори се за Право.

Љутовид М. Бодулић, Охрид

Учишелъ романијер Анђелко Крстић

О књижевности Јужне Србије није могуће говорити, а да се нарочито не истакне личност Анђелка Крстића, једног од најбољих приповедача и првог романијера Јужне Србије.

Анђелко Крстић родио се 20 октобра 1871 год. у Лабуништу, срез струшки, врло живописном планинском селу Дримкола. Свршивши основну школу, пошао је у Београд; тамо је учио приправну учитељску школу Друштва св. Саве, коју је свршио 1889. Исте године ушао је у службу и службовао као српски учитељ низ година, за турске владавине, најпре у разним дримколским селима: Лабуништу, Подгорицу, Боровцу; затим у Ресну и Охриду до 1925, када је пензионисан.

Ослобођење Јужне Србије дочекао је у турском затвору. За време светског рата био је на војној дужности; 1915 пошао у изгнанство. По повратку у ослобођену отаџбину, 1922, првом послератном приповетком „Без тапије“, наставља свој књижевни рад.

Анђелко Крстић своју књижевну каријеру почео је још 1902 године приповетком „У печалби“, која је штампана у Цариградском гласнику. Од тог доба он сарађује у тадашњим српским часописима Јужне Србије под Турцима и календарима разних културних друштава. У њима штампа он остале своје приповетке: „Беле покладе“, „Два друга“, „Сигуран лек“, „Овчарев грех“, „Нова година“, „Отмица“. Све ове приповетке, почетничке и писане у етнографско-фолклористичком духу, имају у себи доста невештина и дидактичних елемената; отуда већина од њих нема већих уметничких особина и вредности. Истичу се само својим изузетним женским личностима приповетке „Отмица“ и „Овчарев грех.“

У „Отмици“ приказана је млада, добра пастирица Биљана, сироче покојног Вељана Мирческог кога заклаше, „пошто немаше ко да плати сткуп за њега.“ У искрпљеној кошуљици и подераном сукненом зубуну пасе она по присојима и дољама богато одевене невесте Јабланице своје малобројно стадо, због кога ће и изгубити свој жалосни млади живот, бранећи своју сиротињску имовину од гнусних арнаутских отимача. У жалосној смрти сироте Биљане, у гашењу њеног младог живота, Крстић је оличио смрт свих оних оголелих и напаћених становника Јабланице, чије тужне повести, „причају хумчице, расуте по њеним пропланцима без икаквог обележја“.

„Овчарев грех“ је слика сензуалне, младе епитропове Јане, жељне љубави, миловања, која, загледавши се у овчара Пеју, младића здрава и наочита, али безазлена и наивна, наводи га на грех, желећи његову младост, мушку снагу и тело.

Много важније су, и са особитим уметничким инстинктом рађене, приповетке „Покојни Алија, лулар“, „Вечито дужни“, „Сеоски писмоноша“, „Печалбарова жена.“ По тим приповеткама Крстић је добио глас најбољег приповедача Јужне Србије. Све ове последње приповетке, са још две друге „Оскрнављено братство“ и „Јове наполичар“, ушле су у збирку приповедака, коју је издала Српска књижевна задруга у своме XXXV колу, 1932.

То је прва књига приповедака Анђелка Крстића.

Сем ових Крстић има још читав низ приповедака, које је штампао после рата, а то су: „Без тапије“ (1922), „Општински Ђубретар“ (1925), „На Бајрам“ (1926), „Подушје преживелим и изгладнелим“ (1926), „Први“ (1934), „Кад кукурек ниче“ (1935), „Нема пазухе (1935), „Калеш Димко, срмаћеш“ (1935), „Њихов Божић“ (1936), „Три цванцика (1936), „Мурџо“ (1937), „Легенда старог рибара“ (1937).

Главно и животно дело Анђелка Крстића је велики роман „Трајан“; штампан је у Скопљу 1932 год.

У последње време Крстић је радио на драми „Заточници“, у којој је приказао рад четничког покрета и његових вођа за време робовања под Турцима.

Књижевни рад Анђелка Крстића везан је за његов родни крај, у коме је провео цео свој век. Та чињеница је била од пресудног значаја за Крстића као уметника, јер је ту, у томе забаченом планинском крају, сасвим далеко од свих културних центара, и од сваког књижевног утицаја, почео да се развија самостално и да ствара сам од себе, увек у живом и непосредном додиру и дубоком виђењу са материјалом свога уметничког доживљавања, осећајући прави дах животне збиље, без илузија, присно и оштро. Крстић је, тако издвојен, свој особен и ставом према животу који списује и обликом којим уобличује своје доживљаје и виђења.

Приповетке Крстићеве, кад се упореде с приповеткама других приповедача из Јужне Србије, нарочите су. Крстић с подједнаким расположењем описује живот и хришћана и муслимана и њихове међусобне односе. Пада у очи да Анђелко Крстић не наглашује нарочито ни јако верске и националне разлике; не узима толико за предмет својих приповедака нетрпељивост међу верама, трвење међу нацијама, што би се очекивало, по некој навици, од краја који приказује. И заиста, Крстић се одликује, као сликар Јужне Србије, својом неком мирноћом, равнотежом духа и љубављу за истину. Он, колико је год могуће, хоће и жели да победи себе и да не учествује много својим ја код уобличавања догађаја. Отуда у приповеткама његовим нема много јаких сукоба, дивљих мржња, избезумљеног гоњења до истраге.

Анђелко Крстић у својим приповеткама слика домаће, породичне прилике и догађаје из живота сељака, печалбара, друштвена стања, односе и чисто локалне типове. Сем тога, Крстић, као син краја који је до свога ослобођења 1912 био под Турцима, има као

писац дубоког интереса и симпатија и за муслимански свет, његове личности и животне догађаје. Он је умео да се уживи и у тај муслимански елеменат, који је био читав низ векова доминантни господар у Јужној Србији, и да га истински осети и разуме. Уневши га у своје приповетке, он га је оживотворио с ретком снагом оживљавања са својим дубоким и јаким смислом за стварношћу. Муслимани Анђелка Крстића нису, сем у два, три случаја, неки колонијалци; то нису богати, поносити и отмени Турци, аге и бегови; нису ни севдалије, дертлије, страсници, који од големог севдаха замећу кавгу, праве зулуме и сеју страх и трепет око себе. У муслиманским приповеткама А. Крстића нема севдаха; нема ни оне источњачке помахнитале, црне страсти и дивље пожуде за женом, без које не може да се замисли приповетка о Турцима. Ориента, оног чулног, замамног, разблудног и слатког, нема у приповеткама А. Крстића.

Крстић се не заноси поезијом Истока; он га не проживљује, не гледа и не тумачи лирски. Зато у његовим приповеткама из муслиманског живота нема оних топлих, поетских, лирских описа чаробног Истока; нема башта са живописним шедрванима, нема рамазанских ноћи; нема ни оних других егзотичних, чудних ориентализама, којима обилују све приповетке те врсте осталих наших приповедача.

Такве су муслиманске приповетке А. Крстића. Оне нису поетизација, нису ни фолклор. Кроз њих ми смо добили праву и лепу слику муслимана, јер они, њихова душа, цео свет њихов налазе се, заиста, у њима оживотворени у најаутентичнијој стварности.

Муслимани у целокупном делу А. Крстића најбоље су дати; они су му и најистинитији и најубедљивији, јер је њих најдубље осетио и најприсније проживео. Крстић, уметник, сав је у муслиманским приповеткама; у њима се налазе у највећој мери оне битне особине уметничке Крстића, које га чине најбољим приповедачем Јужне Србије и највернијим интерпретатором њеним. У њима има љубави, саосећања, разумевања и истине.

Праве и велике истине толико, да се у муслиманским приповеткама налазе највеће вредности А. Крстића.

Сликајући наш Југ и његове личности Крстић је у својим приповеткама насликао и неколико изванредних и великих фигура јужносрбијанске жене. Анђелко Крстић је једини писац Јужне Србије који је досада највише успео да уђе у трагични положај жене нашега Југа и да дубоко зарони у велику душу њену. Он је приказао жену и као супругу и као мајку. Као супруга истиче се Трајковица у приповеци „Печалбарева жена“. То је историја жене која „после само три месеца проведена у пуном задовољству и расположењу, чека стрпљиво, без речи срџбе, годинама, свога Трајка, печалбара негде у Влашкој, али који се не враћа никако, јер је и он „већ ступио у ред изгубљених“, саживевши се тамо, у Влашкој, са неком малом сниском Влахињом с којом има и двоје деце.

„Печалбарева жена“ није проста илустрација само једног брачног живота јужносрбијанске жене. Крстић је, стварајући Трајковицу, имао много ширу концепцију.

Трајковица се уздиже високо изнад чисто локалног и појединачног примера супружанске верности, јер жалосна судбина њена није судбина лично њена, само једне жене, него судбина уопште — супруге печалбарске, која је у таквом браку жива сахрањена.

У томе је она општа, висока вредност ове приповетке. Унутрашња, душевна трпљења и мучења Трајковице, њен скривен, нем, утуљен бол, који нема израза, одавања на ојаћеним устима, преко којих не пролази ни једна реч тужбе, клетве, освете, гњева, инкарнација су страдања јужносрбијанске жене.

Лик жене - мајке заузима најистакнутије место у делу А. Крстића.

Са инстинктом правог приповедача од расе ушао је он дубоко у све душевне вредности њене, и дао нам два изванредна лика мајке у приповеци „Вечито дужни“ и у „Трајану“.

Мајка А. Крстића није замишљена, конструисана, апстрактна. Она није нека виша, узвишена личност; у њој нема ни величанствености ни господства.

Она је без монументалности, позе, патоса. Мајка А. Крстића је права наша народна мајка; то је истинска, стварна, јужносрбијанска печалбарска мајка, директно виђена у тешкој збиљи живота и убедљиво, спонтано омиљена. У њој је оваплоћена она неисцрпна моћ наше жене: издржљивост и непрестано одрицање, мучење, страдања и она јака воља за жртвовањем. Мајка А. Крстића је она јадна наша мајка мученица, паћеница и вечна жртва.

Анђелко Крстић није се задржао само на приповеци. Он је дао и један роман, „Трајан“, из живота нашега Југа.

Роман „Трајан“ има три дела. У првом делу описује се детаљно једно јужносрбијанско село, и живот, и људи у селу. Из тог села су и два брата Славко и Момир, предузимачи-грађевинари. Приказујући их, писац слика и разне друге моменте из живота печалбара. Ту су описи доласка печалбара са печалбе о Митровдану; ту су, затим, њихови, другарски састанци, разговори, седељке; једном речју, живот печалбара у селу до Белих поклада када се спремају поновно на одлазак. Сем овог више ужег живота печалбара, ту је, са много лично доживљеног, изложено оснивање српске школе у селу, за време турске владавине, од стране „новог, младог пуног воље и одушевљења учитеља Дојчина“. С много пажње приказане су невоље, муке, чак и физичке, сметње, које је учитељ Дојчин имао са непријатељима те школе српске: турским властима и присталицама пиперкарске пропаганде. По простору који је посвећен овоме, за село веома важном, догађају, човек има утисак да је Крстић с особитом љубављу, веома брижљиво бележио сваку појединост ове историје, сматрајући за своју свету дужност, као бившег истакнутог националног радника, да остави новим поколењима посве аутентичне вести о томе. И заиста, многе странице ове историје од неоцењиве су важности за познавање стања наше пропаганде у Македонији и наших просветних прилика и неприлика, јер је Крстић верно фиксирао неколико објективно стварних доживљаја.

Овај први део романа нема јаке органске везе с другим делом у којем почиње да се развија сасвим нова историја — живот Трајанов, који се родио истом после смрти свога оца Славка.

Можда је овај први део романа требао да буде као неки увод, сликање средине, претстављање животних околности, расветљавање свих оних чинилаца који ће дати карактеру Трајановом особено обележје, и детерминирати његово баш онако деловање.

У другом и трећем делу изложен је потпун живот Трајанов, који је, због немаштине, почео рано, од своје десете године, да служи као измећар, па све до смрти. Ту се нижу, један за другим, разни догађаји из његовог тешког и горког живота.

„Трајан“ није роман продирне психолошке анализе човека, него једно велико низање разних сцена, појединости, поступака, доживљаја из живота не само главног јунака него печалбара уопште. То је генерално сликање живота њиховог; у том смислу, „Трајан“ је роман печалбара.

Али, Крстић је писао овој роман програмски, с извесном тенденцијом; он је према главном јунаку имао већ унапред одређен став, тумачећи и њега и остале личности неживотно.

У „Трајану“ се то да лако уочити, јер оне личности које су рађене по живим обрасцима, као коџобаш Исак и поп Јордан, имају све особине правих, живих личности.

Слаба страна овога романа је и несигурна слаба композиција. Роман „Трајан“ је један велики низ самосталних развучених фрагмената из живота главног јунака, у коме је синтетизовано оно велико и мучно питање печалбе наших јужних крајева.

Али, поред свих тих мана, „Трајан“ претставља један врло озбиљан књижевни посао, јер је широка епопеја нашега радничког Југа. Он је први велики социјални роман наших печалбара, који „нагнани животном потребом“ напуштају своје миле, да у немилој туђини расточе своје здравље и живот.

У књижевном раду А. Крстића опажа се у последње време нека промена. Крстић је напустио своју ужу, стару, печалбарску средину и њене личности, па се окренуо људима, дешавањима и проблемима варошког живота.

Посматрајући све то са сасвим другог стајалишта, он је престао да буде миран, објективан посматрач и само хладан сликар; он је почео да реагира, да иронише, критикује, осуђује. Крстић не прашта никоме и ништа. И каже све, тако да је, у том погледу, у његовом делу сва Јужна Србија онаква каква је: и она турска, и она по ослобођењу, и ова по светском рату. Све те три визије Јужне Србије огледају се јасно у делу Анђелка Крстића, јер је кроза њ проговорила, са свима својим боловима и радостима, она, земља наполичара и печалбара.

Бранко Милаковић, Београд

IX

Прилози југословенској педагошкој библиографији

I

ПЕДАГОГИКА

Од Уједињења до данас у нашој земљи појавило се неколико десетина хиљада књига. У том мноштву дела завидно место заузимају књиге које се баве педагошким проблемима, или се са њима у ма којем виду додирују. И све то незапажено, или само делимично познато, лежи по библиотекама, неприступачно стручним радницима; непознато и неупотребљено. И зато, неоспорно, је срећна замисао уредништва „Учитеља“ да у оквиру своје „Педагошке Југославије“ пружи овај први „Прилог југословенске педагошке библиографије“, која ће затим у редовним свескама „Учитеља“ постепено излазити, и на тај начин олакшати рад, уштедети на-

поран, често пута и узалудан труд у трагању за литературом и омогућити рационалан рад.

Библиографија ће имати ове одељке: Педагогија, Психологија и Филозофија, Социологија, Законодавство, Дечја и омладинска књижевност, Педагошки часописи и уџбеници. Намерно је избегнута детаљнија подела — јер ће се на крају у нарочитом регистру пружити сва потребна обавештења. Због кратког времена у овом првом Прилогу, било је немогуће дати потпуну библиографију и поред тога што је пронађено неколико хиљада података; цео се посао морао радити у целини, а не по наведеним групама појединачно, али ће се зато у накнадним Прилозима додати допуне. Накнадно ће се прегледати још једном сва наведена и искористити подаци писаца који наводе употребљену литературу; исто тако употребиће се за допуну и разна помоћна средства — а нарочито педагошки часописи. Поред тога молимо све писце и издаваче да или преко уредништва или лично мени (Задарска 8 — Београд) пошљу своја дела или податке о својим написима, а нарочито о својим посебним отисцима.

Предавајући овај свој први Прилог библиографије књига напомињем да се ради и библиографија чланака из свих југословенских часописа, стручних и осталих и новина и која ће као и ова обухватити период од 1918 године, и која има за циљ да нас детаљно упозна са свим написима који су за нас од интереса.

1. Аврамовић, Свет. О.: Расправе, чланци и реферати из наставе и школског живот. Б. 1931. 8^о, 133.
2. Adler, Dr. Alfred: Deca koja se teško vaspitavaju. Predgovor: Otto Kühle. (Izvod iz predavanja i diskusije održanih 3 marta 1926 u Kemnicu). Prevela: Desanka Cvetković. Biblioteka »Budućnost« 34. В. 1932, 8^о, 29. Din. 4.
3. Ајзенштедтер, д-р Ј.: Систем васпитања Марије Монтесори. Са немачкога Миодраг В. Матић. Библи. „Будућност“ 25. Б. 1925. 8^о, 30. Дин. 4.
4. Албала, Паулина: види, Ферстер Ф. В. Самосавлађивање, превела — —.
5. А. М.: Чехословачке школе. Б. 1928, 8^о, 13. (Прештампано из „Воље“).
6. Ambrožić, Miroslav: Metodika sokolskog vaspitanja. Lj. 1934. 8^о, 199. Jugosl. sokol. matica.
7. Анђелић, Александар: Нови предавач. Збирка угледних предавања за основне школе. Б. 1936. 8^о, 56.
8. Анђелковић, М. С. — прота: Лажна и анационална култура. Наша реч поводом пројекта за реорганизацију средње школе. Написао — —. Прештампано из „Гласника“ Српске Правосл. Патријаршије. Б. 1921, 8^о, 14.
9. Анђелковић—Чубриловић, Р.: види, Штекл. В., Писма једној мајци, превела — —.
10. Antauner, J.: Do stvarnega uka v I razredu osnovne šole. Spisala v mađarštini Qvint Josef in Drozáy Gyula. Našim razmeram priredil. — —: Predgovor. K. Osvald. Maribor, 1933, 8^о, 240.
11. Appelt, Alfred: Mucavo dete. Prevela Desanka Cvetković. Bibl. »Budućnost« 40. В. 1932. 8^о, 20. Din. 4.
12. Аџић, Срет. М.: Учитељеве забелешке. Низ примера из васпитачког рада. Друго издање, допуњено и нешто прерађено. Б. 1924. 8^о, 159.
13. Bajželj. Ivan: Vežbe za deco do 14 leta, in slovarček sokolskih telovadnih nazivov. Iz češčine prevedel — —. Lj. 1925. 12^о, 236. Izd. Jugosl. sokolska matica.
14. — Vesele ure. Telesna vzgoja na osnovnih šolah. I del. I razred. 261 slika in 9 načrtov. Sastavil — —. Risbe izdelal. Pirc, Stane. Lj. 1934, 8^о, 112. Natisnila in založila Učiteljska tiskarna v Ljubljani.
15. Beil, Ada: Jogunasto dete. Predgovor Otto i Alice Rühle. Prevela Desanka Cvetković. V. 1932. 8^о, 22.
Künkel, Dr. Fritz: Glupo dete. Prevela Desanka Cvetković. В. 1932. 8^о, 29. (Dodatak: Nekoliko osvрта na naša izdanja). Bibl. »Budućnost« 36—37.
16. Балагија, Абдуселам И.: Улога вакуфа у верском просвећивању наших муслимана. Б. 1933. 8^о, 112. Дин. 10.
17. Balija, Laura: Povijest ženske učiteljske škole časnih sestara milosrdnica u Zagrebu. Izdaje o 75 obljetnici njezinog opstanka i rada u ime svih zahvalnih učenica toga zavoda. Udruga hrv. učiteljica. Z. 1924. 8^о, 35.

18. Baљасни, Михаило: Два савета омладини. Говор на дан Св. Саве. Битољ, 1926. 12⁰, 8.
19. Ван, Rafael: Uvod u vežbanje na spravama članova i muški naraštaj. Zal. in izd. Načelnštvo saveza S(okola) K(raljevine) J(ugoslavije). Učiteljska tiskarna. Lj. 1933. 8⁰, 44.
20. Barbarić, Fran: Pučke škole u Istri. Z. 1918, 8⁰, 176.
21. Барјактаревих, Петар С.: Споменица о десетогодишњици опстанка грађанских школа. Спремљена за конгрес савеза наставника грађ. школа Краљевине Југославије, одржаног у јулу 1929 у Панчеву. Средио — управитељ Грађ. школе у Панчеву. Панчево, 1930. 8⁰, 36. Садржај: Мита Ђорђевић: Зашто Грађанска школа има будућности; Д-р Стјепан Босанац: Проблем грађанских школа; Милан Шевић: Школска реформа и грађанска школа; Д-р Јован Искруљев: Грађанска школа и њезин социјални и културни значај; Нумек, Drago: Iz zgodovine meščanskih šol v Dravski banovini; Josip Rukavina, Gradanske škole na području Hrvatske i Slavonije; Михајло Ђерић: Развитак грађанских школа у Босни; П. Барјактаревих: Грађанска школа развија љубав према роду.
22. — Патриотизам и васпитање. (Прештампано из „Грађанске школе“ год. IV бр. 1). Марибор, 1927. 8⁰, 8.
23. — За боље домаће, породично васпитање, а кроз рад и пример родитеља и васпитања. Панчево, 1937, 12⁰, 32.
24. Баролин, Јован К.: Школска држава. Предлози за помирење народа и за увођење сталног мира школом. Б. 1921. 8⁰, 31.
25. Basariček, Stjepan: Pedagogija. I. knjiga Nauka o uzgajanju. Priredio — Z. 1922. 8⁰, 239.
26. — Pedagogija. II knj.: Opća nauka o biću. Za školsku upotrebu priredio — Treće izdanje. Z. 1923, 8⁰, 172. Naklada hrv. pedagoško-književnoga zbora.
27. Baugut, Josip: Roditelji i đачки samorad. Z. 1935, 8⁰, 18.
28. Baukart, Jan: Meščanska šola kot šola za praktično življenje. Vidi, Naša meščanska šola.
29. — Marko Senjeman, slovenski Robinzon. (Nevideno).
30. Bedeković, Dr. J. — Šulce, D.: Vježbe na konju za đake, naraštaj i sokol. Po češkim vrelima sakupili. — Z. 1923, 12⁰, 72.
31. — Vježbe na konju za učenice, naraštajke i sokolice. Po češkim vrelima sakupili — Z. 1923. 12⁰, 44.
32. Bežek, Viktor: Občno ukoslovlje z umoslovnim uvodom. Sestavil — II skopič. Lj. 1929. 8⁰, 199—262. »Slovenska šolska matica« (I snopič, 1913 god.)
33. Bezjak, Dr. Janko: Občna zgodovina vzgoje in pouka. S posebnim ozirom na ljudsko šolstvo. Lj. 1921. 8⁰, 264. Kralj. zaloga šolskih knjig in učil.
34. — O humanisticki izorazbi. Red. zbornik, 1921. XIX. 39—74.
35. — Moji spomini in prejšnjih let. Ped. zbornik, 1934. XXX. 111—118.
36. Bezjak, Dr. Janko — Pribil Dragotin: Pedagogika. I knjiga. Vzgojeslovlje s temeljnimi nauki o dušeslovlju za učiteljišča in sorodne šole. Spisala — Lj. 1923, 8⁰, 272. Zal. Učiteljska tiskara.

37. Belovarac, Nikola N.: Strojevi vežbe i zapovedi za školu i soko. Tisk. »Merkantile«. — Z. (1933), 8°, 35.
38. Бернер, Вилхелм: Васпитање за принцип мира. Превео с немачког Миодраг В. Матић. Библ. „Будућност“ 17. Панчево, 1922, 8°, 29.
39. Бехтерев, Б.: Сугестија и васпитање. Превео са руског Василије А. Пејхелъ, професор. Крагујевац, 1930. 8°, 40.
40. Bilbija, Bogdan: vidi, Weiskopf H., Lenjo dete, preveo — —.
— vidi, Seif Dr. L., Uzorno dete, preveo — —.
— vidi, Reis, Dr. M., Bolešljivo dete, preveo — —.
— vidi, Freund. H., Dete koje mokri poda se, preveo — —.
— vidi, Krampflictshek, Fantastično dete, preveo — —.
— vidi, Seelmann, K., Najmlađe i najstarije dete, preveo — —.
— vidi, Heiz, J., Naprasito dete, preveo — —.
— vidi, Rühle Dr. A., Pastorče, preveo — —.
— vidi, Krause, Dr. B., Bogaljasto dete, preveo — —.
41. Binet, Alfred: Savremene misli o školi i djetetu. I—III. Preveli Milutin Popović i Dr. Matija Lopac, profesori u Sarajevu. Sarajevo, 1926, 8°, 64; II, 1927. 8°, 92; III, 1927. 8°, 68.
42. Binet, Alfred et Simon, Th.: Испитивање и мерење интелигенције код деце. С француског: Момчило А. Милетић. С предговором д-р Т. Симона. Параћин, 1929. 8°, 64+XX.
43. — Испитивање и мерење интелигенције код деце. С француског Момчило А. Милетић. Б. 1934. 8°, 64+XX. француско-српска књижара А. М. Поповића.
44. Блонски, П. П.: Педологија у народној школи. Превео Рад. В. Теодосић. Крагујевац, 1935. 8°, 147.
45. Bovet, Pierre: Психоанализа и васпитање. Превео Светислав С. Петровић. Пирот, 1927. 8°, 54.
46. Богићевић, Војислав: Споменица просветног ђачког дана у Тузли 1919—1929. Према подацима написао — —. Тузла, 1930. 8°, 48.
47. Богојевић д-р Ђока — Станојевић Љубомир: Рачунаљка — метричко-десетног система. Проспект. Б. 1926. 8°, 16.
48. Bogunović, Dušan M.: Sokolstvo i škola. Z. 1931. 8°, 117.
49. — Obavezno telesno vaspitanje omladine. (O zakonima, uredbama i pravilnicima. Plan i program nastave obaveznog telesnog vaspitanja). Z. 1936. 8°, 14.
50. — Uvodna reč u knjizi Vuksan R., Strojeve vežbe.
51. — Predgovor u knjizi, Janković, M., Škola skijanja za djecu.
52. — Zbirka sokolskih kompozicija I deo. Kompozitori: M. Katić, B. Kačerovsky, A. Dobronić, V. Stahuljak i A. Gostinčar.
53. Božić, Lado: Naš Idrijski kot. Ob pet in tridesetletnici ustanovitve in desetletnici ukinitve prve slovenske realke. Lj. 1936. 8°, 97.
54. Bojc, Etbin: Slomšek naš vrhovni vrtnar. (Ponatis iz »Sloven. učitelja«). Lj. 1932. 8°, 64.
55. — Nadzornik Josef Novak in njegova Biografija kranjskih solnikov. Ped. zbornik, 1935, XXXI. 153—158.
56. — Načrt za šolski muzej. Ped. zbornik, 1935, XXXI. 159—160.
57. — Ljudevit Stiasny — šolnik, pisatelj in človek. Ped. zbornik, 1936, XXXGG, 167—170.

58. Боранијашевић, Милутин—Стефановић Војин К.: Упутство за рад у „утраквистичким школама“. Зајечар, 1927. 8°, 90.
59. Воројевић, Милош М.: Urođene, defekt-psihoze kod djece. (Urođena slaboumnost). Po prof. Dr. Theod. Ziehen-u priredio — —. Sa 4 sl. Bjelovar, 1929. 8°, 150.
60. — vidi, Lay, Dr. W. A., Temelji i principi škole akcije, preveo.
61. Bosanac, Dr. Stjepan: Problem Građanskih škola. Барјактаревић П.: Споменица о десетогодишњици опстанка грађанских школа, стр. 7—9.
62. — Funkcija učitelja u radnoj školi; Viša pedagoška škola u Zagrebu, vidi Петнаест година борбе.
63. Фон Бракен, Д-р Хелмут: Телесна казна у васпитању. Социолошка, психолошка и педолошка истраживања I. Библ. „Будућност“ 31. Б. 1930. 8°, 44. Дин. 5.
Св. II. Св. 32. Б. 1930, 8°, 41. Дин. 5.
Св. III. Св. 33. Б. 1930, 8°, 75. Дин. 10.
64. Бранковић Д.: Педагогика морално посрнуле деце и малолетника. Б. 1930, 8° (П. о. из „Бранича“ 1930).
65. Бранковић, Драгољуб: Општа педагогика са психологијом. Б. 1932. 8°, 115.
66. Браунинг, Оскар: Историја педагогике. Превео Милан Шевић. Б. 1921, 8°, 160.
67. Brdarić, F.: Povijest škole u koprivničkom Ivancu, povodom stogodišnjice 1825—1925. Koprivnica, 1926, 12°, 14.
68. Bregant, Zmago: Podeželska delovna šola. Elementarni razred. I del.: Tehnička strana pouka. Lj. 1928, 8°, 106.
69. Brezposelno učiteljstvo in naše šolstvo. Lj. 1937. 12°, 14. J. U. U. sekcija za dravsko banovino.
70. Breclj, Dr. Anton: Mladinsko skrbništvo in zdravstvo v Sloveniji. Poročal na 4 seji VII. rednega zasedanja banskega sveta in po stenografskih zapiskih priredil — —. Lj. 1936. 8°, 39. Izd. Kralj. banska uprava Dravske banovine.
71. Brinar, Josip: Slovensko mladinsko slovstvo zadnjih let. Ped. zb. 1929, XXV, 234—269.
72. — Novejše slovstvo za mladino. Ped. zbornik 1921, XIX. 114—132.
73. Brumen, Dr. Vinko: Ob stoletnici Stitarjevega rojstva (1836—1936). Ped. zbornik, 1936. XXXII. 5—20.
74. — Slovenske začetne šole. Ped. zbornik, 1935 XXXI: 96—110.
75. — »Blaže in Nežica«. Kulturno-pedagoški pomen Slomškovega dela. Maribor, 1936, 8°, 128.
76. — Vzgojni pomen domače kulture. Pedag. Zbornik, XXXIII, 1937, 163—176.
77. Bujas, Dr. K.: Psihografski list za školsku djecu. Posebni otisak iz spisa Psihologijsko opažanje školskog djeteta. (Uputa u psihografiju). Za odbor za ispitivanje sposobnosti u psihologijskom institutu Kr. Više pedagoške škole u Zagrebu, priredio — —. Z. 1924, 8°, 12.
78. Бушетић, Чед. Т.: Методика рачунске наставе у основној школи. Б. 1929. 8°, 103.

79. Wawrzynowski, M.: Program i metode nastave u školi za slabomislene. Preveo s poljskog prof. Žarko St. Kalinić. Prešt. iz »Glasa nedužnih«. Pedag. bibl. »Nova svetlost«. Knj. 7. Zemun, 1932, 8°, 57.
80. — Потреба и развој васпитне заштите slabomislених и узроци умне заосталости и класификација slabomislених. (Илустровано). С пољског превео: проф. Жарко Ст. Калинић. Педаг. библ. „Нова светлост“ књ. 9. Земун, 1932. 8°, 26.
81. Weiskopf, Herman: Lenjo dete. Preveo Bogdan Bilbija. B. 1933, 8°, 24. Bibl. »Budućnost« 44—48.
82. Vales, Alfons: Učna snov iz mineralogije in geologije za osnovne šole. Spisal prof. — —. Lj. 1923, 8°, 72. Izd. »Slovenska šolska matica«.
83. — Učna snov iz rastlinstva. Za osnovne šole priredil — — profesor drž. gimnazije v Mariboru. Lj. 1926, 8°, 132.
84. — Schreiner H., kot prirodopisec in prirodoslovec. Ped. letopis, 1920, XVIII. 20—35.
85. Ванлић, Милорад: Одабирање деце и диференцијација наставе. (Прештампано из „Мисли“). Б. 1925. 8°, 23.
86. — Општа педагогика. Табаци за слушаоце В. педаг. школе. Б. 1926.
87. — Данашња Немачка и образовање учитеља. У књ. Конгрес међунар. учитељ. федерације.
88. — Види, Дуји Ц., Школа и друштво, превео — —.
89. V. G.: Uputa za vođenje »Pčelice«. Z. 1921, 8°, 5.
90. Vzgoja sokolske mladine. Maribor, 1930, 12°, 55.
91. Wexberg, Dr. Ewin: Plašljivo dete. Predgovor: Otto i Alice Rühle. Prevela Desanka Cvetković. Bibl. »Budućnost« 35. B. 1938, 8°, 24. Din. 4.
92. Велимировић, А.: Државна гимназија у Паланци (смедеревској). Види, Монографија Подунавске области, 378—380.
93. Верговић, Миодраг: Види, Румјанцев, Н. Е., Педологија, превео — —.
94. Веселиновић, Алекса: О васпитању воље. У извештају мушке крагујевачке гимназије за 1932/33 год.
95. Veselov, A. N.: Ušinski o narodnom učitelju, prevela Mitra Mitrović. B. 1938, 8°, 20. Bibl. »Budućnost«, 64.
96. Wester, Jos.: Zapiski. Kriza naše srednje šole. Lj. 1927, 12°, 71.
97. Виторовић, Д. Љ.: За учитељски синдикат. Б. 1926, 8°, 47.
98. Vježbe za razumno čitanje i pisanje. Školska knjiga za dvanaestogodišnju seljačku školu. Z. 1938, 8°, 52. Knjižnica za seljake i seljaške zimske škole, knj. 10. (Urednik Dr. Jure Turić).
99. Vojnović, Dr. Lujo: Tri govora senatora — o opštoj, spoljnoj i prosvetnoj politici Kraljev. Jugoslavije. Održani u toku budžetske debate u Senatu 1938 godine. B. 1938, 8°, 34. Din. 2.
100. Volc, Josip: Otrok. Poglavlja o vzgoju. I. Lj. 1928, 8°, 171; II. Lj. 1931, 8°, 131.

101. Vranc, Ernest: Teorija in praksa strnjene pouka. (Iz referata na III samoizobrazevalnom tečaju UJU v Ljubljani. Ped. zb. 1929, XXV. 90—111.
102. — Пројекат наставног плана и програма за народне школе у Краљевини Југославији од — —. Педагошка библиотека Југосл. учитељ. удружења бр. 1. Б. 1935, 8^о, 40.
103. — »Mi gremo naprej« (Nekaj misli k problematiki učiteljskega »mladega rodu«). Ped. zbornik, 1935, XXXI. 111—128.
104. Вранц, Е.—Долган, Ј.: Наставни програм за народне школе у Краљ. Југославији. Б. 1938, 8^о, 51. Педагошка библ. Југослов. учитељ. удружења бр. 6.
105. Врховац, Рад.: Из школске и друштвене педагогије. I—II. Б. 1922, 8^о, I, 93.
106. — Омладини о значају трезвености. В. 1929, 8^о, 16. Izd. Saveza trezvene mladeži.
107. — Види, Ферстер, Ф. В.: Васпитање воље, превео с немачког — —.
108. Вујадинсвић, Марко В.: Рад у приправном разреду по директној методи и принципима радне наставе. Скопље, 1930, 8^о, 84.
109. Вујанац, Милорад: Букварска настава. II изд. Б. 1931, 8^о, 208.
110. Vukšan, Borivoj: Strojeve vežbe. Uvodna reč Dušana M. Bogunovića. Z. 1934, 8^о, 12. Prva knjižica za poznavanje sistema sokolskog uzgoja. Izdanje redakcije lista »Dečje telesno vaspitanje«.
111. Вукчевић, Мићо—Радоњић, Ђорђе: Заједница дома и школе. Београд, 1934, 8^о, 68. Рад. Ђуковић.
112. Вучић, Радмило: Основи педагогике. Б. 1934, 8^о, 223.
113. Gabšek, Fran: Ob 25. letnici »Slov. Šol. Matice«. Ped. zbornik 1925, XXII. 1—19.
114. Гавриловић, Андра: Стогодишњица Вукова буквара, 1827—1927. (Из „Учитеља“). Б. 1927, 8^о, 14.
115. — Општа црквена историја за школску и васпитну потребу. Написао — — проф. Б. 1928, 8^о, 112.
116. Гавриловић, Миливој: Основне школе и народно просвећивање у Подунавској области. Види, Монографија Подунавске области, 403—420.
117. Гогвић, Аксентије: Самопосматрање и самоваспитање. Б. 1936, 8^о. Ј. Ј. Целебцић.
118. Гаћић, Д. Р.—Павић З.: Васпитање тела. Б. 1932, 8^о, 199.
119. Gašpert, Ivan: Katoličko djeticko društvo u Zagrebu. (Prigodom njegove 75-godišnjice). Napisaо — —. Preštampano iz »Katoličkog lista«. Z. 1930, 12^о, 29.
120. Гербер, д-р: Шта је васпитање. Б. 1936, 12^о, 16. Књижара „Препород“.
121. Germ, Fr.: Študij fonetike, Ped. zbornik 1935. XXXI. 29—40.
122. Глекел, Ото: Школа дресуре. Школа учења. Школа рада. С немачкога Миодраг В. Матић. Библиотека „Будућност“ св. 30. Б. 1929, 8^о, 24.

123. Gogala, Jos.: Reforma trgovske nadaljevalne šole. Ped. zbornik, 1925, XXII. 152—158.
124. Gogala, Dr. Stanko: Dr. Čiberjevo ter kulturno-literarno delo. Ped. zbornik, 1929, XXV. 5—39.
125. — Dr. Čiberjevo znanstveno ter kulturno-literarno delo. Ped. zbornik, 1929, XXV, 5—39.
126. — Smoter moderne šole. Ped. zbornik, 1930, XXVI, 17—34.
127. — Načelne misli o šoli zajednici. Ped. zbornik, 1931, XXVII, 67—105.
128. — Temelji opče metodike. Uvod v praktično pedagogiko. Lj. 1933, 8°, 303. Priročna pedagoška knjižica, Zv. 8. Izd. Slov. šolske matice.
129. — Kakšno vzgoja zahteva gospodarstvo od sodabnega človeka? Ped. zbornik, 1934, XXX. 18—56.
130. — Duhovni obraz sodobne mladine. Ped. zbornik, 1935, XXXI. 47—82.
131. — Narodni učitelj in narodna šola. Ped. zbornik, 1936, XXXII. 60—77.
132. — Vzgojni pomen občestev, življenja in zaupanja. Pedag. zb., XXXIII, 1937, 124—144.
133. Гогијо, Л.: Како се глуво-неми уче говору. Елементи речи и њихов начин обуке глуво-немог. Предео и са српским гласовима допунио Јован В. Ковачевић, стручни учитељ глуво-немих, са 75 сл. Прештампано из „Гласа недужних“. Педаг. библ. „Нова Светлост“ књ. 4. Земун, 1928, 8°, 38.
134. — Како се глуво-неми уче говору. Елементи речи и њихов начин обуке глуво-немих. Предговор од д-р Ладлеја Дела Шаријера. Предео с француског и са српским гласовима допунио Јован Ђ. Ковачевић, стручни учитељ глуво-немих. Са 75 слика. Педаг. библ. „Нова Светлост“ књ. 5. Земун, 1929, 8°, 158+IV. Дин. 40.
135. Grad, Janko: Učitelj mladini. Sestavil — — šolski nadzornik v. p. Lj. 1925. 12°, 13. Izd. Društvo za gojitev treznosti v Ljubljani.
136. Grbić, Ilija: Udžbenici — deca — život. Sarajevo, 1935, 8°, 31.
137. Grömbing, Adolf: Osnovni pojmi iz glazbene teorije za učiteljska, glasbene šole in sorodne zavode. Spisal — učitelj glazbe. Lj. 1924, 8°, 96. Zal. Učiteljska tiskarna. Cena 46 din.
138. Грујић, Ђорђе: види, Дечји дани 13—19 маја 1928. Спремили, д-р М. Ђ. Поповић и — —.
139. Deisinger, Ema: Deška predpubertetna doba. (Doba pred dozorevajočimi leti od 11 do 14 leta). Lj. 1936, 8°, 64. Jugosl. knjigarna.
140. Дамњановић, Велимир Р.: Савремени принципи за израду модерних буквара и словарица. Упутство за рад са мојим букваром и словарицом. Н. Сад, 1936, 8°, 149. Књижара „Браће Мишић“.
141. Dvorniković, Ljudevit: Kratki pedagoško-didaktični priručnik na psihološkim osnovama za škole i samouke. Napisao —, profesor pedagogije na učiteljskoj školi, Sarajevo. 1922, 8°, 100.

142. Debevec, Pavel: vidi Ludwig Emil, Julij 14, sinovom v sravilo. Prevedel — —.
143. Demarin, Ante: Idejne komponente radne škole. Z. 1936, 8°, 152.
144. Demarin, Josip: Maternji jezik u savremenoj školi. Teorija i praksa. Jugoslovenska štampa d. d. Z. 1933, 8°, 138.
145. Дернов, Н.: Наставни програм педагошких техникума у Русији. Са руског М. Ј. Требињац. Библиотека „Будућност“ 26. Б. 1927, 8°, 20.
146. Дероко, А.[лександр]: Цртежи у књизи Станојевић, Ст., Свети Сава.
147. Деспотовић, Петар: Историска педагогика. За учитељице народних школа. Написао — — управитељ учитељске школе у Алексинцу. Б. 1926, 8°, 328. Г. Кон.
148. Defranceski, Ante: Dječji samorad. (Praktična predavanja). Obradio —. Koprivnica, 1925, 8°, 132. Izd. Vinka Vošickog.
149. — Načela nove škole u teoriji i praksi. Primijenjena našim prilikama. Z. 1934, 8°, 107.
150. — Skupna nastava u teoriji i praksi. Z. 1935, 8°, 107.
151. — Metoda početnoga čitanja i pisanja te put do slobodnih sastavaka. Z. 1927, 8°.
152. — Radna metoda početnoga čitanja teorija i praksa. Z. 1931, 8°, 144.
153. — Radna metoda početnoga čitanja. Teorija i praksa. Z. 1931, 8°, 144.
154. — Načela nove škole u teoriji i praksi primijenjena našim prilikama. Z. 1934, 8°, 108.
155. Дечји дани 13—19 маја 1928. (Народни одбор за заштиту деце). Б. 1928, 8°, 23. За штампу спремили: д-р М. Ђ. Поповић и Ђорђе Грујић. Садржај: Дечја повеља; Д-р Милан Петровић: Наша деца; Д-р М. Ђ. Поповић: Кратак историјски преглед дечје заштите; Dr. Josip Šilović: Zakonodavni rad; Шта и како треба радити.
156. Дечји дани од 19 до 25 маја 1935 Југословенска унија за заштиту деце. Б. 1935, 8°, 8 (Предавање).
157. Divac, Nedeljko: Naša srednja — škola pred javnošću. В. 1932, god. 8°, 8.
158. — Наша средња школа — њено стање и њен значај. Б. 1932, 7.
159. — Organizacija naše prosvete. В. 1935, 8°, 14.
160. Dizdar, J.: Naputak za početno čitanje i pisanje u vezi s cjelokupnom građom I razreda. S više slika i crteža. Priredio —. Z. 1929, 8°, 139.
161. Dizdarević, Abdullatif: Reforma odgojnog sistema. Sarajevo, 1931, 12°, 32.
162. Димитријевић, Ст. М.: Свети Сава као народни учитељ. Спаљивање моштију Св. Саве. Б. 1935, 8°, 52.
163. Димитријевић, Тима: Југословенска мисао кроз народно просвећивање. Штамп. „Натошевић“. Н. Сад, 1933, 8°, 20.
164. — Може ли школа постати фактор мира. [Написао] настав.

- мушке грађ. школе Н. Сад. Предговор написао Мирков
учитељ. Штамп. „Натошевић“ Н. Сад, 1933. 8°. Дин. 6.
165. Dimnik, Ivan: Помоћно školstvo za nedovoljno razvijenu decu
u Jugoslaviji i drugim državama. В., 1930, 8°, 14.
166. Dimnik, Jakob: »Slovenske Šolske Matice« upravni odbor in
imenik društvenikov. Ped. letopis, 1920, XVII, 38—52.
167. D., J.: Krulec Ivan. Ped. letopis, 1920, XVII, 83—85.
168. — Zaznamek dozdej izdanih in založenih knjig „Slovenske šol-
ske Matice“. Ped. letopis, 1920, XVII, 53—57.
169. Динић, Сретен: Сагоревање омладине. (Предавања одржана
учитељским школама и Народним универзитетима у Ле-
сковцу, Јагодини, Пироту, Алексинцу и Крушевцу). Ле-
сковац, 1934, 8°, 48. Васпитна библиотека „Народног про-
светитеља“ књ. 5.
170. Dolar, Dr. Simon: Prirodoslovna izobrazba in vzgoja. Ped. zbor-
nik. 1921, XIX, 3—25.
171. — Obćna zgodvoina vzgoje in pouka. Spisal Bezjak Dr. J.
Ped. zbornik, 1921, XIX, 162.
172. — Reforma srednje šole. Ped. zbornik, 1925, XXII, 70—106.
173. Dolar, Dr. Anton: Vzgojitelj Ljudevit Pivko (1881—1937). Ped.
zbornik, XXXIII, 1937, 56—59.
174. Долган, Ј.: види, Вранц, Е. и — — Наставни програм за на-
родне школе.
175. Domaća pedagogika v letošnjih »resolucijah«. [III. pokrajinska
skupščina U.J.U. (povjereništvo Ljubljana); II kongres jug.
učiteljstva, V katoliški shod.]. Ped. zbornik, 1923, XXI,
94—100.
176. Doskočil, J.: види Zeman, J. Osnovi pedapatologije. — о J.
Zemanu.
177. — види, Herfort Dr. K., Uvod u biologiju i biopatologiju mla-
dosti. — о Dr. Karelu Herfortu.
177. Дошен, Коста: Словено-сербско училиште Св. Георгија у Ве-
лесу. (Прилог историји српских школа у Јужној Србији).
З. о. из „Летописа Матице Српске“ књ. 310. Нови Сад,
1926, 8°, 18.
178. Državni dječji dispanzer u gradskom dječjem ambulatoriju
(Savska cesta 7). Svojim majkama [uputstva]. Z., 1923, 8°, 8.
179. Drozdy, Gyula: види, Antauner, J., Do stvarnoga uka v I razredu
osnovne šole.
181. Drtina, Dr. Fr.: Ideali vzgoja. Napisal — —, poslovenil Dr.
Drag. Lončar. II, izdaja. Lj., 1932, 12°, 45.
182. Druzović, H.: Posebno ukoslovlje Šolskega pevskega pouka.
Spisal profesor — (Druga, predelana izdaja posebnoga uko-
slovlja petja v osnovni šoli l. 1906). Lj., 1927, 8°, 105.
Izdala »Šolska matica«.
183. Dubrovački list. Posebno izdanje prigodom kongresa Jugoslo-
venskog učiteljstva u Dubrovniku, dneva 24, 25, 26 avgusta
1924. Dubrovnik, 1924, 4°, 64.
184. Дуји, Цон: Педагогика и демократија. Увод у филозофију
васпитања. Превео с енглеског Д-р Драгомир Иконић. Б.,
1934, 8°, 592.

189. Girometta, U.: Planinarstvo u krasu. Za školsku mladež. — prof. Split, 1922, 12°, 60.
190. Ђерић, Михајло: Развитак грађанских школа у Босни, Барјактаревећ П., Споменица о десетогодишњици опстанка грађанских школа, стр. 24—27.
191. Ђорђевић, Божидар Д.: Принцип радне наставе у савременој школи. Скопље, 1935, 8°, 64.
192. Ђорђевић, Владимир Р.: Кратко упутство за предавање нот-ног певања у основној школи. Б., 1927, 8°, 30, Г. Кон.
193. — Некоји дећји народни музички instrumenti. (Preštampano iz »Sv. Cecilije«, sv. 5, 1928), Z., 1938, 8°, 5.
194. — Један пројекат наставног програма из нотног певања у ни-жој и вишој основној школи. Оштампано из „Учитеља“, св. 8. Б., 1931, 8°, 10.
195. Ђорђевић, Вој. В.: Предговор у књизи, Милан Ст. Недељко-вић, Четрдесет година рада учитеља и свештеника у зем-љорад. задругама.
196. Ђорђевић, Драгослав П.: Филозофска настава у средњој школи. Б., 1930, 8°, 39, Г. Кон.
197. Ђорђевић, Живојин С.: Настава земљописа у народној шко-ли. Методско упутство. Б., 1934, 8°, 12.
198. — Школе у Србији 1700—1850. Б. 1935, 8°, 86.
199. — Школе и настава у немачким земљама. У књизи Конгрес Међународне уч. федерације.
200. Ђорђевић, Живојин и Марија: Види, Фикер, П.: Дидактика нове школе. Превели — —.
201. — види, Масер, А. Савремене педагошке теорије.
202. Ђорђевић, Марија и Живојин: Види, Фикер, П.: Дидактика нове школе, превели
203. — Види, Масер, А.: Савремене педагошке теорије, прев. — —.
204. Ђорђевић, М. Ж.: види, Шпрангер Е. Данашње стање духов-них наука и школа, превео
205. Ђорђевић, Мита: Зашто Грађанска школа има будућности. Види, Барјактаровић, П.: Споменица о десетогодишњици опстанка грађанских школа, 3—6.
206. Ђорђевић, Ник. Ж.: Коедукција с нарочитим погледом на ин-тернатско уређење школа. [Написао — — професор. „Немања“ задужбинска штамп. Вардарске бановине. Скоп-ље, 1933, 8°, 95.
207. Ђорђевић, Света: Сунчани часовник, скица и табеле за ње-гово конструисање — — учитељ. Пирот, 1926, 8°, 9.
208. Ђурин, М.: Savremeni pedagoški problemi. Bibl. »Budućnost« 62. В., 1938, 8°, 32. Din. 4. Sadržaj: Naučna pedagogika i pedologija; Škola rada; Nastavni plan i program; Metodika nove škole; Pitanje udžbenika; Dalton plan; Putevi no-voj školi.
209. Ђурић, Milenko: Slobodno crtanje čovečjeg tijela. Napisao — — Uvod od † Dr. Ise Kršnjevića. 11 reprodukcija i 8 litografija. Z., 1931, 8°, 24.
210. Ђурић, Д-р Милош: Значај надметања за грчку просвету. Б., 1934, 8°, 24.

185. — Škola i društvo. Preveo Dobrosav Miletić. Nova Gradiška, 1935, 8°, 79.
186. — Школа и друштво. I—II. Предео Милорад Ванић. Б. 8°, I 1935, 32; II, 1937, 32.
187. — Интерес и напор и морал и васпитање. Предео с француског Милован Арсенијевић. Скопље, 1936, 8°, 75.
188. Дуњић, М. Б.: Ка психологији нижих емоција и страсти код сеоских младића. Види, Поповић, Сл., Душевни живот сеоске младежи.
211. Бурић, Д-р Мита: Економско стање и успех у школи. Б., 1937, 8°, 29.
212. Буришић, Никола: Кратка историја Државне Женске Грађанске школе у Белој Цркви. види Монографија Подунавске области. 396—398.
213. Žgeč, Franjo: L. N. Tolstoj pa njegova filozofija o življenju. Ped. zbornik, 1921, XIX, 88—114.
214. — Akademski socijalno-pedagoški krožek na Universi v Ljubljani. Ped. zbornik, 1922, XX, 61—65.
215. — Nova pota do novih pedagoških ciljev. Ped. zbornik, 1922, XXI, 84—93.
216. — Problemi vzgoje najširših plasti našega naroda. Lj., 1923, U. J. U.
217. — Reforma učiteljske izobrazbe. Ped. zbornik, 1925, XXII, 107—141.
218. — V zagovor mladine (Vzgoja v pubertetni dobi in dobi dozorevanja). Ped. zbornik, 1928, XXIV, 46—79.
219. — Razvoj otroka v šolski dobi. Ped. zbornik, 1926, XXIII, 46—112.
220. — Idejni in praktični program »Pedagoške centrale« v Mariboru. Ped. zbornik, 1928, XXIV, 145—150.
221. — Temelji učiteljske samoizobrazbe. Ped. zbornik, 1929, XXV, 47—67.
222. Žerjav, Albert: Problem učnih knjig s stališča življenske šole. Ped. zbornik, 1936, XXXII, 126—146.
223. Živković, Dr. Andrija: Katolička prosvjeta. Naša savremena dužnost. Osijek, 1924, 12°, 94.
224. Живковић, Благоје: Педагогика народне песме. Б., 1926, 8°, 23.
225. Живковић, Захарије: Доживљаји једног наставника. Револт идеалне омладине. Написао — —, правник, маја 1923 у Београду. Б., 1923, 12°, 16.
226. Župančič Rihard: Vpliv matematike na duševno življenje narodov. Ped. zbornik, 1921, XIX, 26—37.
227. Zaletel, Vinko: Zgodovina telesne vzgoje in sokolstvo. [Napisao] telovodni učitelj na učiteljski šoli v Ljubljani. Natim. in založila Učitelj. tiskarna. Lj., 1933, 8°, 257.
228. За нашу децу. Изд. Одбора за дечју изложбу. Садржај: Дечје питање. — Дечји музеј. Задатак државне заштите деце. Извештаји о раду друштава које се баве дечјим питањем. Б., 1923, 8°, 88.

229. Zaninović, Stjepan, M.: Priručnik za školu rada. Z., 1933, 8°, 236.
230. Leman, Jozef: Osnovi pedopatologije; J. Doskočil: Jozef Zeman, S českog Vlastimir Simić, učitelj. Pedagoška bibl. »Nova svetlost«, knj. 8. Zemun, 8°, 81.
231. З., Ј.: Види, Матић, М.: Основна питања педопатологије. По — —.
232. Zidanšek, Josip: Stanje kmetijskega nadaljevabnega šolstva. Ped. zbornik, 1925, XXII, 142—146.
233. Зјењковски, В[асилије] В.: О педагошком интелектуализму. Превео с руског Мил. Р. Мајсторовић. Изд. к-це Јеремије Целебџића. Шт. „Привредник“, Б., 1933, 8°, 84.
234. Иванић, Анђелка: Домаћичке школе. види Стојадиновић, Д-р М., Наше село, 296—300.
235. Ивановић, Драг. М.: Фактори у васпитању дечије игре, бајке и цртање. Б., 1934, 8°, 37. Т. Јовановић и Вујић.
236. — Васпитни проблеми. Б., 1936, 8°, 93.
237. Ивановић, Д-р Живан: Обука писмености. Ужице, 1931, 8°.
238. — Меморија и погледи наше деце. Сарајево, 1924, 8°, 84.
239. — Школа усхођења. Кроз технику, економију, хигијену, етику, право, веру, естетику, логику и методику рада и односа у култури врсности рада. Неготин, 1934, 8°, 138.
240. Иконић, Д-р Драгомир: види, Дуји, Ц., Педагогика и демократија.
241. Илић, Драгослав: види, Феријер, А., Саморадња код деце, превео — —.
242. Илић, Душан Ник.: Учитељ, његов рад и његов социјални положај у новој нашој држави. Написао — — учитељ у Бањи. Б., 1920, 8°, 35. Изд. Јасеничког учит. друштва у Аранђеловцу.
243. Илић, Д-р Јордан: Борба противу религиске наставе. Б., 1926, 8°, 14. [Из „Богословља“].
244. — Религија и образовање карактера. Психолошка испитивања и педагошки предлози Ф. В. Ферсигера. Б., 1926, 8°, 8. [Из „Богословља“].
245. — Косовска катастрофа и њен значај за наше национално васпитање. [Видовдански говор одржан у III-ћој женској гимназији]. Б., [1927]. 8°, 8.
246. — Савремена основна школа. Б., 1932, 8°, 56. Садржај: Основне мисли савремене народне школе; познавање завичаја и културе у основној школи; идеја рада у основној школи; преуређење наших школа и радна настава.
247. — Рад Св. Саве на народном просвећивању. Б., 1935, 8°, 14. [Из „Богословља“].
248. — Просветитељски и учитељски рад Св. Саве, по изворним списима и песмама. Ниш, 1936, 8°, 11. Издање „Прегледа цркве епархије нишке“.
249. Илић, Д-р Михаило: Народна школа и народни учитељ. Б., 1938, 8°, 38. Библиот. Политика и друштво, 21.
250. Илић, Петар: Сполно обавештење омладине. Прилози сексуалној педагогији. Б., 8°.

251. Илић, Петар М.: Рад и његови облици. Написао — — професор. Б., 1922, 8°, 88. Изд. књиж. Бран. Церовића—Ајхштета.
252. Ировић, Тома Н.: Гимназија у Белој Цркви. види Монографија Подунавске области. 388—390.
253. Искруљев, д-р Јов.: Реформа професионалног образовања професора средњих школа. Вршац, 1926, 8°, 120.
254. — Коедукација у светлости експерименталне педагогије. Б., 1925, 8°, 107.
255. — Наука о васпитању одраслог човека. Адултна педагогика. Н. Сад, 8°, 17.
256. — Универзитетска екстензија лондонског универзитета. Н. Сад, 1932, 8°, 15.
257. Јанковић, Драг. Н.: О уџбеницима у основној школи. Лесковац, 1929, 8°, 38.
258. Јанковић, Д-р Милан: Увод у педагогику и општу методику. Б., 1920, 8°, 140.
259. Јанковић, Милан: Škola skijanja za djecu. Predgovor napisao D. M. Bogunović. Z., 1935, 8°, 20. Izd. redakcije lista »Te-lesto vaspitanje«.
260. Јанковић, Милан и Владимир: Gimnastika skijaša. Vježbe za djecu, paraštaj i odrasle. Priredili — —. Vlastita naklada. Tisak zaklade tiskare Narodnih novina. — Z., 1933, 8°, 89.
261. Јанковић, Милош Б.: Реформа или укидање религијске наставе. Библ. „Будућност“ 16, стр. 3—7.
262. — I. Из учитељског покрета II. Дечји рад. Игнац, Тома Шер: Сирото дете [стихови]; Seidl Robert: Дечји рад спречава уздизање народне школе; Ruhle, O.: Варварско експлоатисање деце. Библ. „Будућност“, 18, Б., [1922]. 8°, 48.
263. — Интернационално васпитање стр. 30; Религија и морал 31; Световност наставе 31—32; Ко тражи световност наставе? Библ. „Будућност“ 17.
264. — Против клерикализма. Библ. „Будућност“ 20. Б. 1924, 8°, 16.
265. — Preteče škole rada. В., 1938, 8°, 20. Biblioteka »Budućnost«, 65.
266. Јанковић, Миодраг: Учители, може ли се одобрити рад извршног одбора. Подаци за размишљање. Уредио — — Б., 1936, 8°, 32.
267. Јанушевић, Милан Ј.: Из савремене педагогије. Скопље, 1937, 8°, 104. Садржај: Васпитање и друштво; Спонтана активност као основни принцип савремених педагошких покрета; Васпитање Марије Монтесори; Васпитна вредност стручног рада; Активна школа Ад. Феријера као синтеза савремених.
268. Јеврић, Сима М.: Рад у елементарној рачунској настави. Треће издање. Б., 1925, 8°, 168.
269. — Најновији наставни програм за основне школе Краљевине Југославије. С коментаром и примерима за практичну

- употребу. Од — — проф. Изд. к-ца „Рајковић“, Б., 1933, 8^о, 50 дин. 10. II изд. стр. 64.
270. — Школа рада, по најновијем наставном програму, за основне школе Краљевине Југославије. Учитељски приручник са програмом, коментаром, методским упутствима уз поједине предмете, психотехничким распоредом градива, радним облицима и с практичним примерима из радне наставе. Од — —. Б., 1936, 8^о, 176, Књиж. Милорада П. Милановића.
271. Jedinstvena organizacija školskih štedionica »Providnosti«. Z., 1923, 8^о, 8.
272. Jeraj, Dr. Josip: Deržavlјanska vzgoja. Vzgojitelјem mladine. Maribor, 1926, 8^о, 88.
273. Jeremić, Dr. Stojan: Sokolstvo, s naročitim obzirom na selo i školu i sokolskom podmlatku o narodu i državi i o sokolstvu. Izdalo Sokolsko društvo u Somboru. Sombor, 1928, 8^о, 15.
274. Jerinić, Miho: Moje zdravlјe, moj odgoj i moj duh. Za mladost svih škola Kralјevine Jugoslavije sastavio — —, zubar škol. poliklinike u Šibeniku. Šibenik, 1931, 8^о, 48.
275. Jovanović-Batut, Dr. Milan: Preporodaj. Lјekarske pouke mladeži i roditelјima. Izd. Matice Hrv. i zdravstvenog odsjeka za Hrvatsku, Slavoniju i Međumurје. Z., 1920, 12^о, 104.
276. Јовановић, Владан: Државна гимназија у Вршцу. Види, Монографија Подунавске области. 380—387.
277. Јовановић, Душан, В.: Државна Учитељска школа у Вршцу. види, Монографија Подунавске области, 390—392.
278. Јовановић, Д-р Ђока П.: Како наш ђак умире. Онанизам. Треће издање. Б., 1927, 12^о, 48. Изд. књиж. Бор. Ј. Димитријевића. Дин. 6.
279. Јовановић, Д-р Ђуро: види, Черни, Д-р А., лекар као васпитач детета, превео — —.
280. Јовановић, Јован Ђ.: Методика матерњег језика у народној школи. Написао — —. Б., 1932, 8^о, 199.
281. — Методика рачунске наставе у народној школи. Треће, допуњено издање. Б., 1926, 8^о, 208.
282. — Методика матерњег језика у народној школи. Написао — —. Друго, прерађено и проширено издање. Б., 1926, 8^о, 112.
283. — Методика буквара или елементарна настава матерњег језика у народној школи. Написао — — управитељ мушке учитељске школе у Београду. Друго, прерађено и допуњено издање. Б., 1927, 8^о, 102. Г. Кон.
284. Јовановић, Јован М.: види Жил Пајо, Васпитање воље, превео — —.
285. Јовановић, Јов. П.: Наша просветна политика (мисли и опажања једног просветног радника). Прештампано из „Светлости“. Б., 1925, 8^о, 64.
286. Јовановић, Јов. С.: Школска радионица (упутство за рад по методу радне наставе и предавање ручног рада у основној и грађанској школи). Упутство за предавање ручног рада

- и Упутство за Ручни рад у Грађанској школи. Б., 1926, 8°, 319.
287. — Прегледи за мушки ручни рад у народној школи, 417 слика. Б., 1926, 8°.
288. — Педагогија, помоћна књига за ученике учитељских школа и младе учитеље. књ. I. Педагошка физиологија. Б., 1928, 8°, 164. [са 62 сл.]. књ. II. Педагошка психологија. Б., 1928, 8°, 200. књ. III. Дидактика. Б., 1928, 8°, 221. књ. IV. Методика. Б., 1928, 8°, 212. књ. V. Организација школе. Б., 1928, 8°, 183. Изд. Рајковића и Ђуковића.
289. Јовановић, Д-р Коста: Неговање деце. Савети мајкама за одгајивање здраве деце. Б., 1927, 8°, 160. Дин. 30.
290. Јовановић, Милош: Види, Fröschels, Dr. E.: Наука о лечењу говора. Превео — —.
300. — Види, Fröschels, Dr. E.: Муцање. Превео — —.
301. Јовановић, Петар М.: О словенској писмености. Б., 1934, 8°, 30.
302. Јовановић, Слободан: види Петровић, Урош. За сваки дан. Предговор — —.
303. Јовић, Мих.: Упутство за предавање буквара. Друго поправљено издање. Б., 1920, 8°, 103. Г. Кон.
304. Јокић, Коста: Војнички буквар и основне дужности војника. Саставио — — пеш. официр. Четрнаесто изд. Б., 1932, 12°, 192. Изд. књ. „Време“.
305. Јоксимовић, Боривоје Д.: За бољи учитељски живот. Шабац, 1928, 8°, 67.
306. Јоксимовић, Б[ожидар]: Методика певања, за музичке заводе, средње и учитељске школе. Б., 1927, 8°, 63.
307. Јоксимовић, Д-р Хран[ислав] М.: Колико се троши на просвету, а колико на алкохолна пића у Скопљу. Предавање одржано у друштву трезвености „Истрајност“. Прешт. из „Скопског гласника“. Штамп. „Крајничанац“. Скопље, 1933, 8°, 26. Цена 1 дин.
308. Јонић, Крста: Из школе у живот. Б., 1927, 8°, 127.
309. Јосимовић, Боривоје: Шта треба сваки учитељ и учитељица да зна. Изд. к-це Геце Кона. Штамп. Драг. Грегорића. — Б., 1933, 8°, 98.
310. Johler, Ivan: Diktati u osnovnoj školi. Napisao — — učitelj. Koprivnica, [1923], 8°, 48. Izd. Vinka Božickog.
311. Juvanec, Ferdo: vidi, Negro-Hrastova, Ivanka: Pevska šola združena z teorijo.
312. Juretić, Dr. Avgustin: Vjerovnik i vjerske dužnosti đaka. Zakoni, pravilnici, rješenja i raspisi. Sabrao — —. Б., 1934, 8°, 69.
313. Kalan, Jan: Slovensko dekle. Kažipot našim mladenkam. Maribor, 1929, 12°, 171.
314. Kalinić, Žarko St.: vidi, Wawrzynowski, M., Program i metode nastave u školi za slabomislene. Preveo — —.

315. — Види, Wawrzynowski, M.: Potreba и развој васпитне заштите слабомислених. Предео — —.
316. Kalinova, Ivanka: Vzgoja naših deklet na meščanski šoli. Vidi, Naša meščanska šola.
317. Калуђерчић, Стево: У данима трезвености. Предавање за децу основних школа. Сарајево, 1925, 12°, 16. Издао Југослов. савез трезвености.
318. Кањух, Иван: Росолимова метода психолошког профила и њен педагошки значај. Б., 1936, 8°, 39. Савремена педагошка библиотека, св. 4.
319. Караџић, Стеван: Нова школа рада у теорији и пракси са израђеним практичним предавањима у духу радне наставе. II изд. Б., 1936, 8°, 39.
320. Kardelj, Edo: Potovanje skozi čas. Oris gospodarske zgodovine za mlade ljudi. Knjižn. Mladin. matice knj. 27. Lj., 1934, 12°, 78.
321. Karlovčan, G.: Problem škole rada, jedno materijalističko objašnjenje. Z., 1935, 8°, 36.
322. Casson, Herbert N.: Umetnost govora. Popolna šola govorniške umetnosti. Lj., 1937, 12°, 184.
323. Kaus, Otto: Jedinče. Prevela Desanka Cvetković. Bibl. »Budućnost«, 43. В., 1933, 8°, 19. Din. 4.
324. Кашкадамова, Е. Н.: Методика основне наставе цртања. (По натуралном методу). Са 22 илустрације. Предео Мил. Р. Мајсторовић. Б., 1920, 8°, 24.
325. Quint, Josef: vidi, Antauner I., Do stvarnega uka v I razredu osnovne šole.
326. Кеј, Елен: О васпитању детета у школи. Предео Д-р Урош Круљ. Сарајево, 1918, 12°, 128.
327. Keller, Dr. Helen: Ni vojagas al Jugoslavio, Esperantigis: Branko Rojšić. Pedagogia biblioteko »Nova lumo«, kajero 15. Zemun, 1932, 8°, 32. Prezo 5 dinaroj.
328. — Putujemo u Jugoslaviju; Jedan Kralj kraj vrhova mojih prstiju. Pedag. bibl. »Nova svetlost«, knj. 17. Zemun, 1932, 8°, 36. Din. 5.
329. — Moja vasiona. Preveo s francuskog Kosta Petrović. Pedag. bibl. »Nova svetlost«, knj. 19. Zemun, 1932, 8°, 75. Din. 10.
330. Kestenberg, Leo: Glazbena vzgoja kot enotna celota. Poslovenil K.(arel) O.(zvald). Pedag. zbornik; XXX, 1937, 72—84.
331. Künkel, Ruth: Seksualno rano sazrelo dete. Prevela Desanka Cvetković. Bibl. »Budućnost«, 38. В., 1932, 8°, 28. Din. 4.
332. Кириловић, Д-р Димитрије: Српске основне школе у Војводини у 18 веку (1740—1780). Н. Сад, 1928, 8°, 101.
333. Кирић, Никола Р.: Приручник за народна забавишта и ниже разреде народних школа. Уредио — —. Предговор Симе С. Цуцића. Велика Кикинда, 1935, 8°, 121.
334. Klaić, Vjekoslav: Deset zapovjedi majke hrvatske svim vjernim sinovima i kćerima. Zapisao ih — — [Preštampano iz »Hrvatske vjere« od god. 1917, br. 2—10]. Z., 1926, 8°, 14.

335. Клајић—Симић, Иконија: Катарина Миловук. Њен живот и рад. Б., 1936, 8°, 45.
336. Клапаред, Д-р Ед.: Избор знања, његови проблеми и методе. Превео Илија П. Опачић. Б., 1929, 8°, VII + 134.
337. — Школа по мери. Превео Светозар Ранчић. Б., 1929, 8°, 44.
338. Klobučar, Viktor V.: Škola u službi zračne odbrane. Z., 1937, 8°.
339. Кнежевић, Радоје Л.: Кроз средњу школу. књ. I—III. Б., 1938, 8°, I, 102; II, 64. Библ. Политика и друштво, 13 и 15.
340. Ковачевић, Ante: Дачко учење. Upute đacima. Upute đacima i nastavniciма, како се лако и брзо учи. Zlatar, 1926, 8°, 173.
341. Ковачевић, Л.: види, Гогито, Л., Како се глумонемии уче говору. Превео — —.
342. Ковачић, Dr. Maks: Obćni zbor S. Š. M. Ped. letopis, 1920, XVIII, 102—104.
343. Коваљевски, Ф.: Методика верске наставе у вези са најновијим захтевима педагогике. С руског Мих. Ј. Поповић. Ниш, 1934, 8°, 43.
344. Којс, Martin: Učbenik življenja. Prevod Dr. Frana Bradača. Po II nemški pomnoženi izdaji. (S posebnim predgovorom Dr. K. Ozvalda. Lj., 1935, 8°, 144. Založba Umetniška propaganda.
345. Kohlrausch, W.: vidi, Pichler Dr. A.; Fiziologija telesnog vežbanja.
346. Компере, Габриел: Херберт Спенсер и научно васпитање. Превела Јелисавета С. Марковић. Панчево, 1920, 8, 113.
347. — Жан Жак Русо и природно васпитање. Панчево, 1920, 8°, 106.
348. Конгрес међународне учитељске федерације у Берлину и педагошки конгрес берлинског учитељског друштва. Б., 1928, 8°, 47. Изд. Удруж. Југ. Учитељ. Садржај: Тих. Н. Костић, Интернационална федерација Учитељ. Удружења; Павле Флере, Педагошки конгрес у Берлину 1928; Милорад Ванлић, Данашња Немачка и образовање учитеља; Живојин С. Ђорђевић, Школе и наставе у немачким земљама.
349. Korenić, Stjepan: Vjeronaučni udžbenici u našim narodnim osnovnim školama. Napisao — —. Z., 1936, 12°, 64.
350. Korenc, Henrik: vidi, Naša meščanska šola. Uredili, Rudolf Rečjak in — —.
351. Kostić, Đorđe: Tehnika fonetičkog govora. B., 1936, 8°, 7.
352. Костић, Петар: Просветно-културни живот православних Срба у Призрену и његовој околини у XIX и почетком XX века. (Са успоменама писца). Графичко-индустриско предузеће Крајничанац Скопље 1933, 8°, 177. Цена 20 дин. [са сликама].
353. Костић, Тих. Н.: Интернационална федерација учитељских удружења, у књизи, Конгрес Међународ. Учитељске федерације.
354. Костић, Тодор Т.: Памћење и фантазија сеоских младића. Види, Поповић, Сл. Душевни живот сеоске младежи.

355. Cramer, Dr.: vidi Rollier, Sunčana škola; — Vazdušne škole. Preveo Viktor Rubić.
356. Крајачић, Љ.: Предговор у књизи, Митровић Исаије, Рунолист.
357. Krampflictshek: Fantastično dete. Preveo Bogdan Bilbija. B., 1934, 8°, 16. Bibl. »Budućnost«, knj. 49—53.
358. Kranjec, Silvo: Na Vidov dan. Slavnostni govor pred gojenci in gojenkami obeh ljubljanskih učiteljišč in obojnih vadnic. Ped. zbornik 1921, XIX, 158—161.
359. Kranjčević, Stjepan: Zabavna knjiga kao sredstvo samoobrazovanja. Rukovod za knjižničare, pučko-prosvjetne radnike i samouke. Prema Rubakinu sastavio — —. Z., 1925, 8°, 15.
360. Krause, Dr. Bruno: Bogalajsto dete. Preveo Bogdan Bilbija. B., 1934, 8°, 75—86. Bibl. »Budućnost«, knj. 49—53.
361. Kraft, Dr. Stephan—Moser Dr. Hans: Die Misstände in Schule und Gemeine in der Wojwodina. — Reden der deutschen Abg. —, zur Budgetdebatte im März 1928. Sonderabdruck aus dem »Deutschen Volksblatt« vom 4—7 März 1928. N. Sad, 1928, 8°, 19.
362. Križanić, Stjepan: Metodičke priprave za obuku u pučkoj školi. Priredio — — učitelj pedagogije na kr. učitelj. školi u Čakovcu. I—III. Čakovec, 1920, 8°, I, 41.
363. — Metodičke priprave za školu rada. Priredio —, profesor u kr. učiteljskoj školi u Čakovcu, sv. I—III. Čakovec, 1923, 8°, I, 32; II, 91; II, 430.
364. Krizomali, Dr. Urban: Metoda intuicije u podučavanju nauka vjere u osnovnim školama. Crtanje i vjeroučitelj, Priredio — —. Split, 1930, 8°, 10+20 tabli.
365. Крљевић, Јевта Р.: Морално васпитање у основној школи. Теориско предавање. Лесковац, 1925, 8°, 82.
366. Крстић, Д-р Бранислав: Оценивање ученика и наставни тестови. Б., 1935, 8°, 163—173. [п. о. из „Споменице десетогодишњице живота и рада Више педагошке школе у Београду].
367. Крстић, Д-р Марко: Просветна политика Совјетске Русије. Ваљево, 1925, 8°, 112.
368. Круљ, Урош: види, Кеј, Е., О васпитању детета у школи, превео — —.
369. Kršnjavi, Dr. Iso: Primjedbe uz »Načela o uređenju srednjih škola« u Kraljevstvu S.H.S. i uz »Nacrt zakona o narodnim školama u Kraljevstvu Srba, Hrvata i Slovenaca«. Z., 1919, 8°, 18.
370. — Uvod u knjizi Đurić Milenko, Slobodno crtanje čovečjeg tijela.
371. Кузељ, Н.: Чланци о новом васпитању. Скопље, 1936, 8°, 82. Изд. књж. „Славија“. Садржај: Дух нове школе; Шта утиче на наше образовање; Интерес и радозналост у животу; Личност наставникова.
372. Kunaver, Pavel: Kako vzgaja skavtizem. Ped. zbornik, 1929, 219—233.

373. — Absolventi meščanskih šol. vidi, Naša meščanska šola.
374. Купусаревић, Исидор: Државна мешовита грађанска школа у Ковину. види, Монографија Подунавске области, 395—396.
375. Lavtar, Luka: Posebno ukoslovlje računske pouke v narodni šoli. Spisal — —. Učiteljska tisk. Lj., 1933, 8°, 183. Din. 48.
376. Ladenhauzer, Viktor: Savremeno tjelesno vježbanje u osnovnoj školi. Osijek, 1935, 8°, 33.
377. Лазаревић, Јелена: Даринка Николић оснивач и творац дома ученица средњих школа. Б., 1930, 8°, 64.
378. Лазаревић Рад—Михајловић Ал. Р. Нови предавач. I—II. Зајечар, I, 1919, 8°, 32; II, 1920, 8°, 80. Изд. књж. М. Деспотовића.
379. Лај, Д-р В. А.: Експериментална педагогика превод, Мил. Медакова. Вршац, 1924.
380. Lay, Dr. W. A.: Temelji i principi škole akcije (djela). Preveo Miloš Vorojević. Vjelovar, 1928, 8°, 100.
381. Лаланд, Андре: Зашто треба да смо добри. Превео, Милан Шевић. Б., 1932, 8°, 86.
382. Lang, Milan: Spomenica državne osnovne škole trgovišta Samobora. Izdano o proslavi njezine 400-godišnjice. Napisaо — —. Samobor, 1932, 8°, 151.
383. Ландсберг, Р.: Основна школа у Енглеској. Превео Жив. М. Радосављевић. Б., 1929, 8°, 186. Изд. Рајковића и Ђуковића.
384. Лапчевић, Драгиша: Проблем уџбеника. Б., 1929, 8°, 23. Изд. Штампарско-литогр. удружења.
385. Latković, Milan: Biljke. Pomoćna knjiga za nastavnike narodnih škola. Sastavio —. Sa 88 slika. Z., 1932, 8°, 47+XXXV.
386. Lebar, Anica: Med pomladjo in poletjem. Deklišni popoldnevi v Radio-Ljubljana. Ljub., 1931, 8°, 87.
387. — Mati vzgojiteljica. Vodilne misli kršćanskega vzgojeslovlja. Priredila učiteljica. Tretja, predelana izdaja. Lj., 1929, 8°, 104. Založila uprava dekliškega lista »Vigred«.
388. — Mati vzgojiteljica. Vodilne misli kršćanskega vzgojeslovlja. Priredila učiteljica. 2 predelana izdaja. Lj., 1925, 8°, 95. Zal. uprava dekliškega lista »Vigred«.
389. — Verstvo deklet. Ped. zbornik, 1935, XXXI, 152—154.
390. — Pomožno školstvo. Ped. zbornik, 1922, XXI, 60—84.
391. Ležaić, Mirko: Prošlost i sadašnjost osnovne nastave u Dalmaciji. Split, 1922, 8°, 104. Izd. Jugoslov. knjižare A. Žeželj.
392. Леринц, Ружа: Машта малог детета. Прилог дечјој психологији и педагогији. Б., 1937, 8°, 78. Савремена педагошка библи. књ. 5.
393. Leroy-Allais, Jeanne: Материнство. Како сам васпитала своје кћери у стварима материнства. Превео, Влада Т. Спасојевић. Б., 1934, 12°, 120.
394. Либерт, Д-р Артур: Философија наставе Општа дидактика. Превео са немачког рукописа Д-р Кајица Миланов. Б., 1935, 8°, 382. Г. Кон.

395. Lippert, E.: Češke meščanske šole. [Prev.]. Lajovic. vidi, Naše meščanske šole.
- 395-a Literatura k poročilom o pedagoškem gibanju. Ped. zbornik, 1925, XXII, 192.
396. Literatura k razpravam o reformi našega šolstva. Ped. zbornik, 1925, XXII, 159—163.
397. Logar, Ant.: vidi, Auffray A., Vzgojna metoda bl. Janeza Bosca, po francoskem priredil — —.
398. Lokas, Josip A.: Projekat novog nastavnog plana i programa za građanske škole Kraljevine Jugoslavije s općim i posebnim uputstvima za njegovu praktičnu primenu. Petrovgrad, 1935, 8°, 54.
399. Lončar, Dr. Drag.: vidi, Drtina Dr. Fr., Ideali vzgoje, poslovenil — —.
400. Lončar, Dr. Pavle: Crkva i škola (Spomenica nadbiskupske velike gimnazije i dječaćkog sjemeništa u Zagrebu 1920—1925). Z., 1925, 8°, 197+V.
401. Lopac, Dr. Matija: vidi, Binet Alfred, Suvremene misli o školi i djetetu. Preveo — —.
402. Ludwig, Emil: Julij 14 sinovom v zračilo. Prevedel Pavel Debevec. Osnutek za platnice je napravil Mitja Švigelj. Zal. »Priatelj«, Univerz. tiskarna. — Lj., 1933, 8°, 188. [Naslov na koricama; Sinovom v svarilo. S autorovomo slikom].
403. Lužar, Fortunat, Wagner in Vrabl Anton: Stalež šolstva in učiteljstva v Sloveniji (Ljubljanska in mariborska oblast). Sestaviti —. Lj., Desember 1928, 8°, 204. Izdala in založba oblastna žaloga šolskih knjig v Ljubljani.
404. Lucić, Franjo: Elementarna teorija muzike i pjevanja. Z., 1927, St. Nugli.
405. Љотић, Павле: Душевно слаба деца и њихово васпитање. Ср. Карловци. 1920, 8°, 242 + XIII.
406. Ljubunčić, Salih: Dalton-plan metoda. Psihološki najopravniji i pedagoški najorginalniji oblik rada u svim vrstama uzgojih škola. Z., 1927, 8°, 30.
407. — Djeca su preopterećena nastavom. Nekoliko priloga ovom važnom pitanju. Z., 1928, 8°, 26.
408. — Školsko štivo. Ped. zbornik, 1928, XXIV, 111—128.
409. — vidi, Šilih —, Bilježnica za pedagoške vježbe (hospitiranja). Z., 1929, 8°, 4 + 38 listova.
410. — Metodika računske obuke u školi rada. Teorija i praksa u osnovnim, građanskim i nižim srednjim školama. Z., 1929, 8°, 70.
411. — Preporod obuke. (Novi obučni planovi). Ped. zbornik, 1929, XXV, 112—149.
412. — Obuka u poznavanju prirode. (Na osnovi principa škole rada). Napisao — —. Preštampano iz »Savremene škole«. Z., 1929, 8°, 16.
413. — Škola rada. Idejna i tehnička struktura. Opći smjerovi. Didaktičko-metodska uporišta. Z., 1930, 8°, 157.

414. — Davorin Trstenjak 1848—1921. (Studija). Napisao — —. Z., 1931, 8°, 104.
415. — Naše narodne škole u ogledalu savremenih prilika i potreba. Napisao — —. (Preštampano iz »Napretka«). Z., 1931, 8°, 29.
416. — Školska praksa. Redovni poslovi i novi pokušaji u I i II godištu osnovne škole. Z., 1932, 8°, 120.
417. — Materinski jezik u našim narodnim školama. Metodika radne obuke u nižim i višim osnovnim, građanskim i nižim srednjim školama. Napisao — —. Nadbiskupska tisk. — Z., 1933, 8°, 252.
418. — Školstvo i prosvjeta u Čehoslovačkoj. (S osobitim obzirom na pedagošku i školsku reformu). Z., 1934, 8°, 88.
419. — Slobodni pismeni sastavci u osnovnim, građanskim i nižim srednjim školama. Sarajevo.
420. Magdić, Milivoj: Predgovor u knj. Štedimlija S. M., Školovanje crnogorske omladine.
421. Mazi, Vilko: Govorne motnje, s posebnim ozirom na jecanje. Roditeljem, vgojiteljem in odraslim oškodovancem govora v pouk in ravnanje. Lj., 1935, 12°, 80.
422. — Pomoć gluhonemi mladini. Lj., 1937, 12°, 32. Izd. Podporno društvo za gluhonemo mladino v Ljubljani.
423. — Usoda gluhoneme mladine. [Napisao —], učitelj v gluho-nemnici. Izd. in Zab. Podporno društvo za gluhoemo mladino. Učiteljska tiskarna. Lj., 1933, 12°, 32.
424. Мајсторовић, Мил. Р.: Основи методике природних наука. По проф. А. П. Пинкевичу. Израдио — —. Б. 1930, 8°, 115. Геца Кон.
425. — „Учитељева“ библиографија за педесет година његовог излажења. Педагошка библ. Југослов. учитељ. удружења бр. 5. Б. 1936, 8°, 128.
426. — види, Зјењковски В.: О педагошком интелектуализму. Превео — —.
427. — види, Кашкамадова, Е. Н.: Методика основне наставе цртања. Превео — —.
428. — види, Хесен, С. Ј.: Фребел и Монтесори. Превео — —.
429. — Берђајев, Н.: Хришћанство и класна борба. Превео — —.
430. — види, Рајков, Б. Е.: Методика и техника екскурзија. Превео и за наше прилике подесио — —.
431. — види, Зјењковски: Руска педагогика у XX веку. Превео — —.
432. — види, Рубинштајн: Животни комплекси у радној школи. Превео — —.
433. — види, Хесен, С. Ј.: Основе педагогике. С руског прев. — —.
434. — види, Лоскиј, Н. О.: Логика. Превео — —.
- 434а. — види, Сорокин, А. П.: Социјална педагогика. Прев. — —.
435. — види, Берђајев, Н.: Смисао историје. Превео — —.
- 435а. — види, Хесен, С.: Совјетска школа крајем пјатилетке. Превео — —.

436. Максимовић, С. М.: Основи психологије, логике и педагогије. Четврто издање. Б. 1925, 8^о, 120. Г. Кон.
437. — Основи психологије, логике и педагогије. Од — —, професора. V издање. Б. 1929, 8^о, 128. Рајковић и Ђуковић.
438. Мали, Јарослав: види, Хенрих, д-р Ј.: Педагошки систем. Превео — —.
439. Mandić, Dr. Fr. H.: Metodika poznavanja prirode, zemljorisne i povjesne nastave. Z., 1935, 8^о, 120.
440. Марић, Ал.: Теорија и пракса у основној школи. I, Васпитна задаћа основне школе. II, Буквар је једна сметња развијању праве писмености. — Читање у III разреду основне школе. III, Настава писмености у основној школи. Крагујевац, I, 1923, 8^о, 50; II, 1923, 8^о, 56; III, 1924, 8^о, 142; IV. Почетна настава читања и писања у I разреду основне школе, без буквара. Б. 1928,, 8^о, 206.
441. Марјановић, Душан: Просветне установе у области Подунавској. Види, Монографије Подунавске области, 376—378.
442. Markovac, Marijan: Školska radionica. Tehnologija oruđa i radnog materijala za učiteljske, građanske i njima slične škole. Napisao — —. Z., 1931, 8^о, 128. Naklada Jugosl. naklad. d. d. »Obnova«.
443. Марковић, д-р Благоје: Практични учитељски испит. Упутства кандидатима за полагање овог испита, уз текст званичних правила о њему. Ужице, 1924, 8^о, 24. Издање Славка Г. Поповића и сина.
444. Марковић, Вукашин: Помоћна школа. Б. 1934, 8^о, 40.
445. Маслић, Фердинанд Ј.: види, Хесен, С. Ј.: Глобални метод.
- 445а. — види, Матичевић, д-р Ст., Педолошка стремљења и испитивања, превео — —.
446. Марковић, Живота И.: Социјално васпитање. Социјално-педагошка расправа. Написао — —. Б. 1934, 8^о, 146. Издање Ј. Ј. Целебцића.
447. — Наслеђивање и васпитање. Б. 1935, 8^о, 200. Ј. Ј. Целебцић.
448. Марковић, д-р Жика: Ваздух и сунце и њихов утицај на човечје здравље. Ваздушна купања, сунчање. — — дечји лекар. Б. 1928, 8^о, 32. Држ. штампарија.
449. — Лето и дечје доба. Куда ћемо нашу децу на лето? Б. 1929, 8^о, 27.
450. — Дечје питање. Прештампано из књиге Трећа балканска конференција. Б. 1934, 8^о, 16.
451. Марковић, Јелисавета С.: Види, Компере, Г.: Хербер Спенсер и научно васпитање. Превео — —.
452. Марковић, Филип Јов.: Савремени наставни методи. — Могућност њихове примене у нашим школама. Подгорица, 1932, 8^о, 44. Изд. књиж. „Ловћен“ Цетиње.
453. Марчетић, Милорад: Види, Штекл, В.: Васпитање родитеља. Превео — —.
454. Мосер, А.: Савремене педагошке теорије. Превели М. и Ж. С. Ђорђевић. Суботица, 8^о, 48.

455. Маслић, Фердинанд Ј.: Види, Хесен, С. Ј.: Глобални метод. Превео — —.
456. Матић, Миодраг: Основна питања педопатологије. По Ј. Земану — —. Пријатељима пасторчади природе — учитељима глувонемих и слепих. Прештампано из „Гласа недужних“. Св. 9 и 10. Педагог. библ. „Нова Светлост“ књ. 3. Земун, 1928, 8^о, 7.
457. — О nemoralnoj deci i potrebi njihovog vaspitanja i socijalnog zbrinjavanja. (Predavanje držato na narodnim univerzitetima u Jagodini i Ćupriji). Pedagog. bibl. »Nova svetlost«, knj. 13. Zemun, (1931), 8^о, 16.
458. — Kritično doba mladosti. (Predavanje držano na Narodnom univerzitetu u Jagodini). Prešt. iz »Glasa nedužnih«. Pedagog. bibl. »Nova svetlost«, knj. 11. Zemun, (1932), 8^о, 12.
459. — Тепање — узроци и отклањање. Параћин, 1932, 8^о, 16.
460. — Шта треба да знају родитељи глувоневог детета. По Мартиновој-Черном. Земун, 1935, 8^о, 11.
461. — види, Бернер, В.: Васпитање за принцип мира. Прев. — —.
462. — види, Сајдел, Р.: Циљ васпитања с гледишта социјалне педагогике. Превео — —.
463. — види, Св.: Демократија, наука и народно образовање. Превео — —.
464. — види, Св.: Непознати Песталоци као социјални политичар и социјални педагог. Превео — —.
465. — види, Ајзенштедтер, д-р Ј.: Систем васпитања Марије Монтесори. Превео — —.
466. — види, фон Бракен д-р Х.: Телесна казна у васпитању. Св. I, II, III. Превео — —.
467. — види, Хепфнер, д-р Т. и Мејер, Фр.: Како се чува од Муцања. Превео — —.
468. — види, Рамадановић, В. Л. и — —: Говорне мане.
469. Матић, Свет К.: Основи логике за школску и приватну употребу. Написао — —. Чачак, 1932, 8^о, 67.
470. Матићевић, Др. Стјепан: Nauk o didaktičkoj artikulaciji i povija psihologija mišljenja. Rad. 1921, 224, 1—74.
471. — Предавања из педагогике и психологије. Загреб, 1921-23.
472. — Osnovi nove škole. Sv. I. Z., 1934, 8^о, 32.
473. — K problematici funkcije odgajanja i jedne nauke u njoj. Rad, 1935, 250, 159—214.
474. — Педолошка стремљења и испитивања. Превео Ферд. Ј. Маслић. Б. 1937, 8^о, 19. Ј. Ј. Целебцић.
475. — Uzgoj, škola i učitelj u novoj pedagogiji. Uvodnu riječ napisao Dr. S. Pataki. Z., 1938, 8^о, 64. Nova pedagogija, knj. 7.
476. Matko, Dr. Ivan: Šolska higijena in oko. Lj., 1934, 8^о, 239. Bavnovinska zologa šolskih knjig in učil.
477. — Novodobna pisava v luči sodovne pedagogike in šolske higijene. Maribor, 1934, 8^о, 24. Zoločba »Učiteljskeo doma«.
478. Matz, Rudolf: Prvi nauk o glazbi. Z., 1930, 8^о, 88.
479. Медаков, Мил.: Види, Лај, д-р В. А.: Експериментална педагогика. Превео — —.

480. Medved, Josip: Podižimo škole i za gluhoj djece. Z., 1926, 8°, 93. Nakladom Društva za pripomoć gluhoj djece u Zagrebu.
481. — Mucanje. Naputak kako se pomaže mucavoj djece u domu i školi. Rukovođ za učitelje. Z., 1929, 8°, 64.
482. — Čitanje govora s ustiju. Naputak oglušenim i nagluhim osobama, kako se govor očima čita s ustiju čovjeka, kada govori. Rukovođ za učitelje. Z., 1929.
483. Меденица, Радослав: Почеди немачке наставе у Србији и реформе Јована Ст. Поповића. Б. 1936, 8°, 17. [Из „Страног прегледа“].
484. Mäder, Robert: Potpuni ljudi. Ozbiljna riječ katoličkom narodu napose katoličkoj mladeži. Napisao — —. Preveo Bogoljub Strižić. II izd. Osijek, 1935, 12°, 83.
485. Medić, Fil.: Психологија као аутономна наука. Б.
486. — Проблем васпитања у светлости Диркхајмове социологије. Б. 1926, 8°, 46.
487. Мејер, Фр.: Види, Хелфнер, д-р Т. и — —: Како се чува од муцања.
488. Mencin, Rudolf: Naša kmetska poklicna šola. Ped. zbornik, 1930, XXVI, 34—102.
489. — Naša kmetska poklicna šola. Ped. zbornik, 1930, XXVI, 34—102.
490. Месенер, Антон: Ориентисање слепих. Библиотека дома слепих Краља Александра књ. 1. Земун, 1923, 8°, 13. Д. 1.50.
491. Methodika čitajna i pisanja. Prema Baf-Saršonovoj početnici. Rukovođ sa slikama, crtežima i notama. Z., 1931, 8°, 94.
492. Metzger, Antun I.: Kako da uzgojimo uzdanicu našu. Đakovo, 1927, 8°, 16.
493. Mialle, A.: vidi, Rougier, L. u — —, Poljska privreda u seoskim osnovnim školama.
494. Mikić, F.: vidi, Popović Dr. M. Đ. i — —: О четништву-скаутизму.
495. Милановић, Данило: Удружење југословенског учитељства од 1920—1930 године. Јубиларна књига, поводом десетогодишњице уједињења учитељских удружења у Југославији. Б. 1930, 8°, 144.
496. — Види, Михаиловић, Драг. и — — Основи за реорганизацију југословенског учитељства.
497. Milleker, Felix: Kulturgeschichte der Deutschen im Banat, 1716—1918. In Einzeldarstellungen. Von — —. [Schulwesen 1717—1918]. Wrschatz, 1930, 8°, 128.
498. Miletić, Dobrosav: vidi, Duji, Dž., Škola i društvo, preveo — —.
499. Милићевић, Љубинко: О нагонима и вољном животу код сеоских младића. Види, Поповић, Сл.: Душевни живот сеоске младежи.
500. Миловановић, М.: Философски, педагошки и социолошки позитивизам. Одговор на критику д-р Паје Радосављевића, проф. Њујоршког универзитета. Написао — —. Б. 1923, 8°, 16.
501. Милојевић, Боривоје Ж.: Географска наука и настава. Методолошки чланци. Б. 1934, 8°, 86.

502. Милојевић, Милоје: Основи музичке уметности у вези са ритмичким и мелодијским вежбањима. I део. Четврто издање. Додатак: Из природе, десет дечјих песмица за један глас у С-дур-у. Б. 1928, 8^о, 94. Геца Кон.
503. Милосављевић, Светолик Р.: Примери за драматизовање прича и песама у III и IV разреду основ. школа. Б. 1936, 8^о, 47.
504. Милошевић, Милош Р.: Наставне методе. Проблем наставних проблема. Б. 1921, 8^о, 328.
505. — Методика више основне и средње наставе. Б. 1924, 8^о, 204. Издање књиж. Бранислав Церовић-Ајхштет.
506. — Наука о култури, у основи плана за радну школу и саморадно учење. Б. 1926, 8^о, 134.
507. — Основна настава у светлости дидактичког критицизма. Крагујевац, 1926, 8^о, 176.
508. Милутиновић, Владимир Ј.: Види, Динић, Ср.: Школска хигијена. За народне школе.
509. Миодраговић, Ј.: Нова мајка. Роман о васпитању. Б. 1922, 8^о, 216. Издање књижаре Рајковића и Ђуковића.
510. Mitrović, Mitra: vidi, Veselov, A. N.: Ušinski o narodnom učitelju, prevela — —.
511. Михаиловић, Драг. М.: На растанку са школом. Крагујевац, 1937, 8^о, 326. — Садржај: Рад и замор; Школска настава; Дете и друштво; Учитељ за себе; Учитељ грађанин.
512. Михаиловић, Драг. — Милановић, Данило: Основи за реорганизацију југословенског учитељства. Написали —. Б. 1927, 8^о, 128.
513. Михаиловић, Ј.: Реформа грађанске школе; Виша педагошка школа у Београду; Osnivanje, razvoj i rad našeg Udruženja 1921—1936. Историјат живота грађ. школа. Види, Петнаест година борбе.
514. Мићић, Р. Ст.: Народне школе, на земљишту слободне отаџбине у 1917—1918 год. Прилог за историју развитка нар. школа. Б. 1926, 8^о, 111.
515. Младеновић, Атанасије: Педагогија наших народних песама. II изд. Б. 1937, 8^о, 63.
516. Младеновић, Др. Војислав Р.: Београдске народне школе 1926 и 1927. Б. 1927, 8^о, 31.
517. — Педагогиске расправе и чланци. Св. 2. Б. 1931, 8^о, IV + 137.
518. — О основи науке о васпитању. Б. 1932, 8^о, 134.
519. — Проблеми душевног живота. Б. 1933, 8^о, VIII, 126.
520. — Opšti pedagoški principi. В., 1933, 8^о, 16.
521. — Национално васпитање и васпитни чиниоци. Б. 1935, 8^о, 52. Из педагошке теорије и праксе, св. 4.
522. — Општа педагогика. Б. 1936, 8^о, 776. Г. Кон.
523. Mlinarićeva, Jos.: Kam lahko gredo absolventi meščanske šole, vidi, Naša meščanska šola.
524. — Svetovna pedagoška konferenca v Helsingöru. Ped. zbornik, 1929, XXV, 211—218.
525. Moser, Dr. Hans: vidi, Kraft Dr. St. —, Die Misstände in Schule und Gemeinde in der Wojwodina.
526. Molé, Dr. R.: Macher Ivan. Ped. letopis, 1920, XVIII, 80—82.

527. Московљевић, Милош С.: Просветни проблеми. 1 Основна школа и наше село. Б. 1929, 12°, 23.
528. — Основна школа и наше село. Види, Стојадиновић Др. М., Наше село, 283—287.
529. Mravljak, Josip: Šolstvo v Vuzenici. Maribor, 1930, 8°, 34.
530. Мурадбашић, Осман: Важност и организација државних домаћичких школа у Босни и Херцеговини. (Упута у оснивање и отварање). Тузла, 1928, 12°, 12+12 latinicom. Обласни одбор тузланске обласне самоуправе. (Одјељење за Просвјету).
531. Murnik, Dr. Viktor: Kultura in telovodba. Spisal — —. Lj., 1929, 12°, 52.
532. — Sistem brata Krpana. Lj., 1929, 12°, 86.
533. Navodilo za XIII glavno skupščino Jugosl. učiteljskega udruženja v Ljubljani 1933. Izd. Jugoslovensko učiteljsko udruženje, sekcija za Dravsko banovino v Ljubljani. Učitelj. tiskarna. — Lj., 1933, 8°, 58. [Sa kartom Ljubljane].
534. Наторп, Паул: Општа педагогија. Превео, Милош Шевић, II изд. Б. 1922, 8°, 81.
535. Načrt preustrojitve šolstva in narodne vzgoje. Lj., 1919, Izd. »Uč. tovariša«.
536. Naša meščanska šola. Uredili: Rudolf Pečjak, Henrik Korenc, Tone Seliškar. Lj., 1929, 8°, 139. Sadržaj: Seliškar T., Pesem naše mladine; Poljanec, Dr. L.; Slovenska meščanska šola po ujedinjenju; Hočevar, M.: Iz zgodovine meščanskih šol v Sloveniji; Rukavina, Jos.: Razvitak građanskih škola na području Hrvatske i Slavonije; Puhiera, S., Građanske škole u Dalmaciji; Baukart, J., Meščanska šola kot šola za praktično življenje; Polhar, J., Pomen meščanske šole za ljudsko kulturo; Hočevar, M., Smeri meščanske šole; Humek, D., Meščanska šola — delovna šola; Novak, A., Deško ročno delo v meščanski šoli; Repovš, J., Pevsko-glasbeni pouk na meščanski šoli; Kalinova, Iv., Vzgoja naših geklet na meščanski šoli; S. A. Marija, Samostanska dekliška meščanska šola; Pečjak, Rudolf, Vzorna meščanska šola; Kunaver, P., Absolventi meščanskih šol; Mlinaričeva, Jos., Kam lahko gredo absolventi meščanske šole; Ferjan, Fr., Meščanska in srednja šola; Lippert, E., Češke meščanske šole; Osterc, A., Katere šole nadomeščajo meščansko šolo drugod; Statistični pregled javnih in zasebnih meščanskih šol naše države v šolskem letu 1928/29 ; Čadež, A., Versko-nravstveni pouk na meščanski šoli v luči delovne šole.
537. Невенчић, Сретен: Наставна метода Хербартова и радна школа. Скопље, 1934, 8°, 93.
538. Naegele, Dr. Otto: Kriminalno dete. Prevela Desanka Cvetković. Bibl. »Budućnost« 41. В. 1932, 8°, 27. Din. 4.
539. Negro-Hrastova, Ivanka: Pevska šola združena s teorijo, za konservatorije, učiteljšča, srednje, meščanske, osnovne šole in zборе. Uredil Ferdo Juvanec. Lj. 1924, 8°, 226. Izd. »Učitelj. tiskarna«.

540. Нешић, Д-р Милутин: Двострука азбука. Н. Сад, 1919, 8°, 7.
541. Нешић, Петар: Образац за тачно мерење знања (оцењивање ученика) са практичним упутствима. Пирот, 1936, 8°, 25.
542. Николић, Владимир М.: Народне школе у Пироту и округу пиротском до ослобођења 1877 год. са старинским записима и белешкама о пиротској епархији. Написао — —, учитељ, школ. надзорник. Ср. Карловци, 1924, 8°, 135. Изд. Окружног Одбора округа пиротског. Цена 20 дин.
543. Николић, М[илутин] А.: Савремена педагошка питања. Друго допуњено и према новом правопису удешено издање. Сомбор, 1930, 8°, 104. Садржај: Нешто из науке о детету; Кратака поглед на развој школе; Неколико мисли о школи рада; Развој нове бечке школе; Принципи у истицању васпитног циља; Концентрација у настави; Интернационална федерација учитељских удружења.
544. Николић, Светислав П.: Рељефне карте у савременој педагошкој теорији и пракси. Б., 1936, 8°, 32.
545. — Став наставникових функција. Социјално-етичка студија. Б., 1932, 8°, 79.
546. Novak, Alojzij: Lepenkarstvo. Lj., 1930, 8°, 99. Slovenska šolska matica.
547. — Deško ročno delo v meščanski šoli. vidi, Naša meščanska šola.
548. Новитовић, Јеротије: Рад на стварању државног просветног програма. Написао —, инспектор Мин. просвете у пензији. Б., 1928, 8°, 32.
549. Обрадовић, Стев. А.: Кратко упутство за предавање буквара. [Написао] — —, школ. надз. Изд. књижаре Томе Јовановића и Вујића. Штамп. „Ђ. Јакшић“. Б., 1933, 8°, 24. Цена 5 динара.
550. Огњановић, Андрија М.: Како треба предавати српско-хрватски језик у мањинским основним школама. Теоријски и практични курс. Израдио — —. Н. Сад, 1937, 8°, 71. Књж. Браће Мишић.
551. Ozvald, Dr. Karel: Milje — njegova moč in meje. Ped. zbornik. 1921, XIX. 75—87.
552. — Jan Amos Komensky. Ped. letopis, 1920, XVIII. 1—10.
553. — Ob tridesetletnici »Nastavnog Vjesnika«. Ped. zb., 1922, XX, 75—
554. — Prvi doktor pedagogike. (Dr. Stane Rape. Ib. str. 76.
555. — Hrišćanska zajednica mladih ljudi. (H. Z. M. Lj.) (Donesek k socialni vzgoji zrelejše mladine). Ped. zb. 1922, XX, 68—70.
556. — Pedagoška izobrazba srednješolskih učiteljev. Pedag. zbor. 1929, XXV, 40—46.
557. — Kdo je izobražen? Ped. zbornik. 1922, XX. 5—10.
558. — Načelne misli glede izobraževanja osnovnoškolskih učiteljev. Ped. zbornik. 1922, XXI, 3—14.
559. — pr. časopisa: »Zbornik za pučku prosvjetu. Uređuje Dr. A. Bazala. Ped. zbornik. 1922, XX, 66—67.
560. — Otroška duha v predšolski dobi. Ped. zbornik, 1926, XXIII, 34—45.

561. — Berlinski pedagoški kongres. Ped. zbornik, 1928, XXIV. 151—158.
562. — Prispevek k idejnim temeljem šolskega zakona. Ped. zbornik, 1928, XXIV. 10—15.
563. — Pedagoški seminar na ljubljanski univerzi. (Ob desetletnici). Ped. zbor. 1929, XXV, 205—208.
564. — Dvoje pedagoških jubeljev. (Eduard Martinek; G. Kerschsteiner). Ped. zb. 1929, XXV, 209—210.
565. — Beseda po ljubljanskem pedagoškem tečaju (1931) o »moderni« šoli. Ped. zbornik. 1931, XXVII, 20—34.
566. — O temeljih državljske vzgoje. Ped. zbornik, 1934. XXX, 7—17.
567. — Na prelomu? (Podglavlje o pedagoški fakulteti). Ped. zbornik, 1935, XXXI, 16—28.
568. — Pedagoški pogled na mladostnika, kije zapadel kazenskemu paragrafu. Ped. zbornik. 1936, XXXII, 48—59.
569. — Obrazovalni pomen svetovnega nazivanja in ljudske morale. Pedag. zbornik, XXXIII, 1937, 103—118.
570. O krščanski vzgoji mladine. Okrožnica svetega očeta Pija XI, z dne 31 decembra 1929. Lj. 1930, 8°, 56.
571. Опачић, Илија П.: види, Клапаред, Е. Избор знања, превео —
572. — Цртање у активној школи. Петриња, 1932, 8°, 15.
573. Orožen, Janko: Stoletnica rojstva Gustava Adolfa Lindnerja. Ped. zbornik, 1928, XXIV, 180—183.
574. — Organizacija šolstva v češko-slovaški republici. Ped. zbornik, 1928, XXIV, 170—179.
575. — Aktualna sociološko-pedagoška razmotrivanja. Ped. zbornik, 1928, XXIV. 16—45.
576. Materinščina na naših šolah. Pedagoš. zbornik, 1931, XXVII. 120—136.
577. — Ludovik Černež, sreski šolski nadzornik (1870—1937) Ped. zbornik, XXXIII, 1937, 60—66.
578. Osterc, Anton: Pedagoški teden v Mariboru. Ped. zbornik, 1925, XXII. 188—191.
579. — Pedagoška Konferenca v Heidelbergu. Ped. zbor. 1925, XXII, 167—175.
580. — Razgled po novejši psihološki, pedagoški in didaktiški literaturi. Ped. zbornik 1926, XXIII. 156—167.
581. — II. pedagoški teden v Mariboru. Ped. zbornik, 1926, XXIII. 154—155.
582. — Katere šole nadomešajo meščansko šolo drugod. Vidi Naše meščanske šole.
583. Auffray, A.: Vzgojna metoda bl. Janeza Bosca. Po francoskem priredil prof. Auf. Logar. Lj., 1929, 8°, 127. Izdali in založili Salezijanci.
584. Павићевић, Филип Р.: Објективни и субјективни метод у настави. По Басаричековој општој педагогији и практичном раду написао — — учитељ. Подгорица, 1929, 12°, 23.
585. Павловић, Десимир: Савремена педагошка расправа. Крушевац, 1936, 8°, 22. Садржај: О наставној методи; Какву нам

- школу налаже садашњица; Дисциплина као васпитно средство; О похвалама и наградама; Однос етике према социологији.
586. Pavlović, Dr. Milivoj: Dečji crteži, sa jedne izložbe dečjih radova. (Iz »Priloga za Psihologiju deteta, sv. 2, god. I), B. 1925, 8°, 16.
587. — Испитивање говора код деце. Б., 1926, 8°, 29.
588. Pavlović, Miloš P.: Učitelj — umjetnik. Heinrich Scharrelmann као učitelj prigodom 60-godišnjice njegovog života. Z. 1932, 8°, 32. (По руском).
589. Панић, Дар. Ћ.: Дом Материнског Удружења у Београду. За штампу приредила — —. Б., 1925, 8°, 32.
590. Панић, Славољуб: види, Рабреновић, М. и — —, Веронаука. Приручна књига.
591. Папић, Марко: Један нов начин оцењивања ученика. Сарајево, 1938, 8°, 10.
592. Pataki, Dr. Stevan: Kultura i odgoj (povodom Vuk-Pavlovićeve djela »Ličnost i odgoj« Sisak, 1932, 8°, 39.
593. — Problemi filozofijske pedagogije (Odnos filozofije i obrazovanja). Uvodnu riječ napisao Dr. Albert Bazala. Z. 1933, 8°, VI, 182.
594. — Sovjetska škola. Z. 1934, 8°, 63. Nova pedagogija 3. Izd. Minerva.
595. — Problemi i pravci reforme pedagogije. Z. 1938, 8°, 71. Nova pedagogija, knj. 9.
596. — Uvodna riječ u knj. Matičević, Dr. St., Uzgoj, škola i učitelj.
597. Pahor, Jože: Fašistička škola in vzgoja. Pedagoški zbor. XXXIII, 1937, 144—162.
598. — Pomen meščanske šole za ljudsko kulturo. Vidi, Naše meščanske šole.
599. Пејановић, Ђорђе: Културно-просветна хумана и социјална друштва у Босни и Херцеговини за време аустријске владавине. Сарајево, 1930, 8°, 107.
600. Пејхел, Василије А.: Нова школа. Друго изд. Крагујевац. Б., 1932, 8°, 104.
601. — Општа педагогика (Елементарни курс). Крагујевац, 1934, 8°, 158.
602. — Прилог за психологију испита. Крагујевац, 1934, 8°, 46.
603. — види, Бехтерев, В., Сугестија и васпитање.
604. Penzig, R.: Дечја питања. Библи. „Будућност“ 16. стр. 24.
605. Perret, S.: vidi, Rougier, L. i — —, Poljska privreda u seoskim osnovnim školama.
606. Перошон, Е.: Учитељ. Превео са француског Душан М. Поповић, професор. — —. Б., 1931, 8°, 84.
607. Петковић, Вујица: Методика наставе певања у основној школи. — —, учитеља. Б., 1920, 8°, 36. Изд. Рајковића и Ђуковића. Цена 2 дин.
608. — Методика религијске наставе у основној школи. Дидактични основи и практична предавања. Написао — — учит. Б., 1921, 8°, 133. Г. Кон.
609. — Школски подсетник за наставнике и наставнице народних

- школа. Израдио — —. учитељ. Б., 1923, 8°, 136. Г. Кон.
610. — Предавач за религијску наставу у основној школи. Практична књига за школски рад. Написао — —. Б., 1932, 8°, 95. Г. Кон.
611. — Методика лепога писања у основној школи. Израдио — —. Б., 1925., 8°, 56.
612. — Наставни план и програм за основну вишу и народну школу, са званичним прописима и објашњењима и са методским упутствима за наставни рад. Б., 1937, 8°, 290. Г. Кон. II изд. 1938.
613. Petkovšek, Marija: Zgodovina vrhniške šole, vidi, Tridesetletni jubilej državne narodne šole na Vrhniki.
614. Петнаест година борбе удруженом снагом за грађанско образовање и економско ослобођење домаћих привредника. Уредио Извршни одбор Удружења наставника грађанских школа Краљевине Југославије. Б. 1936, 8°, 164. — Књижница „Грађанске школе“ књ. 5. Садржај: Josip Rukavina, Naša ideja vodilja; Dr. S. Bosanac, Funkcija učitelja u radnoj školi; Viša pedagoška škola u Zagrebu; J. Михиловић, Реформа Грађанске школе; Виша педагошка школа у Београду; Osnivanje, razvoj i rad našeg Udruženja (1921—1936); Историјат оснивања грађ. школа.
615. Петровић, Ђ.: Помоћна књига за обраду националних предмета. Написао — —. Н. Сад, 1926, 8°, 79.
616. Помоћна књига за обраду националних предмета дунавске и остале бановине. Написао — —. Б., 1929, 8°, 31.
617. Petrović, Kosta: Pitanje vežbališta s obzirom na zakon o obaveznom telesnom vaspitanju. Referat IV kongresu Saveza sportskih saveza Kraljevine Jugoslavije, koji je održan 10 decembra 1933 u Zagrebu. Subotica, 1934, 8°, 16.
618. — Vidi, Keller Dr. A. Moja vasiona. Preveo —.
619. Петровић, Д-р Милан: Нега здраве и болесне деце. Основна знања из пуерикултуре. Б., 1925, 8°, 141.
620. Петровић, Милета Б.: Васпитање дијетета у родитељском дому. (Предавање одржано јануара 1928 г. на Нар. универзитету у Подгорици). Подгорица, 1928, 12°, 30.
621. — Питање Народне основне школе. Подгорица.
622. — План Лескија, удешен за учитеље.
623. Петровић, Светислав: Француски школски дан 26 марта 1925. Б., 1925, 8°, 15. Држ. штампарија.
624. — види, Bovet, P., Психоанализа и васпитање.
625. Петровић, Урош: За сваки дан. Са предговором, Слободана Јовановића. Б., 1926, 8°, 64.
626. Pečjak, Rudolf: Vzorna meščanska šola. vidi, Naša meščanska šola.
627. — Vidi, Naša meščanska šola. Uredili — — in Henrik Korenc.
628. Pibrovac, Leo: Osnovni razred v luči sedanjih vzgojno-didaktičkih načel. Sestavil — —. Lj. 1929, 8°, 192, Založila Slovenska šolska matica.
629. — Drugi osnovni razred v luči sedanjih vzgojno-didaktičnih

- načel. Po preiskušnjah v svojem razredu na Jesenicah ,sestavil — —. Lj. 1931, 8°, 191. Slov. šolska matica.
630. Pivko, Dr. Ljudevit: Učni načrt za šolsko telovadbo, nižji stopnje. Lj. 1921, 8°, 16. Izd. S(lov.) Š(olstva) M(atica).
631. — Učni načrt za šolsko telovadbo nižje stopnje. Ped. letopis, 1920, XVIII. 86—101.
632. Pilek, Fran: Zašto sam otklonio čast tajnika u »Učiteljskom društvu« za Zagreb i okolice. Z. 1924, 12°, 16.
633. Пинкевич, А. П.: види, Мајсторовић, Мил. Р., Основи методике природних наука, по — —.
634. Пистрак, М.: Основни проблеми школе рада. I свеска. Са руског М. Ј. Требињац. Библиотека „Будућност“ 27, Б., 1928, 8°, 48. Дин. 5. II. свеска. св. 28. Б., 1928., 8°, 67. Дин. 10. III. свеска. св. 29. Б., 1928, 8°, 54. Дин. 10.
635. Pichler, Alfred Ratislav: Lakoatleske upute za škole i društva, obrađene s osobitim obzirom na sokolska društva (sa 40 slika). Po rukopisu i predavanjima Ralph J. Hokea priredio — —. Z., 1924, 8°, 87.
636. Pichler, Dr. Alfred: Fiziologija telesnog vežbanja, Sa 44 slike. Prevod, Physiologie der Leibesübungen von, F. A. Smidt in Verbindung mit W. Wahlrausch. Lj. 1934, 8°, 139. Savez Sokola Kralj. Jugoslavije.
637. Pihler, Lujo: Historijat Varaždinskog učiteljskog društva. Povodom njegove 50-godišnjice 1875—1925). Izradio — —, učitelj narodne osnovne dječачke škole. Varaždin, 1927, 8°, 32.
638. Plesničar, Pavel: Letno poročilo »Slovenske šolske Matice« za l. 1922. Uredil — —. Ped. zbornik, 1922, XX, 77—106.
639. — Slovenska šolska matica ob svoji tridesetletnici. Letopis za triletno upravno dobo 1928—1930. Sestavil — —. Lj., 1930, 8°, 78.
640. Podrobni učni in vzgojni načrt za osnovne in meščanske šole. Izdalo ljubljansko in mariborsko katehetsko društvo. Lj., 1930, 8°, 112. Založil Škofijski ordinariat ljubljanski, II izd. 1932.
641. Половина, Никола: види, Рос, М., Како се раде писмени задаци? Предео — —.
642. Poljanec, Dr. Lj.: Današnje stanje meščanskih šol v Sloveniji. Poročilo na III kongresu srednjošolskih profesorjev Kraljevine S.H.S., ki se vršil v Ljubljani od 6—8 sept. 1922. Ped. zbornik, 1922, XX, 71—75.
643. — Slovenska meščanska šola po Ujedinjenju, види Naša meščanska šola.
644. Поповић, Душан М.: види, Перошон, Е, Учитель.
645. Поповић, Милутин: види, Binet, Alfred, Suvremene misli o školi i djetetu. Preveo — —.
646. Поповић, Мих. Ј.: види, Коваљевски, Ф., Методика верске наставе, предео — —.
647. Поповић Д-р Н[икола] М.: Главни правци у савременој педагогици. (Предавање одржано на заједничкој скупштини учитељ. друштва срезова Старопазовског, Новосадског и

- града Н. Сада.) [од] — професора универзитета у Београду. Штам. Дунавске бановине. Н. Сад. [1937]; 8°, 20.
648. Поповић, Д-р Петар: Постанак и развитак прве школе у Црној Гори. види, Цетињска школа 1834—1934.
649. Поповић, Д-р Слободан: Самоискази као средства за вежбање младежи у самопосматрању. Прилог психолошком проучавању школске младежи. [тисак]. „Типографије“. 3. 1933, 8°, 146.
650. — Индивидуална психологија и васпитање омладине за колективан рад. Б., 1931, 8°, 18.
651. — Прилози методици средњошколске наставе. Б., 1934, 8°, 75. „Рајковић“. Садржај: Улога наставе писмених састава у школовању омладине у самопосматрању; Белешка о психолошким објашњењима у настави живих језика; Вежбање младежи у посматрању лепих објеката; Вежбања у посматрању лепих објеката, посматрање доживљаја и цртање; Прилог проучавању питања и методи предавања историје; Белешка о улози математичке наставе у развијању критичког мишљења.
652. — О suzbijanju laži kod omladine u doba sazrevanja. В., 1934, 8°, 16.
653. — Прилози методици средњошколске наставе. Б., 1934, 8., 75.
654. — Васпитање омладине. Прилози педагогији и методици наставе. Б., 1936, 8°, 62. Савр. педог. библ. књ. 2.
655. — Два прилога методици наставе књижевности и психологији младости. Б., 1938, 8°, 52. Саврем. педагошка библ. књ. 11.
656. Poročilo ob 30-letnici društva učitelja v Ljubljani. Lj., 1929, 8°, 28.
657. Поснер, В.: Јединствена радна школа. Превод с немачког. Библ. „Будућност“. Б., 1924, 8°, 22. Дин. 3.
658. — Поточњак, Иван: Калиграфија. Упутство за лепо писање. Панчево, 1934, 8°, 24. Дин. 6.
659. — Rukovođ za crtanje u osnovnim školama. Z., 1935, 8°, 96.
660. Preyer W. Дечје питање. Библ. „Будућност“. 16, стр. 25.
661. Пранг: види, Стевановић, Вој., Методика савремене наставе: цртања. По — —.
662. Првановић, Светислав: Неколико мисли и аргумената у одбрану нове школе. Зајечар, 1932, 12°, 23.
663. Presl, M.: Nekaj misli o reformi obrtnega nadaljevaljnega šolstva. Ped. zbornik, 1925, XXII, 147—152.
664. Přebil, Dragotin: види, Bezjak Dr. Janko, Pedagogika
665. Прица, Душан М.: Просветно-школска питања. Написао — —. Б., 1931., 8°, 60. Садржај: Опште тежње учительства; Црква и школа; Жене — учитељице; Два проблема по питању учительског образовања; Стара и нова школа; Живот и рад; Учитель и просветни положај; Реформаторство; Наградне књиге за школску децу; Један и јединствен; Учитель и књига; Наша социална свест; О уџбеницима; Живот и школа; Школски одмор.

666. — и Шилих Густав: Реформа учитељског образовања у Југославији [илустровано]. Педагошка библиографија. Југосл. учитељ. удружења Бр. 4. Б., 1936, 12°, 80. Дин. 4.
667. Просветне невоље Срба у Далмацији и Босанској Крајини. Б., 1935., 8°, 8. Изд. „Одбора за подизање ђачког дома“ — Шибеник.
668. Prosvetno delo 1925—1930. Ob petletnici Zveze kulturnih društev v Mariboru. Maribor, 1930, 8°, 47. Sadržaj: Anton Skala, Narodno prosvetno delo v Sloveniji; Zveza kulturnih društev v Mariboru; Centralna knjižnica; Ivan Robnik, Zlo-žljivi oder.
669. Prosvjetno odgojna vrijednost Podmlatka Društva crvenoga krsta. Z., 1926, 12°, 15. Izd. Oblasni Odbor Podmlatka Društva crvenoga krsta.
670. Proslava Spomina Kralja Petra I Osloboditelja. [Raspis Višjeg šolskog sveta]. Lj., 1921, 8°, 12.
671. Протић, Љуб. М.: Педагошка питања. Књига прва. Изложио — —. Б., 1922, 8°, 176. Г. Кон. Садржај: Педагошки такт; Главне напомене за оцену наставника и његова рада; Бележници особености у служби педагошке и школске хигијене; Практични учитељски испит; Учитељске плате; Ка реформи народних школа; Учитељски протести и захтеви; О реформи наставе српскога језика; Немачки језик у нашим средњим школама; Рад министарства просвете за народне и учитељске школе. — —. Књ. друга. Б., 1922, 8°, 157. Садржај: Родитељске вечери, теорија и пракса; Бачке књижнице; Устав Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца и наша народна просвета; Испити; Писмени задаци у нашим средњим школама; Економија времена; Школски летопис; Деца „новинари“; Деца „црквењаци“, деца „трговци“ и деца „чиновници“; Књижнице и читаонице за народ. Књ. трећа, Б. 1925, 8°, 157. Садржај: Треба ли мушкарци и девојке да се заједно васпитају; Вербализам, по Т. Фогту; О распореду рада у нашим средњим школама; Интересантан случај крадљивости, клептоманија; Идеал народне школе; Мисли о буквару; Мисли о читанкама; Хербартова педагогика у Срба; У одбрану наше школе; Научна педагогика; Наше школовање под Турцима пред ослобођењем 1912. г. Књ. четврта. Б., 1928, 8°, 167. Садржај: Главни Просветни савет; Мисли о уџбеницима; Мисли о читанкама, II разговори и одговори; О осећањима и њиховој вредности; Из Женске Учитељске школе; Из наше историје педагогике.
672. Протић, Љуб. М.: Општа педагогика. Изложио — —. Четврто изд., прерађено и проширено. Б., 1924, 8°, 300 + IV.
673. — Практична педагогика. Изложио —. Б., 1926, 8°, 216 + XXIV.
674. Puhiera, Sam.: Građanske škole u Dalmaciji. vidi, Naša mešćanska šola.
675. Рабреновић, Милан: Напомене при школском раду. Б., 1919, 8°, 64.
676. Рабреновић, Милан—Панић, Славољуб, Веронаука. Ручна

- књига за наставнике-це основних школа I, II, III и IV разред. Б., 1922, 8°, 210.
677. Rad u Podmlatku Crvenog krsta. Predavanja za konferencije i saradnike Osječkog odbora Podmlatka Crvenog krsta održane 4 veljače 1933. Izd. Osječki oblasni odbor Podmlatka Crvenog krsta. Prva hrv. dionička tisk. u Osijeku [1933], 8°, 72. Cijena 5 din.
678. Radojčić, Nikola: Delo dejaštva za narod. (Predavanje držano 29 januarja 1922 v Udruženju jugosl. akad. omladine iz anektiranega ozemlja). — prof. univerze v Ljubljani. Lj., 1922, 8°, 16.
679. Радоњић, Ђорђе: види, Вукчевић, Мићо и — —, Заједница дома и школе.
680. Радосављевић, Жив. М.: види, Ландсберг, Р., Основна школа у Енглеској, превео — —.
681. — види Russel, F. W. Школе и школовање у Сједињеним државама, превео — —.
682. Радосављевић, Д-р Паја Р.: Огиста Конта Позитивистичка педагогија. Б., 1923, 8°, 102.
683. Рајић, Љубомир Н.: О религијској настави у нашим школама. Б., 1927, 8°, 23.
684. Рајичић, Д-р Душан: Посебна дидактика или наука о предавању појединих наставних предмета у основној школи. Свеска I. (треће, поправљено издање). Св. II. Настава матерњег језика са наставом почетног читања и писања. Б., I. 1924, 8°, 95. св. II. 1928, 8°, 127; IV изд. 1929.
685. Рајков, Б. Е.: Методика и техника екскурзија. Са четвртог издања превео и за наше прилике подесио Мил. Р. Мајсторовић. Б., 1932, 8°, 88. Практична учитељска књижица, св. I. Изд. књж. Ј. Целебџић.
686. Reis, Dr. Mak.: Volešljivo dete. Preveo Bogdan Bilbija. B., 1933, 8°, 47—76; Bibl. »Budućnost«, knj. 44—48.
687. Rajšić, Branko: vidi, Keller D-ro Helen, Ni vojažas ol Jugoslavio. Esperantigis.
688. Ракић, В[ићентије]: Општа теорија образовања. Табаци за студенте универзитета. Б., 1924.
689. — Општа култура духа и формално образовање. Б., 1926, 8°, 16.
690. — Образовање воље. (прешт. из часописа „Мисао“ за 1920 г.). Б., 1932, 8°, 24. Изд. Т. К. Караџића.
691. — Главни чиниоци у развићу интелигенције. Студија. Б., 1936, 8°, 38.
692. Рамадановић, Вељко: Пријатељима и непријатељима „Гласа Недужних“. Земун, 1928, 8°, 15.
693. — Матић, Миодраг В.: Говорне мане. (Узроци и отклањање истих). Практично упутство за наставнике и родитеље глувонеме, тепаве и муцаве деце. По Сикорском, Кристину и другим писцима. Саставили — Илуст. Педагош. библ. „Нова Светлост“ књ. 2. Земун, 1928, 8°, 80. Дин. 20.
694. — L'édication des aveugles en Yougoslavie. Zemun, 1929, 8°, 44.

695. — La blinduloj en Jugoslavijo. El serba lingvo esperante tradukis Dr. Miloje Koča. Zemun, 1929, 8°, 44.
696. — Slepa i gluva Dr. Helen Keller. Moj susret i razgovor sa njome za vreme trajanja kongresa za zbrinjavanje slepih u Nju-Jorku od 13 do 30 aprila 1931. Pedagoška bibl. »Nova svetlost«, knj. 14. Zemun, 1931, 8°, 83.
697. — Radioaer, aparati za ispitivanje sluha i obuku gluve dece, u Americi. Preštampano iz »Glasa nedužnih« [ilustrovano]. Pedagoška bibl. »Nova svetlost«, knj. 16. Zemun, 1932, 8°, 13, din. 5.
698. — Слепа и глувонема Лаура Бриџман (Laura Bridgman). Кратка историја њеног живота и васпитавања. [Илустровано]. Педагош. биб. „Нова светлост“ књ. 21. Земун, 1932, 8°, 82. Дин. 15.
699. — Из историје живота и васпитања Д-р Хелен Келер. [Илустровано]. Педаг. библ. „Нова светлост“ књ. 20. Земун, 1932, 8°, 156. Дин. 20.
700. — Живот слепих у Дому слепих Краља Александра I у Земуну. Од 1917—1933 год. Штамп. Дома слепих. — Земун, 1938, 8°, 126 [Илустровано].
701. — Život slepih u Domu slepih Kralja Aleksandra I u Zemunu od 1917—1933 god. Štamp. Doma slepih. — Zemun, 1933, 8°, 124.
702. — vidi, Herfort, Dr. Karel: Uvod u biologiju i biopatologiju mladosti i značaj porodičnih loza kod slaboumnih. Preveo — —.
703. — vidi, Stejskal, Dr. C., Psihognostični metodi u davanju saveta. Preveo, —.
704. Ranković, Aksentije: Pregled istorije pedagogije. Vršac, 1934, 8°, 175.
705. Ранчић, Светозар: види, Клапаред, Е., Школа по мери, пре-
вео — —.
706. Rapé, Dr. Stane: Učitelj in univerzitetna izobrazba. Ped. zbornik, 1922, XX, 11—17.
707. Расл, Берtrand: О васпитању, нарочито у раном детињству. С енглеског превео Д-р Никола Чепинац. Осиек, 1931, 8°, 151.
708. Ratković, Stjepan: Novo uređenje učiteljskih škola. Z., izd. C. Albrecht.
- 708a. Рацић, Жарко Ц.: Кроз праксу и знање. Како стећи добру праксу, изградити поштену каријеру, очувати здравље и доћи до среће и благостања. Зајечар, 1936, 8°, 40.
709. Repovš, Ivan: Pevsko-glasbeni pouk na meščanski šoli. vidi, Naša meščanska šola.
710. Реформа практичног учитељског испита у Југославији. Педагошка библ. Југ. учит. удр. бр. 3. Б., 1935, 12°, 37.
711. Rühle, Otto: Дечје питање. Библ. „Будућност“ 16, стр. 7—12; — Радознало дете ibb. 18—22; Одговарај на дечја питања, ibb. 23—24; Дете које зарађује, ibb. 27—30.
712. — Варварско експлоатисање деце Библ. „Будућност“ 18, 39—48.

713. — Опхођење са децом I. Са немачког Драг. М. Тодоровић. Библи. „Будућност“ 24. Б., 1925, 8°, 32.
714. — Брак, јучерашњи, данашњи, сутрашњи. Прево: N. R. Petrović. В., 1928, 8°, 70. Изд. »Svetlost«.
715. — Заруштено дете. Превола Десанка Цветковић. Библи. »Будућност«, 42. В., 1933, 8°, 21. Дин.
716. — Пасторче. Прево Богдан Билбија. В., 1934, 8°, 55—74. Библи. »Будућност«, књ. 49—53.
717. Rühle, Otto i Alice: Предговор у књизи, Adler Dr. A., Деца која се тешко васпитају.
718. — Предговор у књизи, Wexberg Dr. E., Плашљиво дете.
719. — исто, Beil Ada, Јогунасто дете.
720. — Опрођење са децом. Са немачкога Драг. М. Тодоровић. Библиотека »Будућност«, 56. В., 1936, °, 39. Дин. 4.
721. Ристић, Благоје: Са просветног поља. Говори и чланци. Врање, 1925, 8°, 72.
722. Ристић, Милован: Куда ћемо нашу децу — ђаке? Кроз стручне школе у живот. Практична обавештења и упутства за ученике и њихове родитеље при избору будућег занимања и позива у животу деце. Б., 1928, 8°, 277; II изд. 1931.
723. Ritig, Ivan: види, Rougier L., Полска привреда у сеоским основним школама. Прево — —.
724. Robnik, Ivan: Злољиви одер, види књ. Просветно дело 1925—1930
725. Rodé, Viktor: Педагошки студијски тедни у Берлину. Педа. зборник, 1925, XXII, 176—182.
726. Родитељи и деца. Б., 1935, 8°, 15. Изд. Седмог дана адвентиста покретне реформе.
727. Rollier: Sunčana škola (L'école au soleil) Dr. Cramer: Vazdušne škole (Les écoles en plein air). Прево с француског Виктор Рубић. Сарајево, 1921, 8°, 44. Изд. Здравственог одсека за Босну и Херцеговину, бр. 8. Илустр.
728. Рос, Мартин: Како се раде писмени задаци? Угодно ћаскање о једној непријатној теми. Прево, Никола Половина. Б., 1932, 8°, 38.
729. Rosegger P. Брбљивица. Библи. „Будућност“ 16, стр. 25—27.
730. Rubakin: види, Kranjčević Stjepan, Zabavna knjiga kao sredstvo samoobrazovanja.
731. Рубинштајн, М. М.: Животни комплекси у радној школи. Критичко заснивање комплексне наставе. С руског прево Мил. Р. Мајсторовић. Б., 1938, 8°, 140. Ј. Ј. Целебцић.
732. Rubić, Viktor: види Rollier, Sunčana škola, прево —.
733. Руварац, Д.: Клирикална школа у горњокарловачкој епархији од 1694—1828. Одштампано из „Гласника“ Српске Патријаршије. Сремски Карловци. 1925, 4°, 32.
734. — Покров — Богородичине школе у Карловцима. (1749 до 1769). По архивским списима. Ср. Карловци. 1926, 8°, 44.
735. Руде: види, Стевановић. В., Методика савремене наставе цртања, по —.
736. Rudež, Anton: Gluhonemi. Zgodovina in sedanja metoda vzgojevanja Goriča.

737. Rougier L.—Perret C.—Mialle A.: Poljska privreda u seoskim osnovnim školama. Preveo i preradio Ivan Ritig, redov. univ. profesor. Lj., 1927, 8°, 168.
738. Ружић, Душан: Рад иловачом. За подмладак Црвеног крста. Приредио — учит. Н. Сад, 1924, 8°, 4 + 15 листова.
739. Rukavina, Josip: Naša ideja vodilja. vidi, Petnaest godina borbe.
740. — Razvitak građanskih škola na području Hrvatske i Slavonije. vidi, Naša mešćanska šola.
741. Румјанцев, Н. Е.: Педологија. (Наука о деци). С руског Миодраг Верговић, учитељ. Ужице, 1924, 8°, 105. Изд. Славка Г. Поповића и сина.
742. Rupel, Dr. Mirko: Nekaj misli o pouku slovenskega jezika. Pedag. zbornik, XXXIII, 1937, 119—123.
743. Rus, Dr. M.: Prva pomoć. Izdaja za mladino. (S 6 podobani). Spisal — —. Knjižnica Podmlatka Rdečega križa. Zv. 1. Lj., 1929, 12°, 24.
744. Russel, William F.: Школе и школовање у Сједињеним државама. Превео, Жив. М. Радосављевић. Б., 1925, 8°, 96. Рајковић и Ђуковић.
745. Русо, Естира Ш.: види Споменица —.
746. Савић, Миливоје М.: Сеоске школе. види, Стојадиновић, Д-р М.: Наше село, 294.
747. Seidl, Robert: Дечји рад спречава уздизање народне школе. Библи. „Будућност“ 18, стр. 35—39.
748. — Циљ васпитања с гледишта социјалне педагогике. Превео с немачког Миодраг В. Матић. Библи. „Будућност“, 19, Б., 1920, 8°, 32.
749. — Демократија, наука и народно образовање. Превео с немачког Миодраг В. Матић. Библи. „Будућност“ 28. Б., 1924, 8°, 64. Дин. 10.
750. — Непознати, Песталоци, као социјални политичар и социјални педагог. Са немачког Миодраг В. Матић. Библи. „Будућност“ 23. Б., 1924, 8°, 24. Дин. 3.
751. Seif, Dr. Leonhard: Uzorno dete. Preveo Bogdan Bilbija. В., 1933, 8°, 28—46; Bibl. »Vudućnost«, knj. 44—48.
752. Salom, Dr. J.: Мајка и дječја njega.
753. S. A. Marija: Samostanska dekliška mešćanska šola. vidi, Naša mešćanska šola.
754. Сарван, Д-р Миливој: Значај сунца, воде и ваздуха за дечји организам. Са предговором проф. Д-р Матије Амброжића. Стручна упутства за искоришћавање сунчаних, водених и ваздушних купања. Б., 1928, 8°, 63. Ф. Бах.
755. Сарван, Д-р Миливој: Дете и болест. Чување од обољења. Нега и исхрана у болести. [Написао] —, асистент универзитетске клинике за дечје болести. Заклада тискаре Народних новина. — 3. 1933, 8°, 278.
756. Sardenko, Silvin: Angelski mladenič. Dve-tri misli za mladino. Lj., 1926, 12°, 33.
757. Sekelj, Bela: Tvoje dijete. Savjeti roditeljima i odgojiteljima o

- modernom odgoju na psihološkoj osnovi. Preveo, Dr. Marjan Tkalčić. Z., 1938, 8°, 160. Nova pedagogija, 10
758. Seelmann, Kurt: Najmlađe i najstarije dete. Preveo Bogdan Bilbija. B., 1934, 8°, 17—40. Bibl. »Budućnost«, knj. 49—53.
759. Senkovič, Matija: Reforma osnovne škole. Ped. zbornik, 1925, XXII, 21—54.
760. — Tri učiteljske generacije pa delovna šola. Ped. zbornik, 1929, XXV, 68—89.
761. — Nova šola in mnogoličnost njenih smotrov. Ped. zbornik, 1931, XXVII, 35—66.
762. — Šola in dom. Ped. zbornik, 1933, XXIX, 103—139.
763. — Otrok in knjiga. Ped. zbornik, 1934, XXX, 71—94.
764. Sighelle, Scipio: Žena i dete. Preveo s talijanskoga Žika Jovanović. Z., 1930, 8°, 56. (Preštampano iz »Riječi«).
765. Simić, Vlastimir: vidi, Zeman Jozef, Osnovi pedopatologije. J. Doskočil: Jozef Zeman. Preveo —.
766. — vidi, Herfort Dr. K.: Uvod u biologiju i biopatologiju mladosti. J. Doskočil: Dr. Karel Herfort. Preveo —.
767. Симићева, Милева: Кућанство. Написала умиров. наставница више девојачке школе. Треће издање. Н. Сад, 1926, 8°, 194.
768. Simunović, Dr. Stevan: Govori o zdravlju za decu i odrasle. Split, 1935, 8°, 72.
769. Скала, Антон А.: Заводи за васпитање деце и млађих малолетника са гледишта савремене педагогике. Б., 1934, 8°, 102. Изд. Дома малолетника.
770. — Narodno prosvetno delo v Sloveniji; Zveza kulturnih društev v Mariboru; Centralna knjižnica. V knj. Prosvetno delo 1925—1930.
771. Slogar, Janko: Elementarna teorija glazbe i pjevanja.
772. Slodnjak, Dr. Anton: Pomen Levstikovega dela za narodno izdajo. Ped. zbornik, 1931, XXVII, 5—19.
773. Соколов, Никола: Упутство за састављање прича по сликама. Написао — —, настав. Муш. учитељ. школе у Сомбору. Б., 1929, 8°, 23.
774. Соколовић, Д-р Милан: Позив материнства. Ниш, 1936, 8°, 318.
775. Спасић, д-р Владимир Ј.: Педагошки појам рада или Рад као васпитно средство. Б. 1931, 8°, 16.
776. — „Стара“ и „Нова школа“. Психолошко-педагошки основи и њихова принципиелна карактеристика и разлика. Б. 1935, 8°, 16.
777. — Метода активног посматрања у настави, с нарочитим обзиром на наставу природних наука. (Принцип активне очигледности). Б. 1938, 8°, 103. Савремена педагошка библиотека књ. 10.
778. Спасојевић, Влад. Т.: Послушни родитељи. С француског пре-
вео и прерадио — —. Б. 1926, 8°, 186.
779. — Види, Leroy-Allais, J.: Материнство, превео — —.
780. Spišić, Dr. Božidar: Pomoć sakatoj djeci. Jugoslovenska štampa. Z., 1933, 8°, 15.
781. — Ortopedska klinika i njeno značenje za sakatu djecu. Z., 1937, 8°, 32. [U istoj knjizi nemački i francuski prevod]

782. Споменица госпође Естире Ш. Русо, учитељице на дан прославе 32 године просветног, националног и хуманог рада 1 јуна 1924 год. Б. 1924, 8^о, 30.
783. Споменица друштва „Српска мајка“. Извештај о двадесетпетогодишњем раду друштва „Српска мајка“. Б. 1936, 8^о, 89. Садржај: Исидора Секулић, поводом прославе Српске мајке; Николајевић, Душан С., Мајка Југовића.
784. Споменица десетогодишњице рада Више педагошке школе у Београду 1924—1934. Б. 1935, 8^о, 294.
785. Споменица о седамдесетогодишњици Српске православне црквено-школске општине у Бечу, 1860—1935. Б. 1936, 8^о, 56.
786. Spomenica o telesnom vaspitanju sa načrtom zakona o telesnom vaspitanju školske omladine i sa načrtom pravilnika za telesno vaspitnu vojničku školu. Lj., 1929, 8^о, 8. Jugosl. sokol. savez.
787. Споменица подмлатка Црвеног крста Краљевине Југославије 1921—1931. Б. 1931, 8^о, 116.
788. Споменица 50-годишњице Грађанске-трговачке школе у Тузли. Тузла, 1934, 8^о, 142.
789. Споменица педесетогодишњице призренске богословско-учитељске школе 1871—1921. Са биографијом Симе Андрејевића-Игуманова. Уредио П. Костић. Б. 1924, 8^о, 212.
790. [Spomenica]. Pedesetogodišnjica »Zajednice« učiteljskog društva za grad Osijek te kotareve osiječki i valporački (1874—1924). Podaci o društvenom radu i sadanjem stanju. (Izdao upravni odbor »Zajednice«). Osijek, 1924, 8^о, 56.
791. Споменица првог слета дубровачких и цавтатских пчелица у Београду. Дубровник 1922, 8^о, 17. [Стихови Јакова Царића]
792. Споменица. Прослава педесетогодишњице постанка и рада ђачке литерарне дружине „Његош“. Ниш 1938, 8^о, 96.
793. Spomen-spis o 30-godišnjem društvenom radu dobrotvornoga »Stolčeka« društva za odjevanje siromašne školske djece javnih pučkih škola grada Zagreba 1896—1926. Sastavio odbornik Dušan Kučenjak. Z., 1926, 8^о, 32.
794. Srebrnić, Dr. Josip, biskup: Kuda to vodi. Kritički pogledi u naše školske udžbenike. Z., 1936, 8^о, 49.
795. Stalež šolstva in učiteljstva ter prosvetnih in kulturnih ustanov v Dravski banovini. Lj., 1934, 8^о, 308. Izdal prosvetni odelek kr. banske uprave.
796. Станисављевић, Милан: Практично упутство, за цртање и ручни рад у духу радне наставе, за I и II разред основних школа. Б. 1936, 8^о, 29.
797. Станић, Павле Ј.: Питање наше деце. Како их треба спремати за живот. Шабац, 1926, 12^о, 10.
798. Станојевић, А.: О настави и образовању II. Б. 1935, 8^о, 47.
799. Станојевић, Мих. М.: Методика историске наставе у народној школи. По Руде-у израдио — —. II издање. Б. 1920, 8^о, 76+III. Рајковић и Ђуковић.
800. Станојковић, Ник. А.: Писмени састави. Ниш, 1931, 8^о.
801. Станојевић, Станоје: Свети Сава. Цртеже радио А. Дероко. Б. 1935, 8^о, 123.

802. — Цетињска школа. Види, Цетињска школа 1834—1934.
803. Стансфилд—Поповић, Марија: Развитак женског образовања у Енглеској. Б. 1935, 8^о, 15. [Из „Страног прегледа“].
804. Статистички преглед рада Подмлатка Црвеног крста Краљевине Југославије за школ. годину 1929/30. Б. 1930, 8^о, 12.
805. Statistični pregled javnih in zasebnih meščanskih šol naše države v šolskem letu 1928/29, vidi, Naše meščanske šole
806. Стевановић, Вој.: Методика савремене наставе цртања у народној школи. (По Прангу, Руде-у и др.). Б. 1923, 8^о, 42. Рајковић и Ђуквић.
807. Stegovec, Ivan: Moralna sila učiteljske organizacije. Strokovna instrukcija za rešitev najvažnejših vzgojnih problemov. Spisal —. Ljubljana, 1928, 12^о, 45. Kazalo: Ljudstvo in učiteljstvo; Človek — nužnost vzgoje; Novi način vzgoje; Delovna šola.
808. Стефановић, Благоје: Питање ђачке самоуправе, значај и начин спровођења. Б. 1932, 8^о, 63.
809. — Букварска настава. Б. 1937, 8^о, 168.
810. Стефановић, Војин: Види, Боранијашевић, М. и — —, Упутство за рад у утраквистичким школама.
811. Стојадиновић, Петар: Школска башта, њена корист и уређење. Израдио — —, економ. Треће поправљено и умножено издање. Б. 1930, 8^о, 83. Геца Кон.
812. Стојановић, д-р Љуб[омир]: О туберкулози. Предавање за децу и младиће. Б. 1925, 8^о, 16. Изд. Мин. нар. здравља.
813. Стојковић, д-р Вел. Н.: Нова сеоска школа и нови њени идеали. Види, Стојановић, д-р М., Наше село, 273—282.
814. Страњаковић, д-р Драгослав: Политичке и културно-просветне прилике у Црној Гори. Види, Цетињска школа 1834—1934.
815. Strmšek, Dr. Pavel: Pedagogij na filozofskih fakultetah naših univerz. Ped. zbornik, 1922, XXI, 17—20.
816. — О наших дијашких интернатих. Maribor, 1923, 8^о, 16.
817. — Maribor za svoji dijaštvo. Podporniki in podporne ustanove. Sestavil — —. Maribor, 1929, 8^о, 61.
818. Studenci pri Mariboru. Nekaj podatkov o šoli, cerkvi in občini. Izdal ob priliki 50-letnice dešče osnov. šole. Maribor, 1927, 12^о, 54.
819. Studnička, Alois: — Osnove perspektive kao priprava za crtanje po prirodi. Napikao — direktor u. m. Sarajevo. 1924, 8^о, 40. Izd. J. Studnička i drug.
820. Stupan, Milica: О »vzornem« otroku. Ped. zbornik, 1934, XXX, 95—110.
821. Sučić, dr. Nikola: Bolesti živaca i duše. Psihopatije, psihoneuroze i psihoze, tjelesna građa, temperament i karakter. Sifilis živčanog sustava. Z., 1933, 8^о, 184.
822. — Bolesti živaca i duše. Opća psihologija i psihopatologija, ličnost, tjelesna građa, temperament i karakter, neuroze, sifilogena oboljenja C. N. S. Dodatak: Neuralgije, neuritide i glavobolje. Drugo prošireno i prerađeno izdanje, sa 231 slikom. Z., 1936, 8^о, 372.
823. — Psihologija nagona i ljubavi. Z., 1937, 8^о, 302.

824. Тадић, Анте: Упутства како се граде простори и справе за телесне вежбе. Написао — —, професор Учитељ. школе и испитани наставник теловежбе. Вршац, 1926, 16°, 156.
825. Теодосић, Рад. В.: Види: Блонски, П. П.: Педологија у народној школи. Превео — —.
826. Терзин, Ђура, хонор. извештач за просвету, на бр. 4541/1928 зап. 1521/1928 подноси свој извештај о путу ради стручних студија у Бечу, Прагу и Берлину. [Сомбор] 1931, 8°, 34. У књизи и: Николић, Милутин А.: Нови развој бечког школства.
827. Терзин, Павле: Развој васпитних начела и њихов утицај на друштвени развитак. Сомбор, 1928, 8°, 85.
828. Tiljak, Milan F.: Tragom narodne pedagogije. (Podimo svojim putem!). Štamp. »Gaj«. Z., 1933, 8°, 115.
829. — Prilozi, naučno-kritički osvrt na savremenu metodu početnog čitanja i pisanja, sa 10 slika. Z., 1936, 8°, 62.
830. Tkalčić, Dr. Marijan: Pedagogija i tehnika učenja. Z., 1934, 8°, 58. Nova pedagogija, 4. Izd. Minevra.
831. — vidi, Sekelj, V. Tvoje dijete, preveo — —.
832. Тодоровић, Бран. Б.: Како се пише уџбеник. Б. 1933, 8°, 23.
833. Todorović, Drag. M.: vidi, Rühle, O., Ophodenje sa decom, preveo — —.
834. — види, Rühle, O.: Опхођење са децом превео — —.
835. Тодоровић, Чедомир Ј.: Практични учитељски испит. Ручна књига за учитеље којима претстоји полагање практичног испита. Скопље, 1935, 8°, 64.
836. Toplak, Dr. Fran: Dojenček. Telesni in duševni razvoj našega otroka. Ped. zbornik, 1926, XXIII, 7—9.
837. Тошовић, Филип П.: Физичко васпитање кроз нови век. Изд. књиж. Томе Јовановића и Вујића. Штамп. „Ђура Јакшић“. Б. 1933, 8°, 32. Цена 5 дин.
838. Требињац, М. Ј.: Види, Дернов, Н., Наставни програм педагошких техникума у Русији. Превео — —.
839. — Види, Пистрак, М.: Основни проблеми школе рада, св. I, II, III. Превео — —.
840. Tridesetletni jubilej državne narodne šole na Vrhniki, 1904—1934. Zgodovina trga in šole. Z., 1934, 8°, 26. Sadržaj: Završnik, Alfonz, Ob tridesetletnici; Petkovšek, Marija, Zgodovina vrhniške šole; Habe, France, Kratek oris zgodovine Vrhnike in njene okolice.
841. Trstenjak, Davorin: Pedagogija Njegoševa. Z., 1920, 8°, 115.
842. — Pedagogija Mažuranićeva. Z., 1921, 8°, 27.
843. — Uzgoj čoveka borca. Napisao —. Drugo izdanje. Sarajevo, 1921, 8°, 79. Izd. knj. J. Studnicki i drug.
844. — Darwinizam u uzgoju. II izd. Z., 1923, 8°, 82. Izd. knj. Đ. Čelap.
845. Trček, Stane: vidi, Herbert G.: Sport zoper telesno vzgojo, prevedel — —.
846. Тујковић, Никола С.: Статистика школа под Министарством просвете на дан 15 маја 1932. Са шест дијаграма и картограмом. По службеним изворима израдио — —. Издао

- Министар. просвете Краљевине Југославије. Држ. штамп. Б. 1933, 4^о, 183.
847. Turić, J.: Nacrt osnove »Visoke« škole za razvitak naše pedagogike i za odgoj pedagoga.
848. — Osnova zakona za odgoj i obrazovanja sve mladeži. Сарајево, 1924. Štampar. zavod d. d.
849. Тучемски, Михаил: Црква, породица и школа. Написао — —, протојереј. Превео с руског Мих. Ј. Поповић, члан Нишког црквеног суда. Прештампано из „Прегледа цркве епархије нишке“. Штамп. „Свети Цар Константин“ Ниш. Б. 1933, 8^о, 36. Цена 5 дин.
850. Ђетковић, Јован: Омладински покрет у Црној Гори. Подгорица, 1922, 12^о, 31.
851. Ђирић, Стеван: За националну југословенску просвету и школу. Говор Министра просвете — —, одржан преко београдског радија на дан 23 марта 1935 године. Сарајево, 1935, 8^о, 23.
- 851а. У правој светлости г. Светолик Јанковић, учитељ, претседник секције Ј. у. у. за Моравску бановину. Ниш, 1934, 12^о, 32. Издање Ј. у. у. среског друштва за град Ниш и срез Нишки. Ниш.
852. Упутство за оснивање дечијих пољопривредних клубова. Б. 1920, 12^о, 32. Српско пољопривредно друштво.
853. Упутство учитељских приправника (приправника у практични школски рад и администрацију. Сарајево, 1928, 12^о, 23. Naklada Humanog društva Učiteljskih pripravnica »Pauperrum« u Sarajevu. Садржај: Важност вежбаонице и положај њених наставника-ца; školska administracija.
854. Urlić, Š.: Crtice iz dalmatinskog školstva od dolaska Hrvata do 1910 god. I dio do godine 1814. Zadar, 1919, 8^о, 147. Izd. Matica Dalmatinska.
855. Устав Савеза извидника и планинки. Б. 1926, 8^о, 12.
856. Учитељско образовање у страним земљама. Педагошка библи. Југосл. учитељ. удружења бр. 2. Б. 1935, 12^о, 59.
857. Учитељу. Спомен са скупштине у Скопљу 19-VIII-1927, Народно дело, друштво за националну културу. Скопље, 1927, фол. 32.
858. F. A. A.: Priručnik rimokatoličkog vjervnika. Tuzla, 1928, 12^о, 30.
859. Fakin, Anton: Šolski Z. Kratko navodilo za ustanovitev šolskega živalskega vrta s posebnim ozirom na prirodopisni pouk v osnovnih, meščanskih in nižjih srednjih šolah v smislu delovne šoli. Spisal — — strok. učitelj. Lj., 1929, 12^о, 32.
860. Феријер, Адолф: Школа подобности. С француског превео Ј. С. Јовановића. Б. 1932, 8^о, 144.
861. — Preobrazimo školu. Poziv roditeljima, nastavnicima i liječnicima na sudjelovanje u pokusu za reformu sadašnjih škola. Preveo Franjo A. Filipović. Z., 1935, 8^о, 71.

862. — Активна школа. Превео Илија П. Опачић. Четврто, прегледано и у једну књигу скраћено издање. Б. 1935, 8^о, XXXII+178.
863. — Саморадња код деце. Са француског превео Драгослав Илић. Б. 1938, 8^о, 32. Савремена педаг. библиотека 12.
864. Ferjan, Franc: Meščanska in srednja šola. vidi, Naša meščanska šola.
865. Ферстер, Фридрих, Вилхелм: Васпитање воље. Једно питање из књиге „Како треба живети“. Превео с немачког Вук Врховац. Б. 1922, 12^о, 55. Изд. С. Б. Цвијановић.
866. — Самосавлађивање. (Одломак из књиге Наука о животу). Превела Паулина Албала. Б. 1936, 8^о, 51.
867. Фикер, Паул: Дидактика нове школе. Превели с немачког Марија и Живојин Ђорђевић. Б. 1937, 8^о, 322.
868. Filipović, Dr. Vladimir: Moderna psihologija u pedagogiji. Z., 1938, 8^о, 63. Nova pedagogija, knj. 8.
869. Filipović, Franjo A.: vidi, Ferrière, Ad., Preobrazimo školu, preveo — —.
870. Fink, Fran: Posebno ukoslovlje. Pouka v elementarnem razredu osnovnih šol. Za učiteljsča priredil —. Lj., 1921, 8^о, 80. Izd. »Slov. Šolska Matica«.
871. — Metodične smernice za pouk slovenščine pri neslovencih. Ped. zbornik, 1922, XX, 41—60.
872. — Posebno ukoslovlje zemljepisnega pouka na osnovnih šolah. Za učiteljsča priredil —. Lj., 1922, 8^о, 62. Izd. »Slovenska Šolska Matica«.
873. — Posebno ukoslovlje v elementarnem razredu osnovnih šol. Za učiteljsča priredil — —. Druga, predelana izdaja. Lj., 1923, 8^о, 76. Izd. »Slovenska Šolska Matica«.
874. — Posebno ukoslovlje zgodoviskega pouka na osnovnih šolah. Za učiteljsča priredil —. Lj., 1924, 8^о, 60. Izd. »Slovenska Šolska Matica«.
875. — Posebno ukoslovlje slovenskega učnega jezika v osnovni šoli. Za učiteljsča priredil —. Druga, pregledana izdaja. Lj., 1925, 8^о, 82. »Slovenska Šolska Matica«.
876. — Splošna učna knjiga za pripravljalni razred obćih obrtno-nadaljevalnih šol. Sestavil —. Maribor, 1926, 8^о, 92. Izd. tiskarna Sv. Cirila v Mariboru.
877. — Splošna učna metodika za rabo na srednjih kmetijskih šolah. Ppisal —. Maribor, 1927, 8^о, 62.
878. — Obrtno nadaljevalno šolstvo. Ped. zbornik, 1931, XXVII, 106—119.
879. Flerè, Pavel: Individualna, socijalna, delavna pedagogika — troje sodobnih gesel. Ped. zbornik, 1921, XIX, 133—157.
880. — Slike iz živalstva. Lj., 1924, 8^о, 140. Zal. »Učitelj. tiskarna«.
881. — Педагошки конгрес у Берлину 1928 у књ., конгрес међународне учитељске федерације.
882. Freund, Hugo: Dete koje mokri pada se. Preveo Bogdan Bilbija. B., 1933, 8^о, 77—92. Bibl. »Budućnost«, knj. 44—48.
883. Freundlich, Emmy: Дечја љубопитљивост. Библиотека „Будућност“ 16. Стр. 13—18.

884. Fröschels, Dr. Emil: Наука о лечењу говора. Превео с немачког Милош Јовановић. Прештампано из „Гласа недужних“. Педаг. библ. „Нова светлост“ књ. 6. Земун, 1932, 8°, 74.
885. — Муцање. Превео с немачког Милош Јовановић. књига 1. Прештампано из „Гласа недужних“. Педагошка библиотека „Нова светлост“ књ. 1. Земун 1928, 8°, 84. Дин. 10.
886. Haberman, Fran: Pedagoški kongres v Locarnu. Ped. zbornik, 1928, XXIV, 159—169.
887. Heif, Jakoby: Naprasito dete. Preveo Bogdan Bilbija. B., 1934, 8°, 41—54. Bibl. »Budućnost«, knj. 49—53.
888. Hebert, Georges: Sport zoper telesno vzgojo. Z dovoljenjem pisca prevedel iz francoščine Stane Trček, Zal. Jugoslovenske sokolske matice. Učitelj. tiskarna. Lj., 1933, 8°, 51.
889. Хенрих, д-р Јозеф: Педагошки систем и школска реформа Ђованија Ђентила. Превео Јарослав Мали. Б. 1930, 8°, 32.
890. Хелфнер, д-р Теодор—Мајер, Фр.: Како се чува од муцања. С немачког Миодраг В. Матић, управник дома глувонемих у Јагодини. Параћин, 1930, 8°, 24.
891. Herceg, Rudolf: Prosvjetna akcija odozdo. Suzbijanje analfabetizma u zadnjih 20 godina. (Preštampano iz Almanaha Narodne zaštite 1914—1924). Z., 1925, 8°, 16.
892. Хесен, д-р С[ергеј] Ј.: Основе педагогике. Увод у примењену филозофију. Ауторизован превод Мил[ића] Р. Мајсторовића. Изд. књиж. Јеремије Ј. Целебџића. Народна штампарија. Б. 1933, 8°, 392+X.
893. — Совјетска школа крајем пјятиљетке. Превео Мил. Р. Мајсторовић. Б. 1933, 8°, 26.
894. — Идеја радне школе и долгонски план. Превео М. Шевић.
895. — Фребел и Монтесори. Превео Мил. Р. Мајсторовић. Б., 1934, 8°, 16.
896. — Глобални метод или глобална настава? Прилог филозофији почетне наставе. Превео Фердинанд Ј. Маслић. Б. 1937, 8°, 55.
897. Hefler, Ferdo: Metodika religijske nastave i odgoja za učiteljske škole. Sastavio —. III sasvim prerađeno izdanje. Z., 1931, 8°, 120.
898. Higy-Mandić, Dr. Franjo: Uzgojni domovi i nastava u prirodi. Z., 1934, 8°, 64. Nova pedagogija, 6. Izd. Minerve.
- 899.— Škole na slobodnom zraku i treći međunarodni kongres uzgajanja u prirodi. B., 1937, 8°, 69.
- 899-a. Horvat, B.: Evgen Antauer, do stvarnega uka v I razredu osnovne šole. Ped. zbornik, 1933, XXIX, 144—146.
900. Horvatić, Marko: Upute roditeljima i đacima na početku školske godine. Obradio — grad. por. činovnik. Prešt. iz »Jugoslovenskog Lloyd« Zadr. štamparija. Z., 1933, 12°, 36.
901. Hočevar, M.: Iz zgodovine meščanskih šol v Sloveniji. (Po uradnih virih sestavil — —). vidi, Naša meščanska šola.
902. — Smeri meščanske šole vidi: Naša meščanska šola.
903. Humek, Dragotin: Reforma meščanske šole. Ped. zbornik, 1925, XXII, 55—69.

904. — † Ivan Lapajne. Ped. zbornik, 1931, XXVII, 137—140.
905. — Vrški spomini na Frana Gabrška (1856—1937). Pedag. zbornik, XXXIII, 1937, 67—71.
906. — Meščanska šola — delovna šola. vidi, Naša meščanska šola.
907. Цанић, Драгутин Ј.: Школа и друштво. Говори и чланци. I свеска: Социологија и педагогија и Смисао живота. Св. II: Социологија и етика; какву нам школу налаже садашњица? Пирот, 1926, 8°, I, 9; II 9.
908. Царић, Јаков: Види, Споменица I слета дубровачких пчелица.
909. Cvetko, Dragotin: Glasbena kultura v slovenskem vzgojstvu. Donesek k zgodovini naše pedagogike. Ped. zbornik, 1936, XXX, 102—125.
910. — Glasba v sistemu kulturno-pedagoških vrednot. Ped. zbornik, XXXIII, 1937, 85—102.
911. Cvetković, Desanka: vidi, Adler Dr. A. Deca koja se teško vaspitavaju, prevela — —.
912. — vidi, Wexberg, Dr. E., Plašljivo dete, prevela — —.
913. — vidi, Beil, A., Jogunasto dete, prevela — —.
914. — vidi, Künkel, Dr. Fritz, Glupo dete, prevela — —.
915. — vidi, Künkel, R., Seksualno rano sazrelo dete, prevela — —.
916. — vidi, Schirrmeister, M., Razmaženo dete, prevela — —.
917. — vidi, Appelt, A., Mucavo dete, prevela — —.
918. — vidi, Naegell, Dr. O., Kriminalno dete, prevela — —.
919. — vidi, Rüfle, O., Zapušteno dete, prevela — —.
920. — vidi, Kaus, O., Jedinče, prevela — —.
921. Цветковић, Драгомир П.: Реформа васпитне праксе. I. Излети, гимнастика. Сомбор, 1931, 8°, 14.
922. — Методика. (Метода развоја: чула, воље, ума, памћења и сећања, вештина — изговарања гласа, читање и писање и метод религијске наставе). Сомбор, 1931, 8°, 32.
923. — Кривични моменти модернога човечанства. I О једнаком васпитању мушке и женске деце. Сомбор, 1931, 8°, 32.
924. — Основи методике основне наставе природних наука и рачуна за спровођење духа нове школе код нас. Штампарија „Св. Сава“. Пирот 1933, 8°, 23.
925. — Принципи нове критике уметности у примени о Јанку Веселиновићу. II. Дух „старе и дух „нове школе“. Пирот, 1936, 12°, 8.
926. — Заједница дома и школе. (Предавање одржано децембра 1936 год. на седници заједнице дома и школе у Пироту). Пирот, 1937, 8°, 23. Садржај: О вредности рада заједнице дома и школе; о рђавим ђацима; о „старој“ и „новој школи“; принципи нове педагогике.
927. Цветковић, Живојин: Виша педагошка школа у Београду. Живот и рад школе од њена оснивања до краја 1929/30 године. Према службеним подацима саставио — —. Б. 1930, 8°, 180.
928. Цермановић, д-р Милан: Ђачким родитељима. (Дете као болесник). Б. 1923, 12°, 8.
929. Цетињска школа 1834—1934. Б. 1934, 8°, 189. Садржај: Ст.

- Станојевић: Цетињска школа; Д-р Драгослав Страњаковић: Политичке и културно-просветне прилике у Црној Гори; Д-р Петар Поповић: Постанак и развитак прве школе у Црној Гори.
930. Cividini, Dr. Ante: Pedagogika, Napisao — ravnatelj učiteljskih škola. I knjiga; Učiteljsko zvanje. Križevci, 1923, 8°, 148.
931. — Razvoj i sustav suvremene pedagogike. Napisao — —. I dio — 6 odio. Filozofijska priprava za razvoj suvremene pedagogike. 1. svezak. Z. 1933, 8°, 48.
932. Цуцић, Сима С.: Предговор у књизи, Кирић Н. Р., Приручник за народна забавишта и ниже разреде нижих школа.
933. Čadež, A.: Versko-zdravstveni pouk na meščanski šoli v luči delovne šole. Vidi, Naše meščanske šole.
934. Чепинац, д-р Никола: Види, Расл. Берtrand: О васпитању, превео — —.
935. Černež, Ljudevit: Nekoliko osebnih spominov na ravnatelja Schreinerja. Ped. letopis, 1920, XVIII. 36—39.
936. Черни, д-р А.: Лекар као васпитач детета. Превео д-р Ђуро Јавановић. Б. 1925, 8°, 70.
937. Čibež, Franjo: V virih duhovnega in kulturnega življenja (Kulturno-pedagoške smernice). Ped. zbornik 1922, XXI. 21—59.
938. Čikara, Gligor: Učiteljima Savske banovine. Odgovor učitelja — —, seks. predsedniku Đuri Logomercu. Tisk. V. Pelc. — Sisak, 1933, str. 15.
939. Črnivec, A.: Navodilo pri pouku v računstvu na osnovni šoli. Sestavil —. Lj. 1927, 8°, 199.
940. Чутурило, Ст.: Педагогика или наука о васпитању за школу и за дом. Б. 1937, 8°, 292.
941. Шевић, Милан: Стара и нова педагогија. Б. 1920, 8°, 120.
942. — О првим српским средњим школама. Б. 1926, 8°, 23.
943. — Просветна политика и политичка просвета. Б. 1928, 8°, 47.
944. — Зашто ученици дижу руке на себе и на своје учитеље? Б. 1932, 8°, 33.
945. — Основна, средња, велика школа. Б. 1932, 8°, 16.
946. — Први словенски педагошки конгрес. Приређен у Варшави од 1 до 5 јуна 1931 године. Б. 1932, 8°, 23.
947. — Штурмов преглед садашње науке о васпитању. Б. 1934, 8°, 27.
948. — Школска реформа и грађанска школа. У књ.: Барјактаревић, П.: Споменица о десетогодишњици опстанка грађан. шк. Сеп. 10—11.
949. — Види, Хесен, д-р С.: Идеја радне школе и долтонски план.
950. — Види, Барт, П.: Вођ у животу. Превео — —.
951. — Види, Наторп, П.: Општа педагогика. Превео — —.
952. — Види, Лаланд, А.: Зашто треба да смо добри. Прев. — —.
953. — Види: Браунинг, О.: Историја педагогике. Превео — —.
954. Šedivy Jan: Volgarsko šolstvo. Ped. zbornik. 1933, XXIX. 130—143.
955. — Češkoslovaško šolstvo Ped. zbornik, 1936, XXXII, 147—166.

956. — Slovaško šolstvo. Pedag. zbornik XXXIII, 1937, 189—201.
957. Šiller, Dragutin: Gramatika u osnovnim školama metoda gramatičke obuke, predavanja i diktati za III i IV razred. Z. 1923, 8°, 43. St. Kugli.
968. Škrabec, Stanislav: Jezikoslovni spisi. II zvezek, Isnopič-objavil
959. — Visoka šola za vzgojne znanosti v Ženevi. Ped. zbornik, 1926, XXIII. 145—153.
960. — Mladeniška doba. Ped. zbornik, 1926, XXII, 113—142.
961. — Bistvo delovne šole. Ped. zbornik, 1928, XXIV, 129—142.
962. — Pomen sodobne psihologije za pedagogiko in za vzgojno delo. Ped. zb. 1929, XXV, 166—204.
963. — Kerscheneiner Georg. Ped. zbornik, 1931, XXVII, 140—142.
964. Šilih-Ljubunčić: Bilježnica za pedagoške vježbe (hospitiranja). Z. 1929, 8°, 4+38 listova.
965. — Види, Прица, Д. М. и — —, Реформа учительског образовања у Југославији.
966. Schirrmeister M. Razmaženo dete. Prevela Desanka Cvetković. Bibl. »Budućnost« 39. B. 1932, 8°, 24.
967. Школска аптека, апотекара Илије Ранковића Шабац. Шабац, 1923, 12°, 14.
968. Škrabec, Stanislav: Jezikoslovni spisi. II zvezek, snopič-objavil Dr. A. Breznik. Lj. 1921, 8°, 80. Izdala »Leonova družba«. v Ljubljani.
969. Шмидер (Shmieder Dr. J.): Opća didaktika prof. Alfreda Shmiedera, bivš. školskog savjetnika na Seminaru u Porni. Peto izd. Nanovo ga preradio prof. — škol. natsavjetnik u Drezdenu. Obradio Mijo Filajdić, dipl. pedagog i nastavnik građ. škole. Nak. knjižare A. Čelap. Štamp. »Gaj« — Z. 1933, 8°, 136.
970. Schmidt, F. A.: vidi, Pichler, Dr. A., Fiziologija telesnog vežbanja.
971. Schmoranzes, J.: Schreiner Henrik. Ped. letopis. 1920, XVIII. 10—20.
972. Šolar, Jakob: Vzgojiteljska osebnost nadškofa Jegliča (1850—1937). Pedag. zbornik, XXXIII, 1937, 23—35.
973. Špakovski, Dr. Anatol: Kriza škole u vezi sa krizom kulturne forme života. Vel. Kikinda, 1932, 8°, 120.
974. Špoljar, Zlatko: Elementarna teorija muzike i pjevanja. Drugo nadopunjeno izdanje. Z. 1925, 8°, 48.
975. — Kućni rad u osnovnoj školi. Uredio —. Sa 46 crteža i slika u tekstu i 20 tabli sa 300 uzoraka. II prošireno izd. Saradnici Zvonimir Köhler, Stjepan Križanić, Josip Rukavina, Stjepan Štromar i Ladislav Zbožinek. Nacrte izradili: Juraj Potočnjak, Josip Rukavina i Zdenka Sertić. Z. 1928, 8°, 127, St. Kugli.
976. — I razred osnovne škole. Teorija i praksa. Z. 1931, 8°, 276+VIII. Naklada »Škola i dom«.
977. — Početnica za prvi razred osnovnih škola u Kraljevini Jugoslaviji. Tisak »Topografije«. — Z. 1933, 8°, 64. Cijena 10 din.
978. — Rukovod za početnicu. Sa mnogo slika. Tisak »Topografije«. — Z. 1933, 8°, 120. — Cijena 10 din.

979. — II razred osnovne škole. Rukovođ za školsku praksu. Rukovođ za školsku praksu. Z. 1932, 8°, 254.
980. — IV razred osnovne škole. Rukovođ za školsku praksu. Drugi dio: Pouke o zdravlju, gimnastika, slobodno i geometriško crtanje i pjevanje. Z. 1936.
981. Štedimlija, S. M.: Školovanje crnogorske omladine. Predgovor Milivoja Magdića. Podgorica, 1935, 12°, 48. Izd.
982. Stein-Ehrlich, Vera: Individualna psihologija u školskoj praksi. Z. 1933, 8°, 67. Nova pedagogija. Izd. Minerve.
983. — Kolektivni rad u savremenoj školi. Z. 1933, 8°, 71. Nova pedagogija 1. Minerva.
984. — Metoda Montessori u školi. Z. 1934, 8°, 64. Nova pedagogija 5. Izd. Minerva.
985. — Današnje dijete. Problemi savremenog odgoja. Z. 1936, 8°, 127.
986. Штекл, В.: Васпитање родитеља. С дозволом аутора превео с немачког оригинала Милорад Марчетић. Б. 1937, 8°, 271. Геца Кон.
987. — Писма једној мајци. Превела Р. Анђелковић-Чубриловић. Б. 1936, 8°, 288. Геца Кон.
988. Štrekelj, Josip: Mali vrtnar. Lj. 1929, 8°, 36. Izd. in založila Nabavljalna zadruga uslužbencev drž. železnic v Sloveniji.
989. Šulce, Dragotin: Sokolski sustav tjelovježbe Dra Miroslava Tyrša. Priredio — Z. 1922, 12°, 168.
990. — Sokolski sustav telovežbe. Po češkim vrelima obradio — Lj. 1933, 8°, 272. Jugoslov. sokolske Matice.
991. — Vidi, Bedeković, Dr. J. —: Vježbe na konju za učenice.
— Vidi, Bedeković, Dr. J. i —: Vježbe na konju za đake.
992. Szemnitz, Aleksandar — Gottwald Stjepan: Nauka o čovjeku i zdravlju. Somatologija i higijena za srednje, njima slične škole i dom. Sa 85 sl. Sastavili — — profesori. Z. 1924, 8°. 238. Nakl. »Narodne knjižnice.«

II

ПСИХОЛОГИЈА — ФИЛОЗОФИЈА

993. Адлер, Алфред: Индивидуална Психологија. Превела с оригинала и предговор написала Д-р Ксенија Атанасијевић. Каријатиде, филозофска библиотека. Б. 1937, 8°, 452., Геца Кон.
994. — Познавање човека. Превео с оригинала и предговор написали Д-р Милош Ђурић и Д-р Владимир Дворниковић. Б., 1934, 8°, 300 Г. Кон.
995. Адлер, Д-р Макс: Материјалистичко схватање историје и дијалектика од — —, проф. Универзитета у Бечу. Превео са немачког Ж[ивојин] Цветковић. Изд. „Радничког јединства“. Штамп. „Привредни Преглед“. Б. 1933, 12°, 48.
996. Алексић Душан: Исус, родни филозоф. [Прешт. из „Рада и труда“] Б. 1933, 8°, 8.

997. — Махатма Ганди, (Треће прештампано издање). Б. 1933, 8^о, 16., Прва радничка издавачка задруга.
998. Алексић Стеван Б.: У одбрану мира и културе, Б. 36, 8^о 63, дин. 15.
999. Анђелић Ђорђе: Естетика. Б. 1936, 8^о 168 Г. Кон.
1000. — Проблеми савремене естетике Предговор Владимира Вујића Б. 1931, 8^о, 138. Дин. 25.
1001. Аристотел: О песничкој уметности са грчког превео и објашњења у регистру додао Д-р Милош Ђурић. Б. 1934, 8^о, 151.
1002. Arnold, Dr. Đuro: Logika za srednja učilišta. Napisao —. Peto izdanje. Z. 1923, 8^о, 144.
1003. — Psihologija za srednja učilišta. Napisao — — kr. javni redovni sveučilišni profesor. Sedmo izdanje. Z. 1923, 8^о, 164.
1004. Арновљевић Иван, види, Ауербах, Феликс, Страх од математике, превео — —
1005. Арсић Борисав: Рабидранат Тагора као песник и филозоф Скопље 136, 3^о, 25, дин. 5.
1006. Aszlányi, Dezsö, A Test. Történelmi materialismus. Kritika. Veliki Večkerek, 1923, 8^о, 75.
1007. Атанасијевић Ксенија: Бруново учење о најмањем. Теза — примљена за докторски испит на седници филозофског факултета Универзитета у Београду. Б. 1922 8^о, 39.
1008. — La Doctrine métaphisique et géométrique de Bruno. Expose dans son ouvrage »De triplici minimo«. В. 1923, 8^о, 165.
1009. — Песимизам, Продака са Кеоса. Б., 1926, 8^о, 14.
1010. — Види, Вујић, Владимир и —: Поводом случаја Г. Николе Поповића.
1011. — Цар Јулиан Апостата. Б., 1926, 8^о, 23.
1012. — Стара грчка атомистика. Б. 1927, 8^о, 31.
1013. — Епикур. Б. 1928, 8^о, 38.
1014. — Етички одломци. Н. Сад, 1929, 8^о, 12.
1015. — Филозофски фрагменти, књ. I. Б. 1929, 8^о, 160, Књ. II. Б. 1930, 8^о, 240.
1016. — Барух Д'Еспиноза (Прештам. из часописа „Живот, и Рад“). Б. 1932, 8^о, 78.
1017. — Христова етика. Прешт. из часописа „Живот и рад“. Штамп. „Привредни преглед“. — Б. 1933, 8^о, 8.
1018. — Почети филозофирања код Грка. Рад, 1928, 235, 84—115.
1019. — Види, Д'Еспиноза. Б. Етика геометријским редом изложена, превела — —.
1020. — Елеаћанин Парменид, творац учења о бићу. Б. 1927. 8^о, 12.
1021. — види, Адлер А. Индивидуална психологија, превела. —.
1022. Ауеребах, Феликс: Страх од математике и како да га савладамо. Превео Иван Арновљевић. Б. 1926, 8^о, 52.
1023. Д-р А. Ш.: види, Schwab, Ch. Пут ка успеху, превео — —.
1024. Bazala, Dr. Albert: Filozofijski portret Franje Markovića. Rad, 1921, 224, 221—312.
1025. — Тајанствене појаве (okultizam) s osnovima psihologije,

- podsvijesnih i srodnih pojava za obrazovani svijet prikazao — sveučilišni profesor u Zagrebu. Z., 1924, 8°, 232.
1026. — Filozofijske studije. I, Metalogički korijen filozofije. Rad, 1924, 229; 294—362.
1027. — Svijet i život u perspektivi fizikalnoga racionalizma. O tristagodišnjaci rođenja Bar. Spinoze (1632). Rad, 1933, 245, 173—209.
1028. — O jugoslovenskoj misli. Govor izrečen u svečanoj sjednici Jugoslovenske Akademije nauka i umjetnosti na Štrosmajetrov dan dne 4 veljače 1935, 7. 1935, 8°, 8.
1029. — Uvodna riječ u knjizi, Pataki Dr. Stevan, Problemi filozofijske pedagogije.
1030. Бајић, Д-р Баја: Психологија и медицина. Скопље, 1934, 8°, 14. [прешт. из Јужног прегледа“].
1031. — Спољашње манифестације сумње. Скопље, 1936. 8°, 55 [П. о. из Годишњака Скоп. филозофског факултета“ II].
1032. Бајић Љубомир: Осветољубље код сеоских младића, види, Поповић, С. Душевни живот сеоске младежи.
1033. — О побратимствима код сеоских младића, види, Поповић, Сл.. Душевни живот сеоске младежи.
1034. — О сексуалном животу младићу који се школује; Самооцењивање код сеоске мушке омладине. Види, Поповић, Сл. Прилози психологије сеоске младежи.
1035. Бакић, Д-р Војислав: Морални живот у рату и у миру. Б. 1920, 8°, 114.
1036. Бакић, Ђорђе М.: Његошева филозофија права. Скопље, 1936, 8°, 97, књиж. „Славија“.
1037. Вакшић, Др. Стј.: Теозофија у свијетлу разума и кршћанства. Z. 1934, 12°, 84.
1038. Balk, Dr. Theodor: Sumrak nauke. Knjiga o rasi. B. 1935, 8°, 111. Izd. medicinske bibliot. »Lekar«.
1039. Барт, Паул: Вођ у животу. Превео Милан Шивић. Б., 1930, 8°, 32.
1040. Батај, Анри: Унутарње царство. Мисли одабране и пропраћене уводом од Дениа Амисла. Превела Мара Миленковић. Б. [1924]. 8°, 44, С. Б. Цвијановић.
1041. Баха' у' лаха: Скривене речи од — — Превела с енглеског Драга Илић. Б. 1936, 8°, 58. „Рајковић“.
1042. В. V.: види, Reich, W., Dialektični materializam i psihoanaliza, preveo — —.
1043. Бенеш Д-р Едвард: Мисао и акција. Превео с оригинала Светозар Живковић. Б. 1937, 8°, 400. Г. Кон.
1044. — Masarykova pot in zapuščina (1850—1937). Govor prezidenta — — nad krsto prezidenta Osvoboditelja. Prevel K(arel) O(zvald). Pedagogički zbornik, XXXIII. 1937, 8—12.
1045. Венешић, Франјо: Razmatranja. Z. 1920, 8°, 75.
1046. Бергсон Анри: О смеху. Есеј о значењу смешнога са 16 францускога издања превео С. Цамоња. Беогр. 1920, 8°, 147, Ицд. С. Б. Цвијановића.
1047. — Стваралачка еволуција. Превео с оригинала и предговор написао Д-р Филип Медић. Б. 1933, 8°, 336. Г. Кон. Фило-

- зофска библиотека „Каријатиде“ ш. т.
1048. — Материја и меморија. Огледи о односу тела и духа. Б. 1927, 8°, 259, Г. Кон.
1049. Берђајев, Никола: Смисао историје. Оглед филозофије човечије судбине. По пишчевом одобрењу превео Мил. Р. Мајсторовић. Б., 1934, 8°, 248. Књиж. Јеремије Целебцић.
1050. Bessaut, Annie: Temelji morala i bratstvo religija. Z. 1923, 12°, 40.
1051. Бицили, П: Увод у светску историју. Б. 1923, 8°, 202. Г. Кон.
1052. Von le, Gustav: Francuska revolucija i psihologija revolucije. Knjiga prva. Psihologija revolucije. Preveo Zlatko Hribar. Z. 1919, 12°, 73.
1053. — Psihologijski zakoni o razvoju naroda. Preveo Dr. Slavko Ježić. Z. 1920, 8°, 165.
1054. — Психологија гомила. Превео, Жив. Живановић. Б. 1921, 8°, VI + 174.
1055. Борисављевић, Д-р М.: Платонова естетика. Естетичка библиотека 1. Б. 1937, 8°, 95. Франц.-српска књиж. А. Поповића.
1056. Боровњак, Т.: Југословенска мисао. „Знано-вољено“. Б. 1936, 8°, 86.
1057. Воšković, Dr. Hijacint: Problem spoznaје. Z., 1931, 8°, 243. Izd. »Duhovnog života«.
1058. Bradač, Dr. Fran: vidi, Koјс, Martin, Učbenik življenja, preveo — —.
1059. Бранковић, Драгољуб: Психологија на експериментално-биолошкој основи. Б. 1930, 8°, 232. Рајковић и Ђуковић.
1060. Бранковић, Драгољуб: Јунгова аналитичка психологија. Б. 1933, 8°, [П. о. из Гласника Југослов. проф. друштва“].
1061. Бранковић Драгољуб: Психологија у „Горском вијенцу“. Б. 1936, 8°, 53. Г. Кон.
1062. — Психологија у „Лучи Микрозма“. Б. 1936, 8°, 35.
1063. Бубановић, Д-р Фран: Природа и дијалектика. Б. 1936, 8°, 133. Г. Кон.
1064. Будимир, Станимир: види, Петров, Григориј: Човек и живот, превео с руског —.
1065. Вагнер, Шарл: Буди човек. Разговори прости о владању у животу превела Олга М. Ристић, II, изд. Б. 1922, 8°, 112. Изд. „Напредак“.
1066. Varičak, Vladimir: Darstellung Relativitätstheorie und dreidimensionalen Lobatschefskijschen Raume. Mit 45 Textfiguren, von —. Z. 1924, 104.
1067. Васић, Милоје М.: види, Hourticq L. Увод у историју уметности.
1068. V. V.: Znamenito predavanje (Dr. A. Liebert-a, »Mesto in naloga filozofije v sedanjosti). Ped. zbornik. 1936, XXX, 171—173.
1069. Veber, Dr. France: Načrt psihologie. Napisal — Lj. 1924, 8°, 223. Zal. Zvezna tiskarna in knjigarna. Cena 80 din.
1070. — Веžек — slovenski psiholog. Ped. letopis, 1920. XVIII. 40—79.

1071. Велимировић Д-р Николај: Религија Његошева. Студија — Друго издање. Б. 1921, 8°, 188, [прво изд. 1911 год.].
1072. Величковић, С. Ј.: Појам о Богу и природи или здраве теорије човечанског савршенства. Књ. пета. Лесковац, 1930, 8°, 64.
1073. Wells, Nerbert George: Borba svjetova (The War of the worlds) Z. 1923, 8°, 204. Izd. »Тipографija«.
1074. — Историја света. Свакоме јасна историја живота и човечанства. Написао — —. Према најновијем петом издању енглеском у преводу Манојла Озеровића. Коректура Јована Грчића. Нацрт насловне стране Владимира Кирина. Илустрована цртежима, мапама, сликама у бакротиску и прилозима у живописним бојама. Б. 1929, 8°, 760. Нар. дело.
1075. — Povijest svijeta. Svakome jasna povijest života i čovječanstva. Preveli M. Ozerović i M. Golik. B. 1930, 8°, 740. Narod. delo.
1076. — Човечанство. Рад, благостање и срећа рода људскога. Књ. I—II. Превели Манојло Озеровић и Милан Недић. Изд. „Народно дело“. Б. 1923, 8°, XIV + 1017.
1077. — Нови свет. Лик ствари које долазе. Историје будућности. Прево с енглеског Ман. Озеровић, са 68 слика. Б. 1934, 8°, 622.
1078. Вернер, Хајнц: види, Штерн Вилиам, Психологија раног детињства; са прилогом —.
1079. Wertheim, Pavao: Borba omladine za vječnu mladost duše. Z. 1931, 8°, 24. Izdao Savez židovskih omladinskih udruženja Kraljevine Jugoslavije.
1080. — Demonsko u erosu. (Salten — Brod — S. Zweig). Z. 1931, 12°, 32.
1081. Vidmar, Josip: vidi, Tolstoj L. N., Izabrana filozofska dela, prevedel —.
1082. Vidmar, Dr. Milan: Moj pogled na svet. Spisal — —. 30 skic in risb. Lj. 1935, 8°, 347.
1083. — Oslovski most. Knjiga ima 97 skic. Lj. 1936, 8°, 317.
1084. Видовић, Миљенко: За западну културу или против ње. (Предавање одржано у Београду 6 марта 1927 у великој дворани Новог универзитета). По стенографским белешкама. Б. 1927, 8°, 21.
1085. Vidović, Miljenko: Nečovjek, podčovjek, čovjek, nadčovjek i svečovek. Predavanje održano 7. oktobra 1929 u Sarajevu. (Po stenografskim bilješkama prof. dra Vl. Kesterčaneka Sarajevo, 1929, 12°, 30. Izd. biblioteke »Uzgajatelj«.
1086. — Masaryk u perspektivi kulturne historije. Predavanje održano u sarajevskom narodnom pozorištu 7 aprila 1930. Stenografirao Dr. V. Kesterčanek. Sarajevo, 1930, 12°, 24.
1087. — Ljudske snage rasipanjem se stiču a štednjom uništaju. Predavanje održano 3 februara 1930 u Narodnom pozorištu. Po stenograf bilješkama Dr. Vl. Kesterčaneka. Sarajevo, 1930, 12°, 29.
1088. — Prva i poslednja revolucija. Predavanje održano u Sarajevskom Narodnom pozorištu 3 februara 1937. Po stenografskim bilješkama Josipa Miletića. Sarajevo, 1937, 8°, 47.

1089. Витезица Д-р Винко: види, Кроче. Б. Естетика, превео — —.
1090. Vodvačka-Kočonda, Mira: Psihološka analiza popunbenoga testa. Prilog k objašnjenju pojma inteligencije. Radnja odobrena kao disertacija za doktorski ispit. Z. 1929, 8°, 34.
1091. Vode, Angela: Spol in usoda. II del. Lj. 1938, 8°, 93.
1092. Војновић, Мирослав А.: Учење Св. Григорија Нинског о крајњем циљу човековог живота у вези са учењем античке филозофије. Студија из моралног богословља. Ниш, 1936, 8°, 25. [прештампано из „Прегледа епархије нишке“].
1093. — Амерички физичар Р. А. Миликан о религији и науци. Ниш, 1937, 8°, 16. [прештамп. из „Прегледа цркве епархије нишке“].
1094. Vološinov V. K.: Frojdizam. Kritički prikaz. Preveo, Vladimir Fabijančić. B. 1937, 8°, 168. Izd. knjiž. »Svetlost«.
1095. Voneš, Dr. Zora: Empfindende Materie. Eine Deutungsmöglichkeit psychischer Phänomene auf materieller Grundlage. Z. 1935, 8°, 95.
1096. Вујаклија, Милан: Види, Лемб, М. Г.: Шекспир у причама, превео — —.
1097. — види, Шопенхауер, А., Метафизика лепог, превео — —.
1098. Вујић, Владимир: Спутана и ослобођена мисао. Огледи. Б. 1931, 8°, 183. Г. Кон. Садржај: У кругу Бергсона и прагматизма; у сенци Боже Кнежевића; спутана мисао; Лик Кихота; Ослобођена мисао.
1099. — види, Шпенглер, О. Пропаст запада. Превео — —.
1100. — види, Анђелић, Ј., Проблеми савремене естетике, предговор од — —.
1101. — Предговор у књизи, Јунг, К. Г., Психолошки типови.
1102. Вујић, Владимир-Атанасијевић, д-р Ксенија: Поводом случаја Г. Николе Поповића. Б. 1926, 8°, 20.
1103. Vuk-Pavlović, Dr. Pavao: Spoznaја i spozajna teorija. Z. 1926, 8°, 270. Izdano s potporom Jugoslovenske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu.
1104. Spoznajna teorija i metafizika. Rad, 1928, 235, 50—58.
1105. Вучић, Марија и Радмило: види, Штерн, Вилиам, Психологија раног детињства. превели — —.
1106. Вучковић, Александар Ј.: Психологија савремене борбе. По Шарлу Косту — —. Загреб, 1934, 8°, 255.
1107. Vučković, Dr. Vojislav: Materialistička filozofija umetnosti. B. 1935, 8°, 102. Knjiž. »Napredak«.
1108. Галовић, Миле: Види, Штајнер, д-р Р.: Свијет, земља и човјек, превео — —.
1109. — види, Штајнер, Д-р Р., Духовно водство човјека и човечанство, превео — —.
1110. Гесман, Г. В.: Спиритизам и његова историја. С руског Ј. Ј. Јовановић.
1111. Gottwald, Stjepan: vidi, Szemnitz A. i —. Nauka o čovjeku i zdravlju.
1112. Градиштанац, Александар: види, Делиус Рудолф, филозофија љубави, превео — —.

1113. Gračanin, Dr. Đuro: Moderni filozof-branitelj kršćanstva. Omo-
gućuju li Bergsonove koncepcije kršćanstva ispravno poi-
manje naravnog i nadnoravnog reda? Sarajevo, 1935, 138.
1114. Дабић-Бечкерек, Стево: Плима и осека душе. (Афоризми и
максиме). Шибеник. 1925, 8°, 63.
1115. Данић, д-р Јован: Види, Монтегаца, д-р Паоло: Мудрост жи-
вота. Превео — —.
1116. Данов, Петар: Узвишени идеал. Б. 1936, 8°, 16.
1117. Dvorniković, Dr. Vladimir: Savremena filozofija. I knj. Z. 1919,
8°, VIII+360, knj. II, Z. 1920, 8°, XVI+440.
1118. — Studije za psihologiju pesimizma. I Shakespeare. Hamlet. II.
Kranjčević. Z. 1923, 8°, 247.
1119. Filozofija u današnjoj Čehoslovačkoj. Z. 1921, 8°, 14.
1120. — Psiha jugoslovenske melanholiје. Drugo, prerađeno izdanje.
Z. 1925, 8°, 96. Izd. Z. V. Vasića.
1121. — Naša kulturna orientacija u današnjoj Evropi. Z. 1930, 8°,
radova.
1122. Психогенеза дестерца. Б. 1936, 8°, 14—178. [из „Прилога про-
учавању народне поезије“].
1123. Борба идеја Б. 1937, 8°, 326. Садржај: Ми и наши проблеми;
Дијагноза друштва и времена; Ликови и профили; Досто-
јевски, Толстој, Гете, Шекспир, Кроче, Бергсон и Масарик;
жена као проблем.
1124. — Карактерологија Југословена. Душа и карактер нашег на-
рода, са 100 слика. Б. 1938, 8°, 800. Г. Кон. дин. 360.
1125. — види, Адлер, А., Познавање човека, превели Д-р М.
Ђурић и — —.
1126. Дезимбер, М.: Морал заснован на природним законима. Пре-
вео: Милан И. Илић. Б. 1929, 8°, 160.
1127. Делиус, Рудолф: Филозофија љубави. Превео Александар
Градиштанац. Б. 1922, 8°, 53, изд. књиж. Здравка
Поповића.
1128. Деметровић, Б.: види, Троцки, Л. Култура новог доба.
1129. Денис, Леон: Други свет, и живот после смрти. Нови еспери-
ментални докази. Превела с француског К. Кат. Б. 1926,
8°, 54, Изд. Бр. Церовић-Ајхштет.
1130. Dnevnik Cezarja Marka Aurelija. Prevel Sopré Anton. Lj. 1934,
8°, 136. Slov. matica.
1131. Дукић Ант.: Погледи на живот и свет. Друго издање. Б. 1931.
8°, 72. Г. Кон.
1132. Дурант, Вил: Ум царује.(The Story of Philosophy). Животи
и мишљења великих филозофа. Превео с енглеског Д-р
Милош Ђурић. Б. 1935, 8°, 548. Народно дело.
1133. — Огњишта, мудрости. Смотра људског живота и људске
судбине. Превео с енглеског Милан С. Недић. Б. 1936, 8°,
637. Народно дело.
1134. — Ум царује. Животи и мишљења великих филозофа. Пре-
вео с енглеског д-р Милош Ђурић. Б. 1932, 8°, 543. На-
родно дело.

1135. Durman, Milan: vidi Plehanov G. Umjetnost i socijalni život. Preveo — —.
1136. Баја, Иван: Трагом живота и науке. Б. 1931, 8°, VIII+120.
1137. — Од живота до цивилизације. Изд. књижарнице Геце Кона. Штампариа „Привредник“. Б. 1933, 8°, 119.
1138. Ђоновић, Никола: Како ћеш познати човека. Анализа карактера и способности. По Харнану Тарбелу, Фарнефорту и Ралфу. (са 140 слика у тексту). Б. 1927, 8°, 144.
1139. Ђуракић, Влад.: Материјализам. Писано 1916 год. за време Светског рата. Б. 1927, 12°, 38.
1140. Ђурић, д-р Драгиша: Философија феномена сад мерена гносеолошким субјектом и гносеолошким објектом. Б. 1925, 8°, 127.
1141. — Философија историје философије, мерена гносеолошким субјектом и гносеолошким објектом. Б. 1925, 8°, 63.
1142. — Произвор философије мерен гносеолошким субјектом и гносеолошким објектом. Б. 1928, 8°, XVI+147.
1143. Ђурић, д-р Коста: Етички принципи филозофа Еликтета. Од — — професора. Б. 1925, 8°, 24.
1144. Ђурић, Милош: Филозофија панхуманизма. Један покушај нове југословенске синтагме. Насловни лист од Ђоке Ђукуовића. Б. 1922, 8°, 110. Изд. књиж. Рајковић и Ђукуовић.
1145. — Мит о сунчевој сестри. Б. 1925, 8°, 69.
1146. — Кроз модерну историософију. (Прештампано из „Воље“ књ. II бр. 4 и 5). Б. 1927, 8°.
1147. — Etos i tehnika u organitetu kulture, В. 1927, 8°, 27.
1148. — Рационализам у савременој немачкој филозофији. Излагање и критика. Б. 1928, 8°, 174+VII.
1149. — Пред словенским видицима. Прилози философији словенске културе. (Дух руске филозофије, Космички дух у нашем песништву; Културна мисија Словена. Б. 1928, 8°. Издање Свесловенске књижарнице.
1150. — Проблеми филозофије културе. Теза примљена за докторски испит. Б. 1929, 8°, 181. Изд. Рајковића и Ђукуовића.
1151. — Један нов покушај објашњења Аристотелова схватања. (Прештам. из „Гласника Југослов. проф. друштва“ 1932) 33, књ. XIII, св. 2—6. Б. 1933, 8°, 59.
1152. — Види, Платон: Одбрана Сократова.
1153. — Види, Тагора, Р.: Национализам, превео — —.
1154. — Види, Аристотел: О песничкој уметности, превео — —.
1155. — Види, Јунг, К. Г.: Психолошки типови, превео — —.
1156. — Види, Адлер, А.: Познавање човека, превели — — и д-р В. Дворниковић.
1157. — Види, Дурант, В.: Ум царује. Превео — —.
1158. — Види, Дурант, В.: Ум царује, превео — —.
1159. Einstein, Albert: Geometrija i iskustvo. Prošireno izdanje svečanog predavanja održanog na pruskoj akademiji znanosti u Berlinu na 27-1-1921. Preveo Velizar Sofić. S 2 slike u tekstu. Osijek. 1923, 8°, 15.

1160. Емерсон, Р. В.: Управљање животом. С енглеског превела и предговор написала Исидора Секулић. Б. 1923, 8°, 212. С. Цвијановић.
1161. Engels, Friedrich: Anti-Dühring. (Gospoda Evgena Dühringa znanstveni prevrat). Lj., 1933, 8°, 288 + XV. Izd. Izd. »Nova knjiga«.
1162. Engels Friedrich—Plehanov G. V.: Uvod u dialektički materializam. »Nova knjiga« Tisk. Rasliček v Kočevju. Lj., 1933, 8°, 96.
1163. Елемонт, Ц. Е.: Баха'улах и ново доба. Предговор од Богдана Поповића. Превела с енглеског Драга Илић. Издање књиж. Геце Кона. Штамп. „Привредник“. Б. 1933, 8°, 257.
1164. Д'Еспиноза, Барух: Етика геометријским редом изложена и у пет делова подељена. Превод са латинскога, студија о аутору, напомене о преводу и коментари од д-р Ксеније Атанасијевић. Б. 1934, 8°, 451. Геца Кон.
1165. Живановић, Жив.: Види, Бон ле, Густав: Психологија гомила. Превео — — —
1166. Живановић, д-р Тома: Основни проблеми Етике. (Филозофије моралне). Глас. 164, 1935, 40—94.
1167. Gillet, O. M. S.: Tendencija današnje intelektualne omladine. Preveo prof. Dr. Josip Nagy. Izdanje Dominikanske nakl. »Istina«. Tisk. »Narodne prosvjete«. Z., 1933, 8°, 19.
1168. Živković, Dr. Andreja: Katolička crkva i duh evropske kulture. Z., 1926, 12°, 32.
1169. Житник, Милан: Човек и слабост. Б. 1937, 12°, 31.
1170. Жугић, Миливоје П.: Мисли великих људи I. Скопље, 1930, 8°, 56.
1171. Жујовић, Јован М.: О досадашњој духовној и моралној кризи. Прочитано на конгресу Републиканске странке у Јагодини 25 децембра 1927. Прештампано из књиге: „За Републику“. Б. 1928, 8°, 12.
1172. Župančič, Dr. Niko: O rasni estetiki ljudstva pri Jugoslovenih, napisal — — [s. o. iz »Etnologa« VIII]. Lj., 1935, 8°, 62—81.
1173. Заболотный, В.: Философія самосути или Опытъ къ рациональному расрѣшенію вопроса: Что такое жизнь. Штамп. „Уметност“. — Б. 1933. [1932] 8°, 35. Цѣна 10 дин.
1174. Завишић, Н.: О примењеној психологији. Б. 1924, 8°, 24.
1175. Зјењковски, В.: Руски мислиоци и Европа. Написао — —. Приредила и предговор написала Исидора Секулић. З. 1922, 8°, 100. Издање „Нове Европе“.
1176. Зјењковски, Василије: Психологија детета. — проф. Универзитета. Б. 1924, 8°, 208.
1177. Зјењковски, В. В.: Преглед најновијих радова у психологији детињства. Б. 1934, 8°, 39. Геца Кон.
1178. Župančič, Rihard: Determinizam in fizikalna slika sveta. Predavanje v filozofskem društvu v Ljubljani dne 16 januarja 1937. Lj., 1937, 8°, 37. Jugost. knjigarna.

1179. Ivanović, Ž.: Metodi eksperimentalnog upoznavanja. Sarajevo, 1925, 8°, 135.
1180. Ивановић, д-р Живан Д.: Логика живота у огледима природе и културе. — — проф. Штампарија Љуб. М. Романовић. Ужице 1933, 8°, 273. Цена 40 дин.
1181. Илић, Драга: Скривене речи од Баха'у'лаха. Превела с енглеског — —.
1182. — Молитве Баха' и откровења. Превела — —.
1183. — Види, Еслемонт Ц. Е.: Баха'у'лах и ново доба. Прев. — —.
1184. Илић, Милан И.: Види, Дезимбер, М.: Морал заснован на природним законима. Превео — —.
1185. Илић, Петар М.: Смисао и сврха живота. Мисли и упутути за живот. Написао — —. Б. 1936, 12°, 40.
1186. Јаковљевић, Милан, професор: Из савремене естетике. Срем. Карловци, 1921, 8°, 99.
1187. Јаковљевич, Свјетлов, Павел: Религија и наука. Превео с руског Мирко Р. Павловић. Битољ, 1937, 8°, 151.
1188. Јакшић, Милета: Види, Толстој, Л.: Пут у живот. Прев. — —.
1189. Јанковић, Велмар Вл.: Духовна криза садашњице. Б. 1926, 8°, 15.
1190. Јевтић, д-р Душан М.: Религија и душевни болесници. Ниш 1935, 8°, 8. [Прешт. из „Прегледа цркве епархије Нишке“].
1191. — Религиозна схватања духовно болесних. Ниш 1937, 8°, 35.
1192. Јевтић, д-р П.: Психоанализа или огледало душе. (Прештампано из „Живота и Рада“). Б. 1928, 8°, 10.
1193. Ježić, Dr. Slavko: vidi, Bon le, Gustav, Psihologijski zakoni o razvoju naroda, preveo — —.
1194. Јездић—Милојевић, Јованка: види, Клозе Ерих: Детиња душа, превела — —.
1195. Jeličić, Dr. Fra Vitomir: Naša filozofsko-teološka učilišta prema najnovijim crkvenim odredbama. В., 1935, 8°, 25. [Р. о. из Franjevačkog Vjesnika«].
1196. Jeraj, Dr. Josip: Psihologija kmečkoga in proletarskega mladostnika. Ped. zbornik, 1929, XXV, 151—165.
1197. Јерузалим, Вилхелм: Уџбеник психологије. Превео Давид С. Пијаде. Б., 1931, 8°, 196. Г. Кон.
1198. — Уџбеник психологије. Са шестог издања превео Давид С. Пијаде. Б., 1923, 8°, 199. Г. Кон.
1199. Jirasek, Alois: Filozofska historia. Preveo Jindra Procházka. Z., 1921, 8°, 142.
1200. Јованов, Душан: Човек и природа. Популарна предавања. Н. Сад, 1931, 8°, 79.
1201. Јовановић, Д-р Драгољуб: види, Форд, Хенри: Мој живот и рад. Превео — —.
1202. Јовановић, Жика: vidi, Sighele, Scipio: Žena i dete, preveo —.
1203. Јовановић, Јов. Ђ.: види, Цијен Д-р Т. Основи физиолошке психологије, превео — —.
1204. Јовановић, Ј. Ј.: види, Гесман, Г. В.: Спиритизам и његова историја, превео — —.

1205. Јовановић, Јов. М.: види, Пајо Жил, Интелектуални рад и воља. Превео — —.
1206. Јовановић, Јов. С.: види, Tracy—Stimpfl: Психологија детињства, превео — —.
1207. Јовановић, Милан: Емпириорационализам као гносеолошка доктрина. Б., 1931, 8^о, 63.
1208. Јовановић, Ур.: Филозофија о постанку природе, Бога и човека. Написао — — новинар. Земун, 1937, 8^о, 16.
1209. Јордановић, Борислав: Есеји о човеку. Б., 1929, 8^о, 75. Садржај: Степен интелектуалности у Јужној Србији; Игра идола (проблем човека); Геније, таленат и њихови квантитети у односу на појам човека.
1210. Јосић, Д-р Радивој: Хришћанска религија и песимизам. Б., 1925, 8^о, 83.
1211. Јунг, Карл Густав: Психолошки типови. Основе „аналитичке психологије“. Предговор написао Владимир Вујић. Превео с оригинала Д-р Милош Ђурић.
1212. Jurković, Ljuba D.: Osnovi jugoslovenskog nacionalizma — psihološko-sociološka studija. Lj., 1934, 8^о, 28. Biblioteka »Pobratimstvo«.
1213. Keilbach, Dr. Vilim: Konnersreuth u svijetlu psihologije religije. Z., 1937, 8^о, 52.
1214. — Problemi religije. Kritičko-sistematski osvrt na noviju filozofiju i psihologiju religije. Z., 1935, 8^о, 96.
1215. Кант, Емануел: Критика чистог ума. Превео и предговор написао Д-р Никола М. Поповић, р. професор Универзитета у Београду. Изд. к-ца Геце Кона. Штамп. Драг. Грегорића. — Б., 1933, 8^о, 478 + XXII.
1216. — Večni mir. Filozofski nacrt. Prevod i predgovor Dr. Marcela Šnajgera. Sarajevo, 1936, 8^о, 67. Izd. kulturne revije »Pregled«.
1217. Карановић, Милан: Динарска плаховитост (из „Развитка“). Б. Лука, 36, 8^о, 7.
1218. Керн, Кипријан: Материјализам и наука. Скопље, 1936, 8^о, 48. [Прешт. из „Хришћанског дела“].
1219. Klein, Dr. Hugo: Abnormalnosti normalnih. Tri predavanja iz primenjene psihopatologije. Sa 12 slika. B., 1936, 8^о, 95. Sadržaj: Abnormalne duševne pojave kod normalnih ljudi; Psihopatologija jevrejstva; Zločin i kazna u svetlosti psihoanalize.
1220. — види, Фројд, Сиг., Психопатологија, превео — —.
1221. Klakočar, Ludvik: D. H. Lawrence in eros. u knj. Krog, str. 134—140.
1222. Klarić, Ivan: Тајне і моћ hipnotizma. Z., 1927, 12^о, 27.
1223. Клозе, Ерих: Детиња душа (Психологија раног детињства), превод Јованке Јездић—Милојевић. Б., 1925, 8^о, 90. Изд. књж. „Напредак“.
1224. Кнежевић, Божидар: Мисли. (Треће допуњено издање). Б., 1925, 8^о, 156. Г. Кон.
1225. Ковачић, Антон: Тајне живота. Врачарство и надрилекарство.

- Психолошке, психичке и филозофске студије. Б., 1936, 8°, 40.
1226. Kovačić, Dr. Milan: *Občna metafizika ali ontologija*. Spisal — Druga pomnožena izdaja. Maribor, 1930, 8°, 255. Tiskala in založila tiskarna Sv. Cirila v Mariboru.
1227. Kovačić, Dr. Fran: *Kritika ili noetika. Nauk o spoznanju*. Maribor, 1930, 8°, 172.
1228. Кондић, Д-р К.: *Интелигенција човека и њено усавршавање*, превео — — —.
1229. Корнилов, К. Н.: *Психологија детета*. С руског превела Милица Цветковић. Б., 1927, 8°, 171. Популарно-научна библиотека.
1230. Кост, Шарл: види, Вучковић, А., *Психологија савремене борбе* по — — —.
1231. Краински, Д-р Н.: *Порочни и криминални нагони и њихово спречавање*. Б., 1934, 8°, 8. [Прешт. „Полиција“].
1232. Крајиновић, Dr. Emanuel: *Velik turban pod njim hodže nema ili Vidovićevev prosvjetno-etički pokret*. Sarajevo, 1930, 12°, 64.
1233. Кроче, Бенедето: *Естетика, као наука о изразу и општа лингвистика*. Написао — — — . Превео с италијанског и предговор написао, д-р Винко Витезица. Каријатиде, философска библиотека, књ. пета. Б., 1934, 8°, 624. Г. Кон.
1234. — *Zgodovina Evrope v devetnajstem stoljetju. Po tretji pregledani izdaji prevedel Stanko Leben*. Lj., 1934, 8°, 292 + IV.
1235. Крөг: *Zbornik umetnosti in razprav*. Uredil: Rajko Ložar. Lj., 1933, 8°, 154.
1236. Крстић, Д-р Бранислав: *Теорија и пракса испитивања интелигенције*. I. Експериментално испитивање развјатка говора и интелектуалних функција у раном детињству. II. Психолошко испитивање деце у првим данима школског живота. I део. (Прештамдано из „Прилога за Психологију Детета“). Б., 1926, 8°, I, 64 + 2.; II 56.
1237. — *Експериментално испитивање развјатка говора и интелектуалних функција у раном детињству*. Б., 1926, 8°, 62.
1238. Kuzmić, Martin: *Vidi, Platon-ova obrana Sokratova, priredio —*.
1239. Kus-Nikolajev, Dr. Mirko: *Na stazama duševne kulture. (Smer-nice Vidovićevev pokreta)*. Sarajevo, 1927, 8°, 91. Sadržaj: *Između dve kulture; Na skretnici; Borba za obnovu; Čovjek i delo; Skola i život; Za i protiv; U susret novoj kulturi*.
1240. Лазаревић, Бранко: *Продегомена за једну теорију естетике*. Св. I. Б., 1925, 8°, 202. Г. Кон.
1241. Лазих, Милоје Ж.: види, Herbertz, Рабиндранат Тагоре.
1242. Лазих, Станислав Д.: *Окултизам у кратким потезима*. I издање. Н. Сад, 1929, 12°, 29.
1243. Лапчевић, Драгиша С.: *Идеал*. Б., 1927, 8°, 46.
1244. — *Мисли о лепоме*. Б., 1930, 8°, 48.
1245. Лапчевић, Милутин: види, Цевис, Станлеј, Лорика, превео с енглеског — — —.
1246. Лапшин, Иван: *О филозофском значају руске науке*. С руског

- .041 '8 М. М. Пешић. Б., 1928, 8^о, 39. [Посебни отисак из часописа „Руски архив“ бр. I—II].
1247. Leben, Stanko: vidi, Croce, B., Zgodovina Evrope v devetnajstem stoljetju, prevedel — —.
1248. Лебл—Албала, Паулина: Удео југословенских Јевреја у изградњи духовне културе. у „Годишњаку,“ издају Беневоленција и Потпора. 137—141.
1249. Левин, Курт: Види, Штерн, Вилиам: Психологија раног детињства са прилогом — —.
1250. Леко, Д-р Марко: О вечном животу. Б. 1921.
1251. Logar, Sene: Deskriptivna in genetička analiza čutnega in umskega spoznanja. (Odlomek). Doktorska disertacija, Lj., 1936, 8^о, 34.
1252. Ložar, Rajko: Človek i čas. u kn. Krog, str. 7—32.
1253. Lopašić, Dr. Radoslav: T. G. Masaryk. Omladini grada Zagreba povodom 84 rodendana T. G. Masaryka. Z., 1934, 8^о, 20. Jugoslovensko-Čehoslovačka liga u Zagrebu.
1254. Лоранд, д-р А.: Интелигенција човека и њено усавршавање. Упутство за рационално размишљање. Превео д-р К. Кондић. Београд—Сарајево, 1921.
1255. Lorenc, Dr- Borislav: Monizam i pluralizam po Kantu (Iz Rada Jugoslov. akademije znanosti i umjetnosti, knj. 233). Z., 1926, 8^о, 85—95.
1256. — Dubina osećanja. (Iz rada Jugoslov. akademije znanosti i umjetnosti, knj. 233). Z., 1926, 8^о, 96—109.
1257. — Monizam i pluralizam po Kantu. Rad, 1927, 233, 85—95.
1258. — Dubina osećanja. Ibid. 96—109.
1259. — Психологија. Б., 8^о, 382.
1260. — Увод у психологију. Б., 1925, 8^о, 77.
1261. — Metaphysik und Theologie des Physikers Ampère. Von —. B., 1928, 8^о, 12.
1262. — Мисао и акција. Б. 1930, 8^о, 144. Геца Кон.
1263. — Религија у светлости савремене науке. Б., 1933, 8^о, 22. [Прештампано из „Богословља“].
1264. — Види, Фројд, Сигмунд: Увод у психоанализу. Прев. — —.
1265. Loskić, Nikola O.: Lav Tolstoj, kao umjetnik i kao mislilac. [Zagreb], 1928, 8^о, 8.
1266. — Логика. Књ. I: Суд — Појам. Б., 1927, 8^о, 176. Књ. II: Докази — Закључци. Б., 1927, 8^о, 244. Ауторизован превод, Мил. Р. Мајсторовић. Изд. књиж. Рајковић и Ђуковић.
1267. Loosen, P.: Моћ сугестије. Упута за вршење сугестивног утјесанја у свогданјем животу. По —. Z., 1927, 12^о, 62. St. Kugli.
1268. Љубић, д-р Јосиф: Ко је Миљенко Видовић? Нова етика. Југословенски идеал свељудске цивилизације. Б., 1930, 8^о, 64.
1269. [Mayerhoffer, Valerija]: Vidovitost. Tri predavanja prema G. W. Leadbeateru. Z., 1931, 8^о, 32. [Izd. Jugosl. Teozofsko društvo].

1270. Максимовић, Владан: Увод у филозофију. Б., 1925, 8^о, 140. Геца Кон.
1271. Максимовић, Владан: Види, Хефдинг, д-р Х.: Уџбеник историје нове филозофије. Превео — —.
- 1271а. — Венац живота (систем моралне филозофије. Б., 1936, 8^о, 514. Изд. библиотеке „Знање и слобода“.
1272. Малининъ. И.: Комплексъ Эдипа и судба Михаила Бакунина Къ вопросу о психологији бунта. Психоаналитическый опытъ. Б. 1934, 8^о, 88.
1273. Мантегаца, д-р Паоло: Мудрост живота (Глава). Превео д-р Јован Данић. II поправљено издање. Б., 1921, 8^о, 219.
1274. Marden, Orison Swet: Vedrina duše — snaga života. Hrvatski priredila Jelka Plivelić. Z., 1924, 8^о, 104.
1275. — Volja i uspjeh. Hrvatski priredila Jelka Plivelić. Drugo izdanje. Z., 1921, 8^о, 128.
1276. — Upotrijebi darovitost svoju. Hrvatski priredila Jelka Plivelić. Z., 1922, 8^о, 102.
1277. — Upoznaj i usavrši samoga sebe. Hrvatski priredila Jelka Plivelić. Z., 1925, 8^о, 96.
1278. Maritain, Jacques: Religija i kultura. Z., 1935, 8^о, 77. Zbor duhovne mladeži u Senju.
1279. Marjanović, Milan: Četiri evanđelja religije relativnoga. Z., 1923, 12^о, 110. Изд. »Vid«.
1280. — Okultizam esoterija. (Prema predavanjima držanim u Zagrebu marta 1921). Z., 1923, 12^о, 95.
1281. Марјановић, Тодор: Психологија осећаја изведена с погледом на телесна и душевна чула човечија. Панчево, 1932, 8^о, 304.
1282. Марјановић, д-р Чед.: Хришћанска етика. (Пробно издање). Б., 1929, 8^о, 52.
1283. Маринковић, Стева М.: Види, Форел, д-р Август: Живот и смрт. Превео с немачког — —.
1284. Марковић, д-р Благоје Д.: Логика за ученике средњих и учитељских школа. Саставио — —. III поправљено издање. Б., 1933, 8^о, 117. Књиж. „Рајковић“.
1285. Марковић, Живота П.: Психоаналитичка метода. Б., 1936, 8^о, 127. Ј. Ј. Целебџић.
1286. Марковић, д-р Сима: Ајнштајнова теорија релативитета. Б., 1929, 8^о, 31. [Прештамп. из Књижевног гласника]. Г. Кон.
1287. — Основни појмови политичке економије.
1288. — Теорија релативитета. Популарно научна скица.
1289. — Критички осврти.
1290. — Принципи каузалитета и модерна физика. Б., 1935, 8^о, 205. Геца Кон.
1291. Martechini, Miloš: vidi, Mazzini G.: Dužnosti čoveka, s italijanskog preveo — —.
1292. Mazzini, Giuseppe: — Dužnosti čoveka. Misao i delo. Bog i narod. S italijanskog preveo Dr. Miloš Martechini. Z., 1922, 12^о, 221. St. Kugli.
1293. Медић, д-р Филип: Види, Бергсон, А.: Стваралачка еволуција. Превео — —.
1294. Микијељ, д-р Марко: Јустин филозоф и мученик. Б., 1928, 8^о, 49. Изд. Рајковића и Ђуковића.

1295. Миланов, д-р Кајица: Основни проблеми теорије сазнања. Реално-научно сазнање. Б. 1937, 8°, 248. Геца Кон.
1296. Миленковић, Мара: Види, Ботај, Анри: Унутрашње царство. Превела — —.
1297. Милер, Едуард М.: Анализа карактера. Одређивање карактера по рукопису. Написао — —. Б., 1929, 8°.
1298. Милетић, Момчило А.: Види, Binet, A. et Simon, Th.: Испитивање и мерење интелигенције код деце. Превео — —.
1299. — Види, Бине, А.—Симон, д-р Т.: Испитивање интелигенције код деце. Превео — —.
1300. Миловановић, Влад. Ђ.: Практичан упутник за прави живот. (Филозофија живота). Корисна књига за сваког. Б., 1923, 8°, 44.
1301. Миловановић, Светозар: Развиће и облици воље. Психолошко-педагошка расправа. Б., 1927, 8°, 27.
1302. Милошевић, Милош Р.: Етика средње мере и морално образовање примерима из живота. Написао — —, управ. учит. школе у Јагодини. Б., 1932, 8°, 80.
1303. Mioč, Dr. th. Voislav: Teorija spoznaje Dr. Dragiše M. Đurića. Disertacija za postignuće doktorata filozofije na zagrebačkom univerzitetu. Šabac, 1933, 8°, 60.
1304. — Анализа сазнања. Шабац, 1934, 8°, 86.
1305. — Najznamenitiji platonci 13 i 14 stoljeća. Šabac, 1934, 8°, 23.
1306. Митровић-Мирољуб, Љубомир Ст.: I. Црква и искушења младости. II. О слободи срца. Јавна предавања. Б., 1927, 8°, 16.
1307. Митровић, д-р Радиша: Основни принцип аналитичких функција. Филозофска студија. Глас. 169, 1936, 211—222.
1308. Мише, Јеролим: Naslovni list u knjizi, Tomić Stanislav, Apsolutizam kao religija.
1309. Молитве Баха' и откровења. С енглеског превела Драга Илић. Б., 1936, 12°, 50.
1310. Момировић, Г.: Види, Богданов, А.: Наука и радничка класа. Превео — —.
1311. Nagy, Dr. Josip: vidi, Gillet, O. M. S., Tendencija današnje intelektualne omladine, preveo — —.
1312. Недељковић, д-р Душан: Оријентације сазнавања. Друго издање. Скопље, 1923, 8°, 63. Изд. Ђ. Зекмановић и друг.
1313. — Скица филозофске стваралачке делатности Блеза Паскала. Са белешком о Паскаловом схватању љубави. Б., 1924, 8°, 91.
1314. — Хераклит. Б., 1924, 8°, 102.
1315. — Дух и биће као напор. — Мен д' Биран. Скопље, 1924, 8°, 6.
1316. — Основне етографско-етолошке карактеристике скопског народног живота. Скопље, 1935, 8°, 177—204. [П. от. из „Гласника Скопског научног друштва“, књ. I.].
1317. — Практична филозофија Петра Бартуловића. Скопље, 1926, 8°, 139—151. [Из „Гласника Скопског научног друштва“, књига II.].
1318. — О психичком типу Јужносрбијанаца. Посебна издања Географског друштва, 6. Б. 1926.
1319. — Проблем узрочности у савременој филозофији и његово синтетичко решење код д-р Драгише Ђурића. [Прештам-

- пано из „Јужног прегледа“ књ. II, бр. 8]. Скопље, 1928, 8°, 15.
1320. — Неморалност бесмртности и етичка функција смрти. Б., 1928, 8°, 95.
1321. — Вредност живота и Бошковићев индиферентизам. Скопље, 1928, 8°, 15.
1322. — Психологија лирског стварања. Б., 1929, 8°, 96.
1323. — „Хипотетичка суђења“ сулогички умовања. Глас, 132, 1929, 59—70.
1324. — Истрајност као специјална одлика јужњанке варијанте динарског психичког типа. Прешт. из Годишњака Скопског филозоф. факулт., књ. I. Скопље, 1930, 8°, 12+2 табеле.
1325. — Је ли у лепоти апсолутна стварност свега. — Оглед о панкализму. Скопље, 1931, 8°, 172.
1326. — Рад, воља, радост. Огледи о етичкој функцији рада. Б., 1932, 8°, 174. Геца Кон.
1327. — О методи етнопсихологије. Одговор на једну „стручну критику. Први и други уток „Стручне критике“ Н. Банашевића. Скопље, 1932, 8°, 183—190, 234—245. [Прештам. из „Јужног прегледа“].
1328. — I. Мијачка подела песама и њена психолошка основа. II. Два јужносрбијанска мотива о Краљевићу Марку и њихово етнопсихолошко значење. Скопље, 1932, 8°, 20. [Прештам. из „Јужног прегледа“].
1329. — Торбеши и Горњореканци. Зашто су Доњорекански Торбеши миметички променули веру о Горњорекански језик. Скопље, 1933, 8°, 7.
1330. — Aperçu de la philosophie Contemporaine en Yougoslavie. В., 1934, 8°, 68.
1331. — Филозофски лик Милоша Перовића. Скопље, 1934, 8°, 40. Књижара „Славија“.
1332. — Руђер Бошковић и Анри Поенкаре. Поводом стопедесетогодишњице Бошковићеве смрти. Б., 1937, 8°, 12. [П. о. из „Српског књижевног гласника“].
1333. — Идеолошки сукоб демократије и фашизма. Скопље, 1938, 8°, 60.
1334. — Предговор у књизи, Перовић, д-р М.: Мисли.
1335. — Види, Хегел, Ф.: Дијалектика. Превео с оригинала, предговор и коментаре написао — —.
1336. Недић, Милан С.: Види, Дурант, В.: Огњиште мудрости. Превео — —.
1337. — Види, Велс, Х. Ц.: Човечанство. Превео — —.
1338. Николајевић, Душан С.: Мајка Југовића. Види, Споменица друштва „Српска Мајка“.
1339. Николић, Д.: Цивилизација и политика. Велики Бечкерек, 1926, 8°, 51.
1340. Николић, Коста: Етика. Нови Сад, 1932, 8°, 176.
1341. Ниче, Фридрих: Воља за моћ. Превео с оригинала и предговор написао д-р Душан Стојановић. Каријатиде. Филозофска библиотека. књига . Б., 19 , 8°, 592.
1342. Novak, Ivo: Тајне успјеха. Štampano ručko predavanje. Z., 1931, 8°, 80.

1343. Ozvald, Dr. K.: Novo življenje — nove naloge. Ped. letopis, 1920, XVII, 5—37.
1344. Završak dan. P. Prevalje. 1923, 8°, 64. Izd. Društva Sv. Mohorja.
1345. T. G. Masaryk. (Slavnostno predavanje na ljubljanski univerzi dne 7 marca 1930). Ped. zbornik, 1930, XXVI, 5—16.
1347. — »Nove« psihološke smeri (psihoanaliza, individualna psihologija) in pedagoška vprašanja. Ped. zbornik, 1933, XXIX, 5—18.
1348. Starost pa mladost v življenju poedinca in v organski celosti ljudstva. Ped. zbornik, 1935, XXXI, 129—139.
1349. — Predgovor u knjizi, Kojs, M., Učbenik življenja.
1350. Озеровић, Манојло: Види, Велс, Х. Ц.: Човечанство. Пре-
вео — —.
1351. — Види, Велс, Х. Ц.: Историја света. Превео — —.
1352. — Види, Wels, G. H.: Povijest svijetova. Preveli — — i M. Golik.
1353. — Види, Велс, Х. Ц.: Нови Свет. Превео — —.
- 1353а. Павловић, Ј.: Развој рђавих склоности код извесних сеоских младића; Сеоски младић и народне празноверице; Види, Поповић, Сл.: Душевени живот сеоске младежи.
1354. Павловић, Мирко Р.: Види, Јаковљевич-Светлов, П.: Религија и наука. Превео — —.
1355. Пајо, Жил: Васпитање воље. Превео с француског Јован М. Јовановић. II издање. Б., 1920, 8°, 208. С. Б. Цвијановић.
1356. — Интелектуални рад и воља. Наставак „Васпитања воље“. С француског Јов. М. Јовановић. Други део. Б., 1920, 12°, 138+III. С. Б. Цвијановић.
1357. — Наука о моралу. С француског превео, Влад. Т. Спасојевић. Б., 1925, 8°, XI+245.
1358. Pandža, Muhamed Hamdi: Hazreti Omer najveći muslimanski vladar, knj. I—II. Sarajevo, I, 1933, 8°.
1359. Papini, Giovanni: Povijest Kristova. Preveo Dr. Fr. Binički. Senj, 1936, 8°, 493.
1360. Pataki, Dr. Stevan: Razvoj i nauka logičkog idealizma (»glavno pitanje« kontrole kritike čistoga uma). Rad, 247.
1361. — Problem spoznavanja i njegovog predmeta. Prikazi i kritika transcendentnog idealizma. Metalogička »strana« u spoznajno-teoretskom problemu. (Odlomak). Radnja odobrena kao disertacija za doktorski ispit. Brod n. S., 1930, 8°, 63.
1362. Пезгер, Јоханес: Национална омладина модерног социјализма. Спасилац цивилизације народа земљиног шара од бича большевизма, од — —, мисионара и култ филозофа. Б., 1936, 8°, 16.
1363. Перовић, д-р Милош: Мисли. С предговором д-р Душана Недељковића. Б., 1934, 8°, 93. Књиж. „Ла франс“.
1364. Петковић, Т.: Основи духовне науке. (Научни окултизам). Н. Сад, 1935, 8°, 101.

1365. — Основи психологије. Нови Сад, 1935, 8°, 57.
1366. — Како да образујем — сам себе. Нови Сад, 1935, 8°, 22.
1367. Петров, Григориј: Српска омладина. Превео с руског рукописа Атанасије М. Поповић. II издање. Б., 1921, 12°, 21.
1368. — Достојевски и достојевштина. Сарајево, 1923, 8°, 177. Издање И. Ђ. Ђурђевића.
1369. — Omladina. (Osmo izdanje). Sarajevo, 1925, 12°, 23.
1370. — Човек и живот. Превео с рукописа Станимир Будим. Сарајево, 1922, 12°, 120.
1371. — Почетак мудрости. Превео с рукописа Станимир Будим. Н. Сад, 1923, 12°, 134.
1372. Петровић, Љубомир: Мисли и рефлексije Богдана Поповића. Сабрао — —. Б., 1933, 12°, 106.
1373. — Флоберова естетика. Б., 1928, 8°, 81.
1374. Petrović, N. K.: vidi, Rühle Otto, Brak, jučerašnji, današnji, sutrašnji, preveo — —.
1375. Петронијевић, д-р Бранислав: Словени у вишој науци. Превела с енглеског Ксенија Атанасијевић. Б., 1920, 8°, 48. Издање Свесловенске књижаре.
1376. — Спиритизам. Треће издање. Б., 1922, 8°, 93. Издала књиж. „Напредак“. [II издање 1911 год.]
1377. — Основи теорије сазнања. Од — —, проф. Универз. Са 19 слика у тексту. Б., 1923, 8°, 187. Изд. књиж. „Напредак“.
1378. — Основи емпириске психологије. I свеска: Увод у психологију, са 15 слика; II свеска: Елементи света, са 26 слика у тексту; III: Психички спојеви, са 31 сликом. Б., I, 1923, 8°, 108; II, 1925, 8°, 130, III, 1926, 8°, 172.
1379. — Хегел и Хартман. Од — —. Б., 1924, 8°, 151. Геца Кон.
1380. — Основни ставови Метафизике. I део. Б., 1925, 8°, 8. [Из „Гласа“ Срп. краљ. акад. бр. CXIV]. II део. Б., 1929, 8°, 27. [Из „Гласа“ бр. CXXXVI].
1381. — Основи психологије за средње и стручне школе. Од — — проф. Универзитета. Са 19 слика у тексту. Б., 1926, 8°, 90. Геца Кон.
1382. — Основни ставови метафизике. Глас, 114; 1925, 103—110.
1383. — II део, *ibid.*, 136. 104—130.
1384. — Ново извођење неевклидових геометрија. [Из CXXXIV „Гласа“ Српске краљ. академије]. Б., 1928, 8°, 43.
1385. — Основни ставови Метафизике. Први део. Глас, 183, 1929, 1—26.
1386. — Критичке примедбе на Фонтенелову теорију бескрајних бројева. [Из CXXXIV „Гласа“ С. К. А.]. Б., 1929, 8°, 16.
1387. — Основи психологије за средње и стручне школе. Од — —. II издање. Са 19 слика у тексту. Б., 1930, 8°, 104.
1388. — Димитрије Менделјев и Лотар Мајер. Прилог вишој психологији и историји науке. Глас, 147. 1932, 1—43.
1389. — Закони централног кретања по Њутону и другима. Са 23 слике у тексту. Б., 1933, 8°, 62. (Из „Гласника професорског друштва“).
1390. — Основне тезе емпириорационализма. Глас, 156, 1933, 123—143.

1391. — Диференцијални квоцијент и Геометријска метода граница. Глас, 157, 1933, 3—16.
1392. — Прилог дијалектици броја. Глас, 153, 1933, 1—8.
1393. — Примедбе о логичкој природи математичког доказа. Б., 1934, 8^о, 100—106. [Из „Гласа“ Српске краљ. академије].
1394. — Основни ставови прве атомске теорије Борове. Б. [1934], 8^о, 11.
1395. — Примедбе о логичкој природи математичког доказа. Глас, 160, 1934, 99—107.
1396. — Предговор у књизи: Одбрана Сократова. Превод д-р М. Ђурића.
1397. — Види, Ристић, д-р Светомир: Из борбе за научни морал у Срба.
1398. Пешић, М[иодраг] М.: Види, Лапшин, И.: О филозофском значају руске науке.
1399. Пијаде, Давид С.: Види, Јерусалем, Вилхелм: Уџбеник психологије. Превео — —.
- 1399-а. Рипан, Zmagoslav: Kako smo delali Radio. [Ilustrovano]. Spisak — knjižn. Mladin. matice, knj. 6. Lj., 1929, 12^о, 88.
- 1399-б. Плазина, Б.: Сеоски младић и породица. Види, Поповић, Сл.: Душевни живот сеоске младежи.
1400. Платон: Одбрана Сократова и Критон. С грчког превео и објашњења додао д-р Милош Ђурић. Предговор написао д-р Бранислав Петронијевић. Б., 1930, 8^о, 103. Издање француско-српске књижаре А. М. Поповића. Дин. 20.
1401. Platon-ova obrana Sokratova i Kriton. Priredio Martin Kuzmić. Z., 1922, 8^о, 83. Izd. »Društvo hrvatskih srednjoškolskih profesora«.
1402. Plehanov, G[eorgij Valentinović]: Umjetnost i socijalni život. Preveo Milan Durman. (Prešt. iz »Knjižvenika«). Štamp. »Gaj«. Z., 1933, 8^о, 38, Cena 12 din.
1403. Plivelić, Jelka: vidi, Marden, Orison Swet, Volja i uspjeh. Hrvatski priredila —.
1404. — vidi, Marden, Orison Swet: Vedrina duše — snaga života. Hrvatski priredila —.
1405. — Upoznaj i usavrši samoga sebe. Hrv. priredila —.
1406. — vidi, Marden, O. S., Upotrijebi darovitost svoju; priredila —.
1407. Podhorsky Rikard: vidi, Brichta Iv.: Nauka, život i tehnika, preveo — —.
1408. Поповић, д-р Атанасије: Религија и морал. Б., 1932, 8^о, 151.
1409. — Види, Петров, Гр.: Српска омладина. Превео — —.
1410. Поповић, Богдан: Види, Еслемонт, Ц. Е.: Бахâ'у'лах и ново доба. Предговор од — —.
1411. — О васпитању укуса. Књижевна студија. II изд. Б., 1921, 12^о, 67. С. Б. Цвијановић.
1412. Поповић, Владета: Увод у књизи, Аристотел: О песничкој уметности.
1413. Поповић, Ј. Ст.: Философија и религија Ф. М. Достојевског. Студија — —. Срем. Карловци, 1923, 8^о, 199.
1414. — Философија и религија Ф. М. Достојевскога. Студија. Библиотека „Хришћанског живота“, књ. 6. Срем. Карловци, 1923, 8^о, 195.

1415. Popović, Kosa—Ristić Marko: Nacrt za jednu tipologiju iracionalnog. B., 1931, 12°, 174.
1416. Поповић, Михаило Ј.: Види, Тучемски, М.: У одбрану хришћанства. С руског — — — — —
1417. Поповић, д-р Никола: Имануел Кант и природне науке. (Прештампано из „Учитеља“). Б., 1925, 8°, 28.
1418. — Предавања из психоанализе. Б., 1934, 8°, 296.
1419. — Психоанализа, основна учења Сигмунда Фројда. Б., 1935, 8°, VI+300.
1420. — Види, Кант, Е.: Критика чистог ума. Превео и предговор написао — — — — —
1421. Поповић, Нов. В.: На раскрсници живота. Критички есеји. [Написао] — — — — —, свештеник. Предговор написао П. Ј. Одавић. Ниш, 1932, 8°, 192.
1422. Поповић, Слободан: Психологија младости. Свеска прва. Б., 1928, 8°, 23; свеска друга. Б., 1928, 8°, 80.
1423. Поповић, Слободан: Прилози психологији сеоске младежи. Од — — — — — и сарадника. Б., 1931, 8°, 39. Садржај: Поповић, Сл.: Увод; Прилог проучавању карактера извесних сеоских младића који се школују; Костић, Тодор Т.: Бежање сеоских младића од земље; Павловић, Ј.: Односи између сеоских младића и њихових родитеља; Бајић, Љ.: О сексуалном животу сеоских младића који се школују; Самоцењивање код сеоске мушке омладине; Сл. Поповић: Прилог испитивању карактера сеоских младића.
- 1423а — Индивидуална психологија и васпитање омладине за колективан рад. Б., 1931, 8°, 18.
1424. — и сарадници: Душевни живот сеоске младежи. Б., 1932, 8°, 87. Садржај: Сл. Поповић: Увод; О претставном животу сеоских младића; Костић, Тод.: Памћење и фантазија сеоских младића; Ј. Павловић: Сеоски младић и народне празноверице; Љ. Милићевић: О нагонима и вољном животу код сеоских младића; Љ. Бајић: Осветољубље код сеоских младића; М. Б. Дуњић: Ка психологији нижих емоција и страсти код сеоских младића; Ј. Павловић: Развој рђавих склоности код извесних сеоских младића; Б. Плазина: Сеоски младић и породица; Љ. Бајић: О побратимствима код сеоских младића.
1425. — О претставном животу сеоских младића. Види, Поповић, Сл.: Душевни живот сеоске младежи.
1426. — i saradnici: Duševni život zanatlijske mladeži. B., 1935, 8°, 40.
1427. — Прилози психологије сеоских младића. Б., 1936, 8°, 119. Етнолошка књижница, 3.
1428. Porten, Dr. M.: Problem slobodne volje. Preveo M. A. Škarić. Z., 1922, 8°, 19.
1429. Прерадовић, Ђорђе: О нашим старим боговима. — — — — — учитељ. Нови Сад, 1924, 12°, 51.
1430. Procházka, Jindra: vidi, Jirasek, A., Filozofska historija, preveo — — — — —.

1431. Радовановић, М.: Види, Хекел, Ернест: Систем света по Дарвину и Ламарку. Превео — — — — —
1432. Радонић, Стојан Ј.: Живот у васиони. Размишљања о постанку и нестајању светова. Изд. Геце Кона. Б., 1933, 8°, 211.
1433. Радосављевић, Стеван Ј.—Бдин; Бунтовник кроз филозофију; национализам, патриотизам, књижевност, цивилизација итд. Б., 1924, 8°, 48.
1434. Рајић, Велимир: Види, Соловјев, Н.: Први корак. Прев. — — — — —
1435. Reich, Wilhelm: Dialektički materializam i psihoanaliza. Preveo s nemačkog В. В. В. 1934, 8°, 69. Izd. knj. »Svetlost«
1436. Rakić, Ljubomir: Tumač snova. Popularna naučna studija o snovima. N. Sad, 1936, 8°, 94.
1437. Ралф: Види, Ђоновић, Н.: Како ћеш познати човека, по — — — — —
1438. Ренар, Жорж: Да ли је човек слободан. С француског, Мих. М. Живанчевић. Б., 1925, 8°, 146.
1439. Ristić, Marko: Koje su pobude i kakvi su uspesi školske filozofije. Povodom jedne kritike na nacrt za jednu fenomenologiju iracionalnog. В., 1932, 12°, 43. Nadrealistička izdanja. [Odgovor Dr. Duš. Nedeljkoviću].
1440. — vidi, Popović, K. i — — — — —: Nacrt za jednu fenomenologiju iracionalnog.
1441. Ристић, Олга: Види, Вагнер, Шарл: Буди човек. С француског превела — — — — —
1442. Ристић, д-р Светомир: Из борбе за научни морал у Срба. Б., 1928, 8°, 53. [О делима д-р Бран. Петронијевића].
1443. — Логика за школску и приватну употребу, са списком употребљених термина. Од — — — — — Друго поправљено и допуњено издање. Б., 1931, 8°, 91+III. Рајковић и Ђуковић.
1444. Richter, Gjuro: Kritika materijalističke psihologije. Osnovana na bazi intelektualne kritike Schopenhauerovih, Freudovih, Nietzscheovih i Adlerovih interpretacija. I knjiga. Osijek, 1934, 8°, 42.
1445. Савић-Ребац, Аница: Предплатонска еротологија. Скопље, 1932, 8°, 147.
1446. Савковић, д-р Љубомир: О лепоти. Одломак једне биолошке филозофије. Б., 1927, 8°, 133.
1447. Sarssey, Yvonne: Пут ка срећи. С двадесетлетог француског издања превео В. Т. Спасојевић. Б., 1920, 8°, 200. Издање — — — — — књижев. Напредак.
1448. Секулић, Исидора: Види; Зјењковски; Ву. Руски мислиоци и Европа. Приредила — — — — —
1449. — Види; Емерсон, Р. В.: Управљање животом. С енглеског превела — — — — —
1450. — Поводом прославе „Српске мајке“ Види; Спомена друштва „Српска мајка“
1451. Селесковић, д-р М. Т.: Језик као културна вредност. Доцент Универзитета. Б., 1924, 8°, 39. Држ. штампарија.
1452. — I. Снови; II. Есеј Нотом Велики Бечкерек, 1926, 8°, 139.
1453. — Кант. Психологија „критике чистог ума“. Од — — — — — лектора београдског Универзитета Штампарија „Гундулић“ Б., 1933, 8°, 125.

1454. Sertić, Gjuro : Što je život? Na principu prirodnog zakona obradio — —. Z., 1930, 8°, 108.
1455. Simon, Th.: Види, Binet, A. et — —. Испитивање и мерење интелигенције код деце.
1456. — Види, Бине, А. и — —: Испитивање и мерење интелигенције код деце.
1457. Slankamenac, Prvoš: O metodi psihologije religije. Rad, 1925, 231, 137—191.
1458. — О сељачком образовању. Скопље, 1932, 8°, 15.
1459. Slodnjak, Dr. Anton: Dr. Ivan Prijatelj (1875—1937). Pedag. zbornik, XXXIII, 1937, 36—55.
1460. Смердел, Антон: Аристотелова катарса. Дисертација. Скопље, 1937, 8°, 116.
1461. Смиљанић, д-р Д.: Порекло генија. Б., 1932, 8°, 201. Геца Кон.
1462. Sovré, Anton: Ob dvatisočletnici Horacijevog rojstva. Pedag. zbornik, 1935, XXXI, 9—15.
1463. — види, Dnevnik Cezarja Marka Aurelija, prevel — —.
1464. Сорокин, А. П.: Социјална педагогика. Превео Мил. Р. Мајсторовић. Б., 1937, 8°, 180.
1465. Sofić, Velizar: види, Einstein Albert: Geometrija i iskustvo. Preveo — —.
1466. Сласојевић, Вл.: Види, Пајо, Ж.: Наука о моралу. Превео — —.
1467. — Види, Sarcey Yvonne: Пут ка срећи. Превео — —.
1468. Спекторски, Евгеније: Модерна наука и вера. Изд. „Братства св. Саве“ у Сарајеву. Сарајево, 1933, 8°, 8.
1469. Spoljarić, Ivan: Nacrt osnovno zakonski proces svijeta. Jedan rokišaj. Napisao — —. Z., 1934, 8°, 46.
1470. Станишић, П.: Види, Фрајтаг, Ф. В.: Обнова људског. С немачког превели, М. Ђурић и — —.
1471. Станојевић, д-р Влада: Лудило и култура. Литерарно-медицинске студије. Б., 1924, 8°, 204. „Напредак“.
1472. Стевановић, д-р Борислав: Мерење интелигенције, са упутством за употребу београдске ревизије Бине — Симонове скале. Б., 1937, 8°, 240.
1473. — Развиће дечје интелигенције и београдска ревизија Бине — Симонове скале. Б., 1934, 8°, 226.
1474. Стевановић, Драг. Л.: Види: Фаге, Емил: Увођење у књижевност. Превео с француског — —.
1475. — Види, Фаге, Емил: Увођење у филозофију. Превео — —.
1476. Stejskal, Dr. Cyril: Psihognostički metodi u davanju saveta. Preveo s češkog: Veljko Lj. Ramadanović. Pedag. bibl. »Nova Svetlost«, knj. 12. Zemun, (1932), 8°, 33.
1477. Стојановић, Д. Ј.: Филозофија Анриа Бергсона. Б., 1925, 8°, 89. С. Б. Цвијановић.
1478. — Види, Ниче, Ф.: Воља за моћ. Превео — —.
1479. Стојановић, д-р Душан: Види, Тагора, Р.: Национализам. Предговор написао — —.
1480. Strižić, Bogoljub: Види, Mäder, R.: Potpuni ljudi. Preveo — —.
1481. Tagora, Rabindrath: Ostvarenje ljepote i problem zla. Z., 1923, 12°, 30, Izd. »Vid«.

1482. — Национализам. С енглеског превео д-р Милош Ђурић. Предговор написао д-р Душан Стојановић. Б., 1932, 8°, 113. Геца Кон.
1483. Taliја, U.: Neumrllost čovječje duše u povijesti i u umovanju čovječanstva. II preradeno izdanje. Dubrovnik, 1925, 8°, 132. Izd. knj. »Jadran«.
1484. Тарбел: Види, Ђоновић, Н.: Како ћеш познати човека, по — —.
1485. Teozofija i teozofsko društvo. Onima, koji traže istinu. Zagreb, 1927, 12°, 31. Jugosl. Teozofsko društvo.
1486. Тодоровић, Драгољуб М.: Види, Цеткин, Клара: Жене и студенти. С руског превео — —.
1487. Tolstoj, L. N.: Izabrana filozofska dela. I svezek. Spoved. (Uvod v knjigo »Moja vera«). Prevedel, Josip Vidmar. Lj., 1922, 12°, 96. Zal. Umetniška založba »Treh labodov«.
1488. — Пут у живот. Зборник мудрости. Саставио — —. Превео са руског Милета Јакшић. Б., 1932, 8°, 467.
1489. Tomić, Stanislav: Apsolutizam kao religija života. Naslovni list crtao Jerolim Miše. Z., 1920, 8°, 96.
1490. Trasy—Stimpfl: Психологија детињства. Укупно излагање деције психологије за ученике учитељских школа, студенте и учитеље. Превео Јов. С. Јовановић. Са 69 слика у тексту. Б., 1938, 8°, 192. Изд. књиж. Рајковића и Ђуковића.
1491. Трбојевић, д-р Дане: Наука о пажњи у светлости биологије, психологије и педагогије. Б., 1932, 8°, 148.
1492. Трећи конгрес Удружења Југословенских учитеља у дане 8, 9 и 10 августа 1926 год. Б., 1926, 12°, 30.
1493. Троцки, Лав: Култура новог доба. Са предговором Драгише Лапчевића. Превео Б. Деметровић. Б. [1928]. 8°, 66. Изд. „Светлост“. Садржај: I. Пролетерска култура и уметност; II. Социјалистичка уметност.
1494. Тучемски, Михаил: У одбрану хришћанства. Социјализам и Марксизам као носиоци пропаганде безбожништва. С руског Михаило Ј. Поповић. Ниш, 1936, 8°, 60.
1495. Čepulić, Dr. Drago: Descartova kriza (o tristagodišnjici). Filozofski esej. Z., 1937, 8°, 39.
1496. Fabijančić, Vladimir: vidi, Vološinov V. N.: Frojdizam.
1497. Фаге, Емил: Увођење у философију. Превео Драгомир Л. Стевановић. Б., 1920, 8°, 176. „Напредак“.
1498. — Увођење у књижевност. Превео с француског Драг. Л. Стевановић. Б., 1922, 8°, 182. Изд. „Напредак“.
1499. Fairon, J.: Popularna karakterologija. (Područje hirognomije). Praktične metode za čitanje karaktera i temperamenta ljudi iz vanjskog oblika ruku. Sa 157 slika. Napisao i izdao — —. N. Sad, 1936, 8°, 64.
1500. Форнсфорт: Види, Ђоновић, Н.: Како ћеш познати човека, по — —.

Тамо амо по природи — опажања и разматрања једног природњака — из рукописа, поч. Павла Аршинова, бив. професора. Штампарија „Орао“ Београд, Топличин Венац 4, цена 10.— динара.

Та се књижица својом непосредношћу, живошћу и топлотом израза намеће да је прочитате на душак као какву занимљиву приповест, ма да је њена област природа и то управо зоологија.

Није то систематска зоологија. Она има свега 80 стр. Један њен део је опште природе. Ту писац говори о томе „Како животиње живе“, помиње „Животиње у баснама и приповеткама“, „Празноверице“ о њима и приказује их као занатлије. И тај општи део је занимљив. Писац уме јасно и сажето да изнесе опште црте душевнога живота у животиња и да побије нека укореења мишљења о њима. Но нарочито су привлачне оне стране које говоре о појединим животињама. Обрађен је живот; текунице, ласице, хрчка, кукавице и глисте.

Да би читалац што боље могао да замисли како писац обрађује своје проблеме, проговорићу нешто опширније о ласици. Ми ту сазнајемо у које се доба она јавља, каквог је тела и нарави, сусрећемо ту храбру животињицу у борби са другим животињама и видимо да се не плаши чак ни орла када треба да се брани. Затим нас писац уводи у њен дом, њен породични живот па видимо да је она ту добра, пожртвовна, блага. Сазнајемо и користи које пружа човеку па изреке и загонетке о њој. Дакле, ласица је ту приказана усред живота који проводи. Тако су обрађене и остале животиње.

Чему ће приказ ове књиге у нашем часопису? Чим ми је допала у руке, осетих да би била штета да се о њој не проговори, да се с њом не упознају сви којима може нешто да пружи. А она свакоме читаоцу уме нешто да да, али нарочито учитељу и ђаку. Они ће ту нарочито да нађу нешто за себе. Писац каже о својој књизи: „Као буквар, ова књига има само да покрене на размишљање о ономе што се око нас у природи догађа? Но не само то! Учитељ ће у њој наћи сем тога, и потстицаја у своме методском раду па и за посматрање које треба да претходи настави. Може добро да послужи укупној настави. Већ основац ће моћи да се мање више самосталним читањем упозна са животињама приказаним у књизи, јер је причање течно и лако. И неће се ограничити само на то књишко познавање, већ ће желети да и сам проналази у истом смислу. Још јаче ће, наравно, књига развити љубав према природи и наклоност за посматрање живота у њој код средњошколца, јер ће моћи да је потпуније схвати.

Р. Леринц

У свесци „Учитеља“ за мај-јуни изаћи ће студије посвећене руској психологији, педагогији, социологији, филозофији, школству и дечној литератури.

„Учитель“ излази у месечним свескама од четири до пет табака. Годишња му је цена за чланове Југ. учит. удружења 50 дин.; за нечланове и школе 80 дин.; за ђаке учитељ. школа 45 дин. Претплата се полаже унапред најмање за пола године на Југосл. учит. удружење, Београд, чек рач. бр. 53081. Рекламације непримљених бројева најдаље после два месеца. Учитель излази из штампе сваког 15 у месецу. Плаћање и туживо у Београду.

Власник и одговорни уредник

ИВАН ДИМНИК

претседник Југословенског учитељског удружења

Краља Милутина 66.

Београд

Телефон 22-585

Штампарија „Привредник“ Жив. Д. Благојевића, Београд. Кн. Михаилова 3. Тел 21-450

Педагошка библиотека

Југословенског учитељског удружења

- Св. 1. **Ернест Вранц**: Пројекат наставног плана и програма за народне школе (распродато) — — — — —
- Св. 2 **Учитељско образовање у страним земљама** — — — — — 2.50
- Св. 3. **Реформа практичног учитељског испита** — — — — — 2.50
- Св. 4. **Душан Прица и Густав Шилих**: Реформа учитељског образовања у Југославији — — — — — 4.—
- Св. 5. **Мил. Р. Мајсторовић**: „Учитељева“ библиографија — преглед педагошких писаца и чланака за педесет година његова излажења — — — — — 10.—
- Св. 6. **Е. Вранц и Ј. Долган**: Пројекат наставног плана и програма за осмогодишњу народну школу — — — — — 6.—
- Св. 7. „Педагошка Чехословачка“ — зборник студија — — — — — 12.—
- Св. 8. **Слободан Ж. Видаковић**: Неколико истина о социјалној заштити деце у Југославији — — — — — 6.—
- Св. 9. „Педагошка Југославија“ од 1918-1938 год. — зборник студија и чланака (у штампи) — — — — —

Новац је најзгодније послати чеком бр. 53.081 и поруџбеницом Југословенском учитељском удружењу Београд, Краља Милутина ул. бр. 66

КЊИГЕ ЗА ПОКЛОН УЧЕНИЦИМА

ИЗДАВАЧКОГ ПРЕДУЗЕЋА

„ПРИВРЕДНИК“

ЖИВ. Д. БЛАГОЈЕВИЋА ● БЕОГРАД ● КН. МИХАИЛОВА УЛ. 3
 ЧЕК. РАЧ. ПОШТ. ШТЕД. 56-780 ● ТЕЛЕФОН БР. 21-450 ● ПОШТ. ФАХ 711

<i>Међедовић</i> , илустрована прича за децу са 62 слике, превео В. Срњић, препоручено од Главног просветног савета — — — — —	4.—
<i>Међедовић и црни Пајшуљак</i> , илустрована прича за децу са 62 слике, превео В. Срњић, препоручено од Главног просветног савета — — — — —	4.—
<i>Сирена или двор под морем</i> , дечје приче од Андерсена, превео В. Срњић, препоручено од Главног просветног савета — — — — —	4.—
<i>Руске бајке</i> , прича за децу, са сликама, пренео М. Мајсторовић, препоручено од Главног пр. савета	4.—
<i>Кроз њусињу</i> , приче за децу са сликама, превео М. Мајсторовић препоручено од Главног пр. савета	4.—
<i>Цар Шишко</i> , илустроване приче за децу са више слика, превео В. Срњић, препоручено од Главног просветног савета — — — — —	4.—
<i>У Чаробној земљи</i> , илустроване дечје приче са више слика, превео В. Срњић, препоручено од Главног просветног савета — — — — —	4.—
<i>Чешири Бојне Војводе</i> , Р. Ст. Мићић — — — — —	10.—
<i>Дивно лејо</i> , роман за децу, превео М. Р. Мајсторовић, броширано — — — — —	15.—
У тврдом повезу — — — — —	20.—
<i>Три Робинзона на Коралном Острву</i> , Балантајн, превео М. Р. Мајсторовић, броширано — — — — —	15.—
У тврдом повезу — — — — —	20.—
<i>Ноша деца</i> , књига I, д-р В. Јовановић и М. Јовановић	6.—
<i>Наша деца</i> , књига II, д-р В. Јовановић и М. Јовановић	6.—
<i>Приморске њриповешке</i> , Матавуљ — — — — —	4.—
<i>Прича о Цару Салтану и његовом Сину</i> , Пушкин —	4.—
<i>Тајне далеких земаља</i> , М. Игњачевић — — — — —	6.—
<i>Мученичка смрт Вишешког Краља Александра I Ујединишеља</i> , у Марсељу 9 октобра 1934, са 10 слика певао и певао уз гусле Драго Љ. Бабовић - Комски преко Београдске радио станице	2.—
<i>Кнез Павле Карађорђевић</i> , у народним песмама Дриносавчића — — — — —	4.—
<i>Пећар II сиуја на њресџо</i> , од Дриносавчића — —	4.—